VADÁSZATI ÉS ERDÉSZETI
KLASZTER

Tanulmány az erdei turizmus fejlesztésére és az idegenforgalmi lehetőségek optimalizálására az Ipoly Erdő Zrt. működési területén

(Nógrád megyében, valamint Pest megye szobi és váci kistérségében), kapcsolódva a szomszédos szlovákiai területhez (Levice, Veľký Krtíš, Krupina, Detva and Lučenec régiók)

Magyarország-Szlovákia
Határon Átnyúló Együttműködési
Program 2007-2013
Partnerséget építünk

Európai Unió
Európai Regionális Fejlesztési Alap

A projekt az Európai Unió támogatásával,
az Európai Regionális Fejlesztési Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

Tanulmány az Erdei Turizmus fejlesztésére és az idegenforgalmi lehetőségek optimalizálására az Ipoly Erdő Zrt. működési területén (Nógrád megyében valamint Pest megye Szobi és Váci kistérségében), kapcsolódva a szomszédos szlovákiai területhez (Levice, Veľký Krtíš, Krupina, Detva and Lučenec regions)

Készítette: Nógrád Turisztikai Közhasznú Nonprofit Kft.

Készítette:

Nógrád Turisztikai Közhasznú Nonprofit Kft.:

Balog Violetta

Gévich-Szendrődi Nikolett

2013.

Közreműködtek:

- ABOKOM Nonprofit Kft.
- Balla Árpád
- Berki Zoltán
- Bükki Nemzeti Park Igazgatóság munkatársai: dr. Grédics Szilárd, Baczur János, Judik Béla
- Dérer István
- Dr. Feld István
- Drexler Szilárd
- Farkasné Parditka Magdolna
- Ipoly Erdő Zrt. munkatársai: Bernáth István, Dobó István, Erősné Dobson Zsófia, Gáncs Viktor, Horváth Barnabás, Lengyel László, Lévárdi György, Pesek Gézáné, Szabó Sándor, Varga Zoltán, Zanati László
- Kéri István
- Közép-Duna-völgyi Vízügyi Igazgatóság
- Lóska János
- Miheller Tibor
- Németh Petra
- Noszky Zoltán
- Pásztor Ildikó
- Sándor Ildikó
- Tarjáni Gyermektábor
- Vig Tamás

Tartalomjegyzék

1. VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ 5
2. ILLESZKEDÉS A KÜLÖNBÖZŐ SZINTŰ FEJLESZTÉSI TERVEKHEZ – A TURIZMUSFEJLESZTÉSSEL FOGLALKOZÓ HÁTTÉRINFORMÁCIÓK ÉS POLITIKAI DOKUMENTUMOK NEMZETI ÉS REGIONÁLIS SZINTEN 7
2.1. Országos tervekhez való illeszkedés 7
2.1.1. Nemzeti Vidékstratégia 2012 - 2020 7
2.1.2. A Nemzeti Erdőprogram 2006-2015 9
2.1.3. Kincsem - Nemzeti Lovas Program 9
2.1.4. Bejárható Magyarország Program 9
2.1.5. A Gyógyító Magyarország – Egészségipari program 10
2.1.6. Országos ökoturizmus fejlesztési stratégia 2008 - 2015 10
2.2. Regionális vagy térségi szintű tervekhez való illeszkedés 13
2.2.1. A Budapest-közép-dunavidéki régió turisztikai stratégiája 13
2.2.2. A Dunakanyar Turizmusa Stratégiai Terv 14
2.2.3. Észak-Magyarország Régió Turizmusfejlesztési stratégiája 2007-13 15
2.2.4. Pozícionálási és Versenyképességi Stratégia – Nógrád megye 16
3. AZ ERDEI TURIZMUS KERESLETÉNEK HELYZETELEMZÉSE 17
3.1. A hazai turisztikai fogyasztói szokások, trendek és előrejelzések 17
3.1.1. Hazai turisztikai fogyasztói szokások 17
3.1.2. Trendek, előrejelzések 22
3.2. A régió turisztikai kereslete 24
3.3. Nógrád megye turisztikai kereslete 26
4. AZ ERDEI TURIZMUS KÍNÁLATÁNAK HELYZETELEMZÉSE - A TERÜLETI ELEMZÉSEK KÖZÉPPONTJÁBAN A TURIZMUS FEJLESZTÉSE ÁLL 30
4.1. A terület leírása 30
4.2. A meglévő létesítmények jelenlegi helyzetének leírása – szolgáltatások, termékek, infrastruktúra, hatékonyság, menedzsment, látogatók 31
4.2.1. Kirándulóközpontok 32
4.2.2. Erdei iskolák 35
4.2.3. Tanösvények 37
4.2.4. Erdei szálláshelyek 38
4.2.5. Erdei vasutak 38
4.2.6. További létesítmények 39
4.3. Infrastrukturális feltételek és lehetőségek 39
4.4. A jelenlegi turisztikai termékek 40
4.5. Az Erdei Turizmus SWOT analízise a célterületen 42
4.6. Versenytárselemzés - A Turizmus fejlesztés meglévő létesítményeinek piaci lehetőségei az Erdei Turizmus vonatkozásában 42
4.6.1. A régióban már meglévő létesítmények SWOT analízise 44
4.6.2. Természeti és kulturális feltételek és vonzerők, regionális sajátosságok 46
4.7. Külföldi best practice bemutatása és vizsgálata 46
5. CÉLCSOPORT KÉPZÉS ÉS POZÍCIONÁLÁS 50
5.1. A terület piac szegmentálása, a látogatók elemzése 50
5.1. Jelenlegi piaci pozíció meghatározása – célcsoportok, demográfiai és geográfiai szegmensek 54
5.2. A leendő ügyfelek, vevők – Korcsoportok; Fő bel-, és külföldi küldőterületek 56
6. FEJLESZTÉSI IRÁNYVONALAK - JAVASLATOK AZ ERDEI TURIZMUS GYAKORLATI INTÉZKEDÉSEIRE A CÉLTERÜLETEN A KÖVETKEZŐ TERÜLETEKEN: 60
6.1. A területre vonatkozó turizmusfejlesztés potenciális lehetőségei 60
6.2. Turisztikai infrastruktúra 61
6.2.1. Javaslat új termékekre évszakonként 61
6.2.2. Intézkedések infrastruktúra fejlesztésre 66

6.2.3. Javaslat kiegészítő szolgáltatásokra ... 76
6.2.4. Létesítmények/lehetőségek irányítása ... 82
6.3. Turisztikai szuprastruktúra ... 84
6.3.1. Szállás és étkezési lehetőségek kialakítása, meglévő lehetőségek feltérképezése ... 84
6.3.2. Együttműködés, partnerség és csapatmunka a régióban ... 85
6.4. Emberi erőforrás kapacitás és fejlesztése ... 87
6.5. A környezetre gyakorolt hatások ... 88
6.6. Marketing és értékesítés ... 90
6.6.1. Termékpolitika kialakítása - Intézkedések a meglévő létesítmények vonzerejének és látogatottságának növelésére ... 90
6.6.2. Árképzési irányelvek - ingyenes és térítéses szolgáltatások összetétele, szolgáltatások árazása, árdifferenciálás ... 93
6.6.3. Értékesítési helyek meghatározása – közvetlen és közvetett értékesítési módok ... 96
6.6.4. Kommunikációs célok és irányok meghatározása - A lehetőségek/létesítmények reklámja és promóciója ... 98
7. A TANULMÁNY AKCIÓTERVE ÉS JAVASLAT A TANULMÁNY GYAKORLATI MEGVALÓSÍTÁSÁRA ... 105
8. KÖVETKEZTETÉSEK ... 106
9. MELLÉKLETEK ... 108
1) számú melléklet Nemzeti Vidékstratégia 2012 – 2020 ... 108
2) számú melléklet A Nemzeti Erdőprogram 2006-2015 ... 110
3) számú melléklet: Kincsem - Nemzeti Lovas Program - Tervezett lovastúra-útvonalak 111
4) számú melléklet Új Széchenyi Terv Gyógyító Magyarország – Egészségipari program 112
5) számú melléklet Országos Ökoturizmus Fejlesztési Stratégia ... 114
6) számú melléklet A Budapest-közép-dunavidéki régió turisztikai Stratégiája ... 120
7) számú melléklet A DUNAKANYAR TURIZMUSA STRATÉGIAI TERV ... 122
8) számú melléklet Észak-Magyarország Régió Turizmusfejlesztési stratégiája 2007-13 .. 123
9) számú melléklet Nógrád megye - POZÍCIONÁLÁSI ÉS VERSENYKÉPESSÉGI STRATÉGIA ... 125
10) számú melléklet Erdei iskola fogalmi meghatározásai ... 126
11) számú melléklet GreenWood Forest Park térképe ... 127
12) számú melléklet Abenteuernwelt Mautern park térképe ... 128
13) számú melléklet Hollókőtől murányig kerékpárút tervezett nyomvonala ... 129
14) számú melléklet Javasolt programcsomagok ... 130
15) számú melléklet Interpretációs módszerek és eszközök ... 133
10. ÁBRÁK, TÁBLÁZATOK ... 134
11. FELHASZNÁLT IRODALOM ... 135

1. VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

Az Ipoly Erdő Zrt. három szlovákiai és további egy magyar partner együttműködésével valósítja meg a Magyar-Szlovák Erdészeti és Vadászati Klaszter létrehozása elnevezésű projektet (HUSK/1001/1.1.2/0022) Nógrád megyében, Pest megye Szobi és Váci kistérségében, valamint Szlovákia Levice, Veľký Krtíš, Krupina, Detva and Lučenec régióiban. A klaszter kiemelt célja a határmenti területek gazdasági versenyképességének növelése, gazdasági együttműködésük erősítése, természeti értékeik megőrzése, melynek eszköze a fenntartható fejlődés támogatása a vadászat, erdészet, biomassza gyártás és felhasználás, ökoturisztikai szolgáltatás terén.

Az utóbbit, azaz az ökoturizmus témáját feldolgozandó kaptuk a megbízást az erdei turizmus fejlesztésére és az idegenforgalmi lehetőségek optimalizálására irányuló javaslatok megfogalmazására kapcsolódva a szomszédos szlovákiai területhez

Tanulmányunk első fejezetében összefoglaljuk azokat a nemzeti stratégiákat, regionális, térségi terveket és fejlesztési programokat, melyek a klaszter területén található erdőterületek ökoturisztikai célú fejlesztése során iránymutatásként szolgálnak.

A különböző szintű fejlesztési tervekhez a VEK a következő témákban tud kapcsolódani:

- az erdőpedagógia elterjedésének támogatása és az erdők közjóléti berendezéseinek, turista úthálózatának fenntartása, fejlesztése és bővítése
- turisztikai, oktatási és ismeretterjesztési célt szolgáló erdei létesítmények és berendezések tervezése, létesítése és felújítása
- környezettudatos vásárlói szokások kialakítása,
- szemléletformálás, oktatás, nevelés megerősítése
- az erdő közjóléti funkciójának kiterjesztése, az egészségmegőrzés javítása és a társadalom kulturális értékeinek megőrzése
- nemzeti lovaskultúra oktatása, a szabad tereplovaglás feltételeinek kialakítása
- látogatóközpontok, az aktív természetjárás, a természet-megfigyelés turisztikai infrastruktúrájának létrehozása, fejlesztése;
- speciális ökoszálláshelyek, falusi és egyéb vidéki szálláshelyek ökoturisztikai igényeknek megfelelő fejlesztése;
- vendéglátóhelyek környezet- és egészségtudatos szempontok szerinti fejlesztése.

A turizmus kereslete

Magyarország kiváló adottságokkal rendelkezik az ökoturizmus terén, azonban adottságaink kihasználása még koránt sem teljeskörű. Az ökoturizmusban résztvevők legfőbb motivációja a táj és a természet tanulmányozása, megfigyelése, a felkeresett desztináció helyi kultúrájának megismerése. Napjainkban azonban egyre inkább előtérbe kerül az élményszerzés, új helyek felfedezésének igénye is.

A VEK területén található kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma csökkenő tendenciát mutat szemben a növekvő kapacitásokkal. Az egyéb szállásadás tekintetében növekvő vendégforgalom jellemzi a növekvő kapacitásokat.

Az erdei turizmus kínálata

A turisztikai kínálat különböző koncentrációjával rendelkező térségek jellemzik a területet. A VEK magyarországi területének turisztikai kínálata sokszínű (pl. kirándulóközpontok, erdei iskolák, tanösvények, túraútvonalak, szálláshelyek, vasutak, stb.), számos kikapcsolódási lehetőséget biztosít a turistának, ennek ellenére korántsem teljes. A szolgáltatások, és termékek önállóak, nincsenek összekapcsolva egymással, színvonaluk közepesen jónak mondható, a természeti és kulturális adottságok pedig kihasználatlanok, ezáltal a nemzetközi turisztikai piacon még nem állják meg helyüket.

Célcsoportok

A VEK teljes területének elsődleges célcsoportját a 18-45 év közötti, gyermek nélküli fiatal felnőttek, akik mobilak, nyitottak az újdonságra, kihívásokat keresik, magas költési hajlandósággal rendelkeznek, és szezontól függetlenül utaznak. Előnyben részesítik a gyalogos és biciklitúrákat, valamint jellemzőjük, hogy az információkat a térségről saját maguk szerzik be. Másodlagos célcsoportját pedig a természetjáró szervezett csoportok alkotják, akik egész évben, elsősorban természeti és történelmi emlékek meglátogatása céljából utaznak, túráznak. Nem jelent gondot számukra nagyobb távolságok megtétele, nehezebb terepek bejárása. Sajátosságuk a környezettudatos gondolkodás, a természet védelme.

Fejlesztési irányvonalak

Igyekszünk többfelől megközelíteni a fejlesztési lehetőségeket a megvalósító személyét, valamint a kivitelezés financiális igényét figyelembe véve. Javaslatot teszünk földrajzi szempontból történő, infrastruktúrális, szuprastruktúrális fejlesztésekre, új nagyszabású attrakció elemekre, és kisebb kiegészítő szolgáltatásokra. Törekszünk arra, hogy megfelelően megalapozott ajánlásokat fogalmazzunk meg a létesítmények irányítására, a humán erőforrás fejlesztésére és a környezeti hatások eredményes minimalizálására. A marketing és értékesítés témájának vizsgálata, kidolgozása során pedig javaslatot teszünk programcsomagok, árak kialakítási rendszerére, az optimális és lehetséges értékesítési helyek, kommunikációs csatornák kiválasztására.

2. ILLESZKEDÉS A KÜLÖNBÖZŐ SZINTŰ FEJLESZTÉSI TERVEKHEZ – A TURIZMUSFEJLESZTÉSSEL FOGLALKOZÓ HÁTTÉRINFORMÁCIÓK ÉS POLITIKAI DOKUMENTUMOK NEMZETI ÉS REGIONÁLIS SZINTEN

2.1. Országos tervekhez való illeszkedés

Tanulmányunk első fejezetében összefoglaljuk azokat a nemzetközi, regionális, térségi terveket és fejlesztési programokat, melyek a klaszter területén található erdőterületek ökoturisztikai célú fejlesztése során iránymutatásként szolgálnak. A különböző szintű dokumentumok kivonatolása során az elsődleges szempont a turisztikai célok, és prioritások kiemelése, valamint a megvalósításhoz szükséges eszközök, lépések összegyűjtése volt, és amennyiben indokolt részletesebb bemutatást a mellékletek között teszünk az egyes tervdokumentumokról.

A Stratégiai irányok meghatározására több országos dokumentum ad iránymutatást attól függően, hogy milyen ágazat számára készült, ezért a következőkben ezekből ragadjuk ki a témához illeszkedőeket.

Magyarország kormányának vállalkozásfejlesztési politikája kiemelt szerepet szán a turizmusnak, tekintettel annak jelentős munkaerő igényére. A jövőben a turisztikai fejlesztések is prioritásos helyet foglalnak el a nem foglalkoztatott munkaerő munkába való visszaterelésének segítésében.

2.1.1. Nemzeti Vidékstratégia 2012 - 2020

A Vidékfejlesztési Minisztérium a vidék népességmegtartó és foglalkoztatási erejének növelése, a vidéki élet minőségének javítása érdekében hét stratégiai területen 42 nemzeti és térségi programon keresztül valósítja meg kitűzött céljait. A tervdokumentum az Európai Unió Európa 2020 Stratégiájához, és a kapcsolódó, 2014–2020 közötti programfinanszírozási időszakhoz illeszkedik.

A klaszter céljait figyelembe véve a nemzeti programok közül az erdei turizmus fejlesztése szempontjából a legfontosabb a Nemzeti Erdőprogram célkitűzéseinek a részletes megismerése. Az ökoturizmus aspektusából pedig érdemes a helyi gazdaságfejlesztés stratégiai területhez kapcsolódó egyes programok áttanulmányozása.

A megfogalmazott stratégiai irányokat és teendőket részletesen az 1. számú melléklet tartalmazza, ugyanakkor jelen témát érintő irányvonalként **az erdőpedagógia elterjedésének támogatása és az erdők közjóléti berendezéseinek, turista úthálózatának fenntartása, fejlesztése és bővítése emelhető ki.**

1. ábra: Stratégiai területek és vidékstratégiai nemzeti programok

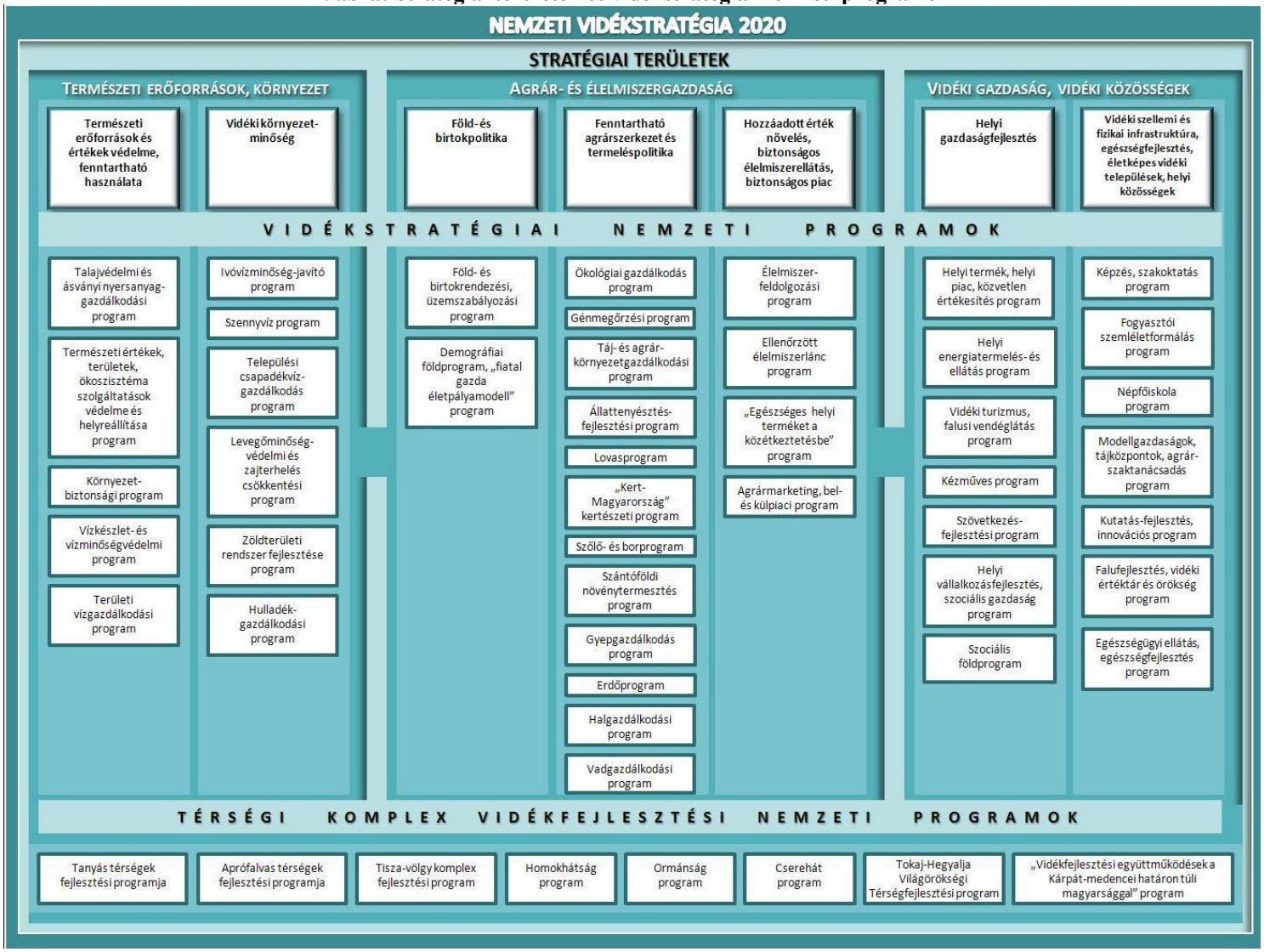

Forrás: Nemzeti Vidékstratégia 2012 - 2020

2.1.2. A Nemzeti Erdőprogram 2006-2015

A program az erdők fenntartható módon történő védelemét, hasznosítását és fejlesztését célozza meg az erdő örökség védelme és fenntartása érdekében.

A Nemzeti Erdőprogram kapcsolódó célprogramjai:

- Vidék- és területfejlesztés, erdőtelepítés, erdőszerkezet-átalakítás célprogram
- Ember-erdő viszonyának javítása érdekében hatékony kommunikáció az erdőről, célprogram

A különböző célprogramok megvalósításának következtében várható eredmény többek között a terület ökoturizmusának fellendülése, a társadalmi igényekkel összhangban az erdőterületek közjóléti funkciójának és hasznosításának javulása.

2.1.3. Kincsem - Nemzeti Lovas Program

A Program legfőbb célja a magyar lovaságazat elszigetelődésének, hanyatlásának megállítása, a lovas tevékenység feltételeinek javítása, fejlődési pályára állítása, a fenntarthatóság alapjainak lerakása. A cél, a korszerű társadalomban elvárható európai és a világszerte elfogadott normák szerint épülő és működő széles társadalmi igényeket kiszolgálni képes komplex, önfenntartó lovaságazat építése.

A program fejlesztési területek mentén tűzi ki a célokat, a megvalósításukhoz szükséges intézkedéseket, azok ütemezését és forrásait. Az általunk vizsgált terület fejlesztéséhez kapcsolódó területek:

- Nemzeti lovaskultúra oktatása a köznevelés rendszerében
- Magyarország, a szabad tereplovaglás európai régiója
- Lovassport
- Kapcsolódó területek
- Lovaságazati marketing

A Nemzeti Lovas Program megvalósulásával kialakul a Magyarországról induló, a világon egyedülálló magyar modell alapján felépülő, döntően a Kárpát-medencére kiterjedő, hálózatszerűen működő, más turisztikai attrakciókkal összekötött, egységes minőségbiztosítással bíró lovastúra útvonal. Ez a világ leghosszabb összefüggő lovastúra útvonala. A javasolt útvonalakat ábrázoló térképet a 3. melléklet tartalmazza.

2.1.4. Bejárható Magyarország Program

Az egyik legaktuálisabb iránymutatásként a kormány által meghirdetett úgynevezett „Bejárható Magyarország Program” (BMP) fog az elkövetkezendő időkben szolgálni. A kezdeményezés, amely még szinte teljes egészében a tervezés folyamata alatt áll, célul tűzte ki az ország minél részletesebb turisztikai megismerését, elsősorban a környezetkímélő sporttevékenységek által. Ennek alapján a Bejárható Magyarország Keretprogram öt járásmódot foglal magába: gyalogos természetjárás, kerékpáros, lovas, vitorlás és túrakenus. A BMP elfogadható alternatívát kínál a szabadidő eltöltésére a külföldi úti célokkal szemben, az aktív turizmust, a sportot és az egészséges életet képviselve a program nagyban hozzájárul

a lakosság egészségtudatos életmódjának népszerűsítéséhez, valamint – nem utolsó sorban – a táji értékek megőrzéséhez és a magyar föld sokszínűségének minél szélesebb körű bemutatásához.

A korábban már ismertetett Vidékstratégia és a Nemzeti Erdőprogram is megfogalmazta már ehhez hasonlóan a gyalogos természetjárás feltételeinek megteremtését és javítását, ugyanakkor mindemellett a többi járásmód feltételeire is hasonló figyelmet kell fordítani a klaszter területén is.

2.1.5. A Gyógyító Magyarország – Egészségipari program

Az Új GOP, azaz a Magyar Innovatív Gazdasági Növekedési OP 2014-2020 lehetséges prioritásai közé tartozik a gyógyuló és gyógyító Magyarország, egészséges társadalom kialakítása, továbbvezetve az Új Széchenyi Tervben már megfogalmazott Gyógyító Magyarország – Egészségipari Programot.

„A Gyógyító Magyarország – Egészségipari program egyrészt hazánk termálvízkészletének, geotermikus adottságainak jobb, hatékonyabb kihasználását célozza meg, másrészt – ezzel összefüggésben – az egészség megőrzését és helyreállítását, az egészségtudatos életmódot szolgáló termelő és szolgáltató iparágakat kapcsolja harmonikus rendszerbe.”

A komplex minőségi turisztikai fejlesztés alprogram fejlesztési irányként jeleníti meg az ökoturizmust, mely az egészség megőrzésében, a természeti és kulturális értékek megóvásában valamint a szemléletformálásban járul hozzá a megvalósításhoz.

Az ökoturizmus fejlesztésének eszközei

- A látogatóközpontok, az aktív természetjárás, a természet-megfigyelés turisztikai infrastruktúrájának létrehozása, fejlesztése;
- Speciális ökoszálláshelyek, falusi és egyéb vidéki szálláshelyek ökoturisztikai igényeknek megfelelő fejlesztése;
- Vendéglátóhelyek környezet- és egészségtudatos szempontok szerinti fejlesztése.

2.1.6. Országos ökoturizmus fejlesztési stratégia 2008 - 2015

A tanulmányunkban vizsgált terület ökoturisztikai célú fejlesztése szempontjából a legrészletesebb iránymutatást és a gyakorlati hasznosíthatóság szempontjából fontos információkat a 2008-ban elkészült Országos ökoturizmus fejlesztési stratégia tartalmaz.

A stratégiai dokumentum részletesen elemzi az ökoturizmus fogalmát, jelenlegi helyzetét, keresletét és kínálatát, valamint meghatározza stratégiai céljait és prioritásait.

A megfogalmazott **turisztikai célok** a látogatók számának növelése, szolgáltatás-értékesítés számának növelése és a bevételek növelése.

A fejlesztési prioritások és a hozzájuk tartozó intézkedések egységes, összefüggő rendszerbe foglalva jelenítik meg a stratégia megvalósításához szükséges legfontosabb teendőket. Az ökoturizmus szerteágazó kapcsolatrendszere miatt a fejlesztés kérdései környezetvédelmi, turisztikai, gazdaság- és területfejlesztési vonatkozásokkal egyaránt rendelkeznek, hogy csak

a legfontosabbakat említsük. Fontos hangsúlyozni, hogy a stratégiában bemutatott intézkedések szelektív és elszigetelt, a rendszer többi elemét érintetlenül hagyó megvalósítása még az adott intézkedéshez kapcsolódó részeredmények elérését sem garantálja. A stratégiában vázolt hatások bekövetkezése ugyanis csak akkor várható el, ha az intézkedések közötti belső összefüggéseket figyelembe vevő, komplex fejlesztésre kerül sor, amelyet körültekintő tervezés előz meg.

A következő táblázatban részletesen bemutatásra kerülnek a stratégia prioritásai, valamint a szükséges intézkedések is.

1. táblázat: Prioritások

Prioritá-sok → / Intézke-dések ↓	I. Turisztikai infrastruktúra fejlesztése	II. Kínálatfejlesztés	III. Humán fejlesztés	IV. Kapcsolódó termékek és szolgáltatások fejlesztése	V. Marketing, értékesítés	VI. Látogatói menedzsment, interpretáció, élményelemek fejlesztése	VII. Szervezeti háttér és térségi menedzsment fejlesztése
1.	Látogatóközpontok létrehozása, fejlesztése	Alkalmi zöldturistákat célzó kínálatfejlesztés, életciklus-csoportok szerint differenciálva	Az oktatás és a természetvédelem hatékonyabb összekapcsolása	Környezetbarát- és tömegközlekedési módok használatának elősegítése	A kínálat tematikus hangsúlyaira épülő arculatépítés	Interpretációs eszközök és technikák céltudatos fejlesztése	A helyi kapcsolatháló kialakítása, részvétel a TDM-szervezetek munkájában
2.	Az aktív, természetjáró infrastruktúra fejlesztése	Aktív zöld kínálatfejlesztés, életciklus-csoportok szerint differenciálva	Helyi közösség bevonása, tájékoztatása, képzése, szemléletformálása	Hagyományos helyi termékek előállításának támogatása	Komplex szolgáltatás-csomagok kialakítása a különböző célcsoportoknak	A korszerű informatikai és kommunikációs eszközökre épülő tájékoztató rendszerek fejlesztése	Az ökoszemléletű minőségbiztosítás rendszerének kiépítése (pl. Öko-védjegy bevezetése)
3.	A természet-megfigyelés létesítményeinek fejlesztése	Ökoturisztikai kínálatfejlesztés, életciklus-csoportok szerint differenciálva részben	Az ökoturizmus területén dolgozók turisztikai és természetvédelmi képzése	Hagyományos helyi termékek arculatformáló termékként való terjesztése	Célpiaconként differenciált kommunikációs tevékenység kialakítása	A helyi sajátosságokhoz, arculathoz igazodó rendezvény-kínálat fejlesztése	Monitoring-rendszer kiépítése
4.	Speciális öko-szálláshelyek (ecolodge) fejlesztése	Tematikus utak kialakítása országos és területi szinten			Aközönség kapcsolatok fejlesztése	Látogatói információs hálózat kialakítása	Az erdőgazdaságok és a természetvédelem tevékenységének összehangolása
5.	Falusi és egyéb vidéki szálláshelyek ökoturiszikai igényeknek megfelelő fejlesztése				A helyi kínálati elemek (csomagok, egyedi szolgáltatások) piacra jutásának megszervezése	Irányelvek, etikai kódexek kialakítása, terjesztése	
6.	Vendéglátóhelyek környezet- és egészségtudatos szempontok szerinti fejlesztése						

Forrás: Országos ökoturizmus fejlesztési stratégia 2008 - 2015

2.2.Regionális vagy térségi szintű tervekhez való illeszkedés

A regionális vagy térségi szintű tervekhez való illeszkedés vizsgálata során abból kell kiindulni, hogy a vizsgált terület két szomszédos megye (Pest és Nógrád), és ezáltal 2 turisztikai régió (Budapest-Közép-Dunavidék; Észak-Magyarország) területén helyezkedik el. A vizsgálat alapját tehát mindkét területen fellelhető tervek képezték. A tervek ismertetése előtt kell felhívni a figyelmet az EU tervezési időszakaihoz való igazodásra, ami a dokumentumok vizsgálata szempontjából jelentős, hiszen a 2013-as évben befejeződik egy tervezési ciklus, a következő 2014-2020 közötti időszakra szóló fejlesztési elképzelések és irányvonalak meghatározása pedig jelenleg minden térségben tervezés alatt állnak. Ugyanakkor érdemes mégis megvizsgálni a korábbi fejlesztési dokumentumokat olyan aspektusból, hogy az abban foglalt célok mennyiben valósultak meg, illetve milyen irányban szükséges a fejlesztési elképzeléseket módosítani, kiegészíteni az elkövetkező időszakokra. A térségi tervek vizsgálatának eredményeképpen pedig a turisztikai szakértőkkel közösen kialakított Dunakanyar Turizmusa Stratégiai Terv valamint Nógrád és térsége Pozícionálási és Versenyképességi Stratégiája kerül bemutatásra.

2.2.1. A Budapest-közép-dunavidéki régió turisztikai stratégiája

A stratégia átfogó célként az „élményteli” régió megteremtését tűzi ki, mely megvalósításának eredményeképp a desztinációban tartózkodó turisták utazását a létrejött turisztikai desztináció menedzsment szervezetek koordinálják. A régió Budapest, mint legmarkánsabb vonzerő mellett épít az egyéb kínálati elemeire is elősegítve ezzel a különböző kistérségek felzárkóztatását.

Programok szintjén az együttműködések kialakulására, azaz a desztináció menedzsment rendszer fejlesztésére; a komplexitás érdekében a bővítő jellegű termékfejlesztésre; és a humánerőforrás fejlesztésére tesz javaslatot. Kijelöli az önállóan megjeleníthető desztinációkat és a hozzá kapcsolódó konkrét fejlesztési irányokat, melyek között megtalálható a tematikus útvonalak kiépítése; termálgyűrű létrehozása; szállodák férőhelyszámának bővítése; történelmi-kulturális (mega)rendezvények szervezése; (védett) természeti területek turizmusba való bevonása; és a kerékpár úthálózat fejlesztése is.

2.2.2. A Dunakanyar Turizmusa Stratégiai Terv

A tervdokumentum jól illeszkedik a régiós célkitűzésekhez, hiszen jövőképként fogalmazza meg az együttműködő desztináció kialakítását. Ahogyan a régió turizmusfejlesztési programjainál, itt is megfogalmazódik termék-, és humán erőforrás fejlesztés szükségessége, kiegészítve az intézmény és infrastruktúra fejlesztéssel.

A programterv 30 stratégiai turizmus programot rendel a Dunakanyar ezen ágazatának fejlesztéséhez az alábbiak szerint:

2. táblázat: Dunakanyar Stratégiai Turizmus Programjai

Intézkedések	**Prioritások**		
	Központi helyzetből fakadó előnyök és különleges adottságok maximális kihasználása	**Versenyképesség növelés**	**Együttműködés fokozás**
Turisztikai termékfejlesztés	1. Családi programcsomag 2. Aktív szolgáltatási csomagok 3. Egészéves rekreációs helyszínek	4. Minőségi szálláshelyek 5. Szemináriumi turizmus 6. Fürdőfejlesztések	7. Közös termékfejlesztés 8. Közös rendezvénycsomagok
Humán erőforrás fejlesztés	9. Környezetvédelem 10. Szemléletformálás	11. Felkészülés az EU-s forrásokra 12. Idegenforgalom oktatás 10. Szemléletformálás	13. Háttértelepülések felkarolása 10. Szemléletformálás
Intézmény-fejlesztés	14. Értékesítési háttér 15. Szállodai együttműködés 16. „Dunakanyar Kártya”	17. Beutaztatás fejlesztése 16. „Dunakanyar kártya”	18. Vállalkozások együttműködése 19. Együttműködő térségi intézményfejlesztés 20. CBC, Eurorégió 21. Privát-közszféra partnerség 16. „Dunakanyar kártya”
Infrastruktúra fejlesztés	22. Informatikai fejlesztések 23. Környezeti programok 24. Turistaközlekedés fejlesztése	25. Településrész revitalizáció 26. Vízi infrastruktúra 27. Kerékpárút fejlesztés 28. Turistaforgalom terelése	28. Turistaforgalom terelése 29. Dunakanyari közlekedési kapcsolatok fejlesztése
Marketing	30. D&T Marketing		

Forrás: A DUNAKANYAR TURIZMUSA STRATÉGIAI TERV

2.2.3. Észak-Magyarország Régió Turizmusfejlesztési stratégiája 2007-13

Az Észak-magyarországi turisztikai régió szakmai céljai a versenyképesség javítása; a turizmus társadalmi, politikai támogatottságának növelése valamint a minőség és fenntarthatóság megteremtése a turizmusfejlesztésben. A régió turisztikai piaci kínálatának javítása érdekében ún. eszközjellegű célok kerültek megfogalmazásra, ezek a fogadóképesség javítását, versenyképes termékkínálat megteremtését és a hatékony desztináció menedzsment rendszer kialakítását célozzák meg.

A stratégia megvalósítása érdekében hármas funkcionális prioritási- beavatkozási csomagot jelöl ki, melyek keresztmetszetei alkotják a konkrét intézkedési feladatokat. Ezek termék, terület és funkcionális fejlesztési prioritásokként kerültek csoportosításra, melyet az alábbi ábra szemléltet.

2. ábra: A turizmusfejlesztési stratégia prioritásrendszere 2007-13 időszakra

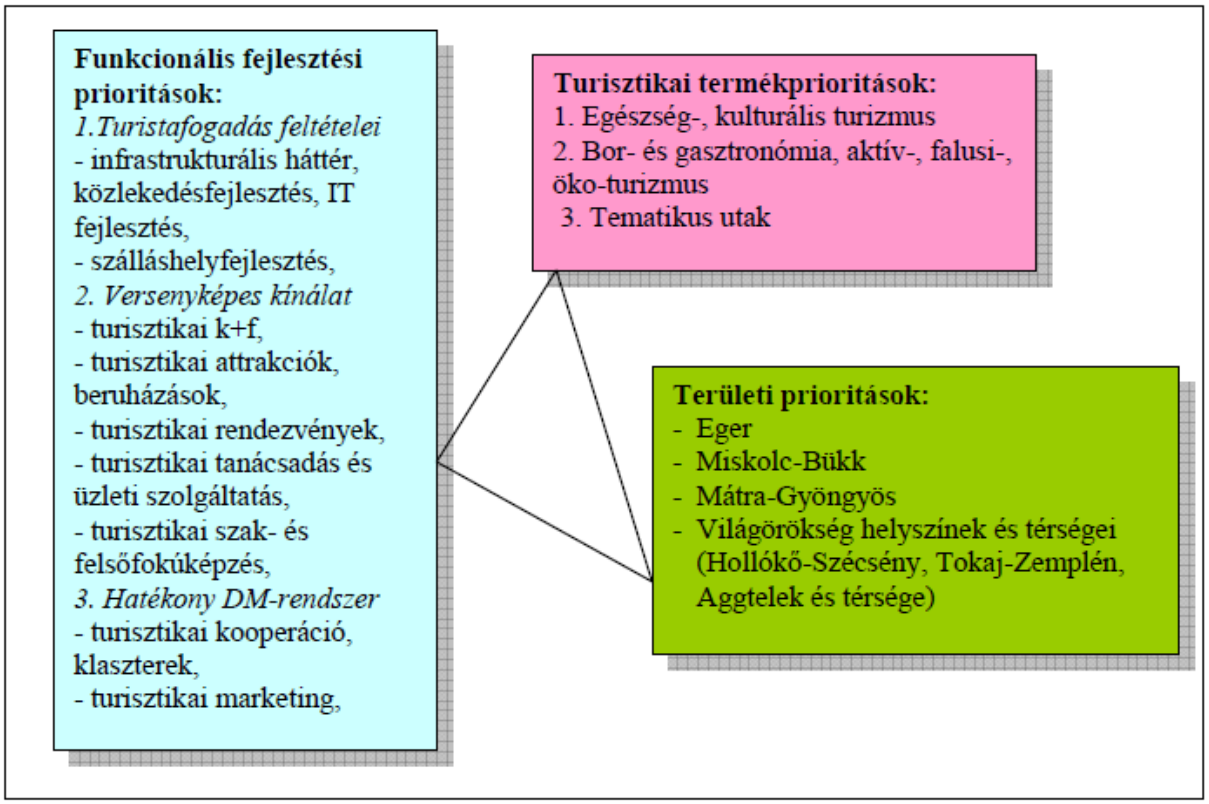

Forrás: Észak-Magyarország Régió Turizmusfejlesztési stratégiája 2007-13

2.2.4. Pozícionálási és Versenyképességi Stratégia – Nógrád megye

A stratégia Nógrád megye számára 5 terméktípus köré ajánlja szervezni a turisztikai kínálatát, hierarchikus rendszerbe szervezve, azaz egy központi terméktípust, az ökoturizmust kiemelve az aktív, kulturális, falusi és kreatív turizmus szisztematikusan felépített kínálati elemeivel pedig kiegészítve és erősítve azt. Az élményígéretként létrehozott csoportok minden esetben azt az üzenetet hordozzák, hogy Nógrádban minden természetes, csend és nyugalom van, tiszta levegő, egészséges környezet, finom helyi ételek, feltöltődés.

3. ábra Termékhierarchia

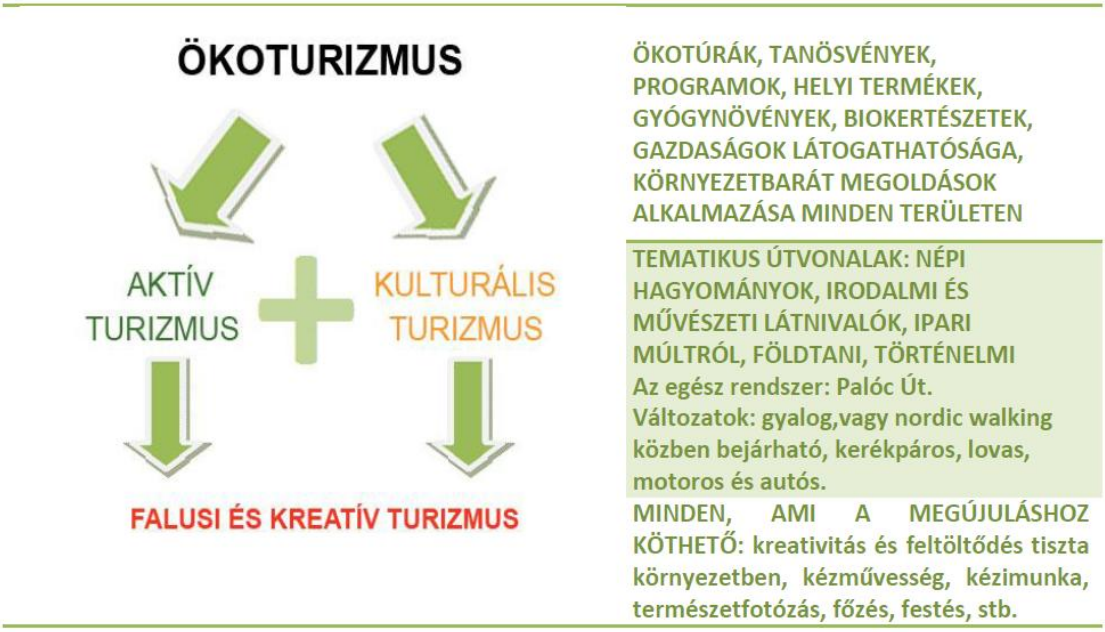

Forrás: Pozícionálási és Versenyképességi Stratégia – Nógrád megye. TDM Consulting – Turisztikai Tanácsadó és Oktató Kft.; 2011.

3. AZ ERDEI TURIZMUS KERESLETÉNEK HELYZETELEMZÉSE

A helyzetelemzés első, és talán legfontosabb lépése az erdei turizmus és az ökoturizmus terminológiájának az ismertetése. A vidékfejlesztési miniszter *az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a turisztikai tevékenységek ösztönzéséhez a LEADER Helyi Akciócsoportok közreműködésével 2012-től nyújtandó támogatások részletes feltételeiről* szóló 52/2012. (VI. 8.) VM rendeletében határozta meg az erdei turizmus fogalmát az alábbiak szerint:

> „***erdei turizmus:*** a természetjáró turizmusnak az a válfaja, amely belterületi túraútvonalak, turistautak kivételével az ingatlan-nyilvántartásban erdő művelési ágban nyilvántartott területen a természeti javak ingyenes igénybevételére, illetve ellenértékes hasznosítására épül, turistautak külterületi szakaszai, tanösvények és a természet megfigyelésére alkalmas létesítmények kialakításával, karbantartásával, fejlesztésével;"

Az IUCN Ökoturizmus Programja pedig így határozza meg az ökoturizmus fogalmát:

> „az ***ökoturizmus*** a környezetért felelősséget vállaló utazás és látogatás a viszonylag zavartalan természeti területeken, azok természeti, valamint jelen és múltbeli kulturális értékeinek élvezete és értékelése céljából, úgy, hogy kíméli azokat a látogatás káros hatásainak mérséklésével, valamint a helyi népesség társadalmi, gazdasági előnyökhöz juttatásával"

Az erdei turizmus a turizmus egy olyan szegmense, amely bár az aktív-, a zöld-, és az ökoturizmus részét is képezi, azokhoz kapcsolódik, de tárgyában ezidáig országos és regionális szintű kutatások, tanulmányok mégsem készültek. Ezért a keresletelemzés alapjául az aktív-, és ökoturisztikai tanulmányok, az ezekről készült statisztikai kimutatások szolgálnak.

3.1. A hazai turisztikai fogyasztói szokások, trendek és előrejelzések

A turizmus jelentős gazdaságélénkítő és munkahelyteremtő ágazat Magyarországon. A Központi Statisztikai Hivatal (KSH) a turizmus szatellit számláit legutóbb 2007-ről készítette el, mely alapján a turizmus bruttó hozzáadott értéke 1322 milliárd Ft volt, mely 5,9%-kal járult hozzá a GDP-hez. A turizmusban közvetlenül 323.000 fő foglalkoztatott vett részt, mely a hazai munkahelyek 13%-át teszi ki a multiplikátor hatást is figyelembe véve. A 2011. évben a hazánkba látogató turisták költésükkel 1122 milliárd Ft-tal járultak hozzá a fizetési mérleghez, a Magyar Nemzeti Bank információi szerint. Az Utazási és Turisztikai Világtanács (WTTC) felmérése szerint 2011. évben a turizmus a gazdaság közvetlenül 4%, közvetve pedig 10,5%-át adta.[1]

3.1.1. Hazai turisztikai fogyasztói szokások

Magyarország kiváló adottságokkal rendelkezik az ökoturizmus terén, azonban adottságaink kihasználása még koránt sem teljeskörű, még nem tartozunk világviszonylatban a legkedveltebb úti célok közé. Jelenleg az ökoturizmusban résztvevők túlnyomó többsége belföldi turista.

[1] MT Zrt. Marketingterv 2013. Mellékletek

A Magyar Turizmus Zrt. 2006 decemberében a zöldturizmusban résztvevők utazási szokásait vizsgálta feltáró kutatása során, melynek lényeges megállapításai az alábbiakban foglaljuk össze.

A hazai ökoturisták jellemzői a következők:[2]

- fiatalok és középkorúak
- magasabb iskolai végzettségűek
- általgosnál magasabb jövedelemmel rendelkeznek
- családok
- legfőbb motiválós tényező a természet szépsége, a csend és tiszta levegő.

Az ökoturizmusban résztvevők legfőbb motivációja a táj és a természet tanulmányozása, megfigyelése, a felkeresett desztináció helyi kultúrájának megismerése. Napjainkban azonban egyre inkább előtérbe kerül az élményszerzés, új helyek felfedezésének igénye is.

Az aktív turizmus esetében pedig a fő motivációs tényezők elsősorban „a turista fizikai és pszichikai indítékai", melyek által aktív testmozgással töltött szabadidejét igyekszik a természetben eltölteni. Ezen kívül motivációként merülnek fel a természeti környezet, a kaland, az élményszerzés igénye, illetve a bel-, vagy kültéri ember alkotta vonzerők is.

4. ábra Az aktív turizmus motivációi

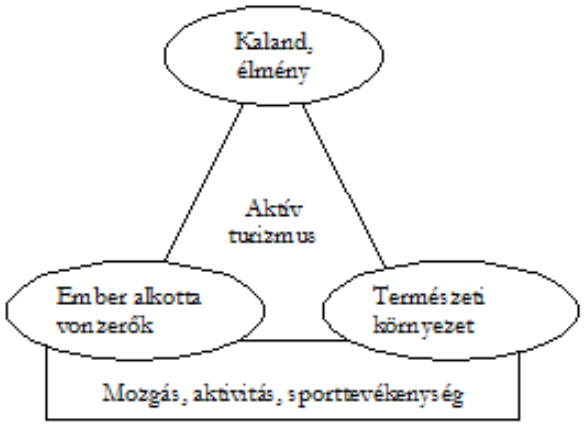

Szerk.: CSAPÓ J. 2010

Az öko- és aktív turizmushoz legszorosabban kapcsolható tevékenység a természetjárás és túrázás, mellyel összefüggésben a Magyar Turizmus Zrt. 4 csoportba sorolta a hazai lakosságot:

- közömbös, nem túrázik, nem is érdekli a tevékenység (11%)
- szívesen túrázik, rendelkezik ismeretekkel, de nem tekinti sportnak (31%)
- egészséges tevékenységnek tartja, de nem sportnak (24%)

[2] Turisztikai terméktervezés és fejlesztés. Vezető szerző.: Michalkó Gábor. Pécsi Tudományegyetem. Pécs, 2011.

- lelkes túrázó, nem rendelkezik sok ismerettel, a hangsúly a közösségi élményen és a sport jellegen van (34%)

A természetjárás tekintetében a legkedveltebb célpontoknak a nemzeti parkok területei számítanak, de nagy érdeklődésre tartanak számot a gyalogtúrák, kirándulások is. Magyarország 11 000 kilométernyi jelzett turistaúttal rendelkezik, melyből 2500 km országos jelentőségű.

A nemzeti parkok legfőbb célcsoportját az aktív fiatalabb korosztály és a Budapest és környékén élők alkotják. Általános jellemzőjük, hogy a látogatók közel fele családdal, negyedük barátokkal, szervezett csoport tagjaként (2008. évi felmérés szerint 31,2%, 2009. évi kutatás alapján pedig 22,3%), vagy egyedül (4-5%) érkeznek. A klaszter területét illetően, melybe a Duna-Ipoly-, és a Bükki Nemzeti Park egyes területei is tartoznak, a fogyasztói szokások valamelyest eltérnek az országos átlagtól. A Duna-Ipoly Nemzeti Park látogatói az átlagosnál nagyobb mértékben szervezett csoporttal, míg a Bükki Nemzeti Parkot felkeresők pedig többségében barátaikkal érkeznek.

A magyarországi nemzeti parkokat vizsgálva, a turisták átlagos tartózkodási ideje 1 nap, a Bükki Nemzeti Park esetében ettől több.

A nemzeti parkok célcsoportjai sétálás, túrázás, tanösvények és bemutatóhelyek felkeresése, szakvezetéses programokon való részvétel iránti igényekkel rendelkeznek. A természeti és kulturális értékek felfedezésén túl jelentős érdeklődést mutatnak új élmények szerzési lehetőségei, étkezés és az alsó-, és középkategóriás szálláshelyek iránt.

A nemzeti parkok látogatói által végzett tevékenységeket és az igénybe vett szolgáltatásokat mutatja az alábbi táblázat:

3. táblázat: A hazai nemzeti parkokat felkeresők tevékenységei és az igénybe vett szolgáltatások

Látogatás során végzett tevékenység	*Igénybe vett szolgáltatás*
1. Sétálás, túrázás (62,3%)	*1. Étkezés (36,5%)*
2. Tanösvények és egyéb bemutatóhelyek felkeresése (48,3%)	*2. Szervezett, szakvezetéses program (46,5%)*
3. Szervezett, szakvezetéses program (34,6%)	*3. Középkategóriájú szálláshely (19,0%)*
4. Kerékpározás (13,8%)	*4. Egyszerű szálláshely (16,5%)*
5. Passzív pihenés (12,8%)	*5. Kerékpárkölcsönzés (8,7%)*
6. Hagyományos ételek kipróbálása, borkóstolás (10,4%)	*6. Igényes szálláshely (6,5%)*
7. Evezés (4,0%)	*7. Utaztatás (5,3%)*
8. Lovaglás (3,1%)	*8. Kenubérlés (3,3%)*

Forrás: KvVM, MT Zrt.

Utazás előtt információszerzési szokásaikat tekintve, a látogatók legnagyobbrészt az interneten, ismerősök tapasztalatai, a nemzeti parkok prospektusai és térképek alapján tájékozódnak.

A nemzeti parkokon kívül a természetjáró, túrázó városi lakosság elvárásainak leginkább a lakóhelyükhöz közeli parkerdőket, turisztikai célból kiépített erdőterületek felelnek meg.

Több napos belföldi utazások

2012. évben a hazai lakosság 34,6%-a vett részt több napos belföldi utazáson. Ugyanez a mutatószám 2011. évben a csupán 34,3 % volt, mely a 2010. évben mért mutatótól 0,6%

ponttal marad el. Az aktív utazók 2010. évben átlagosan 5,2, 2011. évben 5,6, míg 2012. évben mindössze 5,6 utazáson vettek részt.

Az utazások időtartamát vizsgálva első helyen a Balaton régió áll 16,7 millió nappal, melyet **Budapest-Közép-Dunavidék** régió követ 15,1 millió nap tartózkodási idővel. **Észak-Magyarország** régió kedveltségét tekintve javult az arány, hiszen 2011. évben 11,7 millió napot töltöttek el itt a hazai turisták, így a régió a harmadik legtöbbet látogatott régióvá vált.[3]

5. ábra Több napos belföldi utazások megoszlása

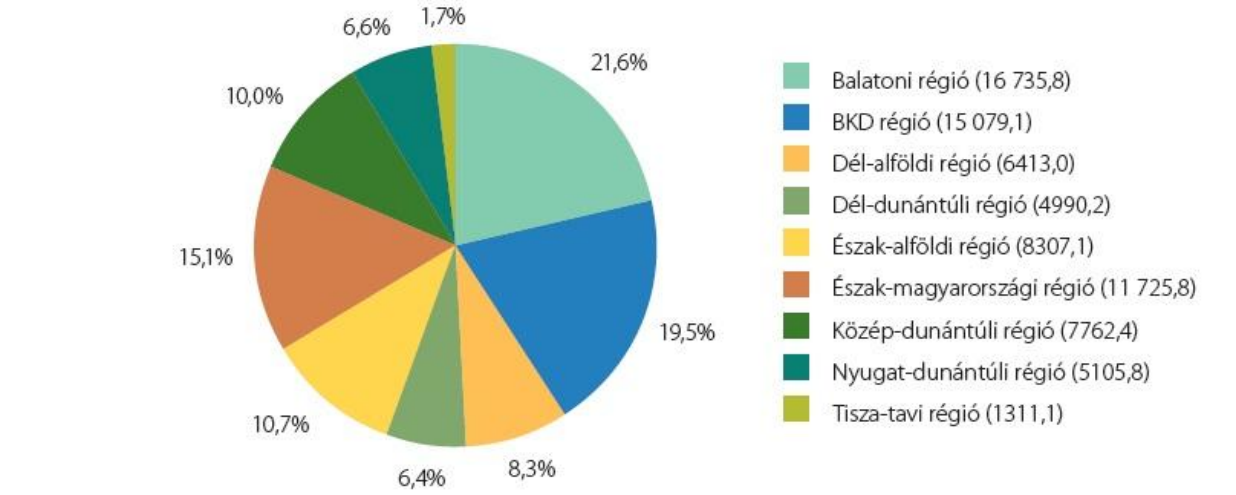

Forrás: MT Zrt. Marketingterv 2013. Mellékletek

2010. évben Magyarországon összesen 18.123 ezer fő 74.159 ezer napot töltött el, tehát az átlagos tartózkodási idő 4,09 nap volt. A 2011. évet tekintve a többnapos belföldi utazásban részt vevők száma és a vendégéjszakák száma növekedett, azonban az átlagos tartózkodási idő valamelyest csökkent, 4,06 nap volt. A tavalyi évet tekintve hazánkban 17. 062 ezer fő töltött el 72.027 ezer napot, tehát az átlagos tartózkodási idő 4,22 nap volt, mely az előző évekkel összehasonlítva növekedést mutat.

4. táblázat: A többnapos belföldi utazások összefoglaló adatai 2010-2012

Időszak	Utazási aktivitás	Az aktív utazók utazásainak átlagos száma	Összes utazás	Utazáson eltöltött idő	Költés	Egy utazó egy napjára jutó költés	Átlagos tartózkodási idő
	százalék	utazás	ezer fő	ezer nap	millió forint	forint	nap
2010	34,9	5,2	18 123	74 159	252 417	3 404	4,09
2011	34,3	5,6	19 062	77 430	268 511	3 468	4,06
2012	34,6	5,6	17 062	72 027	266 628	3 702	4,22

Forrás: KSH – Tájékoztatási adatbázis, saját szerk.

A költésüket tekintve 2012. évben 266.628 millió Ft-ot fordítottak belföldi több napos utazásra a magyarok, amely a 2011. évben mértekhez képest 2 millió Ft-tal kevesebb,

[3] MT Zrt. Marketingterv 2013. Mellékletek

azonban a 2010. évihez képest viszont több mint 14 millió Ft-tal több. Az utazó egy napjára jutó költés pedig 3.702 Ft volt, mely 230-300 Ft-tal meghaladta a 2010. és 2011. évben produkált mutatókat.

Motivációi

A többnapos belföldi utazások fő motivációit tekintve, a vizsgált három évben átlagosan az utazók 97%-a turisztikai céllal utazott, és az utazáson eltöltött összes napok 96%-át töltötték el a meglátogatott területen.

5. táblázat: A többnapos belföldi utazások száma fő motiváció szerint

Motiváció	utazás, ezer fő		
	2010	**2011**	**2012**
Szórakozás, pihenés, városnézés, természetjárás	6 879	6 979	6 423
Rokon, barát meglátogatása	9 142	9 686	8 329
Egészségmegőrzés	389	570	540
Hobbi jellegű munkavégzés	825	760	685
Egyéb szabadidős	300	309	337
Hivatalos célú utazás	142	202	200
Turisztikai cél összesen	17 676	18 505	16 512
Tanulás	155	93	155
Munkavégzés (kereső tevékenység)	215	298	261
Egyéb	76	165	134
Nem turisztikai cél összesen	447	557	550
Összesen	**18 123**	**19 062**	**17 062**

Forrás: KSH – Tájékoztatási adatbázis, saját szerk.

A Központi Statisztikai Hivatal az erdei turizmus keresletét nem méri. Ehhez legközelebb a szórakozás, pihenés, városnézés, természetjárás kategória áll, ezért ezen adatok szolgálnak a keresletelemzés alapjául. Az említett kategória a turisztikai célú motiváción belül a második legnépszerűbb, hiszen mindhárom vizsgált évben közel 6.400-7.000 ezer fő választotta ezt a lehetőséget. Amennyiben nem az utazáson részt vetteket, hanem az azzal eltöltött időt vizsgáljuk, úgy a *szórakozás, pihenés, városnézés, természetjárás* kategória áll magasan az első helyen mindhárom évben.

6. táblázat: A többnapos belföldi utazások időtartama fő motiváció szerint

Motiváció	utazáson eltöltött idő, ezer nap		
	2010	**2011**	**2012**
Szórakozás, pihenés, városnézés, természetjárás	34 065	34 152	31 621
Rokon, barát meglátogatása	30 522	32 626	29 597
Egészségmegőrzés	2 040	2 616	2 834
Hobbi jellegű munkavégzés	3 495	3 197	2 917
Egyéb szabadidős	1 096	1 072	1 281
Hivatalos célú utazás	438	619	609
Turisztikai cél összesen	71 656	74 282	68 859
Tanulás	777	619	947
Munkavégzés (kereső tevékenység)	1 393	1 980	1 678
Egyéb	333	549	542
Nem turisztikai cél összesen	2 503	3 148	3 167
Összesen	**74 159**	**77 430**	**72 027**

Forrás: KSH – Tájékoztatási adatbázis, saját szerk.

A turisztikai célú utazásokon belül a szórakozás, pihenés, városnézés, természetjárás motivációval a belföldi utazók átlag 38,51%-a utazott, és az összes turisztikai célú utazási időtartam átlag 46,48%-át töltötték el a meglátogatott helyen.

A szórakozás, pihenés, városnézés, természetjárás motivációval útnak indulók többsége 2-4 napot tölt a meglátogatott területen. A három évet vizsgálva a meglátogatott terület számára az 5 vagy annál több napot eltöltő utazók hasznosabbak, hiszen átlagosan 2.611 ezer fő, fejenként átlagosan 7,75 éjszakát, összesen átlagosan pedig 20.232 ezer vendégéjszakát tölt az adott területen, az érkezések 60,8%-át adva ezzel.

3.1.2. Trendek, előrejelzések

„A legfontosabb általános fogyasztói trendeket az alábbiakban foglaljuk össze:

- A fejlett országok lakói egyszerre szeretnének karriert építeni, társadalmi életet élni, kikapcsolódni, miközben elkötelezettek a családi élet iránt is – vagyis nagyon szoros az időbeosztásuk; változik az idő beosztásának módja és ugyanakkor nő az igény az „időoázisok” iránt. Mindennek következtében a rövidebb és minden igényt kielégítő utazások mellett egyre nagyobb az igény az időkímélő speciális szolgáltatások, valamint a „menekülést”, teljes kikapcsolódást biztosító utazások iránt;
- A modern társadalmakban a potenciális turisták bizonytalan gazdasági helyzettel, természeti katasztrófákkal és politikai bizonytalanságokkal kénytelenek szembesülni, ezért az utazás során is – a többség esetében – kiemelt helyen szerepel a biztonság kérdése.
- Az egyik legmeghatározóbb demográfiai trend az idős népesség arányának növekedése a fejlett országokban, a turizmus és az egészségipar a jövő legnagyobb iparágai közé tartoznak majd.
- A szülők elfoglaltsága miatt és az idősek jobb egészségi állapotának köszönhetően növekedni fog az ún. „grand-travellers” piaci szegmens aránya: vagyis azon nagyszülőké, akik unokáikkal utaznak együtt.

- A digitalizáció fejlődése, az új interaktív technológiák megváltoztatják a kommunikáció módját, a turisták ma már saját, egyedi igényeikre szabhatják utazásukat ennek köszönhetően. Mivel azonban a turizmus az élményekről szól, a virtuális világ nem fogja az utazást helyettesíteni. Nő az ún. web2.0, vagyis a felhasználók által generált tartalmak jelentősége az utazási döntések során.
- A fejlett országok felnőtt lakossága – általában véve – egyre több időt és pénzt fordít a szabadidős (ezen belül is az otthonukon kívüli szabadidős) termékekre és tevékenységekre; a szabadidő iparága növekvő szerepet játszik a gazdaságban mind a költést, mind a foglalkoztatást tekintve;
- Az etikát, a fenntarthatóságot, az emberi jogokat, a demokráciát érintő kérdések növekvő szerepet játszanak a fogyasztói döntésekben.
- Az éghajlatváltozás hatására változik az utazások iránya és emelkedik a nyári szezonon kívüli utazások száma.
- Mind az üzleti, mind a szabadidős turizmusban nő az árérzékenység és – legalábbis bizonyos szektorokban, lásd diszkont légitársaságok – csökkennek az árak.
- A digitális kommunikáció fejlődésével, a telekonferenciák lehetőségével csökken az üzleti utazások iránti igény, bár a személyes találkozás szerepe továbbra is megmarad.
- Az azonnaliság kultúrájában élünk, amikor a technológia fejlődése miatt azonnali információt és azonnali szolgáltatást várnak el az emberek; „[4]

A hazai lakosság kirándulási szokásait tekintve a szezonalitás csökkenése figyelhető meg, a természetjárás egyre kedveltebb téli aktivitássá válik. A társadalom számára azok az erdőterületek a legkedveltebbek, melyek a lakóhelyhez közel helyezkednek el, és rekreációs szempontból kiépítettek és a biodiverzitás magas fokán állnak.

Kitekintés – világtrendek:

„…a turizmus kínálata egyre inkább a természetet felfedező, azzal együtt élő, az ökológiai szempontokat figyelembe vevő turisták igényeinek kielégítése irányába mozdult el. A természet felé fordulást több tényező egyidejű hatása is erősíti:

- A diszkrecionális jövedelmek növekedésével ma már nemcsak a legfejlettebb, hanem a kevésbé fejlett országokban is általánossá vált, hogy a nyári-téli fő szabadság mellett második és harmadik utazáson is részt vesznek a polgárok, amelyeknek célja főként a közeli természeti és kulturális értékek felkeresése.
- Az oktatásban a természet védelme egyre hangsúlyosabban szerepel.
- Egyre meghatározóbb szerepe van az egészségtudatosságnak.
- Létrejött a természeti turizmust kiszolgáló iparág, amely egyre magasabb minőségű ruházatot és egyre speciálisabb felszerelést biztosít a turistáknak.
- A zöld mozgalmak erősödése is jótékony hatással van az alternatív turizmusra.
- Felgyorsult életünkben a béke és a nyugalom iránti igény fokozódik. A stresszoldás egyik leghatékonyabb eszköze a természetben való tartózkodás.
- Nő az igény a szülőföld, illetve őseink életének megismerésére. Ez hat a kulturális és természeti turizmusra is.

[4] Nemzetgazdasági Minisztérium: Turizmusfejlesztési Stratégia Szakmai vitaanyag, 2011. május

- A fejlett világban nő az aktív nyugdíjasok száma, akik részben egészségi okokból, részben nosztalgiából fordulnak a természet felé.”(Gyuricza, 2009)

3.2.A régió turisztikai kereslete

Az érintett két régió turisztikai keresletét, és a 2010.-2012. éveket vizsgálva elmondható, hogy az Észak Magyarország régióba érkező több napos belföldi látogatók geográfiai rangsorában az első helyet a saját régiójából érkező utazók foglalják el 36,07%-os átlagos részesedéssel, hiszen az Észak-magyarországi lakosság több napos belföldi utazásai majdnem felét, átlagosan 42,24%-át régióján belül töltötte. A második leggyakrabban a régiót Közép-Magyarország lakossága választotta a maga átlag 29,83%-os részesedésével és átlagosan 2.938 ezer napos tartózkodással. Ezt követi Észak-Alföld, Közép-Dunántúl és Dél-Alföld. 2012. évben a rangsorban Dél-Dunántúl az addigi utolsó helyéről növekvő tartózkodási idejével egészen az Észak-Alföldet követő 4. helyre emelkedik.

6. ábra: Észak-Magyarország többnapos belföldi utazásainak időtartama küldő terület szerint 2010-2012

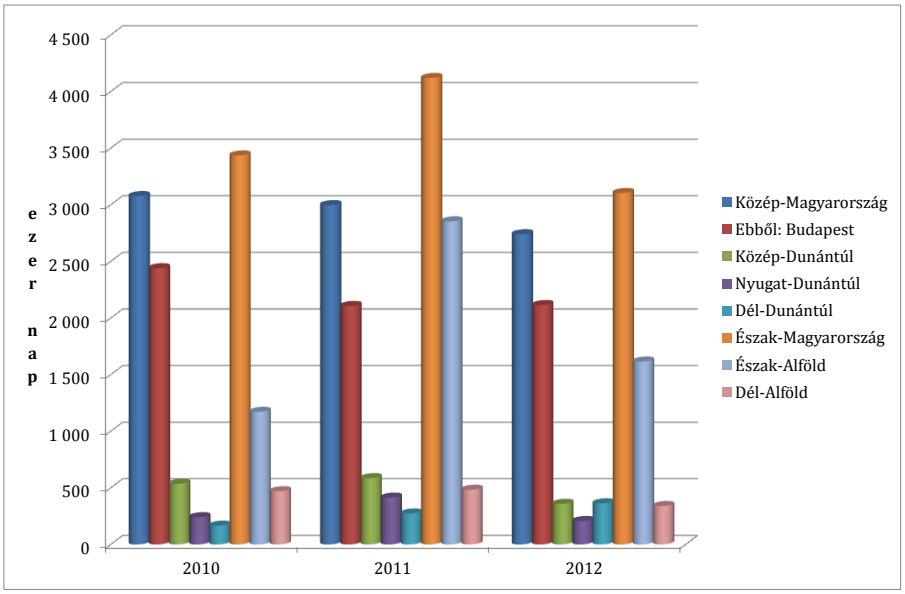

Forrás: KSH – Tájékoztatási adatbázis, saját szerk.

Közép-Magyarország lakossága jóval kisebb arányban választja több napos utazásai célpontjának saját régióját, azaz a Budapest-Közép-Dunavidék turisztikai régiót. A vizsgált 3 évben összesen a több napos belföldi utazások átlag 23,4%-át töltötték saját régiójukban, ezen belül pedig 76,4%-ot Budapesten. A turisztikai régiót felkeresők rangsorának második helyét rendre Észak-Magyarország foglalja el, melyet a 2012-es évben megtör Dél-Alföld lakossága és átveszi ezt a helyet a maga 1.743 ezer napos tartózkodási idejével. Ezt követik Észak-Alföld régió utazásai, majd pedig vegyes a kép, hiszen évről évre változik a sorrend a régiók között, de ugyanakkor a régiók utazási idejének nagyságrendje megegyezik egymással.

7. ábra: Budapest-Közép-Dunavidék többnapos belföldi utazásainak időtartama küldő terület szerint 2010-2012

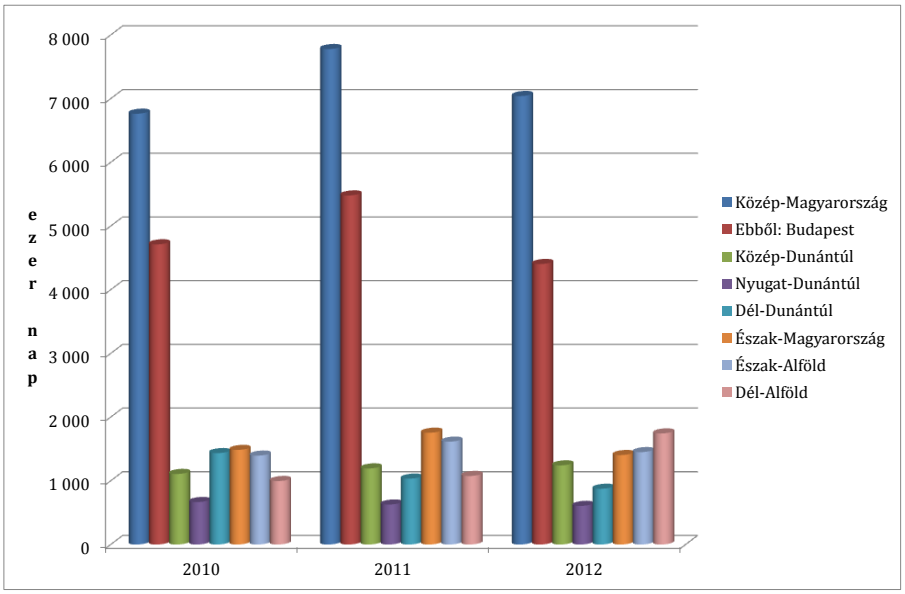

Forrás: KSH – Tájékoztatási adatbázis, saját szerk.

A kirándulás motivációját tekintve mindkét régióban hasonló a kép, az országos adatokhoz viszonyítva az első két helyezett motiváció fölcserélődik. A régiókba utazók legfőbb célja a rokon, barát, ismerős meglátogatása, mely a turisztikai célú utazások átlag 48,7%-át teszi ki Észak-Magyarország, átlag 58,7%-át pedig a Budapest-Közép-Dunavidék turisztikai régióban. Ezt követi a szórakozás, pihenés, üdülés, sport a maga átlag 42,8%-ával Észak-Magyarországon, átlag 32,6%-ával Budapest-Közép-Dunavidék turisztikai régióban. A természetjárást vizsgálva megállapítható hogy a 2010-es adatokhoz képest több mint kétszeresére növekedett az e célból utazók utazási ideje 2012-ben. Kiemelt jelentőségű még az egészségmegőrzés céllal utazók, hiszen utazási idejük 2010. és 2012 között a Budapest-Közép-Dunavidék turisztikai régióban a kétszeresére, Észak-Magyarországon pedig 37%-kal növekedett.

A statisztikai adatok alapján megfigyelhető, hogy Észak-Magyarországon a többnapos belföldi utazók átlagos tartózkodási ideje 2010 és 2012 között 3,9-ről 3,7-re csökkent, míg a Budapest-Közép-Dunavidék turisztikai régióban 3,6-ról 4,2-re növekedett.

7. táblázat: A régiók többnapos belföldi utazóinak utazási időtartama fő motiváció szerint

Motiváció	utazáson eltöltött idő, ezer nap					
	2010		2011		2012	
	BKD Régió	ÉMo Régió	BKD Régió	ÉMo Régió	BKD Régió	ÉMo Régió
Szórakozás, pihenés, üdülés, sport	3 923	4 164	4 926	4 448	3 169	3 176
Városnézés	249	73	334	100	215	120
Természetjárás	72	96	207	257	186	205
Rokon, barát ismerős meglátogatása	7 365	3 816	6 930	5 385	7 386	4 198
Iskolai tanulmányút, tábor	116	117	68	74	123	84
Egészségmegőrzés	130	235	249	343	270	318
Konferencia, kongresszus	125	1	101	41	55	33
Üzleti út, kiállítás, vásárlátogatás	46	13	167	12	107	9
Kulturális rendezvény, sportrendezvény	77	73	161	74	163	56
Turisztikai cél összesen	12 103	8 589	13 143	10 733	11 675	8 198
Tanulás	352	0	136	88	301	17
Munkavégzés (kereső tevékenység)	605	28	872	229	1 014	43
Hobbi jellegű munkavézés	706	435	842	528	1 110	332
Egyéb utazási cél	82	45	86	148	260	137
Nem turisztikai cél összesen	1 746	507	1 937	993	2 687	529
Mindösszesen Fő cél	**13 848**	**9 096**	**15 079**	**11 726**	**14 361**	**8 728**

Forrás: KSH – Tájékoztatási adatbázis, saját szerk.

3.3.Nógrád megye turisztikai kereslete

Tekintettel arra, hogy a tanulmány a „Erdészeti és Vadászati klaszter a határon átnyúló fenntartható fejlődés elősegítésére” elnevezésű projektet hivatott segíteni, ezért Nógrád megyén túl, az egész klaszter területét szükséges vizsgálni, így a szekunder kutatás kiterjed Pest megye szobi és váci kistérségére is.

Nógrád megye kereskedelmi szálláshelyein 2010. évben 45.463 vendéget regisztráltak, akik 107.081 vendégéjszakát töltöttek el. Észak-Magyarország régióban mért vendégszámhoz viszonyítva csupán a 7,25%-ot, a vendégéjszakát tekintve pedig 7,41%-ot tesz ki a Nógrád megyében, 2010. évben mért adat. Pest megye szobi és váci kistérségében 22.634 vendég 40.727 vendégéjszakát töltött el 2010. évben. Ez a Közép-Magyarország régióban mért adatokhoz képest, a vendégek számát tekintve csupán 0,78%, a vendégéjszakák számát nézve pedig 0,61%.

2011. évben Nógrád megyébe érkező vendégek száma növekedett 2%-kal, 46.486 főre, a vendégéjszaka szám pedig 0,15%-kal 107.097 főre, azonban összességében a régiós adatokhoz képest általgosan 7,9%-kal csökkent a megye jelentősége. A szobi és váci kistérséget tekintve, 2010. évhez képest a vendégek száma valamelyest növekedett 2011. évben, azonban arányaiban nem változott. A vendégéjszakákat vizsgálva látható, hogy 43.564 éjszakára növekedett (+7%-kal), azonban a régiós adatokhoz mérve 0,02%-os csökkenés figyelhető meg.

2012. év adatai szerint tovább csökkent a kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma Nógrád megyében. Összesen 41.478 vendég szállt meg valamely kereskedelmi szálláshelyen és 93.682 vendégéjszakát töltött el, ami a 2011-es évben mértekhez képest 10,77%-os, és 12,53%-os csökkentés mutat. Ugyanezen adatokat vizsgálva Pest megye szobi és váci

kistérségében, szintén visszaesést tapasztalhatunk. 2012. évben 23.376 vendég 40.932 vendégéjszakát töltött el. A régióban mért adatokkal összevetve, a két kistérség az egészből 0,67%-ot, illetve 0,51%-ot képvisel. Mindhárom év adatait tekintve, a régiós átlaghoz viszonyítva is ez a legrosszabb eredmény.

A klaszter területén realizálódott vendégszám és vendégéjszaka-szám adatokat tekintve, a két régió adataihoz képest elenyésző 1,3% - 1,9%-ot képviselnek.

8. táblázat Kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma a Magyar-Szlovák Erdészeti és Vadászati Klaszter területén

	Vendégek száma a kereskedelmi szálláshelyeken (fő)						Vendégéjszakák száma a kereskedelmi szálláshelyeken (db)					
Terület	2010. év	2010. (%)	2011. év	2011. (%)	2012. év	2012. (%)	2010. év	2010. (%)	2011. év	2011. (%)	2012. év	2012. (%)
Közép-Magyarország (Budapest, Pest megye)	2 908 381	100,00%	3 203 399	100,00%	3 465 153	100,00%	6 723 776	100,00%	7 334 784	100,00%	8 082 599	100,00%
Szobi kistérség	17 110	0,59%	16 972	0,53%	15 560	0,45%	31 577	0,47%	30 213	0,41%	28 769	0,36%
Váci kistérség	5 524	0,19%	8 058	0,25%	7 816	0,23%	9 150	0,14%	13 351	0,18%	12 163	0,15%
Szobi és váci kistérség együtt	**22 634**	**0,78%**	**25 030**	**0,78%**	**23 376**	**0,67%**	**40 727**	**0,61%**	**43 564**	**0,59%**	**40 932**	**0,51%**
Észak-Magyarország (Borsod-Abaúj-Zemplén, Heves, Nógrád megye)	627 239	100,00%	686 152	100,00%	722 765	100,00%	1 445 018	100,00%	1 592 862	100,00%	1 674 925	100,00%
Nógrád megye	**45 463**	**7,25%**	**46 486**	**6,77%**	**41 478**	**5,74%**	**107 081**	**7,41%**	**107 097**	**6,72%**	**93 682**	**5,59%**
Balassagyarmati	3 704	0,59%	4 816	0,70%	4 833	0,67%	8 727	0,60%	12 102	0,76%	12 841	0,77%
Bátonyterenyei	1 956	0,31%	1 694	0,25%	939	0,13%	5 159	0,36%	4 595	0,29%	3 111	0,19%
Pásztói	6 928	1,10%	6 120	0,89%	3 736	0,52%	17 049	1,18%	17 164	1,08%	6 136	0,37%
Rétsági	14 746	2,35%	16 874	2,46%	18 740	2,59%	34 117	2,36%	38 497	2,42%	39 890	2,38%
Salgótarjáni	14 039	2,24%	12 605	1,84%	9 563	1,32%	33 394	2,31%	26 272	1,65%	23 208	1,39%
Szécsényi	4 090	0,65%	4 377	0,64%	3 667	0,51%	8 635	0,60%	8 467	0,53%	8 496	0,51%
Közép-Magyarország és Észak-Magyarország együtt	**3 535 620**	**100,00%**	**3 889 551**	**100,00%**	**4 187 918**	**100,00%**	**8 168 794**	**100,00%**	**8 927 646**	**100,00%**	**9 757 524**	**100,00%**
Klaszter magyarországi területe (Nógrád megye, szobi és váci kistérség együtt)	**68 097**	**1,93%**	**71 516**	**1,84%**	**64 854**	**1,55%**	**147 808**	**1,81%**	**150 661**	**1,69%**	**134 614**	**1,38%**

Forrás: KSH – Tájékoztatási adatbázis; saját szerkesztés

Nógrád megye falusi szállásadásban megjelenő vendégeiket tekintve növekvő tendencia figyelhető meg. 2010. évben 6.374 fő vett igénybe a falusi szálláshelyet, és 18.710 vendégéjszakát produkált. A következő évben 4%-kal több, 6.632 vendég érkezett és 7%-kal több, 20.019 vendégéjszakát töltött el autentikus környezetben.

Pest megye Szobi és Váci kistérségét vizsgálva 2010. évben az üzleti célú szálláshelyeken 5.106 vendéget számláltak, akik 22.197 vendégéjszakát töltöttek el. Ebből falusi szálláshelyen 4.033 fő 16.527 vendégéjszakát töltött el, tehát az üzleti célú szálláshelyek vendégeinek 79%-a falusi szálláshelyen éjszakázott. A 2011. évi adatokat elemezve majdnem 10%-os csökkentés figyelhető meg az előző évhez képest. 4.700 vendég közül 3.735 fő szállt meg valamely falusi szálláshelyen (79,5%), akik 14.683 vendégéjszakát töltöttek el (az üzleti célú egyéb szálláshelyen realizált vendégéjszakák 90%-a).

A klaszter területének átlagos tartózkodási idő adatait vizsgálva jól látható, hogy míg a kereskedelmi szálláshelyeken, mindhárom vizsgált évben 2, addig a falusi szálláshelyen 4, az üzleti célú egyéb szálláshelyeken pedig 4,2 vendégéjszakát töltöttek el a vendégek átlagosan.

A kereskedelmi és az egyéb üzleti célú szálláshelyek keresletét összevetve elmondható, hogy a vizsgált években a Klaszter területének kereskedelmi szálláshelyein szállt meg a vendégek többsége, azonban a falusi szálláshelyet igénybe vevők kétszer annyi időt töltöttek el, mint a kereskedelmi szálláshelyeken megszállók.

4. AZ ERDEI TURIZMUS KÍNÁLATÁNAK HELYZETELEMZÉSE - A TERÜLETI ELEMZÉSEK KÖZÉPPONTJÁBAN A TURIZMUS FEJLESZTÉSE ÁLL

4.1.A terület leírása

A Magyar-Szlovák Vadászati és Erdészeti Klaszter (VEK) területén kapcsolódik egymáshoz a Gödöllői-dombság, a Börzsöny, a Cserhát, a Mátra, valamint önálló egységként a Karancs-Medves vidéke. Legjellemzőbb erdőtársulások a különféle tölgyesek, a középhegységi bükkösök, akácosok. A hazánk erdőterületeit bemutató 8. ábrán is jól megfigyelhető a klaszter területének jelentősége, hiszen a klaszter által érintett területek közül Nógrád megye erdősültsége 2012-ben 38,8%-os megoszlásával a megyék rangsorában az első helyet foglalja el, Pest megye pedig a kilencediket 24,6%-os részesedésével.

8. ábra: Magyarország erdőterületei

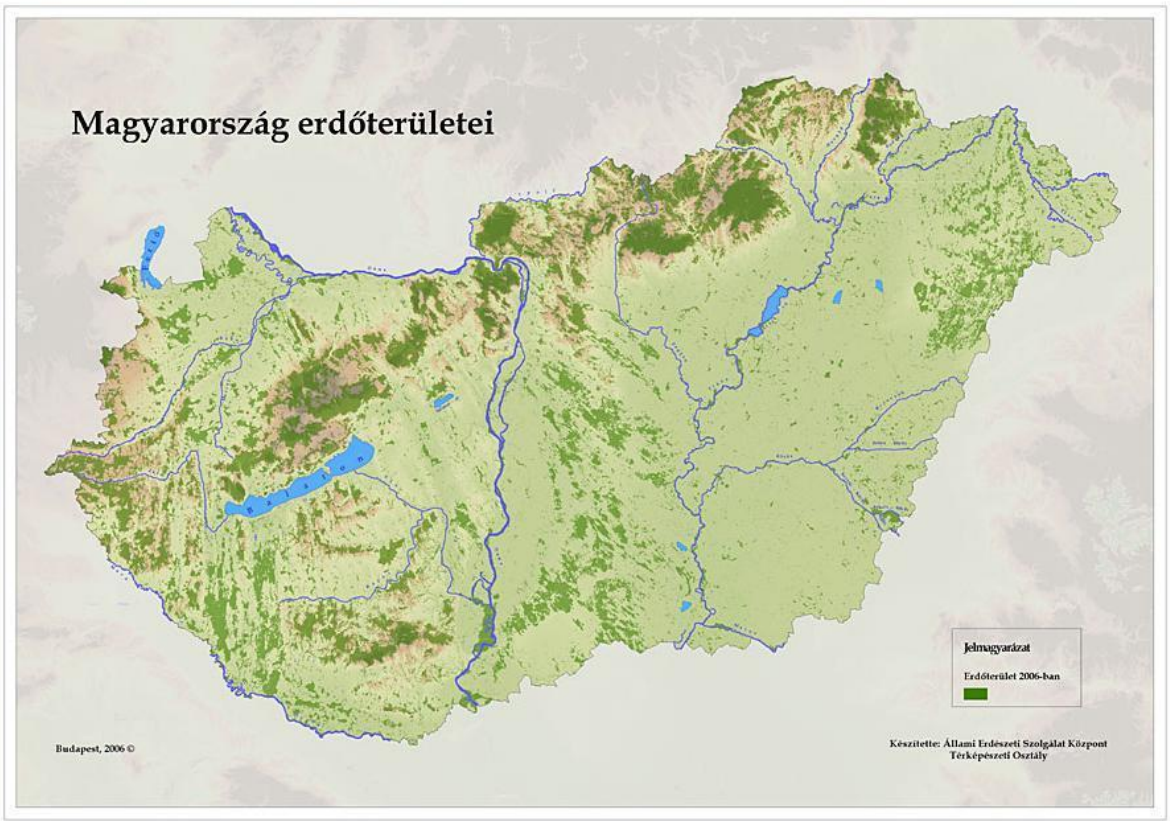

Forrás: NÉBIH Erdészeti Ig.

A terület magában foglal számos védett természeti értéket, és kultúrtörténeti emlékhelyet, több mint 1.000 km turistaút szeli át, tanösvények, kilátók, erdei játszóterek, erdei iskolák, kisvasutak és látogatóközpontok színesíti kínálatát.

Három erdőgazdálkodó, az Ipoly Erdő Zrt., az Egererdő Erdészeti Zrt. és a HM Budapesti Erdőgazdasági Zrt. működik a területen, melyek közül legnagyobb területtel az Ipoly Erdő

Zrt. rendelkezik. Az erdőgazdálkodók a Duna-Ipoly-, és a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság szoros együttműködésben tevékenykednek az erdő megóvásán.

A klaszter magyarországi területén lévő erdőterületek tulajdonmegoszlását szemléltető 9. ábrán is megfigyelhető, hogy mindkét megye esetében jelentős a magántulajdonú erdőterületek aránya (Nógrád megyében 41,3%, Pest megyében 37,6%), ezért a velük való együttműködés feltétlenül szükséges.

9. ábra Erdőterületek tulajdonmegoszlása Nógrád és Pest megyében

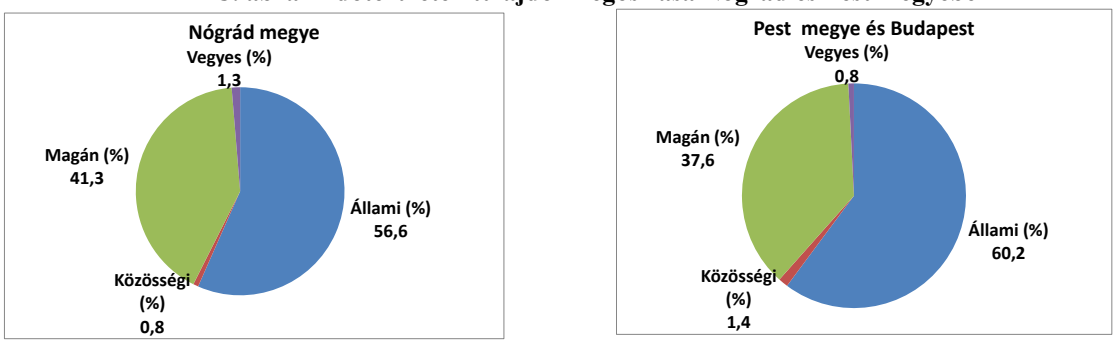

Forrás: NÉBIH Erdészeti Ig., Országos Erdõállomány Adattár, 2012. I. 1.; saját szerkesztés

4.2.A meglévő létesítmények jelenlegi helyzetének leírása – szolgáltatások, termékek, infrastruktúra, hatékonyság, menedzsment, látogatók

A VEK területén működő erdészetek és nemzeti park igazgatóságok közjóléti tevékenysége keretében a látogatók igényeinek kielégítése érdekében többféle létesítményt alakítottak ki, és üzemeltetnek. Ezek között szerepelnek kirándulóközpontok, erdei iskolák, tanösvények, játszóterek, erdei vasutak, vadaspark, és erdei szálláshelyek is. A különböző turisztikai válallkozások, helyi önkormányzatok tulajdonában lévő erdei iskolák, szálláshelyek, tanösvények és egyéb szolgáltatások is jellemzik a területet. A tanulmány keretében egy primer kutatás valósult meg a területet látogató turisták és erdei iskolások körében, melynek célja többek között e létesítmények ismertsége és a velük való elégedettség feltérképezése volt. Jelen fejezetben az erdei létesítmények helyzetleírására, a kutatás eredményeinek elemzésére kerül sor.

10. ábra: Az erdei turizmus kínálata a VEK magyarországi területén

Forrás: saját szerkesztés

4.2.1. Kirándulóközpontok

A kirándulóközpontokat tekintve, mind az öt vizsgált létesítményben elérhetők az alapvető kínálati elemek, mint például tanösvény, parkoló, foglalkozások vagy, foglalkoztató terem, mosdó, illetve játszótér, azonban mindegyik egymástól különböző, egyedi arculattal és szolgáltatásokkal rendelkezik, ahogyan ezt a 9. táblázat is bemutatja.

9. táblázat: A vizsgált kirándulóközpontok kínálati elemeinek halmaza

Kínálati elemek / szolgáltatások	Diósjenői Erdei Szabadidő-park	Katalinpusztai Kiránduló-központ	Nyírjesi Füvészkert és Vadaspark	Baglyas-kő Vár Természet-védelmi Látogató-központ	Ipolytarnóci Ősmaradványok Természet-védelmi Terület
Alapszolgáltatások					
tanösvények	✓	✓	✓	✓	✓
játszótér	✓	✓	✓		✓
mosdó	✓	✓	✓	✓	✓
rendezvények/ foglalkozások	✓	✓	✓	✓	✓
parkoló	✓	✓	✓	✓	✓
Egyéb szolgáltatások					
állatsimogató	✓	✓			
fogadóépület	✓	✓		✓	✓
ajándékbolt	✓	✓			✓
kávézó/teázó	✓	✓			✓
információs pont	✓	✓			
tematikus túrák	✓	✓			
interaktív kiállítás	✓	✓			
étterem		✓			✓
szálláshely		✓			
bemutatókert		✓			✓
méhészeti bemutató		✓			
erdei sportpálya	✓	✓			
témanapok		✓			
látogatóközpont		✓		✓	✓
növény-gyűjtemény			✓		
vadaspark			✓		✓
madármenhely állatgyógyító állomás				✓	
4D mozi					✓

Forrás: saját szerkesztés

A Nyírjesi Füvészkert és Vadaspark a legifjabb, és a legkevesebb szolgáltatással rendelkező. Az alapszolgáltatásokon kívül található a területen vadaspark, de unikalitását az egyedülálló növénygyűjtemény adja. Célcsoportját elsősorban a Balassagyarmat és környékén elő családok alkotják, akik számára a Nyírjes már korábban is az egyik legkedveltebb rekreációs terület volt. Különböző primer és szekunder kutatási eredményekre alapozva kijelenthető, hogy az infrastrukturális kiépítettsége nem hiánytalan. Összességében nézve a terület látogatói elégedettek a nyújtott szolgáltatásokkal, a park tisztaságával, rendezettségével, a személyzettel, azonban az attrakció elemek, a parkolási lehetőségek, a kiegészítő szolgáltatások, valamint az információszolgáltatás mégsem elégíti ki teljes mértékben igényeiket. Emberi erőforrás és menedzsment oldalról vizsgálva a Füvészkertet megállapítható, hogy a terület fejlődésének gátja lehet az erőforrás-kapacitás, illetve a turisztikai szakmai végzettséggel rendelkező munkavállaló hiánya. Ettől eltekintve, azonban elismerésre ad okot, az, hogy már több mint 10.000 látogató megfordult a területen. Turisztikai termékként vizsgálva a Füvészkertet megállapítható, hogy még koránt sem

komplex, bevezető életszakaszban van, és a jelenlegi keresletre alapozva sikeresen fejleszthető tovább.

A börzsöny lábánál fekvő Diósjenői Erdei Szabadidőpark a kirándulóközpontok versenyében a középmezőnyben van. Szolgáltatásait tekintve, sokkal színesebb kínálattal rendelkezik, mint a balassagyarmati kirándulóközpont. Kínálatában megtalálható állatsimogató, interaktív kiállítás, erdei sportpálya és tematikus túrák is. A látogatók kényelmét szolgálja a fogadóépület, az ajándékbolt, és a kávézó is. A szabadidőparkot felkereső vendégek 80%-ának véleménye szerint a park élményszerűsége kiváló. A programhelyszín kiépítettségével, a nyújtott erdei programmal, az erdészek előadásmódjával, és a kiegészítő szolgáltatásokkal is elégedettek voltak az erdei iskola résztvevői.

Az infrastrukturális kiépítettségét tekintve a terület az alapvető igényeket teljes mértékben kielégíti. Célcsoportját elsősorban az osztálykirándulók, iskolás gyermekcsoportok, gyermekes családok jelentik. Összességében a Diósjenői Erdei Szabadidőpark életciklusa bevezető szakaszában jár, még nem egy komplex turisztikai termék, bizonyos bővítésre, fejlesztésre szorul.

Az Ipoly Erdő Zrt. kirándulóközpontjai között a legkomplexebb szolgáltatáshalmazzal a Katalinpusztai Kirándulóközpont rendelkezik. Az alapszolgáltatásokon, és a diósjenői szabadidőparknál részletezett kínálati elemeken és szolgáltatásokon kívül, a szendehelyi bemutatókerttel, különféle témanapokkal, egy különlegességnek számító méhészeti bemutatóval várja a gyermekeket. A felnőttek időtöltésének kellemesebbé tételéért pedig látogatóközpont, étterem és szálláshely is létesült a területen. Legújabb eleme, a „Báthory kincse nyomában" tanösvény, mely minden tekintetben eltér a megszokott tanösvényektől, hiszen nincs kitáblázott nyomvonala. Az érdeklődők okostelefonnal, és GPS készülékek segítségével tájékozódhatnak és szerezhetnek információt a Naszály kulturális és természeti értékeiről. Infrastrukturális oldaláról vizsgálva a területet megállapítható, hogy a látogatók igényeinek maximálisan megfelel, megközelíthetőségét tekintve, pedig gyorsan, egyszerűen elérhető. Csupán a parkoló befogadóképességét nőtte ki a terület, de bővítését tervezik. Humán erőforrás oldalról tanulmányozva a területet, azt szükséges konstatálni, hogy jelenleg nincs a kirándulóközpontban olyan munkatárs, aki turisztikai végzettséggel rendelkezne, melyre primer kutatásunk eredményei alapján kétséget kizáróan szükség van. Összességében tekintve a Katalinpusztai Kirándulóközpont egy már bevezetett, megközelítőleg komplex ökoturisztikai termék.

A Baglyas-kő Vár Természetvédelmi Látogatóközpont a vizsgáltak közül a második legfiatalabb létesítmény, melyet a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság alakított ki a Novohrad-Nógrád Geopark infrastruktúrafejlesztésének keretein beül. Kínálatát tekintve, talán a legszűkösebb palettával, azonban egy egyedi elemmel is rendelkezik. Látogatóinak az alapszolgáltatásokon kívül egyéni igényekre szabott természetvédelmi témájú szakvezetéseket tart, illetve a létesítmény egy madármenhelynek is otthont ad, így az érdeklődők megtekinthetik a lábadózó állatokat. A jelenlegi kínálat elemzésénél nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy egy újabb tanösvény létrehozása van tervek között. A látogatóközpontot felkereső vendégek véleményéről nincs információnk, ezért kizárólag a saját tapasztalatokra,

primer kutatásunkra tudunk támaszkodni. Az infrastrukturális kiépítettségét tekintve a terület az alapvető igényeket kielégíti, azonban minimális attrakció elem, turisztikai információforrás és parkolóhely található a területen, kiegészítő szolgáltatások pedig hiányoznak. Célcsoportját vizsgálva legjellemzőbb szegmens a kisgyermekes családok, akiket a környéken túrázók és a helyi diákok követnek. A látogatóközpont humán erőforrás állományát tekintve elmondható, hogy az állandó személyzet a speciális (turisztikai) szakmai tevékenységek végzéséhez kevés, tekintettel a létesítmény fenntartási feladataira és az egyre növekvő látogatók igényeire. Turisztikai termékként vizsgálva a Baglyas-kő Vár Természetvédelmi Látogatóközpontot megállapítható, hogy még koránt sem komplex.

A Bükki Nemzeti Park Igazgatóság másik, a VEK területén lévő, létesítménye az Ipolytarnóci Ősmaradványok Természetvédelmi Terület. A Nógrád megye északi szegletében fekvő terület, az alapszolgáltatásokon túl, számtalan lenyűgöző élményelemmel rendelkezik. Megtalálható több természeti témára felfűzött tanösvény, egy miocén kori flórát megelevenítő bemutatókert, egy unikális formájú fogadóépület, valamint egy egyedülálló 4 dimenziós mozi. Az élményelemeken túl kiegészítő szolgáltatások, mint például ajándékbolt, büfé, teszik kellemesebbé az ott eltöltött időt. Az infrastrukturális kiépítettségét vizsgálva, megállapítható, hogy a terület látogatói összességében elégedettek az ősvilág interpretációjával, a nyújtott szolgáltatásokkal, azonban az étterem minőségén és a gépjármű parkolók számán lehetne még javítani. (Szendrődi, 2012) Célcsoportját elsősorban az iskolás gyermekcsoportok, osztálykirándulók, gyermekes családok, valamint nyugdíjas csoportok képezik. Humán erőforrás oldalról tanulmányozva a területet, megállapítható, hogy a létesítmény szakmai és fenntartási feladatai ellátásához kevés az állandó munkatárs. Jelenleg az üzemeltetést támogatott, időszakosan foglalkoztatott dolgozók segítségével látják el. A területen nincs turisztikai végzettséggel rendelkező munkatárs, melyre azonban itt is szükség lenne. Az Ipolytarnóci Ősmaradványok Természetvédelmi Terület marketingkommunikációs feladatait viszont, egy szakmailag megfelelően képzett és tapasztalattal rendelkező személy látja el.

4.2.2. Erdei iskolák

> „Az ***erdei iskola*** sajátos, a környezet adottságaira építő nevelés- és tanulás-szervezési egység. A szorgalmi időben megvalósuló, egybefüggően többnapos, a szervező oktatási intézmény székhelyétől különböző helyszínű tanulásszervezési mód, amelynek során a tanulás a tanulók aktív, cselekvő, kölcsönösségen alapuló együttműködésére épül. A tanítás tartalmilag és tantervileg egyaránt szorosan és szervesen kapcsolódik a választott helyszín természeti, ember által létesített és szociokulturális környezetéhez. Kiemelkedő nevelési feladata a környezettel harmonikus, egészséges életvezetési képességek fejlesztése és a közösségi tevékenységekhez kötődő szocializáció.” (Idézi: Bornemisza-Kopári, 2006)

Az alábbi ábrán a magyarországi erdei iskolák területi elhelyezkedése és a 2001/2002. és a 2002/2003. tanévben fogadott diáklétszám szerinti jelentősége látható. Megfigyelhető az erdei iskolák koncentrálódása a VEK észak Pest megyei területén. Több létesítmény található még Nógrád megye dél-keleti részén, a Mátra lábánál, valamint a középső Cserhátban.

11. ábra Erdei iskolák területi elhelyezkedése és jelentősége Magyarországon a fogadott diáklétszám alapján a 2001/2002. és a 2002/2003. tanév összesített adatait figyelembe véve

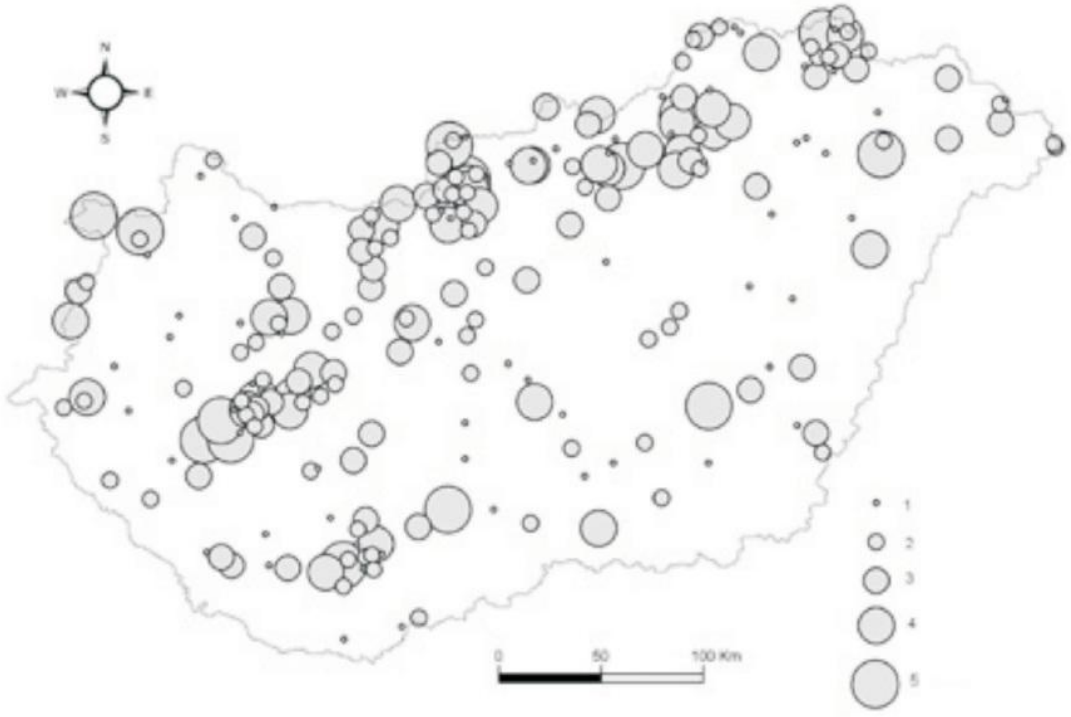

Fogadott létszám: 1 = 100 fő alatt, 2 = 101-250, 3 = 251-500, 4 = 501-1000, 5 = 1000 fő felett

Forrás: Bornemisza Imre – Kopári László: A magyarországi erdei iskolák térszerkezetének vizsgálata, Földrajzi Értesítő 2006. LV. évf. 1-2. füzet, pp. 179-193.

Az erdei iskola programok körében kétféle minősítési rendszerrel találkozhatunk. Az egyik minősítő szervezet az Országos Erdészeti Egyesület (OEE), mely az **erdészeti erdei iskola cím**mel ruházza fel az erdei iskolát. A másik szervezet pedig, a Környezetvédelmi és Természetvédelmi Oktatóközpontok Országos Szövetsége (KOKOSZ), mely a harkály emblémával jelzi a **minősített erdei iskola** szolgáltatást. Ezen kívül hazánkban számos olyan erdei iskolaként nevezett egység is működik, amely nem rendelkezik minősítéssel, mindössze programokat kínál vagy kizárólag erdei szálláshelyként funkcionál.

A VEK magyarországi területén számos erdei iskola működik többé-kevésbé azonos típusú, de eltérő minőségű szolgáltatásokat kínálva. Programjaikat alapvetően a természetvédelem, a növényismeret, állatmegfigyelések, helytörténeti és kézműves foglalkozások alkotják (pld.: Ráróspusztai Gyermek és Ifjúsági Tábor Erdei Iskola, Katalinpusztai Erdei Iskola). Néhány – minősítéssel nem rendelkező - szolgáltató egyedi, különleges programokat is kínál, például kecskesajt készítésben vagy falukutatási vetélkedőben lehet részünk a Szandavári Diáktáborban, a Kutasói Erdei Iskolában erdei gyümölcsökkel, füvekkel ismerkedhetnek meg a gyerekek a természet boszorkánykonyhája keretében, a Börzsöny Erdei Táborban pedig Gps-es kincsvadászat, és erdei kalandpark várja az érdeklődőket. A minőségi szolgáltatást nyújtó, interaktív tanítóeszközökkel, oktatóprogramokkal, szálláshellyel, és egyéb kiszolgálóegységekkel rendelkező erdei iskolák, a közeljövőben történő minősítése elengedhetetlen.

A VEK területén lévő erdei iskolák közül az Ipoly Erdő Zrt. által üzemeltetett Domszky Pál-, valamint az Egererdő Zrt. által üzemeltetett Fenyvespusztai Erdészeti Erdei Iskola rendelkezik csupán mind a KOKOSZ által minősített erdei iskola programmal, mind pedig az OEE Erdei Iskola Szakosztálya által Minősített Erdészeti Erdei Iskola címmel. A Domszky Pál Erdészeti Erdei Iskola kitűnő felszereltséggel rendelkező oktatóterme, erdei infrastruktúrája kiemeli az erdei iskolák közül. A létesítmény azonban Kemencén nem, csupán Bernecebarátiban rendelkezik elszállásolási lehetőséggel, mely hátrányt jelenthet keresletének növelésében.

A Fenyvespusztai Erdészeti Erdei Iskola leginkább 1 napos szabadtéri erdei iskolai foglalkozásokat tart tapasztalt erdészek vezetésével. Az iskola étkezést nem, viszont szálláshelyet maximum 20 fő erejéig biztosítani tud. Célcsoportja legfőképp a környező települések diákjai. Szolgáltatáskínálatát, komplexitását tekintve még bővítésre, szélesítésre szorul.

A KOKOSZ által minősített erdei iskola címmel a salgótarjáni Tarjáni Gyermektábor, a kétbodonyi Cserhát Erdei Iskola, a Királyréti Erdei Iskola, és a nagymarosi Törökmező Turistaház rendelkezik, melyek közül a királyréti – s a közeljövőben a salgótarjáni is - minősített erdei óvodai programot is nyújt.

A klasszikus értelemben vett erdei iskoláktól teljes mértékben eltérő a Gördülő Tanösvény, mely egynapos a Királyréti Erdei Vasúton megvalósított erdőismereti program. Célcsoportját tekintve elsősorban az általános iskolai csoportokra összpontosít. A tanösvény az év mindössze 4 hetében működik, mely alatt vendégei döntő többsége a célközönségből kerül ki.

Az erdei iskolák célcsoportját legfőképpen az általános- és középiskolás korosztály alkotja, de programjaik a családok, és a természetkedvelők számára is érdekesek. Földrajzi tekintetben az erdei iskolának helyet adó település 100 km-es körzetén belül élők jelentenek potenciális célcsoportot, tehát például Kemence esetében, hazánkban Tata – Érd – Gyöngyös – Pétervására, Szlovákiában pedig Fülek – Besztercebánya – Nyitra – Gúta – Komárno által bezárt kör lakossága. Emiatt érdemes lehet megcélozni a szlovák piacot is forgalomnövelés céljából. Humán erőforrás tekintetében vizsgálva az erdei iskolákat megállapítható, hogy javarészt megfelelő szaktudással rendelkező, lelkes vezető irányítja, azonban a marketing tevékenység hatékonyabbá tétele érdekében mindenképpen szükséges lenne a szakmai létszámbővítés, továbbképzés.

4.2.3. Tanösvények

Számos tanösvény hálózza be a VEK magyarországi területét, melyek között megtalálhatók a pici gyermekeknek szóló, a kalandot kereső felnőttek kikapcsolódását segítő utaktól egészen a szenior korosztály által is gondtalanul használható tanösvényig széles kínálatban. Témájukban feldolgozzák az erdészet történetét, az erdei ökoszisztémát, az erdő- és vadgazdálkodási folyamatokat, az erdők természeti- és kultúrtörténeti érdekességeit, az „utolsó nógrádi betyár” kalandos életét, valamint a természet szépségeit. A tanösvények táblái többnyire elegendő információt nyújtanak az erdei barangoláshoz, hosszuk, szóhasználatuk, illusztrációjuk pedig a célcsoport jellemzőihez, igényeihez illeszkednek, ugyanakkor élményszerűségüket illetően

már eltérő a kép. Egyes tanösvényekhez vezető füzet is tartozik, melyek érdekes, és játékos feladataikkal kiváló oktatóeszközök.

4.2.4. Erdei szálláshelyek

A kereskedelmi szálláshelyek kapacitása az attrakciók és programlehetőségek egyre bővülő kínálata mellett is szűkösnek mondható főleg Nógrád megye kistérségei esetében, mely jelentősen a régiós átlag alatti szállásférőhellyel rendelkezik. A férőhelyek leginkább a Rétsági- és a Salgótarjáni kistérségben koncentrálódnak, ezt követi távolabbról a Szobi- és Váci kistérség. A magánszálláshelyeket illetően már kiegyenlítettebb kép mutatkozik a VEK területén, magasabb számadatok a Szobi- és a Pásztói kistérségben vannak köszönhetően a Börzsöny és a Mátra iránti keresletnek.

Az általános szálláskínálat térbeli koncentrációján túl, az erdei turizmus résztvevői által preferált szállások esetén tekintélyes minőségbeli különbségek is tapasztalhatók, melyek három kategóriába sorolhatók. A nagyrészt a Börzsönyben kialakított magas kategóriájú, prémium szálláshelyek mindegyike páratlan természeti környezetben helyezkedik el, igényesen kialakított miliővel rendelkezik. Egyediségét a háziasszonyok kedvessége, és a vendég igényeire szabott gasztronómiai különlegességek, helyi specialitások adják. Infrastrukturális szempontból a kor, és a célcsoport igényeinek megfelelő eszközökkel berendezettek.

A második kategóriába az igényesen kialakított és rendben tartott erdei ifjúsági szállók, táborok tartoznak, melyek a klaszter magyarországi területén elszórtan találhatók. A szálláshelyek elsődleges célcsoportját – ahogy a kategória nevében is szerepel – az ifjúság, tehát az iskolás korosztály alkotja, azonban családok, baráti csoportok számára is alkalmasak. A szálláshelyek közúton általában jól megközelíthetőek, azonban többször gondot jelent az érdeklődők számára a szálláshely tömegközlekedéssel való elérése (főleg a Börzsöny északi részére jellemző). Az ifjúsági szállók általában kategóriájuknak megfelelően rendelkeznek az összes szükséges felszereléssel, berendezéssel. Ezen túlmenően pedig nagyszerűen kiegészítik az erdei iskolák, és a kirándulóközpontok szolgáltatásait, illetve nagyrészt beillesztik a környezettudatos életmódot a vendégek mindennapjaiba. Kihasználtsági adataikat tekintve, azonban nem olyan kedvező a kép. A 2012. évi vendégforgalmi statisztikákat vizsgálva megállapítható, hogy 10 % körül mozog a szálláshelyek kihasználtsága, amit a jelenlegi kedvezőtlen gazdasági folyamatok, a válság, az átalakuló utazási trendek, valamint a hatékony marketingtevékenység hiánya is okoz.

A minőségi, és szolgáltatás-kínálati szempontból az alacsony kategóriás szálláshelyek, turistaszállások alkotják a harmadik csoportot. Változatos képet mutat a kínálat, hiszen a modern technika eszközeivel felszerelt szállástól a kizárólag az alapvető komfortra koncentráló turistaszállásig széles a skála, azonban az utóbbi típusba tartozók vannak túlsúlyban, ezért ezek fejlesztése elengedhetetlen.

4.2.5. Erdei vasutak

A kisvasút nem csak a gyerekek, hanem a felnőttek számára is remek kikapcsolódási lehetőséget biztosít. A VEK magyarországi területen, jelenleg négy turisztikai céllal működő

(Nagybörzsöny, Szob, Kemence, Királyrét), és több, egykor teherszállítási céllal épített, mára már rossz állapotú vagy felszámolt (pl. Salgótarján, Felsőpetény) kisvasútvonal létezik. A ma is üzemelő erdei vasutak a Börzsönyben találhatóak, célcsoportjukat többségében, a budapesti és Pest megyei, 18-55 év közötti lakosok képezik, akik közép- vagy felsőfokú végzettséggel, átlagos jövedelemmel rendelkeznek, valamint teljes munkaidőben dolgoznak vagy tanulnak. A látogatók többnyire elégedettek az erdei vasutakkal, azon belül is a személyzet munkájával. Többen is kevésnek, és nem elég hasznosnak találták az állomásokon lévő táblák információit. Ami ellenérzést váltott ki néhány válaszadóból, az a magas jegyár, a zsúfoltság, valamint a vasút és az állomások rossz állapota.

Összegzésképpen elmondható, hogy a vizsgált terület Börzsönyön kívüli részén is szükséges lenne az egykori erdei vasutak felújítása, újbóli hasznosítása, hiszen a látogatók elégedettek a jelenlegi erdei vasutakkal, igénylik azok meglétét. Nem elhanyagolható ugyanakkor a fenntartható működtetés megteremtésének kérdésköre, ami komoly tervezőmunkát igényel mind a meglévő, mind pedig az esetlegesen a jövőben kialakításra kerülő szakaszok esetében.

4.2.6. További létesítmények

A tanulmányban ezidáig bemutatott és elemzett kínálati egységeken kívül a VEK magyarországi területén számtalan játszótér, kilátó, ökoturisztikai szolgáltató, és –szolgáltatás, egyedi kínálati elem (pl.: Tuzson Arborétum, Sas-bérci kilátó, salgóbányai Erdészház, mely egy páratlan létesítmény, hiszen itt a különböző érzékszervek bevonásával tapasztalható meg az erdő) található, melyek kínálta lehetőségek azonban koránt sem kihasználtak, vendégforgalmuk és bevételük igen csekély. Ennek okait több minden alkothatja:

- a létesítmények kínálatukat tekintve csupán kiegészítő szolgáltatást nyújtanak;
- önálló, tehát nincs hozzá kapcsolva jelentősebb attrakció, melynek részét képezhetné;
- jelenleg nem megoldott az üzemeltetés kérdése, nincs állandó munkatárs, aki a terület arca lenne, és ellátná a marketing feladatokat is;
- az egységek megközelítése külön-külön jó, azonban az egymás közti átjárás komplikált és hosszadalmas olyanok számára, akik nem gépjárművel érkeznek, és nem szeretnek túrázni.

A létesítmények, kínálati egységek esetében elsősorban termékfejlesztésre van szükség, illetve valamely főattrakcióhoz való kapcsolásra. Ezzel egyidejűleg pedig egy állandó munkatárs, néhány kiegészítő szolgáltatás, és a marketing tevékenység megerősítése nagyban hozzájárulna a látogatóforgalom növekedéséhez.

4.3.Infrastrukturális feltételek és lehetőségek

A VEK magyarországi területén lévő létesítmények megközelíthetősége vegyes képet mutat. Műúton autóval szinte mindegyikük megközelíthető, az utak rossz állapota általában az észak-börzsönyi és belső-cserháti alacsonyabb rendű utakat jellemzi. A tömegközlekedési adottságokat tekintve már kedvezőtlenebb képet mutat a terület elérése, hiszen az eldugottabb, kisebb településekre nehezebb az eljutás. A néhány, járműforgalomtól távolabb elhelyezkedő létesítmény, mint például a Hollókői tanösvény és játszótér, egyszerűbb megközelítése

nagymértékben hozzájárulna a látogatószám növekedéséhez. Sorra véve a klaszter hazai területén működő erdei turisztikai szolgáltatókat megállapítható, hogy a legnagyobb erdőgazdálkodó által létrehozott, üzemeltetett egységek infrastrukturális szempontból jelentősen magasabb színvonalat képviselnek és változatosságot mutatnak a területen található egyéb létesítményekkel szemben, azonban a többi kisebb erdei turisztikai szolgáltatónak is mindössze néhány esetben szükséges javítani az infrastrukturális feltételeken. A kirándulóközpontok vendégforgalma túlnőtt a gépjármű parkoló méretén, ez okoz alkalmanként kellemetlenséget a látogatók számára. Az erdei kisvasutak esetében a vasúti szerelvények és az állomások renoválása, valamint az információs táblák tartalmának informatívabbá tétele szükséges a vendégek igényeinek még teljesebb kielégítése érdekében. Nógrád megye észak-keleti szegletében lévő Vadaspark látogatóinak komfortérzetét növelő, kiegészítő szolgáltatások hiányoznak, mint például eső beálló, mosdó, gépjármű parkoló, valamint állandó személyzet. Nem utolsó sorban az önálló, kisebb, kiegészítő kínálati elemek, szolgáltatók összekötése is a megoldandó feladatok listáján szerepel. Mindezeken túl, a vendégforgalom növelésében rendkívüli szerepet játszana, ha sikerülne megoldani azt, hogy a mobil hálózat, és internet szolgáltatás elérhetővé váljon a VEK egész magyarországi területén, különös tekintettel a börzsönyi, és az észak-nógrádi területekre.

4.4.A jelenlegi turisztikai termékek

A turisztikai termék mikro szinten egy turisztikai szervezet által nyújtott szolgáltatás, makro szinten pedig, maga a desztináció[5], és a turista igényeinek kielégítése érdekében nyújtott szolgáltatáshalmaz. A komplex turisztikai termék a turizmus kínálati oldalának elemeiből tevődik össze, tehát az attrakció, a szállás, étkezés, egyéb infrastruktúra, szórakozási lehetőségek, kultúra, vendégszeretet, biztonság, higiénia, turisztikai szervezetek és nem utolsó sorban az árak alkotják. A turizmus rendszerét és a kínálati elemek kölcsönhatását az alábbi ábra szemlélteti.

[5] Desztináció fogalma: Turisztikai attrakciókkal, intézményekkel, szolgáltatásokkal bíró hely, amit a turista, vagy annak egy csoportja látogatásra kiválaszt, és amit a turisztikai kínálati oldal piacra visz, értékesít. (WTO, 1993)

12. ábra Turizmus rendszere

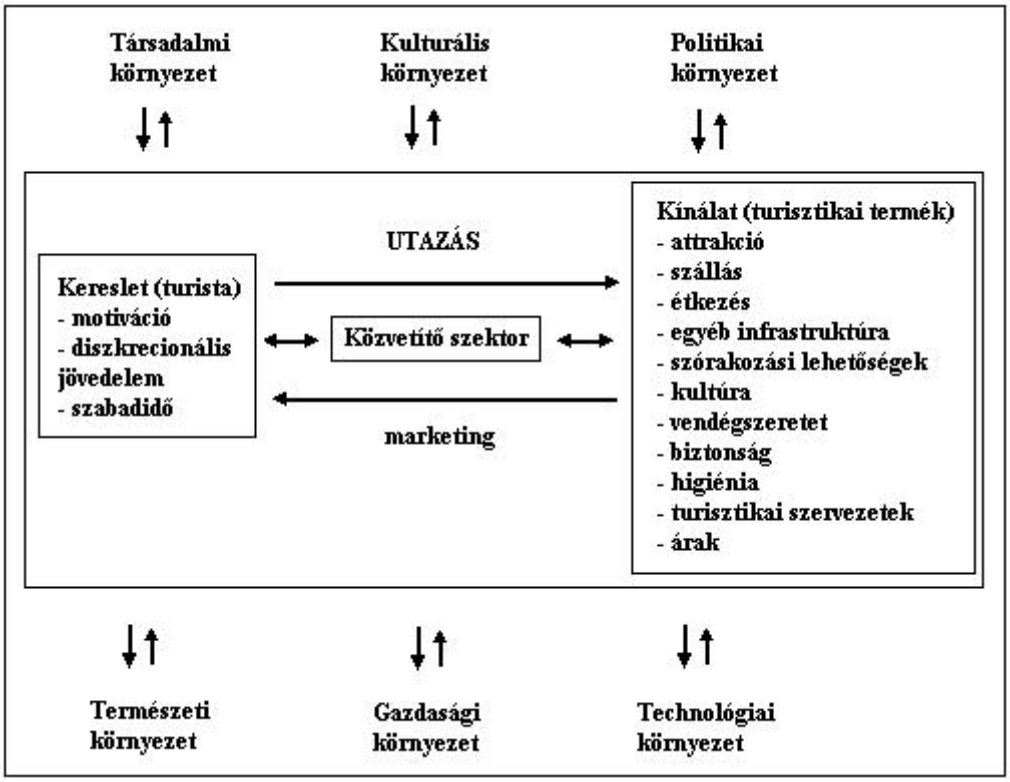

Forrás: Lengyel Márton: A turizmus általános elmélete, Kereskedelmi és Idegenforgalmi Továbbképző Kft., 2004.

A VEK esetében nem egy turisztikai termékről kell beszélnünk, hanem többről. A területen kialakított, létrehozott létesítmények mindegyike különálló termék, melyek a komplexitás különböző lépcsőfokán állnak. Jelen kínálati palettának legkevésbé komplex elemei azok, amelyek önállóan – a szervezett programokon kívül - nem kínálnak fél-egy órás programnál többet a látogatónak, igényeit nem elégítik ki. Ide tartozik például a salgóbányai Erdészház, és a Baglyas-kő Vár Természetvédelmi Látogatóközpont is. Ezen létesítmények esetében legelső lépésként termékfejlesztésre van szükség, csak aztán következhet a már turisztikai termékké vált egység komplexitás vizsgálata. A vizsgált területen, a komplexitási ranglétra legfelső fokán a Szendehely-Katalinpusztán létrehozott látogatóközpont áll, mely a szálláshellyel, a tanösvényekkel, a bemutató kerttel, kiállításokkal, erdei iskolai programokkal szinte teljes mértékben kielégíti a látogató igényeit, és akár több napos programlehetőséget nyújt.

4.5. Az Erdei Turizmus SWOT analízise a célterületen

Erősségek	**Gyengeségek**
• kedvező földrajzi adottságok • gyönyörű természeti környezet • számos jól bevezetett tanösvény, bemutatóhely, szakvezetéses program • Ipoly Erdő Zrt. erős piaci jelenléte • sok, eltérő célcsoportokra építő létesítmény • kirándulóközpontok megfelelő színvonala, viszonylag gazdag szolgáltatáskínálata • erdei iskolai programok bőséges kínálata • gyermekek környezettudatosságra nevelése • magas kategóriás, prémium szálláshelyek kiváló minősége • erdei ifjúsági szállók, táborok hiányt megszüntető szerepe • erdei vasutak üzemelése	• földrajzi adottságok ki nem használása • turisták rövid tartózkodási ideje • Nógrád megyében gyér szálláskínálat • csekély vendégéjszaka realizálás • az erdei turizmus elsődleges célcsoportja nem a fizetőképes réteg • erdei-, és ökoturisták igényeinek nem teljeskörű kielégítése • a VEK magyarországi területén lévő turisztikai létesítmények egyenlőtlen fejlettségi szintje és eloszlása • létesítmények komplexitásának hiánya • kevés szolgáltatáskapcsolás • kevés, nem hatékony marketing tevékenység • erdei vasutak és állomásaik rossz állapota
Lehetőségek	**Veszélyek**
• felfutó ágban van az erdei turizmus • földrajzi adottságokra épített termékfejlesztés • turisták tartózkodási idejének növelése szolgáltatáscsomagokon keresztül • hatékonyabb marketingkampány • fejlesztések megvalósítása Nógrád megye középső és keleti részein • erdei-, és ökoturisták igényeinek teljeskörű kielégítése • fenntartható, megújuló energiát hasznosító beruházások • szolgáltatók együttműködésén alapuló árukapcsolások	• erdei turizmus tömegturizmussá válása • természeti értékek károsítása • vendégéjszakák további csökkenése • célcsoport életszínvonalának csökkenése • létesítmények fenntartásának ellehetetlenülése • a még üzemelő erdei vasutak megszüntetése

4.6. Versenytárselemzés - A Turizmus fejlesztés meglévő létesítményeinek piaci lehetőségei az Erdei Turizmus vonatkozásában

Versenytársnak az a terület tekinthető, melynek adottságai, vonzerői, tehát termékkínálata hasonló, valamint ugyanarra a célcsoportra próbál hatást gyakorolni.

A 2011. évben Nógrád megyében folytatott kutatás eredményei szerint a megye versenytársa a Dunakanyar és Észak-Magyarország többi hegyvidéke. Az alábbi ábra a Nógrád megye és a jelzett területek között fennálló versenyhelyzetet jeleníti meg.

13. ábra Nógrád megye versenytársai

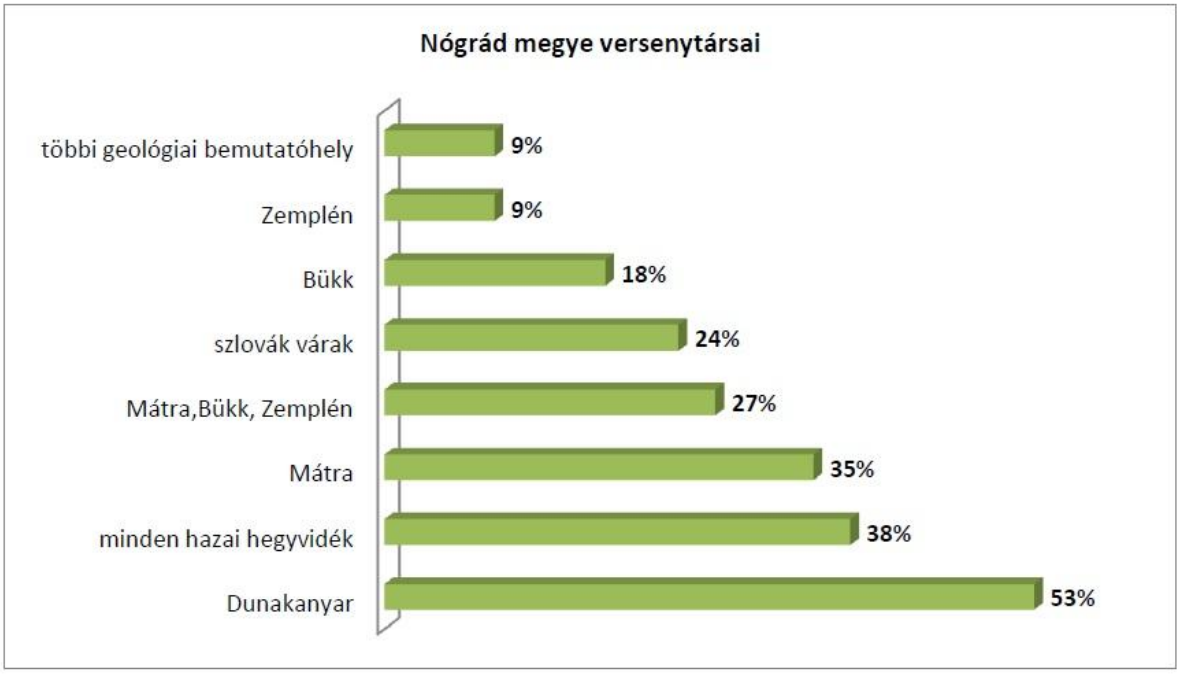

Forrás: POZÍCIONÁLÁSI ÉS VERSENYKÉPESSÉGI STRATÉGIA; TDM Consulting – Turisztikai Tanácsadó és Oktató Kft.; 2011. március

Attól függetlenül, hogy a felmérés Nógrád megyére készült, megállapításai a VEK területére is fennállnak. A következőkben a további lehetséges versenytársakat szedjük sorba.

Dél-Dunántúl 1500 túraútvonalat állított össze gyalogosoknak, bicikliseknek és autósoknak, melyet bárki letölthet az internetről, célcsoportjuknak szintén a budapesti környezettudatos lakókat jelölték meg, illetve nagyobb szálláshelykínálattal rendelkezik. Hozzá kell azonban azt is tenni, hogy a VEK a Budapesttől mért távolsága miatt versenyelőnyt élvez. Másrészt viszont az ott, 2009. elején megalakult „Gyeregyalog.hu Egyesület" és a 2013. márciusában létrejött Dél-Dunántúli Ökoturisztikai Klaszter abszolút versenytársként jelenik meg, hiszen Magyarország elsőszámú ökoturisztikai célterületévé szeretnének válni. A klaszter tagjai piaci szereplők, akiknek rövid távú céljai között a piaci pozíciójuk erősítése, hosszú távú céljaik között pedig a piacbővítő marketingtevékenység és termékfejlesztés áll.

Egy másik nem elhanyagolható versenytárs a 2012. novemberében alakult TEHETSZ Klaszter. A klaszter elnevezése a Természetes Helyek Turisztikai Szövetsége névből ered, tagjait pedig a Bükki-, Mátrai és Tisza tavi desztinációban tevékenykedő turisztikai szereplők alkotják. A szervezet célja a három térség értékeinek megőrzése, népszerűsítése, közös piacra vitele, a helyi turisztikai szereplők összefogásának erősítése a fenntartható turizmusért és a látogatók elégedettségéért.

A TEHETSZ Klaszter egyik tagtérsége, a Mátra önmagában is versenytársként jelenik meg a Börzsönyt tekintve. A Mátra természeti értékekben gazdag, a turisztikai piacon hosszú ideje jelen lévő, bejáratott termék. Célcsoportját a VEK célcsoportjához hasonlóan, az aktív korban lévő, egészség-, és környezettudatos gondolkodásúak, a budapesti és alföldi lakosság, a családok és az osztálykirándulók alkotják. Turisztikai kínálati rendszerének kiépítettségét

tekintve versenyelőnnyel rendelkezik, hiszen ott elérhetők olyan hazánkban még új, természetbarát sportolási, kikapcsolódási lehetőségek, mint a segway, a mountaincart, a monsterroller, a shredder – tankboard, vagy a lézercsata. Ezek az aktív turisztikai kínálati elemek nem csak az extrém sportokat kedvelőknek, és a fiataloknak nyújtanak szórakozási lehetőségeket, hanem a családoknak is, ezért megfontolandó a Börzsöny turisztikai kínálatának, a közeljövőben történő, ilyen irányú bővítése.

A 2011. évi turisztikai kutatás eredményei alapján, a válaszadók számára Zemplént hegyekkel, remek kirándulásra vagy túrázásra alkalmas helyszínnel, várakkal, szép és nyugodt természeti környezettel azonosítják. Mindezekért Zemplént is a VEK versenytársai közé kell sorolni. Az utazási döntés, számunkra kedvező befolyásolása érdekében, a két térség markáns megkülönböztetésére van szükség, melyet kizárólag egy hatékony és hosszantartó marketing tevékenységgel érhetünk el.

14. ábra Zemplén, mint versenytárs

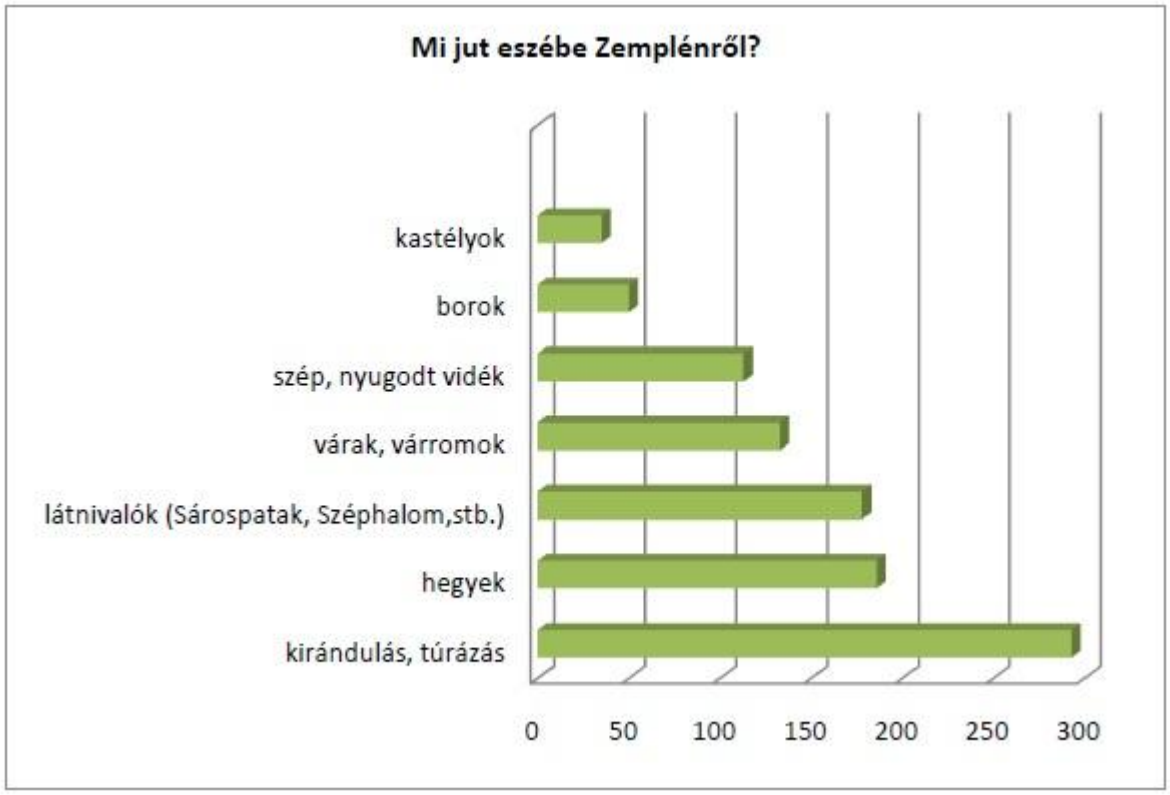

Forrás: POZÍCIONÁLÁSI ÉS VERSENYKÉPESSÉGI STRATÉGIA; TDM Consulting – Turisztikai Tanácsadó és Oktató Kft.; 2011. március

Az eddig elemzett versenytársakon kívül a jövőben számolni kell a Hortobágy – Tisza-tó desztinációval, és az Írottkő Natúrparkkal is, hiszen az előbbi térség az ökoturisztikai mintarégiójává fejlődés útjára lépett, az utóbbi pedig már elnyerte a „Magyarország legjobban fejlődő ökoturisztikai régiója” címet.

4.6.1. A régióban már meglévő létesítmények SWOT analízise

A régióban számtalan olyan turisztikai létesítmény található, mely alkalmas arra, hogy párhuzamba állításra kerüljön a VEK területén található létesítményekkel, azonban jelen

tanulmány kereteibe nem tarozik ezek mindegyikének elemzése. Ezért az alábbi SWOT analízisben globálisan került áttekintésre az érintett két régió, néhány példával színesítve.

Erősségek	**Gyengeségek**
• a piacra már bevezetett termékek (pl.: Szilvásváradi Állami Erdei Vasút, Budakeszi Vadaspark, Zemplén Kalandpark) • megvalósult fejlesztések, modernizálások (pl.: Zemplén Kalandpark) • hazánk egyik legnagyobb személyforgalmát lebonyolító erdei vasútja (Szilvásvárad) • hazánk leghosszabb erdei bobpályája (Zemplén) • interaktív bemutatási formák alkalmazása (pl.: Budakeszi Vadaspark) • sokrétű szolgáltatások és kínálat (pl.: Budakeszi Vadaspark) • célcsoportjához közeli elhelyezkedés (pl.: Budakeszi Vadaspark) • egyedi termék (pl.: segway) • kiegészítő szolgáltatások, garantált programok (pl:. Villa Negra-pisztrángsütés) • szezonalitás megszüntetése (pl.: Zemplén Kalandpark) • minőségi és exluzív szálláshelykínálat	• erdei vasutak, állomások, sínek rossz állapota (pl.: Szilvásvárad) • kevés kiegészítő szolgáltatás (pl.: Szilvásváradi Állami Erdei Vasút) • túl sok látogató – tömegturizmus (pl.: Budakeszi Vadaspark) • még nem komplex termékek (pl.: Budakeszi Vadaspark) • kevésbé hatékony marketing, és online tevékenység (pl.: Mogyoróhegyi Kirándulóközpont – Visegrád) • szálláshelyek alacsony komfortfokozata • szezonalitás • alacsony tartózkodási idő • kevés kiegészítő szolgáltatás
Lehetőségek	**Veszélyek**
• piaci pozíció erősítése • hatékonyabb marketingtevékenység • innovatív megoldások bevezetése • további fejlesztések megvalósulása • kínálati paletta bővítése • fenntartható, megújuló energiát hasznosító beruházások megvalósítása • szolgáltatás-, illetve termékkapcsolások kialakítása • turisták tartózkodási idejének növelése szolgáltatáscsomagokon keresztül	• erdei turizmus tömegturizmussá válása • természeti értékek károsodása (pl.: Szilvásvárad, Dunakanyar) • létesítmények fenntartásának ellehetetlenülése • célcsoport életszínvonalának csökkenése

4.6.2. Természeti és kulturális feltételek és vonzerők, regionális sajátosságok

Észak-Magyarország természeti adottságait tekintve hazánk egyik legváltozatosabb régiója. A legalacsonyabban fekvő, dombvidéki jellegű Cserhát-vidéktől a legmagasabban fekvő Mátráig több féle magassági zóna található itt. A hegyek és az alföld találkozási pontja, mely gazdag ásványkincsekben, védett természeti értékekben. Nagyrészt vulkáni kőzetekből áll, ezért földtani értékei is jelentősek. A Bükkalján sorakozó kaptárkövek, a bazaltvulkanizmus nyomai Salgón, Somoskőn, a Medves-platón, riolittufa erózió Kazáron, Aggteleki karszt, a Mátra, Bükk, Cserhát barlangjai, forrás-, és gyógyvizek, hegygerincek, mezők tarkítják a tájat. Turisztikai szempontból a legjelentősebb attrakciói közé tarozik az aggteleki cseppkőbarlang, Tokaj történelmi borvidéke, és nem utolsó sorban Hollókő Ófaluja. Ezen túl a leglátogatottabb turisztikai területek közé tartozik a Szalajka-völgy, Lillafüred, a Miskolc-tapolcai barlangfürdő, Eger történelmi városmagja is. A régió sajátosságai közé tartozik, és vonzerejét nagymértékben növeli a számos vár, várrom és kastély, valamint két, hagyományait még ma is hűen őrző népcsoport, a palócok és a matyók.

Budapest-Közép-Dunavidék Régió legnagyobb, és legtöbb kínálati elemből álló attrakciója, a főváros Budapest, mely a Világörökség része. Az európai hírű fürdővárosban több mint száz forrás ered, melyek 9 gyógyfürdőt látnak el. Természeti értékei közé sorolható többek között a Margit-sziget, a Városliget, a Füvészkert, a Gellért-hegy, a Normafa, és nem utolsó sorban a Budai-hegység barlangjai. A Széchenyi Lánchíd, a Szent István Bazilika, a Parlament, az Aquincum, a Budai Vár, a Sikló, a Libegő, a Zsinagóga, az egykori paloták épületei a teljesség igénye nélkül mind-mind a kulturális értékei közé tartoznak. A régióban található a Pilis-hegység barlangjai, a Rám-szakadék, a Vácrátóti arborétum, a Dunakanyar, a Tápió-vidék különleges tája, megannyi tanösvény és számtalan horgásztó. A természeti vonzerőkön kívül itt gyönyörködhetünk a váci székesegyházban, a Máriabesnyői Nagyboldogasszony Templomban, a visegrádi várban, vagy a Gödöllői Királyi Kastélyban. „A népi hagyományok ápolása (lakodalmas, pünkösdi fesztiválok) mellett egyedi események sora kerül megrendezésre (például lovasfesztivál, szertartásjáték, virágünnep, Szent Gellért-hét). A legtöbb érdeklődőt vonzó, évente ismétlődő rendezvények közé tartozik a Budapesti Tavaszi Fesztivál, a Mesterségek Ünnepe a Budai Várban, a Sziget Fesztivál, a Summerfest Nemzetközi Folklórfesztivál, a Zsidó Nyári Fesztivál, a Bor- és Pezsgőfesztivál, valamint a Visegrádi Nemzetközi Palotajátékok.”[6]

4.7.Külföldi best practice bemutatása és vizsgálata

A VEK-hez, és a területén megtalálható szolgáltatásokhoz, turisztikai kínálathoz legjobban illeszkedő külföldi jó példa megtalálása nem egyszerű feladat, hiszen határainkon túl teljesen más rendszer szerint látják el az erdőgazdálkodási, közjóléti és természetvédelmi feladatokat. Továbbá a VEK esetében a best practice kétféle vonatkozásban is értelmezhető. Jó példának tekinthető egy külföldön működő erdészeti, turisztikai klaszter, vagy akár egy turisztikai attrakció, -kínálati elem is. Ennek következtében az alábbiakban mindkét típusú best practise

[6] Turizmus Magyarországon 1990-2002. Magyar Turizmus Zrt.

bemutatásra kerül, melyek tevékenysége teljes egészében nem, csak részben tekinthető példa értékűnek.

A külföldi klaszterek és látogatóközpontok esetében a cél nem az, hogy a példaként hozott szervezet tevékenységét valósítsa meg a klaszter, vagy a különböző parkok kínálata teljes egészében lemásolásra kerüljön, hanem az, hogy tágítsuk a klaszter tagok látókörét. Szándékunk a figyelem felkeltése a határainkon túli turisztikai szereplők hatékony együttműködésére, az egyedi, sajátos, az adott területre jellemző kínálati elemek kialakítása a vendégek igényeinek teljes körű kielégítése érdekében.

Jelen fejezet mindössze apró bepillantást enged az egyes parkok attrakcióelemeibe, külföldi klaszterek tevékenységébe, mely nem elegendő ahhoz, hogy hosszútávon építsünk példájukra. A best practice-ek mélyebb tanulmányozása szükséges ahhoz, hogy megtaláljuk azt az egy-egy alkotórészt, vagy -elemet, amely egy jövőbeli fejlesztés ötleteként szolgálhat, s amelyből kiindulva - figyelembe véve a hazai sajátosságokat, lehetőségeket és a turisztikai kereslet jellemzőit – egy különleges, egyedi turisztikai attrakció jöhet létre.

Minden sikeres külföldi klaszternek és együttműködésnek az alapja a közös pénzügyi szerepvállalás, melynek eredményeképpen a közös szervezet működése biztosított. Nem csak alapszinten, hanem lehetőséget teremtve szolgáltatások nyújtására, közös tevékenységek végzésére, komoly marketing munka folytatására! Olyan jellegű külföldi együttműködő szervezet, klaszter, melynek a működési forrásait nem a tagok finanszírozzák, tehát ingyenesen kapják a szolgáltatásokat nem találtunk.

Klaszterek külföldön:

Nagy-Britannia

A Forest Education Initiative (FEI) – erdei oktatási kezdeményezés – elnevezésű országos szervezet célja, hogy felhívja a figyelmet a fa, az erdő és a faipari termékek környezetvédelemi, társadalmi és gazdasági lehetőségeire, valamint növelje azok megbecsülését elsősorban a fiatalok körében. Több különböző tagozatot működtetnek, valamint erdei iskolákat hoztak létre szerte az országban, különféle szakképzéseket folytatnak az erdővel és a vidékkel kapcsolatos témában, támogatják az éghajlatváltozás elleni tevékenységeket. Bővebb információ a klaszter működéséről és céljairól a http://www.foresteducation.org/about_us/ című oldalon olvasható.

A Carmarthenshire Tourist Association's Rural Tourism Clusters Project (Carmarthenshire-i Turisztikai Egyesület Vidéki Turisztikai Klasztere) célja, a helyiek együttműködésének ösztönzése a turizmus fellendítésének érdekében. Tagjainak fejlesztési terveket, megvalósíthatósági tanulmányokat, képzéseket nyújt, és tanulmányutakat szervez. Bővebb információ a klaszter működéséről és céljairól a következő linken olvasható: http://www.tourismclusters.co.uk/

Románia

A Carpathian Tourism Cluster (Kárpátok Turisztikai Klaszter) 2010-ben kezdte meg működését. Átfogó célja a Kárpátok „Kiváló turisztikai desztináció”-vá fejlesztése, amely a minőségi turisztikai szolgáltatásokat, az egyediség, és a regionális identitástudat megőrzését jelenti számukra. Tagjait Románia regionális és országos turisztikai szervezetei alkotják.

Speciális ötletei és eredményei

Ötlet neve	Ötlet leírása, célja	Eszközök és eredmények
„Mobil főzés Romániában”	Románia kulináris kincseit és legszebb turisztikai attrakcióit kombinálva hozzáadott értéket létrehozni.	• Innovatív turisztikai termék • saját weboldal • új márka • országos PR kampány • több mint 10 főzési téma, több mint 20 helyszínen
Kerékpáros turizmus Romániában	A Kárpátokban húzódó és kárpátaljai kerékpárutak fejlesztése	• kerékpáros turisztikai tevékenység koordinálása • kerékpár túrák kidolgozása • kiegészítő szolgáltatások kiépülésének támogatása • promóciós kampány • sportesemények szervezése
Dealu Mare kerékpártúra	A Dealu Mare régió legszebb helyeit fűzi fel a kerékpártúra útvonala. A turisták ízelítőt kapnak a román gasztronómia, bor, hagyományok, természet és kultúra szépségeiből.	
Falusi turizmus fejlesztése	autentikus falusi turizmus támogatása a Kárpát-hegységben	• nagy potenciállal rendelkező vidéki térségek azonosítása • nemzeti információs szolgálat létrehozása (kiadvány, online platformok, stb.) • helyi hagyományok és kulturális örökség támogatása • agroturizmus támogatása • falusi turisztikai témában megrendezésre kerülő események, kirándulások támogatása és fejlesztése
Turisztikai rendezvények	innovatív turisztikai rendezvények szervezése, a látogatószám-növelés érdekében	• kulturális és történelmi események (pl.: középkori fesztivál, borfesztivál) • sportesemények szervezése
Közlekedés és turizmus	innovatív közlekedési szolgáltatások turisták számára	• nemzeti közlekedési információs és foglalási szolgáltatások javítása • a helyi turisztikai közlekedési ágazat versenyképességének javítása • alternatív és környezetbarát közlekedési rendszerek • turisztikai attrakciók megközelíthetőségének javítása
„Kárpát-kert kulináris kincsei”	a régió gasztronómiai hagyományainak promóciója és a helyi termékek integrálása a turisztikai értékláncba	• innovatív gasztro-turisztikai termékek létrehozása • PR kampány • helyi piacok, gasztronómiai rendezvények, -kiállítások támogatása

Szórakoztató parkok:

A GreenWood Forest Park, mely észak-Walesben található, egy erdei szabadidő-, és szórakoztató park ötvözete. A különféle vidámparki elemeket (pld.: hullámvasút, ugrálóvár, csúszdák) keveri az erdő adta kreatív szórakozási lehetőségekkel (pld.: hogyan lehet menedéket építeni a természetben található anyagokból), vadasparkkal, és a hagyományok ápolásával (kézműves foglalkozások, íjászat). Ez a komplexitás, és az, ahogyan kreatív megoldásokkal viszi közelebb a látogatót a természethez, ami példa értékű lehet. A park térképe a mellékletben, a parkról bővebb információ a http://www.greenwoodforestpark.co.uk weboldalon található.

Az előző parktól teljesen eltérő a Wild & Freizeitpark Ferleiten, amely a Hohe Tauern Nemzeti Park területén található, Ausztriában. A park területén vadon élő állatokkal, és a víz alatti világgal ismerkedhet meg a látogató, melynek részét képezi egy szabadtéri szabadidő park is. Kiegészítő szolgáltatásként étterem és szálláshely is üzemel a területen. Bővebb információ a http://www.wildpark-ferleiten.at/ weboldalon olvasható.

A mauterni kalandparkban (Abenteuerwelt Mautern), mely nem egy hagyományos kalandpark, hasonlóan az első példaként említett parkhoz, a természet, az állatok és az élményelemek összekapcsolódásának remek mintája tanulmányozható. A terület otthont ad nyári szánkópályának, hegyi rollerpályának, néhány vidámparki eszköznek (hinták, csúszdák), bicikli akadálypályának, valamint számos vadon élő állatnak. A park térképe a mellékletben, a parkról bővebb információ a http://www.abenteuerwelt-mautern.at weboldalon található.

Kanada Brit Columbia tartományában található „Az elvarázsolt erdő” (The Enchanted Forest), mely a mesebeli hősök világába repíti a látogatót. A 350 vidám figura között megtalálható Hófehérke, a három kismalac, és Hook kapitány is.

A kizárólag kézzel készült interaktív élményelemekkel tarkított elvarázsolt erdő felfedezésén túl lehetőség van egy lápon át vezető csónaktúrára, és belépésre a szomszédos Skytrek kaland parkba. A sétány pedig az érintetlen természetet teszi bejárhatóvá. Ezen kikapcsolási lehetőségek ötvözik a természetvédelmet és a turizmust. Megfelelően kiépített útvonalakon, és szabályozott körülmények között ad lehetőséget az önfeledt kikapcsolódásra bármely korosztály számára. Az elvarázsolt erdőről szóló bővebb információt a http://www.enchantedforestbc.com weboldalon található. [7]

[7] Képek forrása: 16:02

5. CÉLCSOPORT KÉPZÉS ÉS POZÍCIONÁLÁS

5.1. A terület piac szegmentálása, a látogatók elemzése

Jelen alfejezetben a látogatókat társadalmi, gazdasági és magatartásbeli ismérvek alapján elemezzük, szegmentáljuk.

Társadalmi ismérvek (foglalkozás, iskolai végzettség)

A kisvasutak látogatóinak 53,6 %-a teljes munkaidős állással rendelkezik, míg 24,5%-a tanuló. Legmagasabb iskolai végzettségük szerint osztályozva a látogatókat, megállapítható, hogy 41,8% középfokú, és 28,7% felsőfokú szakképesítéssel rendelkezik. Az erdei turizmus fejlesztése érdekében végzett kutatás alapján, az erdei turizmusban résztvevők döntő többsége (62%) főiskolai vagy egyetemi végzettséggel rendelkezik, egy harmad részük középiskolát, illetve gimnáziumot végzett.

Gazdasági jellemzők (jövedelem, költési hajlandóság)

Az ESOMAR társadalmi státuszcsoportok szerint definiálva Nógrád megye felnőtt célcsoportját, a C csoport a legjellemzőbb, az egy napos kirándulók között pedig a D csoport is jelentősen képviselteti magát. A kisvasutak látogatóinak döntő többsége (60,8%) átlagos életszínvonalon él, 15,3% pedig ettől kicsit magasabbon.

15. ábra Fizetési hajlandóság az egy, illetve több napos erdei programon való részvételért

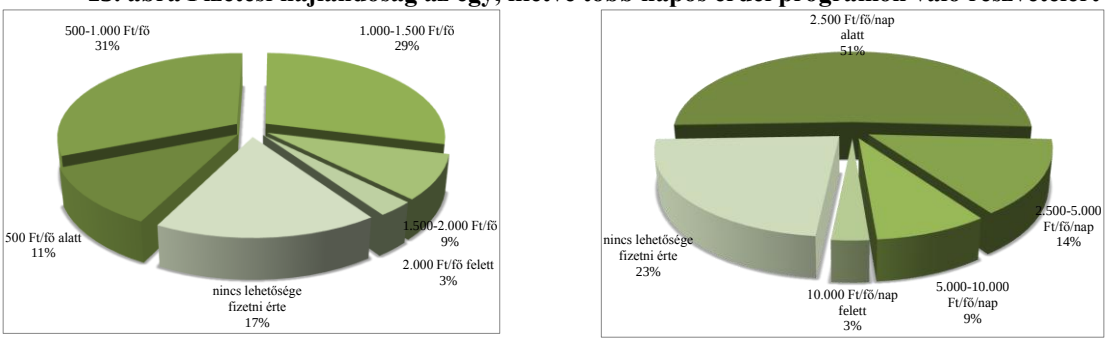

Forrás: Kutatás az erdei turizmus fejlesztésére. Nógrád Turisztikai Közhasznú Nonprofit Kft. Salgótarján, 2013.

Az erdei turizmusban részt vevők több mint fele átlagos, és 30%-uk átlag alatti vagyoni helyzettel rendelkezik. A megkérdezettek csupán 10%-ának van átlag feletti jövedelme. Az erdei iskolában már járt diákok szülei szintén nem a tehetősebb rétegbe tartoznak. Az egy napos erdei programon való részvételért a válaszadók 31%-a maximum 500 – 1.000 Ft-ot, és 29%-a 1.000 – 1.500 Ft-ot hajlandó fizetni egy fő részére. A több napos erdei program esetén a megkérdezettek 51%-a nem hajlandó 2.500 Ft/fő összegnél többet költeni a programra. Jelentős halmazt képviselnek még azon válaszadók is (17%, illetve 23%), akiknek nincs lehetősége fizetni erdei iskolai programon való részvételért.

Magatartásbeli sajátosságok

A 2013. év tavaszán az erdei turizmus fejlesztése érdekében végzett kutatás az erdőben szívesen túrázók magatartására, utazási szokásaira is kitért. Az eredmények alapján elmondható, hogy az erdei túrázók fele autóval utazik. Ezt a közlekedési eszközt követi a vonat és az autóbusz. A kerékpárral kirándulók a válaszadók mindössze 11%-át alkotják. Szinte minden válaszadó utazása előtt az internetről tájékozódik, nagy részük kikéri az ismerősei véleményét, illetve útikönyvekből, szakkönyvekből gyűjt információt a céldesztinációról.

16. ábra Az erdei turizmusban részt vevők tájékozódásának módjai és megoszlása az utazási helyszín kiválasztása tekintetében

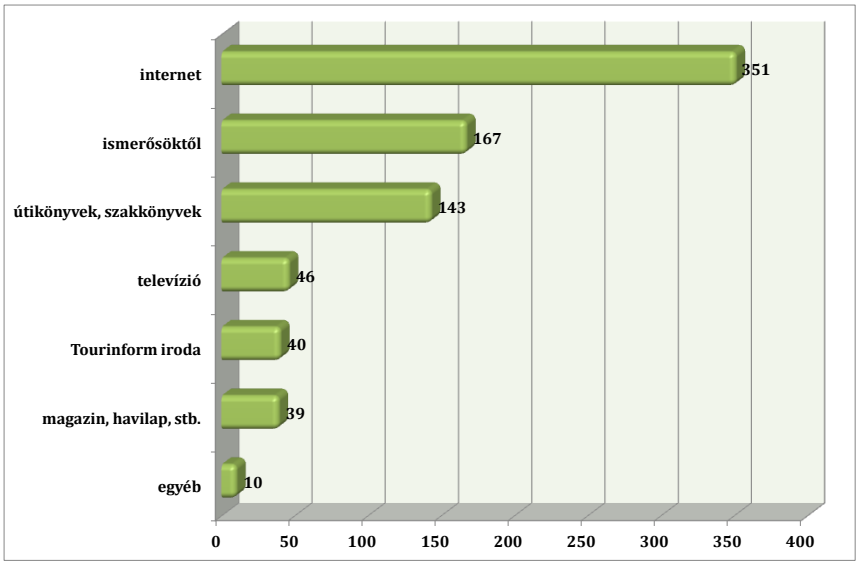

Forrás: Kutatás az erdei turizmus fejlesztésére. Nógrád Turisztikai Közhasznú Nonprofit Kft. Salgótarján, 2013.

A kutatás egyik sarokpontja a turisták tartózkodási idejének felmérése volt. A válaszok alapján, az erdei turisták, a meglátogatott területen leggyakrabban (48%) 2-3 napot töltenek el. A csupán 1 napot és a 3-nál több napot itt töltők aránya majdnem kiegyenlíti egymást, 25% és 20%. Megfigyelhető, hogy jelenleg még az 1 napos tartózkodás jellemzőbb, mint a 3-nál több napos, ezért a jövőben, ezen arány megfordítására kell minél több figyelmet fordítani. A vizsgálat másik kulcskérdése az utazási helyszín kiválasztását befolyásoló tényezők meghatározása volt. A kérdőíven 17 tényező közül választhattak a turisták, melyek között szerepeltek természeti értékek, ember alkotta vonzerők és szolgáltatások is. Az eredmények alapján, az utazási döntést leginkább befolyásoló tényezők közé a várak, várromok; a kijelölt túraútvonalak, tanösvények, és a vizek, tavak, tartoznak. Ezeket követi még, kissé lemaradva a kilátó és a források. Mindezek alapján megállapítható, hogy legfőbb célcsoport számára elsősorban a természeti értékek, -adottságok, és azokhoz minél közelebb lévő, azokat bemutató ember által alkotott tényezők azok, amelyek a legnagyobb vonzerővel bírnak.

17. ábra Az utazási helyszín kiválasztását befolyásoló tényezők (5 = legfontosabb, 1 = legkevésbé fontos)

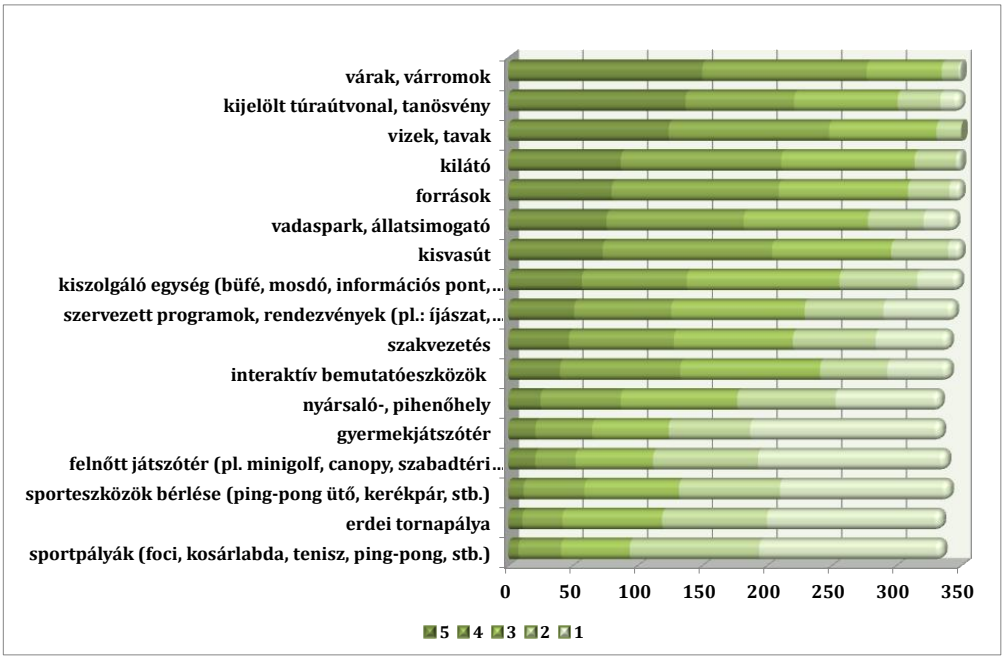

Forrás: Kutatás az erdei turizmus fejlesztésére. Nógrád Turisztikai Közhasznú Nonprofit Kft. Salgótarján, 2013.

A kutatás során elért turisták, az ökoturisták mind a négy szegmensét (elkötelezett ökoturista, ökoturista, aktív zöldturista és alkalmi zöldturista) képviselik, azonban legtöbb válaszadó az ökoturista csoportjába sorolta magát. E szegmens számára a természeti-ökológiai értékek, a helyi kultúra megismerése, megértése a legfontosabb, és szívesen vásárol helyben előállított termékeket. Évszaktól, időjárástól függetlenül örömmel végez szabadidős tevékenységeket, és felelősséget érez a természeti környezet és a turisztikai látnivalók megőrzéséért. Többségében néhány napnál hosszabb időt tölt el a meglátogatott területen, és mellékes számára a szálláshely típusa.

Az erdei turizmusban résztvevők igényeinek megismerése érdekében a felmérés egyik pontja a válaszadók erdei látogató-, szabadidőközpontban leginkább igénybe venni kívánt eszközökre irányult. A válaszok alapján, a legtöbben a szabadtéri labirintust kedvelnék. Ezt követi majdnem ugyanannyi szavazattal a ping-pong asztal és az akadálypálya, de nagy sikere lenne még a kötélpályának, erdei tornapályának, kötélcsúszdának és a lengőtekének is. Megállapítható, hogy a turistáknak nem a legmodernebb anyagokból készül, természetidegen eszközökre van szüksége, hanem olyan tárgyakat látnának és vennének igénybe szívesen, amelyek szinte teljes egészükben a természet nyújtotta forrásokat, alapanyagokat felhasználva megvalósíthatók.

18. ábra: A turisták által, egy erdei szabadtéri látogató-, szabadidőközpontban leginkább használni kívánt eszközök

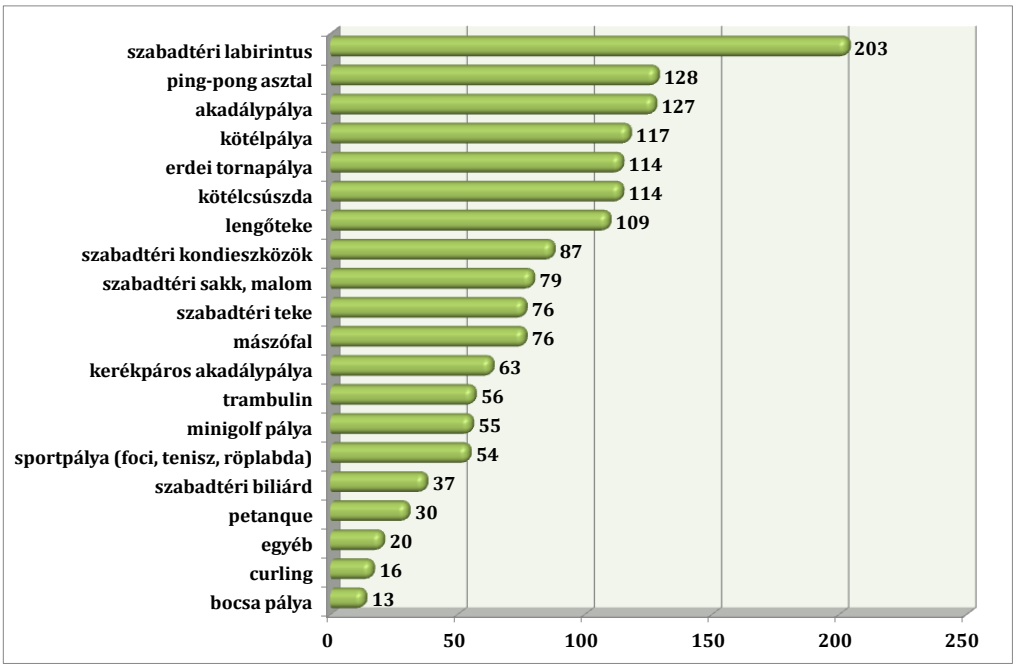

Forrás: Kutatás az erdei turizmus fejlesztésére. Nógrád Turisztikai Közhasznú Nonprofit Kft. Salgótarján, 2013.

A kutatás, az előnyben részesített eszközök kívül, a természethez kapcsolódó témákra is kitért. Ahogyan az alábbi ábrán is jól látszik, a kérdés eléggé megosztotta a válaszadókat. Több tárgykör is megközelítőleg ugyanannyira érdekes számukra, mégis kiemelkedik három, amelyet szinte minden válaszadó bejelölt. Ezek a gyógynövényfajták-; a fa és növényfajták-; valamint az erdei állatok élőhelyének interaktív bemutatása. Az ásványokra, és a hazánkban honos ragadozófajtákra is együttesen több mint négyszáz szavazat érkezett, ezáltal a megszólítottak fele e témákat is preferálja. Rendívül fontos kiemelni az erdész munkájának bemutatását, hiszen 163 válaszadót (44%) érdekel. Következésképpen megállapítható, hogy a VEK célcsoportjának érdeklődési körébe leginkább a gyógynövények; a fa-, és növényfajták; az erdei állatok tartoznak, melyek a túravezetések, erdei iskolai programok alapját kell, hogy képezzék a jövőben.

19. ábra Az erdei turisták által preferált természethez kapcsolódó témák megoszlása

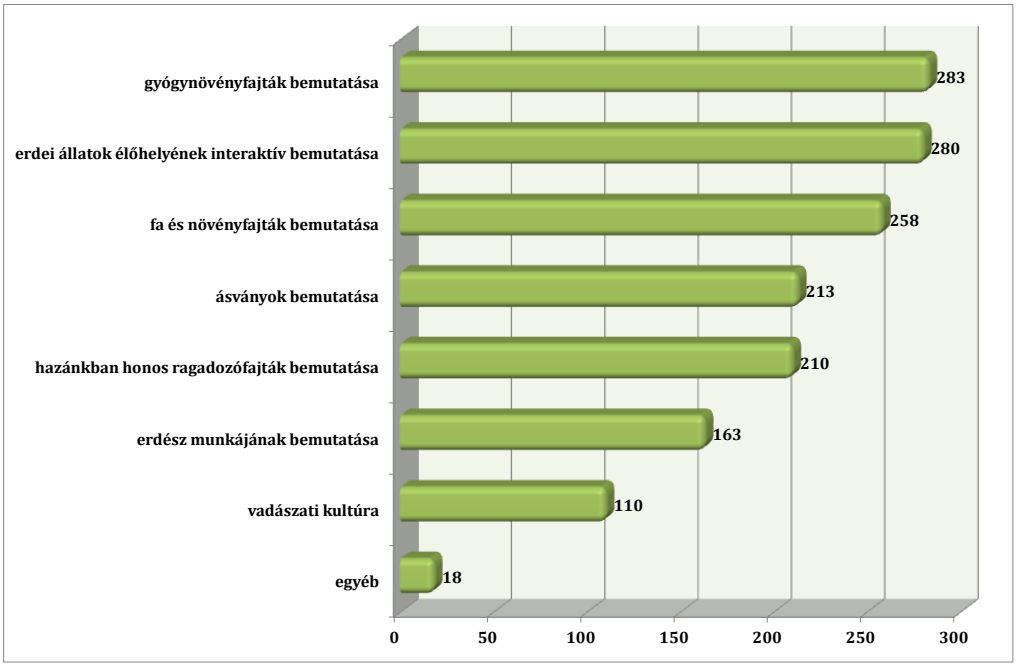

Forrás: Kutatás az erdei turizmus fejlesztésére. Nógrád Turisztikai Közhasznú Nonprofit Kft. Salgótarján, 2013.

5.2. Jelenlegi piaci pozíció meghatározása – célcsoportok, demográfiai és geográfiai szegmensek

Az erdei turizmus fejlesztése érdekében, az egyéni utazók körében végzett primer kutatásunk összesített eredményei alapján, a VEK magyarországi területének célcsoportja a budapesti, Pest és Nógrád megyei lakosok. Ez a szegmens adja a megkérdezettek majdnem 60%-át. A célcsoport lakóhelyeit városokra bontottan vizsgálva, Budapest, Salgótarján és Szeged az a három település, ahonnan a legtöbb válasz érkezett. Ezeket Balassagyarmat, Hódmezővásárhely, Vác, Érd, Nyíregyháza és Szolnok követi. Az alábbi diagramot, és a városok rangsorát összehasonlítva azonban eltérés tapasztalható. Az ellentmondás abból adódik, hogy a kutatás nem összpontosult a városokra, a válaszok az egyes megyék számtalan településéről érkeztek. (Az egyik legjobb példa erre Borsod-Abaúj-Zemplén megye esete, ami az alábbi diagramon az 5. helyen szerepel, 16 válasszal, azonban a városok rangsorában még sincs az élvonalban, hiszen a válaszok a megye 11 településéről érkeztek.)

20. ábra A válaszadók lakóhely szerinti megoszlása

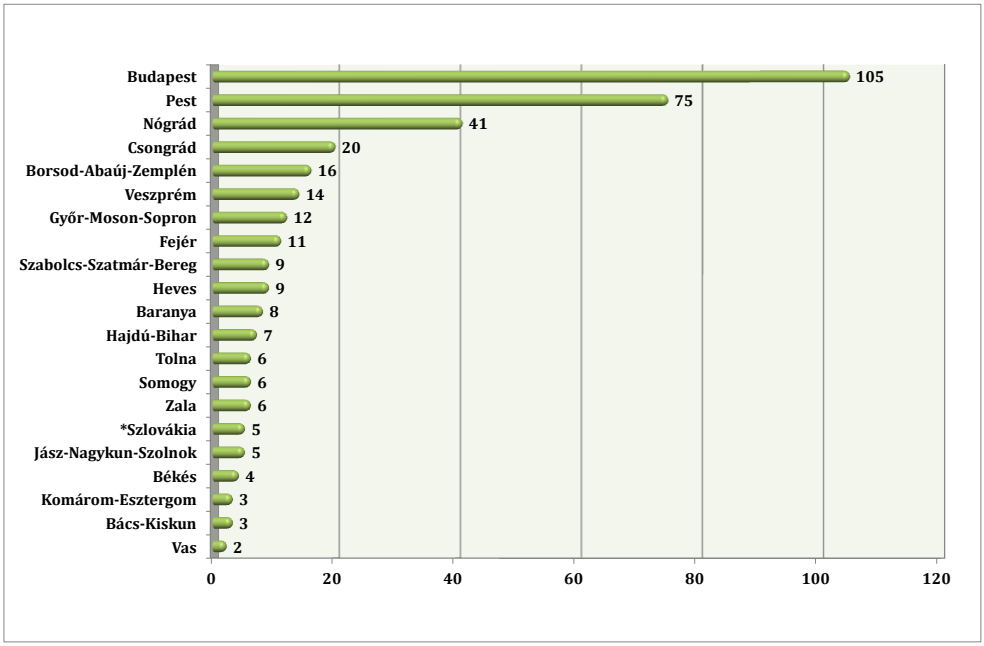

Forrás: Kutatás az erdei turizmus fejlesztésére. Nógrád Turisztikai Közhasznú Nonprofit Kft. Salgótarján, 2013.

Az erdei iskolák és a kisvasutak célcsoportjának lakóhelye nagyrészt egybeesik az egyéni utazók lakhelyével. A terület erdei iskoláit elsősorban Budapestről és Pest megyéből, de maximum 100 km távolságból látogatják. A kemencei és a királyréti kisvasutakat igénybevevők 58,6%-a budapesti lakos, a megyéket tekintve pedig 51,6% Pest megyében él.

Életkor szerint vizsgálva a VEK egész magyarországi területének célcsoportját a 18 – 60 éves korig terjedő, aktív korban lévő felnőttek a legfőbb célcsoport. Ezen belül is a 30 – 56 év közöttiek látogatják döntő többségében a területet.

Az erdei iskolák célcsoportját kizárólag a 18 év alatti iskolások alkotják. A kisvasutak esetében, a célcsoport korosztályáról alkotott kép valamivel árnyaltabb. Itt a legfőbb célcsoport a 18-35 év közötti, valamint a 36-55 év közötti felnőttek és családok.

Kifejezetten a hazai erdőgazdaságok látogatóinak jellemzőit vizsgáló felmérés mindezidáig nem készült, ezért a hasonló terméktípusok és látogatói szegmensek miatt a Magyar Turizmus Zrt. Piac- és Termékmenedzsment Irodájának a magyarországi nemzeti parkok látogatóinak jellemzőire vonatkozó vizsgálatának eredményeit tanulmányozzuk a továbbiakban. A tanulmányban vizsgált területek célcsoportjának fogyasztói szokásai valamelyest eltérnek az ország más nemzeti parkjai látogatóinak attitűdjétől. Elsődleges célcsoportjait tekintve a vizsgált két nemzeti park (Bükki Nemzeti Park, Duna-Ipoly Nemzeti Park) célközönsége megegyezik az összes magyarországi nemzeti park átlagával, miszerint a legtöbb látogató az aktív fiatalabb korosztályból kerül ki és a fővárosban, annak környékén, vagy a park környező településeinek valamelyikén él.

5.3. *A leendő ügyfelek, vevők – Korcsoportok; Fő bel-, és külföldi küldőterületek*

A VEK magyarországi területének legfőbb hazai küldőterülete Budapest, Pest- és, Nógrád megye, valamint a Dél-Alföld régió, azon belül is Szegedről érkezik a legtöbb turista. Külföld tekintetében Németország, Olaszország, Franciaország és Lengyelország a legfontosabb küldőterület, ahonnan 2012. évben a külföldi vendégek 37%-a (3.172 fő) érkezett. A vendégéjszakák tekintetében szintén Németország vezet, azt Hollandia, Olaszország és Franciaország követi. A tavalyi évben e 4 ország produkálta a kereskedelmi szálláshelyeken realizálódott vendégéjszakák 39%-át.

A turistákat korcsoportok szerint bontva, az elsődleges célcsoport a 18-45 év közötti aktív felnőttek és gyermekes családok, akik számára rendkívül fontos a gyermek jelenléte, annak öröme. Kirándulásukat elsősorban hétvégére időzítik, és utazásuk során, a gyermekes családok, a gyermekeik igényeit tartják szem előtt. A meglátogatni kívánt térségről a hölgy vagy édesanya gyűjt információt a helyi lapokból, információs táblákról, ismerőstől, erdőgazdaság kiadványaiból és nem utolsó sorban az internetről. A felnőtteken és családokon kívül az elsődleges célcsoportba tartoznak még a gyerekek, és diákok, akik általában szervezett körülmények között, erdei iskola program, vagy osztálykirándulás keretein belül látogatnak el a térségbe. Az ő kirándulásuk helyszínéről döntő többségében nem saját maguk döntenek, hanem a pedagógus határoz.

A másodlagos célcsoportba a 45-60 év közötti aktív életet élők tartoznak. Mind a másodlagos, mind pedig a felnőtt elsődleges célcsoport sajátossága, hogy tagjainak többsége teljes munkaidős állással, valamint főiskolai vagy egyetemi végzettséggel, átlagos vagy átlag alatti vagyoni helyzettel rendelkeznek. Jelentős azonban azon szülők csoportja is, akiknek nincs lehetőségük fizetni a gyermek erdei iskolai programon való részvételéért.

Mindegyik kategóriára jellemző, hogy zömében autóval kelnek útra, és utazásuk előtt az internetről, útikönyvekből, szakkönyvekből gyűjtenek információt, és többségük kikéri ismerősei véleményét is. Utazási döntésüket leginkább a várak, várromok, vizek, tavak a kijelölt túraútvonalak, tanösvények, kilátók, források és a kisvasutak megléte, vagy hiánya befolyásolja. Motivációjukat, érdeklődési körüket tekintve a szabadtéri aktív tevékenységek végzése vagy pihenés a cél, ezekért látogatnak el a VEK területére. Számukra a legnagyobb vonzerővel a természeti értékek, -adottságok, és azokhoz minél közelebb lévő, azokat bemutató ember által alkotott tényezők bírnak.

Következésképpen megállapítható, hogy a Klaszter leendő célcsoportját azok a turisták alkotják, akik átlagos jövedelemmel rendelkeznek, aktív korban vannak, egészség- és környezettudatos gondolkodásúak, igyekeznek tenni valamit egészségük megőrzése érdekében, számukra fontos a közösség.

Csoportos célcsoportok

Vadászok

A vadászat sajátossága a szezonalitás, elsősorban szeptembertől január végig jellemző. Annak ellenére, hogy viszonylag szűk réteget képviselnek a vadászok, fajlagos költésük magas, tartózkodási idejük 3-5 napra terjed, azaz magasabb, mint a VEK magyarországi területére jellemző időtartam, tehát kiváló célcsoportot jelentenek. Jelenleg hazánk jó minőségű vadállománnyal rendelkezik, és még presztízst jelent a magyarországi vadászat, ezeket az előnyöket kihasználva kellene megnyerni e csoport. A nyelvtudás hiányából és a nehézkes megközelíthetőségből származó hátrányt lefaragva, a kapcsolódó ágazatokat (falusi-, lovas-, ökoturizmus) bevonva, garantált programok-, és kiegészítő szolgáltatások nyújtásával kellene biztosítani versenyelőnyünket.

Nyugdíjas csoportok

A senior korosztály is egy potenciális csoportos célcsoport, hiszen jónéhányan koruktól függetlenül örömmel utaznak, kirándulnak. Sajátosságaik között említhető, hogy inkább elő-, és utószezonban, tehát tavasszal és ősszel társaságban szeretnek otthonukból kimozdulni. A csoportos utazás során 100 km-en túlra is szívesen ellátogatnak, míg egyéni utazásukra ez nem jellemző. Korukból és egészségügyi állapotukból adódóan, a természetben általában néhány órát - fél napot tudnak aktívan eltölteni, mely időtartam pihenők beiktatásával növelhető. Tartózkodási idejük azonban, túlnyomó többségében így sem haladja meg az 1 napot. Fontos számukra a meglátogatott terület könnyű megközelíthetősége és vonzerőt jelent egy rendezvényen, gasztronómiai programon való részvétel. Költési hajlandóságukat tekintve nem a legfizetőképesebb réteghez tartoznak, azonban kedvelik a helyben előállított termékeket, ajándéktárgyakat, így hozzásegítik a céldesztinációt a gazdasági növekedéshez.

Szervezett gyermek-, és diákcsoportok, erdei iskolás csoportok

Jelen célcsoportot az általános iskolás korosztály alkotja, akik a tanév vagy egy nyári tábor keretein belül részt vesznek erdei iskolai programon. A közösségre a csoportban való utazás, a nagy mozgásigény és a rendkívüli aktivitás jellemző. Tartózkodási idejüket vizsgálva döntő többségük csak 1 napra érkezik, amelynek során maximum 500 – 1.500 Ft-ot hajlandó kiadni. Ahogyan a korábbi fejezetben már olvasható volt, a több napra érkező erdei iskolások több mint fele is csupán 2.500 Ft-ot költ.

Természetjáró szervezett csoportok

Az év minden szakában, főként helyben, tehát lakóhelyük környékén túráznak. Csoportosan mozognak, általában 1 napot tartózkodnak a meglátogatott helyen. Nem jelent gondot számukra nagyobb távolságok megtétele, nehezebb terepek bejárása. Sajátosságuk a környezettudatos gondolkodás, a természet védelme.

Helyi lakosok

A célcsoportok sorából sokszor kimaradnak, azonban számottevő és kulcsfontosságú közösséget alkotnak a helyi lakosok. A turisztikai attrakciók látogatóinak nagy részét a helyi lakosság alkotja, akik munkájukhoz kapcsolódva, rövid szabadidejükben, vagy hétvégén keresik fel a közeli látnivalót. A kialakult szinte napi kapcsolat során a helyi lakos beható ismeretet szerez az attrakcióról, így tapasztalatát közvetítve rendkívüli módon befolyásolja a látnivalóról kialakított képet.

- Tudásával, ismereteivel hozzájárulhat az attrakció értékesítéséhez
- Kiegészítő jövedelemre tehet szert
- Bővítheti ismereteit, kapcsolatait

Célcsoportok

Elsődleges			
Családok gyermekkel (30-45 éves)	Fiatal felnőttek gyermek nélkül (18-45 éves)	Ökoturista	Szervezett gyermek-, és diákcsoportok, erdei iskolás csoportok
Komplex szolgáltatást igényelnek Iskolaszünetben utaznak Közepes, magas fizetőképesség Mobilak Budapestről, Alföldi nagyvárosokból érkeznek Kapcsolt, alternatív kiegészítő-programokat keresnek	Mobilak Nyitottak az újdonságra Kihívásokat keresik Magas költési hajlandóság Szezontól függetlenül utaznak	hosszabb időre utazik helyi termékeket vásárol, helyi szolgáltatást vesz igénybe felelősséget érez a természeti környezet és látnivalók megőrzéséért rendszeresen jár a természetbe évszaktól és időjárástól függetlenül utazik a szálláshely típusa mellékes önállóan (térkép, iránytű segítségével) tájékozódik	csoportos utazás nagy mozgásigény rendkívüli aktivitás általában 1 napra utaznak alacsony fizetőképesség csoportos élményt kedvelik Budapestről és Észak-Magyarországról érkeznek Ősszel, tavasszal utaznak Szívesen vásárolnak emléktárgyakat

Másodlagos					
45-60 év közötti aktívak	Külföldiek	Elkötelezett ökoturista	Aktív zöldturista	Alkalmi zöldturista	Természetjáró szervezett csoportok
Nehezebb mozgás Alacsony fizetőképesség Klubok keretein belül mozognak Tavasszal, ősszel utaznak Kerülik a zsúfoltságot Szívesen vásárolnak szuvenírt	Magas fizetőképesség Tél kivételével, mindhárom évszakban utaznak Egyedi, autentikus élményre vágynak Szívesen vásárolnak szuvenírt Minőségi szolgáltatást várnak el	rendszeresen jár a természetbe természetjárás során aktívan hozzájárul a természet megőrzéséhez (pl.: szemetet szed) évszaktól és időjárástól függetlenül utazik a szálláshely típusa mellékes egynapostól hosszabb tartózkodás is jellemezheti	egy napos, néhány napos kirándulást tesz természetkedvelő az időjárás fontos tényező utazás előtt részletesen tájékozódik fontos a terület megközelíthetősége	rövid egy-két órás, félnapos látogatást tesz ritkán utazik természeti területre magas komfortigény középkategóriás szálláshelyet kedvel az időjárás fontos tényező inkább élmény- és látványelemekkel fogható meg	csoportosan mozog tartózkodási ideje nem haladja meg az 1 napot nagy távolságot is megtesz természetvédő

További célcsoportok		
Vadászok	Nyugdíjas csoportok	Helyi lakosok
szeptembertől januárig utaznak tartózkodási idejük 3-5 nap költésük magas	elő-, utószezonban mozog 100 km-en túlra is ellátogat természetben néhány órát – fél napot töltenek tartózkodási idejük 1 nap fontos a könnyű megközelíthetőség kedvelik a helyi termékeket	állandó vendégkör kis távolság miatt gyakrabban kirándul kommunikációs csatorna is egyben

6. FEJLESZTÉSI IRÁNYVONALAK - JAVASLATOK AZ ERDEI TURIZMUS GYAKORLATI INTÉZKEDÉSEIRE A CÉLTERÜLETEN A KÖVETKEZŐ TERÜLETEKEN:

6.1.A területre vonatkozó turizmusfejlesztés potenciális lehetőségei

A területet a fejlesztések szempontjából több részre lehet és kell bontani a területi és táji sajátosságokat szem előtt tartva. Az egyik ilyen fejlesztendő területegység a **Börzsöny**, amely az érintett tájegységek között talán a legmodernebb, és legtöbb turisztikai kínálati elemmel rendelkezik. A területen számos turista útvonal fut, számtalan különböző kategóriájú szálláshely üzemel, és kisvasút is működik, azonban az elemek önállóan jelennek meg a kínálati palettán. A Börzsöny a turisták körében már ismert, kedvelt pihenőhely, ezért a jövőbeli fejlesztési irányvonal elsősorban nem az imázs építésre kell, hogy alapozódjon. Helyette az imázs fenntartása, a turisztikai kínálat színesítése, kiegészítő attrakcióelemek, és – szolgáltatások létrehozása, valamint a már meglévő elemek összekapcsolása szükséges.

A VEK területe turisztikai hasznosításának egyik meghatározó kérdése az **Ipoly folyó**. A térség hatalmas turisztikai potenciállal rendelkezik a páratlan természeti környezete miatt, azonban a magyar oldalon, a folyó teljes szakaszán szinte nem található turisztikai kínálati elem. Csupán Szécsény közelében, az Ipoly árterében került kialakításra egy táborozásra, horgászásra, kikapcsolódásra alkalmas terület, Drégelypalánk községben akad néhány magánszálláshely, és a folyó alsó szakaszán tapasztalható víziturisztikai kezdeményezés. Emiatt a térségben teljes attrakció-, szolgáltatás- és szálláshelyfejlesztés szükséges. A közlekedés sem megoldott, hiszen a folyó mentén futó egykori aktív vasútvonalak mára jelentősen megritkított menetrend szerint közlekednek, és leromlott állapotba kerültek. Felújításuk, turisztikai funkcióval való megtöltésük rendkívüli módon előnyösen befolyásolná a területről alkotott képet. Nem elhanyagolható, hogy a folyó egyedülálló állat-, és növényvilága miatt védett, Natura 2000 terület, így bármilyen hasznosítása kizárólag az irányelvek szerint történhet.

A következő tájegység a **Cserhát**, mely a VEK területének legnagyobb részét felöleli. A belső Cserhátban megtalálható néhány kisebb attrakció, erdei iskola, magánszálláshely, azonban ezek elszórtan helyezkednek el. Sem számuk, sem szolgáltatási színvonaluk, sem attrakció értékük nem elegendő ahhoz, hogy a turista számára akár több napra való változatos programkínálatot nyújtson. Megindult a helyi termékek előállítása a terület több pontján, azonban a termékek egységesítése (pl.: azonos arculattal rendelkező csomagolás), értékesítése, és a létezésükről szóló információ a fogyasztóhoz való eljuttatása nem megoldott. E területegységben mindenekelőtt egy nagy volumenű attrakció-, és szolgáltatásfejlesztésre van szükség, egyidejűleg a jelenlegi kínálati elemek összekötésével, valamint garantált programok kínálatával.

A vizsgált terület keleti részét a **Karancs-Medves** tája alkotja. A térség turisztikai kínálatát elemezve megállapítható, hogy az alapvető kínálati elemek (néhány szálláshely, múzeumok, vár, vendéglátóegységek, jelölt túraútvonalak, stb.) megvannak, és elindult ezek

összekapcsolása is. Itt jelenleg a legfontosabb fejlesztendő szegmens a magasabb kategóriájú szálláshely-, és attrakciófejlesztés. Ezen túlmenően a már meglévő turisztikai kínálati elemek bővítésére, illetve a szolgáltatások minőségi javítására van szükség.

Összességében azonban, minden területre egyaránt jellemző a pontszerű fejlesztések megléte, a termékkínálat elemeinek összehangolatlan kialakítása.

A természeti értékek központi elemei az ökoturisztikai kínálatnak, amik csak a megfelelő interpretációs technikák és eszközök használatával válhatnak piacképessé, ezért nagy hangsúlyt kell fektetni ezek megtervezésére és kivitelezésére. A tájékoztató anyagok (táblák, kiadványok, stb.) készítése során fontos, hogy az oktatási jellegű ismeretközlésen túl az érzelmeken keresztül is hassunk a látogatókra, azaz a hitelesség mellett az élményszerűséget is hangsúlyosan kezeljük. Az ökoturizmus attrakciói bemutatásának hatékony megtervezéséhez és fejlesztéséhez nyújt segítséget a Pannon Egyetem Turizmus Tanszéke által 2009-ben készített *Útmutató látogató- és családbarát ökoturisztikai bemutatóhelyek tervezéséhez, kialakításához*, mely a korábban már említett Ökoturizmus Stratégia megvalósítását szolgáló lépéseket segíti. Az útmutató a látogatóközpontok, tematikus bemutatóhelyek, tanösvények, stb. létesítéséhez és eredményes működéséhez konkrét, a gyakorlatban is alkalmazható javaslatokat fogalmaz meg, ezért használatát a különböző fejlesztések tervezése során mindenképpen javasoljuk.

6.2. Turisztikai infrastruktúra

6.2.1. Javaslat új termékekre évszakonként

Tematikus utak, útvonalak - 4 évszakos termék

„A tematikus utak különböző közlekedési formák igénybevételével megközelíthető természeti és mesterséges attrakciókat fűznek fel valamilyen téma köré. Az útvonalak a fenntarthatóság elveinek figyelembevétele mellett egyszerre kínálnak ismeretszerzési és szórakozási, kikapcsolódási lehetőséget.” (Puczkó-Rátz, 2011.)

Ilyen utak, útvonalak kialakításához, és piacra viteléhez csupán a meglévő kínálati elemek egy kiválasztott téma köré való felfűzésére van szükség. A VEK területét tekintve színes kínálati palettával rendelkezik: a teljesség igénye nélkül várak, bányász emlékek, palóc hagyományok, irodalmi-, és vallási helyek, természeti értékek találhatók, melyek kiváló alapját képezik a jövőben kialakításra kerülő tematikus útvonalaknak. A csokorba fűzött látnivalók kommunikációjának legkézenfekvőbb elemei a tematikus kiadványok, térképek, melyek a vendég kezébe adhatók, és kirándulása során praktikus információforrást jelent számára.

A tematikus útvonalak a legegyszerűbben, és a legkevesebb ráfordítással kialakítható új termékek, mely akár minden évszakban megfelelő kínálatot nyújtanak, és nem utolsó sorban lehetőséget adnak arra, hogy szorosabb határon átnyúló együttműködés alakuljon ki. Az alábbiakban egy rövidebb tematikus út kialakítására adunk javaslatot.

Minta útvonal: Madaras-ösvény

Helyszín: *Középső-Ipoly mente (Ipolyságtól Balassagyarmatig)*

Útvonal témája: *madárfajok megfigyelése, fotózása*

Útvonal állomásai, és megtalálható madarak:

1. *Tesmag Nagy Homokdűne – gyurgyalag, partifecske*
2. *Poiplie Ramsar[8] terület (Tesmag és Ipolyhídvég közötti terület) – mocsári és vízi madárfajok*
3. *A ramsari Rizsföld – nagy kócsag, szürke gém, pocgém, jégmadár*
4. *Pástok (Ipolyhídvég keleti határa) – gyurgyalag, jégmadár, búbos banka*
5. *Drégelypalánki Nagy-sziget (Hont és Ipolyvece közötti terület) – hamvas rétihéja, réti tücsökmadár*
6. *Ipolyszögi égerláp – kanalas gém*

Szükséges beruházás: *útvonal és megállóhelyek kijelölése, szakmai tudással bíró túravezető biztosítása*

Szabadtéri óriás labirintus – 3 évszakos termék (tavasztól-őszig)

A szabadtéri óriás labirintus egy viszonylag nagy, több hektárnyi területen valahol a Cserhátban, a Börzsönyben vagy akár szlovák területen - akár több helyszínen - kerüljön kialakításra. A labirintus alaprajzául a VEK területe, az itt található földrajzi tájegységek szolgálhatnak, tematikáját pedig a térség turisztikai attrakciói adják, ezáltal bemutatva a Klaszter további látnivalóit is. Az útvesztőben a nógrádi várak makettjei, kültéri szobrok, mini-makettek jelenítik meg a legkülönfélébb attrakciókat, és tájékoztató táblák, erdészeti-, vadászati témájú játékos feladatok, rejtvények terelgetik a látogatót a cél felé. A tájékozódást hidak, kilátópontok segítik, a megfáradt tekergő pedig padokon pihenhet meg. Az élményt a kizárólag természetes alapanyagok felhasználása teszi teljessé.

[8] „A köztudatban Ramsari Egyezményként bevonult egyezmény illetve hivatalosan: a nemzetközi jelentőségű vadvizekről, különösen mint a vízimadarak tartózkodási helyéről szóló, Ramsarban, 1971. február 2-án elfogadott Egyezmény és annak 1982. december 3-án és 1987. május 28.-június 3. között elfogadott módosításai egységes szerkezetben történő kihirdetéséről szóló 1993. évi XLII. törvény (az alapegyezmény kihirdetéséről korábban az 1979. évi 28. törvényerejű rendelet rendelkezett) rendelkezik azokról a területekről, melyeket mi csak "ramsari terület" - nek nevezünk.” Forrás: http://www.ramsar.hu/. Letöltés ideje: 2013.07.02 14:28

21. ábra Szabadtéri labirintus Hollandiában

Forrás: http://www.drielandenpunt.nl/

A szabadtéri labirintus a talán legfontosabb új termék, hiszen a kutatási eredmények szerint a célcsoport számára a legvonzóbb attrakcióelem. További előnyei közé sorolható még, hogy szinte bárhol megvalósítható, egyszeri beruházást igényel, kortalan szórakozási lehetőséget biztosít, szezonhosszabbító hatása van, nem szennyezi a környezetet, a tanulást ötvözi a szórakozással, működtethető humánerőforrás igénybevételével és anélkül is.

Várak – 4 évszakos termék

A VEK területén több vár, várrom található, amelyek a látogatók utazási döntését legjobban befolyásoló tényezők, állapotuk azonban döntő többségében eléggé leromlott. A jelenlegi várromok termékké akkor válnak, ha állapotukban javulás következik be, valamint attrakcióelemmel, és kiegészítő szolgáltatásokkal gazdagodnak. Az első lépcsőfok az úgynevezett „hard" elemek megvalósítása: az építkezési szakasz, a várak rekonstrukciója, egykori állapotának legalább részleges visszaállítása. Ezt követik a „soft" tevékenységek, melyek során funkcióval töltik meg a várat. Ilyen lehet az „élet a várban" – interaktív kiállítás, korabeli eszközök készítése mesteremberek (vagy animátorok) segítségével, garantált programként (a hét egy, vagy több napján) várjátékok korabeli ruhákban, a vár étteremként, szállásként történő üzemeltetése. E funkció betöltésére alapterületét, a belső hasznosítható sík területet, és megközelíthetőségét is figyelembe véve **Nógrád vára** a legalkalmasabb. Itt egy, a vár fénykorabeli stílusú szálláshely kialakítása, valamint színház és rendezvényhelyszínként való üzemeletetése a legcélszerűbb, hiszen a VEK magyarországi területén ez az egyetlen olyan várrom, amely megfelel e funkció betöltésére.

A közelben elterülő **Drégely vár**ában már meghonosodott középkori várjátékok, lovagi torna kiváló alapot nyújtanak a rom jövőbeli hasznosításához. Az évente egyszer megrendezésre kerülő játékokat, legalább heti egyszeri alkalomra kell növelni, az előadást színesíteni, ezáltal garantált programként lesz kínálható a turisták számára. Ehhez azonban nem szabad figyelmen kívül hagyni a vár megközelíthetőségének javítását sem.

Hollókő világörökségi ófaluja és a fölé magasodó vár számára a legmegfelelőbb funkció a vár életre keltése. A jelenleg is, időszakosan megrendezésre kerülő várjátékokon túl, a kor folyamatos megidézésére van szükség. A középkor korabeli ruhákba öltözött, képzett animátorok, valamint népi mesterséget űző helyiek segítségével kelthető életre az év minden napján.

Salgó vára méretét tekintve pici, megközelítése közepesen nehézkes, azonban az onnan táruló látkép gyönyörű. Adottságait figyelembe véve a kilátóvárként való üzemeltetés a legmegfelelőbb. A felső torony további 2-3 szinttel történő bővítésével elérhető az egykori magassága, és a szinteken olyan funkciók kaphatnának helyet, mint egy kiállítás az összes Nógrád megyei várról, erdei iskolás foglalkoztató tér, a legfelső szinten pedig csillagvizsgáló, mely egyedi attrakcióelemként is szolgál. A szabadon látogatható várak esetében mindig problémát jelent a látogatószám mérése. Ennek kiküszöbölésére ad kiváló megoldást egy várkapu létesítése, amely beléptető rendszerként funkcionál. A beléptető rendszer részletes előnyei a 6.2.4 fejezetben olvashatók.

A **bujáki vár** falai rendkívül rossz állapotban, elhagyottan magasodnak a Cserhát közepén. Az előzőekben említett várakkal ellentétben a bujáki vár régészeti feltárása, rekonstrukciója, bármilyen volumenű turisztikai hasznosítása még nem történt meg. A rom elhelyezkedését, a táj fölé emelkedését és az onnan nyíló panorámát tekintve a VEK magyarországi területének egy potenciális attrakcióját jelenthetné. Ehhez azonban a vár felújítása, megközelíthetőségének javítása elengedhetetlen.

Energetikai és erdészeti központ – 4 évszakos termék

A központ létrehozásával cél az energiatudatosság kialakítása, a különféle energiákkal kapcsolatos tudás bővítése, a figyelem ráirányítása a megújuló energiahasznosítás lehetőségeire. A centrum lehetőséget teremt a tudásbővítésre, kompetenciafejlesztésre minden korosztály számára, és arra, hogy játékosan és kötetlenül tanulják meg a megújuló energetikai rendszerek és eszközök használatát és előnyeit. A létesítményben bemutatásra kerülnek a megújuló energiaforrások (például napenergia, szélenergia, vízenergia, biomassza és geotermikus hőszivattyús rendszer, stb.) igénybevételének legkülönfélébb költség-hatékony alkalmazásai. A centrum interaktív kiállításainak, work shopjainak és foglalkozásainak témája lehet a megújuló energiák gyakorlati hasznosításának-, csináld magad ötletek bemutatása, vagy akár az „alternatív energiahasznosítás az otthonunkban és a vállalkozásunkban”, mellyel nem csak az ide látogató vendégeket, hanem a helyi lakosokat is felvilágosíthatjuk. A központ célcsoportját nem csak a felnőttek, hanem a gyerekek is képezik. Számukra a játszva-tanítás eszközeivel kell felhívni a figyelmet a környezetbarát életmódra.

Az energiaközpont nem csak demonstrációs, hanem kutatási célokra is hasznosítható, kiváló helyszínt biztosíthat valamely felsőoktatási intézmény kutatóbázisa számára. Egy ilyen jellegű egység kialakításánál mindenképpen szükséges nagy energiacégek megkeresése és a projekt mellé állítása, amelyek szellemi, szakmai és pénzügyi tőkéjükkel tudják elősegíteni a projekt sikerességét.

A létesítmény kínálati palettáját kiválóan kiegészíti egy minta-ökogazdaság kialakítása vagy meglévő gazdaság bevonása a klaszter tagjai közé (pl. Magyar Ökotársulás Közösség - Herencsény), melyen keresztül hatékonyan ösztönözhetők mind a helyiek, mind pedig a térségbe látogató turisták az ökológiai gazdálkodásra. Nem utolsó sorban pedig a garantált programok palettáját bővítheti a létesítmény.

Kisvasutak – 3 évszakos termék (tavasztól-őszig)

A kisvasutak a tanulmányban vizsgált terület egyik legvonzóbb attrakció elemei, új célcsoportot képes megszólítani, hiszen akik fizikuma nem engedi meg, hogy hegyet másszon, azok is el tudnak látogatni az adott területre. Ezen túlmenően kiválóan alkalmas az irányított erdei turizmus megteremtésére is. A kisvasutakhoz valamint a területhez közvetlenül kapcsolódik a bányászat témaköre is. Ebből kiindulva a vasútvonalak, az egykori állomások optimális lehetőséget nyújtanak a bányászhagyományok bemutatására, felelevenítésére. Mindezekért a meglévő vasutak fejlesztése, illetve a régi vonalak helyreállítása és üzemeltetése elengedhetetlen feladat. A kisvasutak konkrét fejlesztési javaslatait a 6.2.2. fejezet tartalmazza.

Nyírjesi tavak turisztikai hasznosítása - 3 évszakos termék (tavasztól-őszig)

A Balassagyarmat szomszédságában elterülő nyírjesi tavak a helyiek kedvelt üdülőövezete, azonban turisztikai szolgáltatáskínálatát egyedül a Nyírjesi Füvészkert és Vadaspark adja. Előnye a város közelsége, valamint a gyönyörű természeti környezete. Hátránya viszont a tavak besorolása, így turisztikai céllal azok jelenleg nem hasznosíthatóak. A kezdeményezések erre vonatkozóan már megindultak, és a továbbiakban is indokolt folytatni a tárgyalásokat a módosítás érdekében. A besorolás megváltoztatása és a tavak fejlesztése kiváló piaci lehetőséget kínál szálláshelyek, vendéglátó-, és szórakoztató egységek kialakítására. A turisták kikapcsolódását pedig színesíthetné a fürdés, a vízi bicikli, a csónakázás, vagy akár a horgászás stb. A tavak óriási lehetőséget rejtenek magukban, ezért mindenképpen meg kell vizsgálni a turisztikai hasznosításra való alkalmasságát.

Ökoturisztikai hálózat – 4 évszakos termék

Az ökoturisztikai hálózat kialakítása és az erdei turisztikai lehetőségekkel való összeköttetésének megteremtése a vidéki területeken javasolt, ahol a turista ízelítőt kaphat a helyi termék előállításából, a gazdálkodásból. A helyi gazdálkodó számára pedig bevételi forrást jelenthet, így növelve életszínvonalát. Jelen termék esetén rendkívül fontos a nem pontszerű fejlesztés, hanem az egyes objektumok hálózatba szervezése, szem előtt tartva a környezetbarát és öko-szemléletet. A szolgáltatók hálózatba kapcsolása bizonyos elvásárások teljesítése esetén ajánlott, ezeket a követelményeket pedig egy részletesen megtervezett minősítési rendszer határozza meg. A rendszerhez tartozó szereplők olyan, a környezetükért tudatosan tenni akaró turisztikai szolgáltatók, akik energia- és víztakarékos megoldásokat alkalmaznak, mérséklik hulladék kibocsátásukat, levegő-, víz-, zajszennyezésüket; helyi termelőktől szerzik be alapanyagaikat, és képesek a környék természeti és kulturális hagyományainak, szokásainak bemutatására.

Drótkötélpálya – 4 évszakos termék

A drótkötélpálya rendkívül kedvelt a látogatók körében, és a turisták széles csoportját lehet megcélozni vele. A drótkötélpályát libegőként használva kiváló attrakcióelem és közlekedési eszköz egyben. Optimális azok számára, akik nem tudnak, vagy nem szeretnének túrázni, meredek domboldalakat megmászni, mégis fizikai megterhelés nélkül nyújt kiváló élményt számukra. A pálya másik felhasználási lehetősége a canopy, ahol karabinerek és beülő hevederek segítségével csúszhatunk le a hegyről. Ez az alternatíva az aktív sportot kedvelők számára jelent vonzerőt.

A VEK magyarországi területén mindkét típusú drótkötélpálya ideális új termék lenne, melyek létrehozására, kialakítására a desztináció több pontjának adottságai is megfelelőek. Az egyik az egykori kisinóci kőbánya és Pap-hegyi kőzúzda között, a Börzsöny déli lábánál, egykor működő drótkötélpálya eredeti állapotának visszaállítása, és turisztikai hasznosítása libegőként. A fejlesztés következő ütemében a Pap-hegyi állomás összeköthető Nógrád várával. A viszonylag hosszú táv kiváló lehetőséget ad különböző pihenők, állomások beiktatására, ahol akár egy kisebb park, kiszolgáló egység, akár egy canopy-pálya nyújthat szórakozási lehetőséget. A másik terület, ahol indokolt lehet drótkötélpálya kialakítása az Salgóbánya. A már elkezdődött turisztikai fejlesztéseknek köszönhetően, a jövőben Salgóbánya és Eresztvény a salgótarjáni kistérség turisztikai központjává válik majd. Salgó vára és Somoskő vára között húzódó Petőfi sétány légvonalbeli párját testesíthetné meg egy libegő. Az extrém kalandok kedvelőinek, pedig egy, Salgó várából Eresztvényig tartó hegyi siklópálya szolgálna programként. Harmadik helyszínként az Ipoly folyó két partját összekötő, a fölött haladó, akár több állomásos drótkötélpálya egyedi terméket képezne, mely által ily módon is kapcsolódna egymáshoz a VEK magyar és szlovák területe, szolgáltatói.

A helyi kínálat megteremtésének első eleme lehet a közeljövőben induló fejlesztés eredményeképp létrejövő Mátra Kapu kalandpark, ahol többek között turistasétány, pihenő tó, kisállat simogató, triál-, quad-, kerékpár-, bobpálya-, paintball pályák, túlélő park, és kilátók kerülnek kialakításra.

6.2.2. Intézkedések infrastruktúra fejlesztésre

Az erdei turizmus infrastruktúrájának tekinthető a közlekedéshez köthető szolgáltatási elemeken túl azok a kiszolgáló létesítmények, melyek a fogadás alapfeltételeit (kínálati elemek, programok, stb.) biztosítják.

A létesítmények esetén el kell különíteni azokat a kínálati elemeket és szolgáltatásokat, melyet minden potenciális látogató alapvető elvárásként kezel, megléte fiziológiás vagy kényelmi igények kielégítésére szolgál (mosdó, hulladéktároló, környezetbarát jelleg, pihenő, parkoló, tájékoztató táblák, információszolgáltatás, nyitva tartás stb.), azaz nem jelent számára különösebb élményt. A minél változatosabb és sokrétűbb kínálati választék kialakítása, az interpretációs eszközök széleskörű használata, az interaktív módszerek alkalmazása segíti a létesítményt a minél nagyobb utazási élmény biztosításában, a megelégedettség növelésében. Nagyon fontos ezért a pontos tervezés és a folyamatos

fejlesztés a vendégek elégedettségi szintjének növelésében, ahogyan azt a várakozás szintjeit bemutató ábra is jól szemlélteti.

22. ábra: A fogyasztói várakozás szintjei

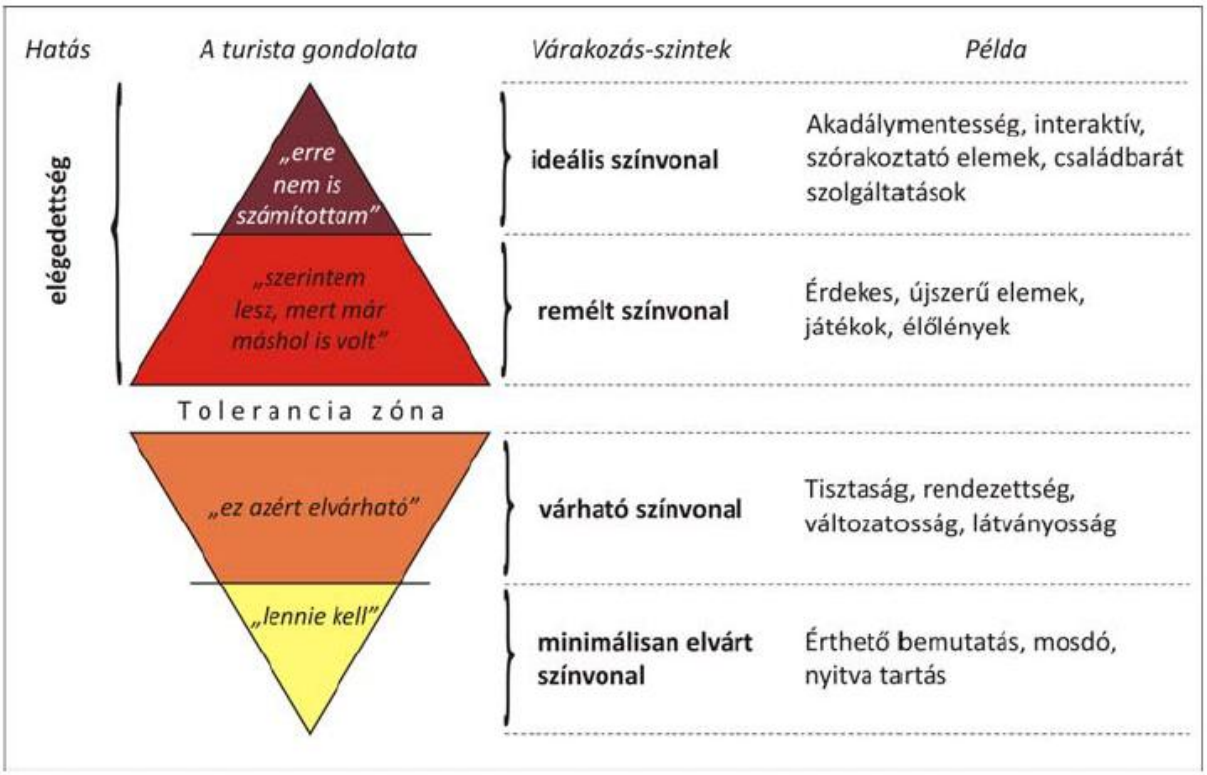

Forrás: Pannon Egyetem Turizmus Tanszék – Útmutató látogató- és családbarát ökoturisztikai bemutatóhelyek tervezéséhez, kialakításához

Közlekedési infrastruktúra

Legfontosabb megoldandó feladat a jelenleg meglévő turistaút hálózat teljes megújításának és kitáblázottságának biztosítása, valamint az útvonalak folyamatos karbantartásának megtervezése. Szinte végeláthatatlan azon helyszínek sora, ahol a turisták a megfelelő tájékoztatást hiányolják, útbaigazító és informáló táblákat, melyek komplexen mutatják be azt a szűkebb területet, ahová érkeztek. Ezt az igényt jelen tanulmány keretében, a Nógrád Turisztikai Közhasznú Nonprofit Kft, valamint az Ipoly Erdő Zrt. megbízásából készült korábbi kutatások is alátámasztják.

Az útvonalak megújítására és továbbfejlesztésére civil és kormányzati kezdeményezésekre megindultak a fejlesztések, ezért fontos a folyamatos tájékozódás, egyeztetés és fejlesztés. Az országos Kék-kör Észak Magyarországot érintő nyomvonalának teljes rekonstrukciója valósul meg az elkövetkező időszakban, mely jelentősen érinti a VEK területét is. A Cserhátban a Mária út fejlesztése során Mária kertek kerülnek kialakításra a kínálat színesítése érdekében.

A turisztikai alapfunkciók biztosítását a természetben az útvonalak mentén található pihenőhelyek, játszóterek, tűzrakó helyek, kilátó pontok, erdei állatok megfigyelését szolgáló létesítmények stb. jelentik, melyek integrált állapotfelmérésére, szükségességének vizsgálatára folyamatosan szükség van a túraútvonalak mentén, mert ez biztosítja a kínálat fizikai alapját.

A turistautak igénybe vételéig való közúton és vasúton történő eljutás is fontos eleme a vendégek utazásának. Ezek jelenlegi állapota a VEK területén fejlesztésre, vagy helyreállításra szorul (pl.: Drégelypalánk-Ipolyság között), ami azonban nem tartozik a klaszter hatáskörébe. Szerepe lehet viszont a fejlesztési igények illetékesek és döntéshozók felé való közvetítésében, valamint a fejlesztések fontosságának tudatosításában.

Kerékpáros hálózat

A kerékpáros közlekedés iránt egyre növekvő igények szükségessé teszik a kerékpárok által járható útvonalak kialakítását, ezért nagyon fontos a hálózat kérdésével is foglalkozni a jövőbeli fejlesztések meghatározásánál. Az Országos Területrendezési Terv jelöli ki az országos törzshálózathoz, illetve a nemzetközi hálózathoz tartozó kerékpárutakat, melynek felülvizsgálata 2013-ban esedékes. A 2012. decemberében készült módosító javaslatokat magába foglaló, a VEK területén futó tervezett útvonalak az alábbiak:

1. Felső-Dunamente kerékpárút (6-os jelű Euro Velo®):
1.C: Pilismarót - Szob - Nagymaros - Verőce - Vác - Göd - Dunakeszi - Budapest
2. Északkeleti határmente kerékpárút:
2.A: (Szlovákia) - Szob - Kemence - Balassagyarmat - Szécsény - Salgótarján - Cered - Ózd - Bánréve - Aggtelek - Jósvafő - Szalonna - Hidasnémeti - Gönc - (A 4. sz. Tiszamente kerékpárút Gönc és Sátoraljaújhely közötti szakasza) - Sátoraljaújhely - Pácin - Záhony - Zsurk - Lónya - Vásárosnamény - Tarpa - Szatmárcseke - Tiszacsécse - Tiszabecs - (Ukrajna)
2.B: ~~Szécsény~~ Ipolytarnóc –(Szlovákia)
2.C.: Somoskőújfalu – (Szlovákia)
21. Palócok földje kerékpárút:
Szécsény - Hollókő - Pásztó - Jobbágyi - Zagyvaszántó

Elsődleges fejlesztési célként tehát az országos törzshálózat és nemzetközi hálózatok klasztert érintő részeinek teljes kiépítését kell megjelölni. A nemzetközi hálózatok közül a 6-os jelű Euro Velo útvonal érinti a klaszter területét. Az útvonal magyarországi szakaszai nem egységesen kiépítettek, vannak szakaszok, ahol jó minőségben találhatunk meg kerékpárutat, de többségében sajnos alacsony forgalmú közúton, rosszminőségű úton, de akár ideiglenesen nagy forgalmú úton is vezethet, ezért ezek fejlesztése is elsődleges cél.

A klaszter területén jellemzően kevés a kerékpárosok számára kijelölt vagy kiépített országos jelentőségű nyomvonal, ahogy azt a Közlekedési Koordinációs Központ által készített Kerékpárút nyilvántartó rendszer adatai is jól mutatják az alábbi ábrán.

23. ábra: A klaszter területének kerékpárút hálózata

Forrás: Közlekedési Koordinációs Központ - Kerékpárút nyilvántartó, www.kenyi.hu

A kerékpáros útvonalakat zöld színnel jelöli az ábra, melyen kirajzolódik az Északkeleti határmente kerékpárút az Ipoly mentén szakaszosan meglévő nyomvonala. A 21. számú főközlekedési útvonal mentén szintén megfigyelhető a szakaszosan kialakított útvonal megléte, melynek továbbfejlesztése szintén indokolt.

A Besztercebánya és Nógrád megye együttműködésének köszönhetően készült el egy mintegy 190 km hosszú Hollókőtől Murányig tartó mindkét megye területén számos idegenforgalmilag frekventált területet és települést érintő kerékpárút hálózat tanulmányterve. A hálózat a következő tervezési időszakhoz igazítottan kerülhet kialakítása a klaszter aktív szerepvállalásával. A kerékpárút tervezett nyomvonalát a 13. számú melléklet tartalmazza. Az útvonal csatlakozik az Északkeleti határmente és a Palócok földje kerékpárutakhoz.

Az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény 2013. nyarán történt módosítása eredményeképpen a lovasok, és a kerékpárosok számára is szabaddá vált az erdőkben történő túrázás lehetősége nem csak a kijelölt lovas- és kerékpáros útvonalakon, hanem az egyéb erdei utakon is. Fontos azonban tudni, hogy az erdőben abban az esetben lehet a megjelölt turistaúton kerékpározni és lovagolni, a megjelölt kerékpáros úton lovagolni, ha az együttes használat lehetősége jelzéssel az adott turistaúton vagy kerékpáros úton megjelölésre került.

A törvény adta új lehetőségek kihasználása érdekében szükséges felülvizsgálni a VEK magyarországi területén található erdei kerékpáros utak meglétét, állapotát, kapcsolódását a szlovák oldali kerékpáros utakkal, valamint összehangolni az egyéb turistautakon való közlekedésük engedélyezését, kitáblázását, felfestését és azok folyamatos fenntartását. Az erdei kerékpárút hálózat gyermekcipőben jár, még úgy is, hogy Salgótarján környékén megközelítőleg 80 km kerékpárút kijelölése zajlik. A szlovákiai területenterületen már

elkészült egy megvalósíthatósági tanulmány terepkerékpár-utak létesítésére, ezért ehhez kapcsolódva javasolt a hazai területen is az utak megtervezése és a természetkárosítás minimalizálása érdekében legfeljebb zúzottköves utak megvalósítása. A VEK komplex terep-, és túrakerékpáros nyomvonalak kialakításával a sport kedvelőinek jelentene új meghódítandó területet, valamint egyedi kínálatot a zúzottköves kerékpáros utaknak köszönhetően.

Kisvasutak

A VEK területén található meglévő kisvasutak állapotának fejlesztése, bezárt vonalak felújítása és forgalomba állítása indokol a meglévő jelentős keresletre való tekintettel (Márianosztra-Nagyirtáspuszta teljes vonalának helyre állítása, Salgóbánya-Somoskő közötti nyomvonal helyre állítása, Felsőpetény bánya vasútjának helyreállítása, stb.). Az útvonalak mentén fedett várók kialakítása, a fontosabb érkező és induló-állomások szolgáltatási kínálatának bővítése szükséges (pl.: kávézó, kerékpárszervíz, helyi termék ajándékbolt létrehozása). A korábbi években végrehajtott fejlesztések (Kismaros, Kemence) folytatása Királyréten, Nagybörzsönyben, Szobon, stb. Kutatásunk során jutott tudomásunkra egy remek ötlet, melyen keresztül újszerű attrakcióként funkcionálna valamelyik kisvasút, mégpedig a Gördülő Tanösvényhez hasonló módon, mozgó erdei iskolaként, mely akár a garantált programok sorát is gyarapíthatná.

Azokon a helyszíneken, ahol a korábban meglévő vonalak felújítása vagy új nyomvonalak létesítése nem lehetséges, gumikerekű kisvonatok üzembe állítása jelentheti az új attrakcióelemet (például Kemence-Diósjenő között). A sétavonatok a kedvező terepi adottsággal rendelkező attrakcióhoz való eljutást, a települések újszerű bemutatását segíti csillagtúrák és menetrend szerinti járatok kialakításával, de akár a csoportok szállítására is alkalmasak rövidtávon a tömegközlekedési eszköz, a szállás, és az egyes attrakcióelemek között.

Kirándulóközpontok

A különféle központok tematizált tartalom alapján töltenek be ismeretterjesztő és élményt nyújtó funkciókat és ezek kombinációit. Kialakítandók csak fogadóállomás jelleggel, állandó személyzet nélkül, időszaki karbantartással és ellenőrzéssel alacsonyabb forgalmú helyszíneken. A témák kiválasztásánál érdemes nagy hangsúlyt fektetni a különféle erdészeti tevékenységek, erdőgazdálkodás bemutatását és a látogatókkal, turistákkal történő megismertetését célzó turisztikai termékek és szolgáltatások kialakítására. Mindezt oly módon, hogy az erdész munkájának minden résztevékenysége, eszköze, munkafolyamata egy oktató- vagy látogatóközpontban koncentráltan kerüljön bemutatásra statikus és dinamikus elemek felhasználásával egyaránt: a különféle eszközözök, azok használata, összeszerelésének módja; a fakitermelés módjai, a fakitermelés tervezésének és végrehajtásának lépései. A fák életciklusait mutassa be minden növekedési fázisban, az erdők tulajdonviszonyait tárgyak, személyes történetek, fotók, film, kiállítások, játékok, gyakorlati modellek, számítógépes szimulációk, vezetett programok, stb. segítségével. A tájékoztatásul szolgáló eszközök megtervezésénél fontos, hogy minél több szemléltető ábrát tartalmazzanak, képekkel, térképekkel, melyek alapján egyértelműen beazonosítható a laikusok számára is az

adott terület kínálata és a hozzájuk való eljutás. Erre alkalmas helyszín lehet a 6.2.1 fejezetben már ismertetett energetikai és erdészeti bemutatóközpont.

Kiránduló-, vagy látogatóközpont kialakítására kiváló helyszínt nyújthatnak az Ipoly folyó Litke - Őrhalom közötti szakasza mentén található egykori vasútállomások épületei. Több szempontból is célszerű a már meglévő alapinfrastruktúra igénybevétele, hiszen a folyó és környéke Natura 2000 terület, így új beruházásokra nincs lehetőség, valamint az egykori vasútállomások mára szinte omladozó épületei újra funkcióval töltődnek meg. A létesítmény fedett részén a folyó természeti értékei, flórája és faunája, a hazai halfajok, őshonos vadjaink kerülnek interaktív módon bemutatására különböző statikus és dinamikus eszközök segítségével. Az épület körüli szabad téren, pedig tanösvények, megfigyelő lesek, madárrezervátum, kisebb vadaspark képzelhető el. Hasonló irányú tervek már készültek a litkei vasútállomás épületének hasznosítása, valamint az Őrhalom mellett elterülő Tökös holtág fejlesztése céljából is.

Az Ipoly mentén kialakításra kerülő látogatóközpont mellett indokolt és szükségszerű egy lovasturisztikai központ kiépítése is a VEK magyarországi területén. A lovasturisztikai országos modellben több, általában megyénként egy lovasturisztikai központ kiépítése javasolt, ezek a központok lehetnek a lovas szakképzés helyszínei is. A területen e pillanatban nem található ilyen lovasturisztikai termék.

A tanulmány helyzetelemzés szakaszában több a VEK területén található kiránduló-, bemutató- és látogatóközpontot vizsgáltunk, melyekről megállapítható volt, hogy eltérő fejlettségi szinten és eltérő termék életszakaszban találhatóak. Első feladatként tehát a meglévő látogató-, fogadóközpontok fejlesztése célzandó meg annak érdekében, hogy a nyújtott szolgáltatások és attrakcióelemek a legnagyobb fogyasztói élményt nyújtsák. Fontos megkülönböztetni azokat a központokat, melyek látogató-, fogadó-, oktatóközponti vagy bemutatóhelyi funkciókkal rendelkeznek, és ennek megfelelően kell a további fejlesztéseket megtervezni.

A látogatók által nagyobb forgalmat generáló frekventáltabb helyszínen (pl. Balassagyarmat-Nyírjes) érdemes látogatóközpont létrehozása fogadókapu jelleggel, ahol koncentráltan találhatók meg tanösvények, erdei sétaútvonalak, az aktív kikapcsolódást szolgáló eszközök, foglalkozások, vezetett túrák, kiállítások és egyaránt induló- és érkező pontja a térség túraútvonalainak. A látogatóközpontokban ajánlott ajándékbolt, vendéglátóegység kialakítása, mely a térség termelőitől és kézműveseitől származó jellemző helyi termékek értékesítését végzi.

A kevesebb funkcióval rendelkező fogadóközpontok elhelyezése viszonylag sűrűbben ajánlott a területen, elsődleges funkciójuk az integrált tájékoztatás személyesen vagy ismertető anyagok és táblák, térképek elhelyezésével, ezért fenntartási költségei is viszonylag alacsonyak. A betérő turistáknak lehetőségük van a központban fedett helyen megpihenni, tájékozódni tudnak a továbbhaladás során várható értékekről és élményekről, induló helyszínként használva pedig itt tehetik le gépjárműveiket. Az információk nem csak az adott területen található természeti látnivalókat, tanösvényeket, túraútvonalakat tartalmazzák, hanem széles kitekintést adnak a térség egyéb történelmi, kulturális attrakcióiról is. Ilyen

fogadópontok elhelyezése mind a Börzsönyben (pl. Királyrét, Törökmező, Nagybörzsöny, Kemence, stb.) mind pedig a Cserhátban (pl. Salgóbánya, Somoskő, Ráróspuszta, Szorospatak, Kozárd, stb.) több helyszínen ajánlott. Ezek szisztematikus kialakításával az egyes térségek „kézről-kézre” adják a vendéget, egymást segítve.

Erdei iskolák

Az erdei iskolák fejlesztése és esetleges bővítése során fontos szem előtt tartani a terület demográfiai adottságait és keresleti trendjeit, hiszen ezek alapozzák meg a kapacitások optimális kihasználását. Az erdei iskolák tapasztalata és kutatási eredmények is alátámasztják, hogy a kapacitások nagy részét az iskolák 80-100 km-es körzetéből veszik igénybe, azaz legnagyobb arányban a helyi lakosságra lehet alapozni a fejlesztéseket. A tervezés során tehát érdemes a terület potenciálisan erdei iskolát látogató korosztályú lakosságát, a meglévő erdei iskolák elhelyezkedését, valamint a természeti környezet adottságait vizsgálni. Ahogy az alábbi ábrán is jól látható a klaszter területének erdei iskolát látogató korosztálya közül kiemelkedik a váci és a salgótarjáni kistérség népességszáma, azaz új erdei iskola kialakítását ebben a két térségben ajánlott vizsgálni.

24. ábra: A VEK területének potenciálisan erdei iskolát látogató korosztályú népessége

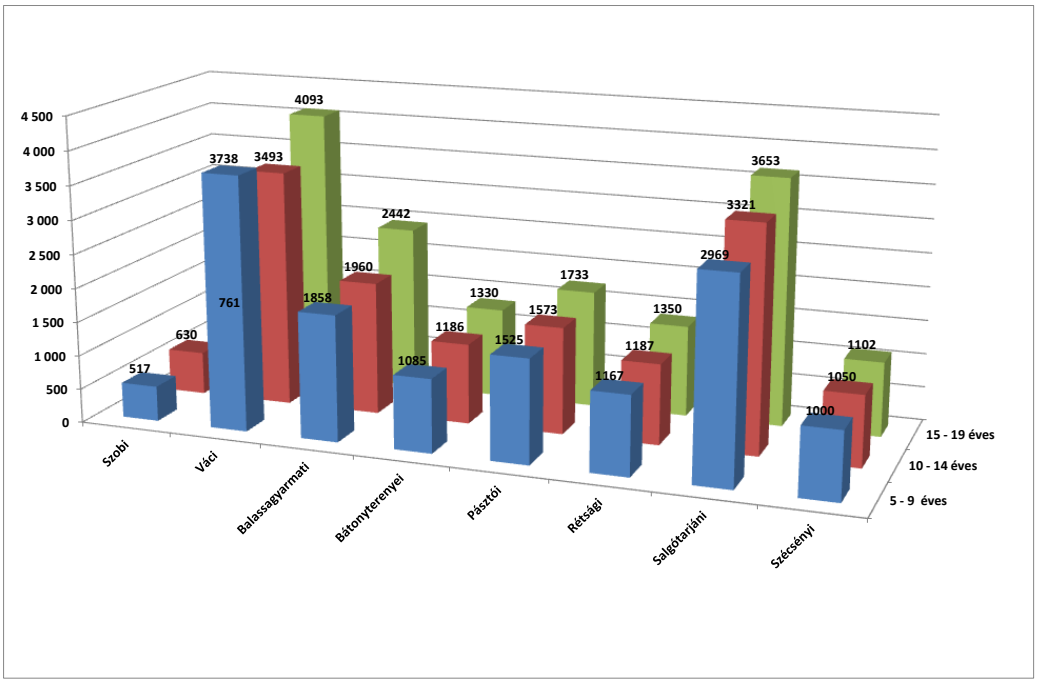

Adatok forrása: KSH Tájékoztatási adatbázis, saját szerkesztés

A bővítés tehát csak a pontos igények felmérésével indokolható, a beszűkült anyagi lehetőségek és sokszor a pedagógusok érdektelensége negatívan befolyásolja az ilyen jellegű szolgáltatások igénybe vételét, ezért érdemes tanulmányozni a már meglévő intézmények kapacitás-kihasználtságát és a piacra lépés kockázatait. A hálózat fejlesztése és bővítése csak komplex tervezéssel valósítható meg hatékony módon annak érdekében, hogy a kínálatot megfelelő kereslethez tudjuk igazítani.

A korábban jól működő, de üzemeltetési gondok miatt jelenleg erdei iskolaként nem funkcionáló létesítmények (Bátonyterenyén a Szorospataki Szabadidő és Ifjúsági Központ, Nógrádszakál-Ráróspusztán a Gyermek- és Ifjúsági tábor), minőségi javítását és újbóli üzemeltetését a hálózatban elfoglalt helye és a piacon kialakított imázsa alapján érdemes ösztönözni. Célszerű továbbá meglévő, de erdei iskolakén nem funkcionáló (pl. Salgóbányai Ifjúsági Tábor) és a működő erdei iskolákat a folyamatos minőségi fejlesztésre, infrastrukturális feltételeik folyamatos javítására és megújuló programkínálat kialakítására késztetni. Csak az elvárt minőségű, megfelelő infrastrukturális háttérrel (erdei iskola épület, szálláshely, étkezési lehetőség, szabadtéri foglalkoztató helyiség, tanösvény, ivóvíz, áram, szennyvíz elvezetés, telefonálási lehetőség, internet, stb.) és megfelelő személyi képzettséggel rendelkező erdei iskola biztosítja a magas színvonalú környezeti nevelés megvalósítását.

Az erdei iskolák önfenntartóvá válásának jelenleg azonban nincsenek meg a feltételei, mert a velük szemben támasztott elvárások magasak, a szolgáltatások kiszámlázható díjai pedig a fenntarthatóság biztosításához alacsonyak. A helyzet megoldása magasabb szintű feladat, hiszen az oktatási ágazatban tapasztalható érdektelenség, a gazdaság kedvezőtlen helyzete kormányzati beavatkozást igényel. A jobb működési körülmények megteremtését a hatékonyabb marketing tevékenység és a fenntartási költségek leszorítására irányuló fejlesztések jelenthetik. A folyamatos szakmai konzultációk és tapasztalatcserék, a helyi oktatási intézményekkel történő rendszeres kommunikáció (verbális és non verbális egyaránt), együttműködések és közös piacra jutási akciók szervezése más erdei iskolákkal, közös rendezvények szervezése, a VEK szlovák oldalával összekapcsolódva erdei iskola csereprogram megvalósítása stb. mind-mind a hatékonyabb működés kialakítását segítik.

Mindezek mellett érdemes az erdei iskolákat olyan helyekre telepíteni, ahol már meglévő fogadó-, látogató-, vagy bemutatóközpont létezik és fordítva, hiszen az árukapcsolással egyazon helyen több célcsoport igényeit is kielégíthetjük, a fenntartási költségek pedig nem szétszabdaltan jelennek meg, hanem egy helyre koncentrálódnak, ezért jelentősen csökkenthetők.

Vízi infrastruktúrafejlesztés

Vízi infrastruktúra témakörben mind a folyó, mind pedig az állóvizek környékén elérhető infrastruktúrára ki kell térni.

Az Ipoly folyó, mint kihasználatlan vízi-turisztikai lehetőség, a tanulmányban több helyen is visszaköszön, s itt sem feledkezhetünk meg róla. Ahogyan a kiegészítő termékelemek résznél már olvasható volt, az Ipoly a VEK területét elválasztó, és egyben összekötő folyó, mely kiválóan alkalmas lehet kenu-, csónaktúrák szervezésére, és más sportolási, illetve kikapcsolódási lehetőségek biztosítására (pl. vízi labirintus, melyben kenuval kell közlekedni, vízi játszótér, stb.). Általánosságban elmondható, hogy a folyó a kisvízszintnél magasabb vízállás tartományokban csónakkal, kenuval viszonylag jól járható. Gátat számukra csak a néhány helyen üzemelő duzzasztóművek jelenthetnek, ahol a vízi járművek átemelése szükséges, valamint az esetlegesen a mederbe dőlt fák, melyeket a helyi szakmai szervezetek összehangolt munkájával rendszeresen eltávolítják. A vízi-, és vízparti szórakozási lehetőségek kialakításához a folyó gyakori kotrására, a part egyes szakaszain tereprendezésre,

csónakkikötők létesítésére, táborhelyek telepítésére, eszközbeszerzésre, valamint a kapcsolódó humánerőforrás biztosítására van szükség. Az egyes kikötők, táborhelyek kijelölésekor figyelemmel kell lenni arra, hogy valamilyen már meglévő attrakcióhoz, turisztikai egységhez kapcsolódjon (pl. látogató-, kirándulóközpontok), valamint jól megközelíthető legyen tömegközlekedéssel is.

A tanulmányban vizsgált területen számtalan csodálatos természeti környezetben fekvő állóvíz, horgásztó található. A tavak környéke általában rendelkezik az alapvető infrastruktúrával, mint parkoló-, pihenő-, és tűzrakóhelyekkel, és néhány esetében komplexebb szolgáltatások is elérhetők (pl.: tisztálkodó hely, sátorozási lehetőség) valamint a Maconkai horgásztó komplex horgászparadicsommá való fejlesztési terve is elkészült már. Az állóvizek, horgásztavak esetében elsősorban a cél az alapvető infrastruktúra minőségi és mennyiségi bővítése, a tó és környezetének megtisztítása és tisztántartása, ezáltal egységes színvonal kialakítása.

Lovas infrastruktúra fejlesztések

Kijelölt lovasturisztikai útvonalak sem a VEK magyarországi területén, sem pedig egész Magyarországon nincsenek, azonban a klasszikus turista útvonalakon használt kijelölésekre a lovasturizmusnak nincs is szüksége. A Kormány által elfogadott 1061/2012 (III.12.) határozat alapját képező Kincsem - Nemzeti Lovas Program egyértelműen lefekteti, hogy GPS alapú kijelöléseket tervez, felkészített lovastúra vezetőkkel és nem „táblaerdőkkel". A fenti kormányhatározat végrehajtása, valamint, **a lovastúra útvonal-hálózat GPS-es kijelölése** elkezdődött. A hálózat 4 főútvonalából 1 áthalad a VEK magyarországi területén, melyre számtalan útvonal is rákapcsolható. Következésképp 2014. július 31-ig a területen a korábban említett feltételrendszernek megfelelően az útvonalak kialakításra kerülnek. Ezek az útvonalak sem országosan, sem helyileg ezelőtt jelölve nem voltak. A lovas útvonalak GPS-es koordinátái, egy éven belül, **egy közös országos informatikai rendszer**ben találkoznak, mely rendszer alkalmas az útvonaltervezésre, más kapcsolódó turisztikai szolgáltatások igénybevételét teszi lehetővé, továbbá általános információt ad a térségről, illetve alkalmas kártyaelfogadásra is.

A lovastúra útvonalak kijelölésénél mindenképpen szükséges figyelembe venni a Magyar Lovas Turisztikai Közhasznú Szövetség (MLTKSZ) ajánlásait, továbbá a lovaglás sajátos igényeit is, azaz a területnek mindhárom járműdban (lépés, ügetés, vágta) lovagolhatónak kell lennie. Kulcsfontosságú kérdés természetesen, hogy a lovasok károkozás nélkül mozogjanak a területen. Rendkívül fontos szempont a lovasútvonalak talaja is, hiszen a szilárd burkolatú, murvával felszórt utak lovaglásra alkalmatlanok, valamint kerülendők a város környéki iparterületek, nagyforgalmú utak is. Településeket csak akkor érdemes látogatni lóháton, ha azok a tájra jellemző autentikus falvak, ahol pihenőhelyet vagy szálláshelyet is lehet találni, valamint ha a helyi lakosság is támogatja a lovasturizmust. Nagyon fontos elvárás az, hogy gyönyörű természeti környezetben és ne mezőgazdasági területeken vezessen át az útvonal, de ezeknek a szempontoknak Nógrád megye, a Börzsöny és vidéke, valamint az Ipoly mente szinte teljes területe kiválóan megfelel.

A fentieken túlmenően, a következő intézkedések megtétele javasolt:

- **Lovas fogadóbázisok létesítése**
  A lovas fogadóbázisoknak többek között alkalmasnak kell lenniük a vendégek, illetve a lovak elhelyezésére is (féltetővel ellátott karám, istálló). Nagyon kedvező az a helyzet, amikor a lovak és a lovasok elhelyezése egy területen, lovastanyán, vendégháznál, vadászháznál oldható meg. A lovasok szállásigénye a mai piaci célközönség igénye alapján elsősorban a kis településeken lévő, építészetileg is a tájra jellemző szálláshelyeket jelenthet, a városban működő szállodai elhelyezés kevésbé jellemző.

- **Lovastúrák népszerűsítése a belföldi piacon**
  A Kincsem – Nemzeti Lovas Program nemzetközi modellje a Nógrád megyéből induló lovastúrák alapján készült. Tekintettel azonban arra, hogy ma a lovastúrák elsősorban külföldiek által látogatottak, indokolt a lovastúrák népszerűsítése a belföldi piacon is. A belföldi vendégkör számára pedig akkor lesz elérhető, ha a lovastúrák költsége csökkenthető (pl.: egyszerűbb falusi szálláshelyek, mérsékelt étkezési árak, stb.).

- **Lovasfarmok életének bemutatása**
  Jelenleg nincs lehetőség a lovak iránt érdeklődőknek arra, hogy betekintést nyerjenek a lótartás feladataiba. Erre jelenthetne megoldást, és új turisztikai terméket, a lovasfarmok életének bemutatása. Az elképzelés szerint a turista egy vagy akár több napra is a lovas gazda jobb kezévé válhat: megfigyelheti az állatokat, gondozhatja, etetheti őket, stb. Ezt a szolgáltatást azonban kizárólag a minősítéssel rendelkező szolgáltatók esetében preferált bevezetni.

- **Lovas turisztikai- és sportrendezvények** szervezése a lovaglás, a lovas sport és a különféle lovas szabadidős tevékenységek széles körben való megismertetése, hagyományőrzés és a lakosság érdeklődésének felkeltése érdekében. Példaként szolgál erre a Novohrad-Nógrád Geopark, akinek tervei között szerepel a Geoparki lovasnapok évente visszatérő jelleggel való megrendezése. Az elképzelés szerint az eseménynek részét képezi majd a Kakuk Lovasudvar által korábban már elindult lovas versenysorozat is.

- Lovastáborok szervezése
- Lovardai lovas szolgáltatások bővítése
- Minőségjavító fejlesztések folytatása, ösztönzése
- Lovasterápia szolgáltatás kialakításának ösztönzése a térségben

Fontos felhívni a figyelmet arra, hogy lovas szolgáltató tevékenység továbbra is csak engedély birtokában végezhető (pl.: lovagoltatás, lovas oktatás, lovas terápia, terep- vagy túralovaglás, fogathajtás, fogathajtás oktatás, fogatoztatás, lovas bemutató), melynek részletes szabályait a 14/2008. (XII.20) ÖM rendelet tartalmazza. Lényeges újdonság, hogy ismeretlen származású lóval a jövőben lovas szolgáltatás nem végezhető, valamint hogy a lovaknak alkalmassági vizsgát kell tenniük, amit ötévente ismételni kell.

6.2.3. Javaslat kiegészítő szolgáltatásokra

A kiegészítő szolgáltatások önmagukban nem szükségszerűen jelentenek elegendő vonzerőt ahhoz, hogy turistát vonzanak a térségbe, azonban a látogatók igényeinek teljeskörű kielégítéséhez elengedhetetlenek. Jó példa erre a desztinációban található számtalan túraútvonal. Hiába van rengeteg túraútvonal, ha a jelzések hiányosak, ha nincsenek tájékoztató táblák a közelben lévő látnivalókról, vagy ha nincsenek az útvonal mellett kialakított pihenőhelyek. Ezek hiányában a turista élménye csorbul, és nem fog visszatérni a térségbe, valamint ismerőseit sem biztatja a desztináció meglátogatására.

Kiegészítő elemek lehetnek például az attrakciók látogatóit kiszolgáló vendéglátó egységek, interaktív fogalalkozások, garantált programok, eszközkölcsönzés, geocaching, helyfüggő mobil tartalmak, stb. A kiegészítő elemeknek és szolgáltatásoknak, amennyiben meglevő attrakcióhoz kapcsolódnak, annak kínálatával összhangban kell lenniük, továbbá szükséges illeszkedniük a desztináció jellegéhez és kínálatához. A látogatónak szüksége van pihenésre is, meg kell tehát teremteni a relaxálás, a semmittevés fizikai feltételeit is (például padokkal, kijelölt piknik területekkel, bejárható zöld felületekkel).

Az alapvető kiegészítő szolgáltatások:

- **Fiziológiai és kényelmi igények kielégítésére szolgáló szolgáltatások kialakítása az attrakciók közelében** (pl. mosdók, büfé, ajándékbolt, stb.)

Az ember, így a turista számára is, rendkívül fontos, hogy bárhol jár, fiziológiai szükségleteit (mosdó használat, pihenés, étkezés) el tudja végezni. Komfort érzete csak ekkor alakul ki benne. Igaz ez a természetben található attrakcióikra is, ezért a jelentősebb turistaforgalmat bonyolító helyeken, elsősorban a várakban, vagy azok közvetlen közelében van szükség ilyen szolgáltatások kialakítására, hiszen itt koncentrálódik a turisták legnagyobb hányada.

- **Pihenő-, tűzrakóhelyek, esőbeállók felújítása, létesítése a turistaútvonalak mentén**

Néhány kivételtől eltekintve sem a Börzsönyben, sem pedig a Karancs-Medves vidékén nem megfelelő a turistautak mentén található pihenő-, és tűzrakóhelyek mennyisége és minősége, esőbeállók pedig gyakorlatilag nincsenek. Az egykor kiépített erdei infrasturktúra mára gazdátlanná vált, és rendkívül leromlott. Lényeges feladat tehát ezen apró létesítmények felújítása, ahol szükséges kiépítése, és nem utolsó sorban folyamatos karbantartása.

- **Információs táblák, -kiadványok, térképek**

A desztináció nem kizárólag turisztikai attrakciókkal kell, hogy rendelkezzen, hanem elengedhetetlenül szükséges a látnivalókról szóló információ eljuttatása a turistához is. Ez többféle módon történhet: az egyik módszer a turista utazása előtti informálása interneten, nyomtatott turisztikai kiadványokon, térképeken keresztül. Itt fontos megemlíteni, hogy egy Cseres hegységgel kiegészített Karancs turista térkép már régóta hiánycikként jelentkezik a Salgótarján környékén túrázók számára. A másik technika a látogató helyszínen való tájékoztatása, útbaigazítása, melyre a túraútvonalak mentén, és az attrakciók közelében elhelyezett táblák a legalkalmasabbak. A túraútvonalak, tanösvények mentén lévő táblák döntő többsége elavult, megrongálódott, ezért felújításuk esetleges cseréjük szükséges.

Mindkét módszer esetén alapvető fontosságú az egységes rendszer alkalmazása az arculatban, az alkalmazott színekben, a jelmagyarázatban és a tartalmi információk tekintetében.

- **Információs pontok, info-sarkok kialakítása**

A VEK tagságáról szóló információk közvetítése nagyon fontos, amit a forgalmasabb kiránduló- és látogatóközpontokban, klaszter tagoknál információs pontok vagy info-sarkok kialakításával, érintőképernyős információs terminálok, kiadványtárolók elhelyezésével lehet biztosítani. A pontokon elhelyezett tájékoztató anyagok, kiadványok, térképek segítik a turistát a tájékozódásban, a szolgáltatókat pedig egymás megismertetésében. Ezek a pontok alkalmasak lehetnek még a térség turisztikai kínálatát bemutató kisfilmek vetítésére is. Ahol a forgalom igényli akár személyzettel ellátott info-pontok kialakítása is indokolt lehet, itt már térítéses ajándéktárgyak, utikönyvek, helyi termékek, programcsomagok értékesítése is történhet.

- **Interpretatív foglalkoztató terek**

A látogatóközpontok kialakítása során különös figyelmet kell fordítani az interpretatív módon megvalósított beltéri foglalkoztató tereknek, melyek kiváló lehetőséget biztosítanak majd téli foglalkozások tartására, így járulnak hozzá a szezonalitás csökkentéséhez, és az időjárástól való függés oldásához.

- **Akadálymentes tanösvények és túraútvonalak**

A tanösvények, túraútvonalak alapkínálatán túli szolgáltatása, az akadálymentesítés, tehát a babakocsival, vagy kerekesszékkel közlekedők számára történő használhatóvá tétel. A VEK komparatív versenyelőnyre tesz szert amennyiben akadálymentesített útvonalakat, tanösvényeket alakít ki a desztináció minél több helyszínén.

- **Játszóterek akadálymentes játékelemekkel**

- **Interaktív erdészeti foglalkozások**

Az erdészek által végzett tevékenység a lakosság számára több esetben idegen, természetrombolónak tűnő elfoglaltságnak tűnik, ezért nélkülözhetetlen közelebb hozni az erdészt a társadalomhoz. Ennek leginkább megfelelő módja, az erdészeti témájú programok, interaktív játékok bevezetése az erdei iskolákban és a látogatóközpontokban (pl. hogyan kell gondozni az erdőt– játék, csinálj te is mini-vízimalmot, stb.)

- **Garantált programok szervezése** (állandó kínálati elemnek kell lennie)

A garantált program olyan program, amelyet egy előre meghirdetett időpontban a résztvevők számától, az időjárási viszonyoktól függetlenül is megszerveznek, lebonyolítanak. Előnye, hogy a vendég biztos lehet abban, hogy a tervezett kikapcsolódási lehetőségen részt vehet, a desztináció számára pedig a kínálati palettát bővíti, növeli a tartózkodási időt és csökkenti a szezonalitást. Garantált program lehet egy gyermekfoglalkozás, egy tematikus- (pl. fotósok számára madármegfigyelés), vagy évszakhoz kötődő (pl. hóvirág-kereső, termésfelismerő, hótalpas /kereplye/ hótaposó, segway) túra, egy farm-bejárás, vagy akár egy helyi termék készítése, kincskeresés, stb. Kivitelezhető akár csoportos kirándulásként történő megszervezéssel, csomópontokból gyűjtőjáratok igénybe vételével, melyre nagyon sikeres

példa Mátrai Múzeumok Éjszakája, ahol lehetőség nyílik akár autóbuszos program keretében is részt venni.

A programok szervezésénél figyelemmel kell lenni arra, hogy a célcsoport érdeklődési körébe illeszkedjen, hogy ne ugyanazon időpontban legyen több program, valamint hogy mindig a helyre, térségre, kultúrára egyedileg jellemző dolgot mutasson be. Több program összekapcsolására is van lehetőség, ebben az esetben tematizáltan célszerű összefűzni a különböző kikapcsolódási lehetőségeket.

25. ábra Atlas márkájú kereplye

Fotó forrása: http://www.orssnowshoesdirect.com

- **Kilátók**

A jelenleg meglévő kilátók felújításán túlmenőentúl, néhány helyen újak létrehozása is szükséges (pl.: Magyarkút közelében, Jobbágyi fölötti hegyen)

Egyéb kiegészítő szolgáltatások:

- **Gyógynövénykertek kialakítása**

Gyógynövénykertek kialakításával az érdeklődők megismerkedhetnek a gyógynövényekkel, azok termesztésével, feldolgozásával, felhasználási módjaival, és hatóanyagaival, de akár a garantált programok körét is színesíteni hivatott minden korosztályban. Javasolt átgondolni a gyógynövények és a belőlük készült termékek értékesítését is, hiszen ez növekvő keresletet és pénzügyi potenciált rejt magában. Ilyen gyógynövénykertnek adhat otthon egy füvészkert, vagy akár az Ipoly mente.

- **Erdei és helyi termékek kínálatba szervezése**

Kézenfekvő, megszokott a helyi lakosság körében, hogy az erdőben található ehető termékeket (pl. gomba, erdei szamóca, gyógynövények, stb.) étkezéseibe fűzi, illetve, hogy más erdei termékeket (pl. magok, levelek, stb.) otthona díszítéséhez használja. Azonban jelenleg annak nincs meg a hagyománya, menete, hogy ezeket a termékeket ne csak a saját magunk, hanem a turista számára is elérhetővé tegyük. Mindemellett a helyi gazdaság szereplőinek élelmiszer-, és kézműves termékeit is be kell vezetni a különféle bemutatóhelyek, szálláshelyek, vendéglátóhelyek, stb. kínálatába. Ezzel egy ugyan kiegészítő, de egyedi kínálatot teremthet a VEK, mellyel még közelebb hozhatja az erdőt a turistához.

- **Fotós ”lesek” építése**

A természeti környezetbe ágyazott, a fákon elrejtett, földbe süllyesztett, vizes élőhely mellé telepített lesek tükörüvegei lehetővé teszik, hogy a fényképész állatok megzavarása nélkül készítsen egyedülálló fotókat. Az élményt páratlanná teheti, ha ritka természeti értékek, különleges pillanatok lefotózásának lehetőségét kínáljuk garantált programként, irányított keretek között. (pl. fotó túra a Medves vidékének leggyönyörűbb naplementéjéért) Ehhez hasonló valósult már meg a Novohrad-Nógrád Geopark szervezésében, a Medvesi Fotós Maraton alkalmával.

26. ábra: Fotós "les"

Fotó forrása: fotoklikk.hu

- **Kerékpárbarát szolgáltatások** (javítóműhely, kerékpárbarát szálláshelyek, stb.)

Különböző pályázati forrásoknak köszönhetően a térségben már elkezdődtek a kerékpárút fejlesztések, azonban kerékpártárolókkal ellátott pihenőhelyek, kerékpár-kölcsönzők, büfék és nem utolsó sorban kerékpár-javítóműhelyek kialakítása is szükséges, a szálláshelyeket pedig a mosási lehetőség, a biztonságos bicikli elzárási lehetőség, valamint az alapvető szerszámok teszik kerékpárbaráttá. Salgótarjánban már elérhetővé vált a belsőgumi automata, Zebegényben létesült egy kerékpáros büfé, Nagymaroson pedig a helyi erdészetnél egy biciklibolt, és -kölcsönző, azonban a térség többi részén ez még nem jellemző.

- **Kerékpáros szervíz pontok**

Jelenleg a kerékpárral érkezők számára nehézkes a biciklik útközben történő javítása, melyre a legegyszerűbb, és talán legköltséghatékonyabb megvalósítási lehetősége az úgynevezett „csináld magad” kerékpárszervíz. A vandálbiztos huzalokra erősített szerszámok a kerékpárok gyors javítását teszik lehetővé.

27. ábra „Csináld magad” kerékpárszerviz Austinban (USA)

Fotó forráas: http://www.802bikeguy.com

- **Kerékpár kölcsönző hálózat**

A kerékpár kölcsönző hálózat a VEK több pontján létrehozott kerékpár kölcsönző pontból áll. A hálózat rugalmasságát, és turistabarát szemléletét az adja, hogy a turista, a hálózat bármely

állomásán kibérelheti a kiválasztott kétkerekűt, és bármelyiken le is adhatja. Ez a „felveszem-leteszem” rendszer nagymértékben megnövelheti a kerékpárosok számát, nem csak a turisták köréből.

- **Kerékpártároló kocsik kisvonatokon**

Jelenleg a kerékpárok kisvonatokon történő szállítása nem megoldott. A kerékpárral érkező célcsoport számára elérhető szolgáltatások kínálatát bővítenék, kényelmüket szolgálnák a kisvonatokon elhelyezett kerékpártároló lehetőségek, ezáltal hozzájárulnának időtöltésük kellemesebbé tételéhez.

- **Lovas túra útvonalak és kiegészítő szolgáltatások**

A lovas túraútvonalak kijelölése, és az azokhoz kapcsolódó kiegészítő szolgáltatási rendszer kiépítése (pl.: lovas fogadók, ahol ellátják a lovat, míg a gazdája pihen), valamint a szolgáltató-egységek hálózatba fűzése a VEK számára lehetőséget biztosít egy újabb, fizetőképes szegmens elérésére.

- **Lovasfogat útvonal kiépítése**

Tekintettel Nógrád megye hagyományaira, valamint a helyi tenyésztők és gazdák sikereire, javasoljuk a lovasfogat útvonalak kiépítését és új termékként való bevezetését elsősorban a Salgótarjántól Ipolytarnócig terjedő szakaszon, a Karancs völgyében.

- **Vízi sportolási-, kikapcsolódási lehetőségek az Ipoly folyón**

Az Ipoly, a VEK területét elválasztó, és egyben összekötő folyó, jelenleg még kihasználatlan. Adottságainak, érintetlen környezetének köszönhetően a turizmusban alkalmas lehet kenu-, csónaktúrák szervezésére, és más sportolási, illetve kikapcsolódási lehetőségek biztosítására (pl. vízi labirintus, melyben kenuval kell közlekedni, vízi játszótér, stb.), melyek az egész család számára szórakoztatóak.

- **Fedett játszóház**

A játszóház a családosok számára jelent vonzerőt, legfőképpen rossz időjárási körülmények között. A tanulmányban vizsgált területen hiányként mutatkoznak olyan kikapcsolódási lehetőségek, amelyek függetlenek az időjárástól. A játszóházat kizárólag olyan helyszínen szabad létrehozni, ahol nem igényel nagy infrastrukturális beruházást, ahol már működik egy létesítmény, tehát egy fő munkavállalón kívül nem jelent külön üzemeltetési költséget. A játszóház belső kialakítása során is törekedni kell arra, hogy a játékok ne táj-, és környezetidegen anyagokból készüljenek, hanem az erdőt és a természetet mind anyagokban, mind formákban és színekben beillesszük az egyedi játékelemek közé. A létesítmény vonzerővel bíró kiegészítő turisztikai termékké kizárólag akkor válik, ha páratlan kínálattal rendelkezik, mely máshol meg nem található. Egyedülálló kiegészítő attrakcióelemet képeznének a térségben található várak kicsinyített makettjeinek játszótéri elemként, labirintuselemként történő megalkotása.

- **3D makett asztal**

A 3 dimenziós makett asztal, vagy a dombornyomott tábla, a térségben található attrakciók és terepviszonyok megjelenítésére szolgál. Segítséget nyújt a turistának a tájékozódásban,

fokozza vizuális élményét, és nem utolsó sorban kapcsolatot létesít az egyes attrakcióelemek között, ezért több helyszínen történő elhelyezése javasolt.

- **Segway-túrák**

A napjainkban egyre népszerűbb közlekedési eszköz terep változatával különleges túrák alakíthatóak ki a terület kirándulóközponjaiban.

- **Curling-, vagy csúszókorong pálya**

A curling Magyarországon még kevésbé elterjedt sportág, ugyanakkor nem elhanyagolható szerepe a téli attrakciók és szolgáltatások palettájának szélesítésében, ezáltal a szezonalitás csökkentésében. A curling nyári párja a csúszókorong, melyhez műanyag-, vagy aszfaltpályára, és a curlingben használatos korongokhoz hasonlóra van szükség. E két, bárki számára élményt és kikapcsolódást jelentő sport összekapcsolása ideális szezonhosszabbító tényező.

28. ábra: Curling és csúszókorong

Fotók forrása: sport365.hu, www.curling2002.hu

- **Szánkó-, hófánk-, hócsúszka-, bobpálya**

Amennyiben a pályák modern természetbarát módon, műanyagszőnyeges megoldással kerülnek kialakításra, úgy az év bármely szakában használhatóak.

- **Geoládák telepítése**

A Magyaroroszágon is igen kedvelt játék helyszíneinek bővítése az újonnan létrehozott és a helyszínként még nem szereplő meglévő attrakciókkal.

- Sárdagonya
- Gyepsí
- Görkorcsolyapálya
- Mászófalak
- Mezítlábas taposó a különféle talajtípusok megismerésére
- Felnőtt szabadtéri sport-, és fitnesz eszközök
- Kültéri szobrok, szoborpark, térplasztika

29. ábra: Gyepsí

Fotó forrása: danubia-televizio.hu

- **Mobil idegenvezető, túravezető alkalmazás**

Mobil alkalmazásfejlesztéssel segíteni tudjuk a turistát a területen történő tájékozódásban. Az útvonalak leírását, az útvonalak mentén található attrakciók bemutatását tartalmazó adatok okostelefonokra történő letöltésével teszi az élményeket teljessé. Az Országos Kéktúra túraútvonalnak már létezik ilyen mobil applikációja, ehhez hasonlót ajánlott üzemeltetni a VEK területén is.

- **Mobil kódok alkalmazása (pl. QR kódok)**

A hagyományos vonalkódokhoz képest sokkal több információt tartalmazó mobil kódok attrakcióhelyszíneken történő elhelyezésével többletinformációval láthatjuk el a turistákat, fel hívhatjuk a figyelmét a hozzá kapcsolható a mobil idegenvezető alkalmazásra, játékra invitálhatjuk, de akár eszköze lehet kódfejtős kincskereső játékok lebonyolításának is.

Az alapvető kiegészítő szolgáltatásokon és új termékek létrehozásán túlmenően, elengedhetetlen az egyes elemek összekapcsolása. A desztináció, a turisztikai piacon kizárólag akkor tudja felvenni a versenyt, amennyiben a jelenleg még hiányos turisztikai kínálati rendszer elemei egymást erősítve hálózatot, ezáltal egy komplex egységet alkotnak.

Mind az új termékek és a kiegészítő termékelemek kialakításánál rendkívül fontos a határ két oldalán lévő termékek összekötése is. Számtalan túraútvonal és tanösvény vezet a határ, és az Ipoly folyó mindkét oldalán, amelyek egy rövid szakasz kijelölésével, vagy egy híd megépítésével összekapcsolhatók. Tehát minimális beruházással megteremthető a kapcsolat, és növelhető a turistaforgalom a két fél között.

A kiegészítő szolgáltatás-kínálat létrejötte érdekében ösztönözni kell a kis-, és középvállalkozások kialakulását, gyarapodását valamint inkubációt-, kinevelési feladatokat szükséges vállalni. Az inkubáció történhet működési tér-, ügyviteli szolgáltatások nyújtásával, valamint pénzügyi erőforrás biztosításával, vagy az ahhoz való hozzájutás segítésével. Ezáltal elősegíthető a turisztikai kínálati paletta színesedése, a munkahelyteremtés, és a helyi gazdaság fejlődése.

6.2.4. Létesítmények/lehetőségek irányítása

A látogató- és kirándulóközpontokban, valamint bármely attrakció esetében nagyon fontos a vendégek véleményének pontos ismerete, igényeik, tapasztalataik, észrevételeik folyamatos évről-évre visszatérő kutatása. Ezek nagyon hasznos visszajelzésül szolgálnak az adott terület állapotáról, látogatók általi hasznosíthatóságáról. A kutatás során kapott eredmények megfelelő iránymutatást adnak az attrakció, és szolgáltatásai előnyeiről, kiküszöbölendő hibáiról, és jövőbeli fejlesztési lehetőségeiről, melyeknek köszönhetően nagymértékben növelhető a turisták elégedettsége, és visszatérésük aránya.

A létesítmények irányításánál egyik kulcskérdés az alkalmazott. Amennyiben lehetséges szakemberekkel töltsük meg a létesítményt, ha nem lehet, akkor legalább képzést biztosítsunk számukra. A munkaerő motiválása sem elhanyagolható, hiszen egy jókedvű dolgozó sokkal szívesebben látja el feladatát, és ez a hangulat a létesítményen is érződik. A motiváló tényező

lehet jutalom szabadidő, egy érem, oklevél, vagy akár plusz jövedelem. A lényeg, hogy ösztönözze a munkavállalót a jobb teljesítményre.

Az egység nyitva tartását és szolgáltatás-kínálatát igazítsuk a célcsoport sajátosságaihoz, a szolgáltatásokat pedig a lehető legjobb minőségben nyújtsuk, annak érdekében, hogy az attrakció minél tökéletesebb élményt nyújtson és a látogató minél elégedettebb legyen.

Fontos feladat a kommunikáció, és az együttműködés létesítményen belül és létesítmények között is. Az egységek közötti információáramlás, partnerség erősíti egymást és összekapcsolja őket. A turista számára sokkal pozitívabb kép alakul ki az attrakcióról és a meglátogatott területről, ha tájékoztatást kap a közelben lévő másik látnivalóról, vagy ha a két attrakció programjait összehangolja.

A létesítmények irányításához kapcsolódik a látogatók irányítása, tehát a látogatómenedzsment is. Jelen tanulmány keretében nincs lehetőség az olvasót teljes egészében beavatni a látogatómenedzsment rendkívül összetett tevékenységeibe, csak ízelítőt szeretnénk adni belőle. A téma behatóbb megismerése céljából a Puczkó László – Rátz Tamara: Az attrakciótól az élményig – A látogatómenedzsment módszerei című könyvet ajánlatos részletesebben tanulmányozni.

A látnivalók értékesítéséhez, a turistaszám növeléséhez nem elegendő az attrakcióelem megléte, azt menedzselni, a látogatókat informálni, szórakoztatni is szükséges. A turista akkor fog visszatérni, ha pozitív élményekkel gazdagodik a meglátogatott terülten. Az élményszerzést pedig már odaérkezése előtt gondozni kell. Az attrakcióról részletes információt kell nyújtani a látogatónak, annak érdekében, hogy még otthon felkészülhessen, az odafelé vezető úton egyértelműen jelezni szükséges az irányt, és a hátralévő út hosszát. Megérkezéskor szintén tájékoztatni kell az aktuális információkról, belépő árakról, viselkedési szabályokról, hasznos, ha a terület térképét is a látogató elé tárjuk. Minden attrakció esetén, rendkívül fontos egy beléptetési rendszer alkalmazása. Nem feltétlenül kell a legmodernebb számítógépest technikát alkalmazni, de több szempontból is előnyös a beléptetési rendszer, hiszen egy belépő a következő funkciókat láthatja el:

- rajta keresztül regisztrálni lehet a látogatót, így információt nyújt a menedzsment számára a látogatás időpontjáról, a látogatók összetételéről, stb.
- belépési engedélyként funkcionál és az adóügyi szabályozás miatt szükséges
- információt közvetíthet, tájékoztathat pl. az attrakcióelemekről, a terület térképéről, az ajánlott útvonalról stb.
- kiváló marketing eszköz és szuvenír.

A belépő által szerzett információk felhasználhatók a célcsoport sajátosságainak megismerésére, így a későbbiekben a számukra legmegfelelőbb módon módosíthatók, vagy bővíthetők a látnivaló által kínált szolgáltatások.

A turistában kialakuló élményt a sorban állás, várakozás is befolyásolja. Ha a belépőre történő várakozás ideje alatt a látogató előzetesen informálódhat az attrakcióról, vagy egy széken, padon megpihenhet, sokkal kellemesebb emlékeket őriz majd a meglátogatott területről.

Mindezeket összefoglalva megállapítható, hogy egy létesítmény precíz működéséhez, és a látogatók igényeinek minél teljeskörűbb kielégítéséhez számos feladat ellátása, összehangolt irányítása szükséges.

6.3. Turisztikai szuprastruktúra

6.3.1. Szállás és étkezési lehetőségek kialakítása, meglévő lehetőségek feltérképezése

A turisztikai kínálat alapeleme a szálláshelyek köre és a szállásférőhelyek száma. A VEK magyarországi területén működő szálláshely egységek száma folyamatosan növekszik mind a kereskedelmi, mind pedig az egyéb (korábban magán) szálláshelyek esetében, ugyanakkor az egyes szállástípusok reprezentáltsága hiányos. Az egyéb szállásadás kategóriához tartozó, ezen belül pedig a falusi szálláshelyek száma kiemelkedő, különösen a Szobi és a Pásztói kistérségben. A legtöbb kereskedelmi szálláshelyet a Rétsági kistérség tudhatja magáénak, itt a panziók száma a kimagasló, a legkevesebb egység pedig a kempingekből található a VEK területén.

30. ábra: A VEK területén működő szálláshely egységek száma

	Szobi		Váci		Balassa-gyarmati		Bátony-terenyei		Pásztói		Rétsági		Salgótar-jáni		Szécsényi	
	2005	2011	2005	2011	2005	2011	2005	2011	2005	2011	2005	2011	2005	2011	2005	2011
Szálloda	2	1	2	3	1	1	0	0	4	4	1	1	4	5	0	1
Panzió	2	4	1	2	3	2	2	5	3	2	7	11	5	2	4	2
Üdülőház	0	1	1	0	1	2	1	1	0	0	1	3	2	2	1	2
Kemping	0	0	0	1	1	1	0	0	0	0	1	3	1	1	0	0
Közösségi szálláshely (Turistaszálló+ Ifjúsági szálló)	3	4	4	2	3	5	2	3	2	1	1	4	3	2	2	2
Kereskedelmi szálláshelyek összesen	**7**	**10**	**8**	**8**	**9**	**11**	**5**	**9**	**9**	**7**	**11**	**22**	**15**	**12**	**7**	**7**
Falusi szállásadás	48	82	6	18	23	30	21	15	30	48	27	20	21	14	58	14
Egyéb szállásadás	**57**	**101**	**39**	**35**	**25**	**36**	**25**	**29**	**43**	**79**	**27**	**32**	**32**	**41**	**59**	**42**
Szálláshelyek összesen	**64**	**111**	**47**	**43**	**34**	**47**	**30**	**38**	**52**	**86**	**38**	**54**	**47**	**53**	**66**	**49**

Adatok forrása: KSH Tájékoztatási adatbázis, saját szerkesztés

A férőhelyek kihasználtsága a kereskedelmi szálláshelyek esetében átlagosan a 10% körül mozog, ami jóval alatta marad az országos átlagnak, míg az egyéb szálláshelyek esetében átlag 6%-os a kihasználtság.

A 2008-ban kezdődött pénzügyi, gazdasági válság rányomta a bélyegét az elmúlt évek magyar turizmusára, fokozatos visszaesés volt tapasztalható egészen 2010-ig. Ezt követően növekedés indult meg, de Magyarországon a szállodaiparban csak 2011-ben sikerült nagyjából a 2007 évi bevételek szintjére visszajutni.

A kedvezőtlen piaci körülmények a teljesítmények, a minőség és a versenyképesség romlását eredményezték. A helyzet javítása érdekében tehát a terület meglévő szálláshelyeinek felújítását (teljes és részleges rekonstrukciók, fürdőszobák felújítása, bútorcserék,

energiatakarékossági rendszerek, szélessávú internet stb.), szolgáltatásaik bővítését és minőségének értékarányos javítását kell célként kitűzni. Új szállodai beruházásra csak azokon a területeken kerülhet sor, ahol a keresleti folyamatok indukálják, és azt költséghatékonyan lehet fenntartani. Az elmúlt években gombamód szaporodtak a 4* és 5*-os szállodai beruházások Magyarországon, ami sajnos a VEK területét nem igazán érintette, csupán a Pásztói és a Szobi kistérségben található 4*-os szálloda, ezen kívül 5 db 3*-os, 3 db 2*-os és 5 db kategória nélküli szálloda van a térségben.

Az adatok birtokában az országos viszonyoktól eltérően célként kell megjelölni a terület kereskedelmi szálláskínálatának bővítését több kategóriában, az áruválaszték színesítése érdekében. A korábbi években a területen végzett kutatások is alátámasztják, hogy a meglévő rossz állapotban lévő turistaházak és újak létesítése egyaránt szükséges. A középső Cserhátban és a Karancs-Medves vidékén is szükséges magasabb kategóriájú erdei házak kialakítása. Ugyanakkor a meglévő szálláshelyek modernizálása, felújítása is elengedhetetlen.

6.3.2. Együttműködés, partnerség és csapatmunka a régióban

Partnerség együttműködést, társadalmi szerepvállalást jelent. Partnerség a turizmusban azt fejezi ki, hogy a tervezéstől kezdve, a fejlesztésekben, a különböző programok kialakításában és lebonyolításában részt vesznek a turisztikai szolgáltatók, a helyi lakosok és a civil szervezetek is. A helyi turisztikai szereplők együttműködésének hiányában a pontszerű fejlesztések hiábavalók. Ennek kiküszöbölését hivatott megoldani a 2014-2020 programozási időszak, melyben a korábbiaktól eltérően Területi integrált beruházásokon (ITI) és Közösségvezérelt helyi fejlesztéseken (CLLD) keresztül, **együtt pályázhatnak** a szervezetek. Ezért rendkívül fontos az együttműködés a VEK és tagjai részéről a határ mindkét oldalán.

A partnerség és csapatmunka másik nagy előnye a közös megjelenésekben, marketing tevékenységekben rejlik. Egy komoly marketing kampány költségei igen jelentősek, azonban, ha két vagy akár több szervezetnek is – VEK tagságon belül vagy akár kívül - ugyanaz a célja, mondanivalója, akkor összefogva a kampány hatékonysága növelhető, akár több médium is igénybe vehető, a kiadások egy partnerre jutó aránya csökkenthetők, tehát gazdaságosabbá válik a megjelenés. Többek között e közös cél elérésének érdekében nyújthatnak segítséget a **TDM** (turisztikai desztináció menedzsment) **szervezet**ek. Feladatuk a helyi turisztikai szereplők összefogása, szakmai érdekképviselete, illetve a desztináció piacra vitele, eladása, ezért a VEK partnerei közül nem hiányozhatnak.

A másik szervezettípus, melyre szintén nagy szüksége van a VEK-nek, azok az **utazási irodák.** E szervezetek jelentős szakmai háttérrel, -tapasztalattal rendelkeznek, valamint nem elhanyagolható, hogy jelenleg utazási csomagot kizárólag utazásszervező és –közvetítő értékesíthet. Következésképpen a VEK csomagajánlatainak piacra viteléhez, értékesítéséhez elengedhetetlen az utazási irodákkal történő szakmai kapcsolatfelvétel.

A VEK számára a potenciális és ajánlott parterek sorából nem maradhat ki a **Magyar Turizmus Zrt.** (MT Zrt.), hiszen a szervezet marketingkommunikációs tevékenységének célja az ország értékeinek megismertetése bel-, és külföldön egyaránt. Kiváló lehetőség a

VEK számára, ha csatlakozik az MT Zrt. kampányaihoz, így hazánkban is többen ismerhetik meg, illetve a külföldi piacra jutása is nagymértékben megkönnyíthető.

Partnerek a VEK magyarországi oldaláról:

1. Magyar Turizmus Zrt.
2. Észak-Magyarországi Regionális Marketing Igazgatóság
3. Budapest-közép-dunavidéki Regionális Marketing Igazgatóság
4. Magyar TDM Szövetség
5. Magyar Utazásszervezők és Utazásközvetítők Szövetsége (MUISZ)
6. Magyar Beutaztatók Szövetsége (MABEUSZ)
7. Bükki Nemzeti Park Igazgatóság
8. Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság
9. Lovas szervezetek: Magyar Lovassport Szövetség, Magyar Lovasturisztikai Közhasznú Szövetség, Magyar Lótenyésztők Országos Szövetsége
10. Turisztikai és TDM szervezetek (Nógrád Turisztikai Közhasznú Nonprofit Kft., Salgótarján Helyi TDM Közhasznú Egyesület, RTDM Rétság Nyugat-Nógrád Megyei TDM Nonprofit Kft., Gyöngyös-Mátra Turisztikai Közhasznú Egyesület, „Mátra Térségi TDM" Turisztikai Nonprofit Kft.)
11. Novohrad – Nógrád Geopark Nonprofit Kft.
12. Turisztikai szolgáltatók (ARBU Kft., Nógrádi Vadaspark, Pásztor Ildikó programszervező, Robinson Szigetek, Gelka System Kft., stb.)
13. Utazási irodák
14. Szálláshelyek
15. Civil szervezetek
16. Erdei iskolák (Cserhát Erdei Iskola; Tarjáni Gyermektábor; Drégelypalánki Libárdy Szálláshely és Erdei iskola; Fenyvespusztai Erdészeti Erdei Iskola; Irányterény; Rárósputsztai Gyermek és Ifjúsági Tábor Erdei Iskola; Szandavári Diáktábor; Drégelyvár Nomád Tábor)
17. Oktatási intézmények
18. Önkormányzatok
19. Befektető cégek
20. Kisvasutak üzemeltetői
21. Túra-, és természetbarát egyesületek (Nyikom Hegyisport- és Természetvédő Klub; Magyar Természetjáró Szövetség; Nógrád Megyei Természetbarát Szövetség; Zöld Út Természetjárók Egyesülete; Pest Megyei Természetbarát Szövetség; Börzsöny Természetbarát és Hegymászó Egyesület; Műanyag SC Természetjáró Szakosztály; Fitt-Fut Alapítvány Túraszakosztály; Salgótarjáni Hegyikerékpáros Egyesület; Ipoly-vidéki Természetjáró Klub, stb.)
22. Patkós minősítéssel rendelkező lovas szolgáltatók (Ezerangyal Lovarda, Forrás Lovastanya, Liget Lovasudvar, Lóska János Magánménese, Seholsziget Élménypark, TÉBA Lovastanya, Timi-Tanya Falusi Turizmus és Lovassport Közhasznú Egyesület, Nagybörzsöny Vendéglátó Kft. Lovarda)
23. Idegenvezetők, túravezetők
24. Tourinform irodák
25. Helyi lakosság

Partnerek a VEK szlovákiai oldaláról:

1. Középső Ipoly-mente Regionális Fejlesztési Ügynökség
2. Nemzeti Erdészeti Központ

3. Szlovák Köztársasági Erdők Állami Vállalat
4. Erdei pedagógusok
5. Szálláshelyek
6. Turisztikai szolgáltatók
7. Önkormányzatok
8. Információs irodák
9. helyi lakosság

Bármely projekt, beruházás, fejlesztés csak akkor lehet sikeres, és hosszútávon fenntartható, ha a helyiek támogatják azt. Kizárólag együttes erővel érhető el a közös cél.

6.4.Emberi erőforrás kapacitás és fejlesztése

A VEK területén található ökoturisztikai és egyéb szolgáltatók túlnyomó részt nem rendelkeznek olyan turisztikai, kommunikációs-, marketing kompetenciával, mely az optimális turistafogadás feltételeit megteremtené. Jellemzően hiányzik a megfelelő marketing, látogató-, attrakciómenedzsment ismeret, melynek pótlása hangsúlyos feladat a terület turisztikai fejlesztésében.

Ideális esetben minden szervezetnél vagy legalább a nagyobbaknál kellene egy turisztikai és/vagy marketing végzettséggel rendelkező munkatárs. A kisebb szolgáltatók esetében ezt a személyt a VEK munkaszervezete is betöltheti. Ugyanakkor szükséges minden, a turistákkal közvetlenül kapcsolatba kerülő munkatárs (pl.: jegypénztáros, túravezető, szálláshely-üzemeltető, stb.) számára **turisztikai-, kommunikációs-, marketing, nyelvi alapképzések** biztosítása.

A VEK működése során kiemelt figyelmet kell fordítani a szakemberellátásra, oktatásra és továbbképzésre. A továbbképzések szervezése során mind a szakmai professzionalizmus elsajátítását célzó **szakprogramok** indítására, mind pedig a gazdasági szabályozórendszer aktuális változásait naprakészen követő **pénzügyi, adózási, jogi és egyéb ismeretek** átadására törekedni kell. A képzési program eleme lehet a vendégekkel való kapcsolattartás és viselkedés helyes szabályait taglaló továbbképzéstől, a marketing aktuális eszközeit és módszereit ismertető kurzuson át, a jogszabályok változásait és azok gyakorlati alkalmazhatóságát vizsgáló és ismertető tréningig terjedően számtalan téma.

Az évente egy-két alkalommal megszervezésre kerülő **szakmai tanulmányutak, vagy konferenciák** motiváló tényezőt jelenthetnek a tagok, leendő tagok számára, és lehetőséget adnak más hasonló létesítmény működésének megfigyelésére, a jó tapasztalatok elsajátítására, az egyes tagok által eddig elért eredmények megismerésére, illetve a jövőbeli fejlesztési lépések megvitatására. Hasonló előnyökkel járnak a legalább havonta megrendezésre kerülő **szakmai műhelymunkák**, amelyek során a tagok megismerkedhetnek egymással, lehetőség nyílik szakmai kapcsolatfelvételre, partnerség kialakítására a VEK-en belül és nem utolsó sorban ez jelenti azt az eszközt a klaszter számára, amelyel a hatékony együtt gondolkodást meg tudja valósítani, illetve az aktuális fejlesztési, martketing kérdéseket meg tudja vitatni. Az egyes műhelymunkák helyszínéül ajánlott a tagok létesítményeit választani, rotációs jelleggel, így nem csupán egy előadás alapján ismerhetők meg a tagok létesítményei, hanem saját tapasztalatok útján is.

Szakmai konferenciák szervezése is lényeges, ahol mindamellett, hogy a legfrissebb szakmai információk szerezhetők be, alkalom nyílik a partnerekkel történő kapcsolat ápolására, új szakmai kapcsolatok létesítésére is.

A látogatókban kialakuló élményeket, érzéseket nagymértékben befolyásolja a helyiekkel történő kontaktus. A megfelelő információnyújtás a túraútvonalról, egy apró figyelmesség rendkívüli módon hozzájárul a desztinációról kialakuló pozitív képhez. Ehhez azonban a helyi lakosság szemléletváltása is elengedhetetlen, mely rendszeres **workshopok, egyeztető konzultációk, fórumok** megtartásával érhető el.

A környezettudatos szemlélet elsajátításának legjobb módja, ha már gyermekkorban környezeti nevelésben részesül az egyén. Ennek érdekében a VEK területén működő erdei iskolák programjaiban az eddiginél is nagyobb hangsúlyt kell fektetni a **környezeti nevelés**re, melynek szerves egységet kell alkotnia az ökoturizmussal.

A VEK munkaszervezetének sok féle feladatot kell megoldania, amihez eltérő szakmai kompetenciák szükségesek, ezért ezek előzetes megtervezése rendkívül fontos. A munkaszervezet által végzett tevékenységek vizsgálatával és azok munkaigényének megállapításával szükséges kezdeni a munkaerő összetétel megtervezését. Az internetes megjelenési felületek naprakészen tartása és folyamatos menedzselése, valamint az értékesítéssel kapcsolatos feladatok egy-egy egész embert megkívánnak, nem beszélve az egyéb ellátandó menedzsment tevékenységekről.

6.5.A környezetre gyakorolt hatások

A turizmus jellegéből adódóan nagyobb tömegeket képes megmozgatni, ezért a meglátogatott célterületre gyakorolt környezeti hatásai is jelentősek lehetnek. Több szempont szerint csoportosíthatóak, mint például pozitív és negatív, visszafordítható és visszafordíthatatlan, közvetett és közvetlen, helyi és globális. A desztinációba érkező turisták hatásainak elemzése során legtöbbször a negatív hatások kerülnek a figyelem középpontjába, ugyanakkor jelentős előnyös következménye lehet a turizmusnak, melyeket érdemes szem előtt tartani és generálni.

A kedvező hatásmechanizmusok érdekében folyamatos tervezésre van szükség. Ez a fajta tudatosság szavatolja a turisztikai attrakciókat üzemeltetőnek, szolgáltatást nyújtónak azt, hogy a terméke által generált következmények a fenntarthatóság jegyében következzenek be. A tervezés során **kettős integráció**t kell alkalmazni, azaz a turizmust környezetébe kell integrálni, a turisztikai kínálat (terméket) valamennyi alkotóelemét pedig együtt kell megtervezni.

Az erdei turisták, vagy ha nagyobb halmazt vizsgálunk, akkor az ökoturisták jellemzően azon szegmensét képezik a vendégeknek, akik környezettudatossága és a meglátogatott célterületen történő tartózkodása, a legkevesebb környezeti terhelést jelenti a terület számára. Alapvető jellemzőjük, hogy környezetkímélő közlekedési eszközöket vesznek igénybe, keresik a „zöld”, helyben készült termékeket, szívesebben választanak olyan szálláshelyet, attrakciót, mely hatékony és környezetbarát hulladék-, víz- energia felhasználással működik. Ezeket a

jellemzőket szem előtt tartva kell a terület új és meglévő attrakcióit és szolgáltatásait kialakítani és átalakítani, népszerűsítve a környezetkímélő megoldások alkalmazását.

A negatív környezeti hatások mérséklése érdekében több eszköz és módszer kialakítható a turisztikai desztinációban. Az erdei tartózkodás során keletkező hulladékok elhelyezése rendkívüli fontosságú kérdés az egyes területek kezelői szempontjából. A környezeti nevelés alapkérdése, hogy megtanítsuk az erdei túrázókat, hogyan használják az erdőt fenntartható módon. Szelektív hulladékgyűjtésre is alkalmas tárolókat csak azon látogató-, és/vagy kirándulóközpontokban érdemes elhelyezni, ahol biztosított annak rendszeres elszállítása. Azokon a helyszíneken pedig, ahol direkt módon nem került elhelyezésre hulladékgyűjtő, ott a tájékoztatás és a környezeti nevelés segítségével kell a túrázók figyelmét felhívni a helyes erdőhasználatra. Fontos a tájékoztatás és a tárolók elhelyezésének kettősségére odafigyelni, hiszen bármelyik elmaradása növeli a természetkárosítás esélyét. A helyes magatartás kialakításában nagy segítség lehet a rendszeres időközönként megtartott szemétszedési akció, fenntarthatósági napok, és egyéb a helyes magatartás kialakítását ösztönző esemény megtartása is.

A másik jelentős kérdés a desztinációban lévő létesítmények, beruházások zölddé, környezetbaráttá tétele. A természetet nem károsító technológiák alkalmazása még nem túl gyakori, és elég költséges beruházás, azonban hosszútávon a fenntarthatóságot szolgálja. A károsanyag-kibocsátás csökkentésén, az alternatív energiák felhasználásán, a környezetbarát közlekedési módok preferálásán túl elengedhetetlen a környezettudatos gondolkodás kialakítása, tehát a szemléletformálás. A környezet-, és természetvédelmi témájú oktatást már kisgyermekkorban ajánlott elkezdeni, olyan játékos formában, hogy hosszútávon igényt ébresszünk bennük a környezetvédelemre. Ezzel párhuzamosan a képzésbe a társadalom minden szegmensének bevonása is nélkülözhetetlen.

A környezetre gyakorolt hatások mérséklésének ösztönzésére nyújt lehetőséget az Európai Unió öko-címke rendszeréhez, vagy a Nemzeti környezetbarát védjegyrendszerhez való csatlakozás, illetve a saját ökovédjegy rendszer kidolgozása is.

Az egyes természeti és ember alkotta vonzerők megóvása védetté nyilvánítása, a turisták létszámának korlátozása, áramlásának elosztása, vagy akár az attrakciók és szolgáltatások egy helyre történő koncentrálása (pl. látogató-, kirándulóközpontok) is hatékony intézkedést jelent a védekezés érdekében.

6.6.Marketing és értékesítés

6.6.1. Termékpolitika kialakítása - Intézkedések a meglévő létesítmények vonzerejének és látogatottságának növelésére

A turisztikai termék vizsgálata során mindenképpen szükséges az elkülönítés mikro- és makroszintű termékek között. Mikro szinten egy konkrét attrakciót, szolgáltatást tekinthetünk turisztikai terméknek, makro szinten pedig egy komplex turisztikai terméket és szolgáltatáshalmazt vagy térséget, desztinációt (pl. maga a VEK, erdei iskolák a VEK területén, Börzsöny ökoturisztikai kínálata, stb.). A komplex halmaz magába foglalja az attrakció, szállás, étkezés, megközelíthetőség, programok, vendégszeretet együttesét.

A termékfejlesztés megkezdése előtt mindenképpen szükséges csoportosítani a terület turisztikai termékeit, ezáltal pedig meghatározhatjuk a majdani fejlesztések irányvonalát is. A csoportosítás történhet **térspecifikus** (pl. városi-, falusi-, erdei-, ökoturizmus), **csoportspecifikus** (diákok, seniorok, szociálisan hátrányos helyzetűek, mozgásukban korlátozottak, fogyatékkal élők stb.) és **tevékenységspecifikus** (természetjárás, kerékpáros, lovas, vízi, vadász, kalandturizmus, stb.) irányelvek mentén.

A VEK területén lévő turisztikai attrakciók forgalomnövekedése érdekében az egyes kínálati elemek egyenkénti beható vizsgálata szükséges. Kizárólag így lehet megállapítani az egyes létesítmények, mint turisztikai termékek jelenlegi életszakaszát, piaci pozícióját, és csak ezt követően lehet konkrét intézkedési javaslatot tenni a látogatószám-növelés érdekében. A különböző termékek életgörbéjének szakaszait és a termék értékesítési volumenének növelése érdekében, a különböző periódusokban alkalmazandó marketing stratégiát az alábbi táblázat szemlélteti.

10. táblázat: A termék életciklus jellemzői, céljai és stratégiái

		Bevezetés	Növekedés	Érettség	Hanyatlás
Jellemzők	Forgalom	Csekély forgalom	Gyorsan növekvő forgalom	Maximális forgalom	Csökkenő forgalom
	Költségek	Magas fajlagos költségek	Átlagos fajlagos költségek	Alacsony fajlagos költségek	Alacsony fajlagos költségek
	Nyereség	Negatív	Növekvő nyereség	Magas nyereség	Csökkenő nyereség
	Vevők	Újítók	Korai alkalmazók	Átlagfogyasztók	Késői alkalmazók
	Versenytársak	Kevés	Egyre több	Stabilizálódik, majd csökkenni kezd	Egyre kevesebb
	Marketing célok	Figyelemfelkeltés, kipróbálásra ösztönzés	Piacrészesedés maximalizálása	Profit maximalizálása és a piacrészesedés megvédése	Kiadások csökkentése
Stratégiák	Termék	Piaci bevezetés, imázsépítés	Termékbővítés, szolgáltatások és jótállás biztosítása	A termékek diverzifikálása	Gyenge termékek leépítése, vonzerők átalakítása, fejlesztése, újrapozícionálása
	Ár	Bevezető ár	Haszonelvű vagy lefölöző ár	Versenytársakhoz igazodó ár	Dömping ár
	Elosztás	Szelektív elosztás	Intenzív elosztás	Még intenzívebb elosztás	Szelektív: a nem jövedelmező csatornák fokozatos megszüntetése
	Reklámozás	Figyelemfelkeltés a korai kipróbálók és a kereskedők körében	Figyelem és érdeklődés felkeltése a tömegpiacon	A különbségek és előnyök hangsúlyozása	A ragaszkodó törzsvásárlók megtartásához szükséges szintre csökkentés
	Vásárlás-ösztönzés	Erőteljes, a termék kipróbálására csábító vásárlásösztönzés	Visszafogott akciók a nagy fogyasztói kereslet kihasználása érdekében	Fokozott, vásárlásra csábító akciók; célcsoport-specifikus csomagajánlatok	Minimális szintre csökkentés
VEK példa		„Báthory kincse nyomában” tanösvény, Királyréti Erdei Vasút új napelemes motorvonata	Katalinpusztai Kirándulóközpont, Robinson-szigetek	Ipolytarnóci Ősmaradványok Természetvédelmi Terület	A statikus elemekkel rendelkező tanösvények, Szorospataki Ifjúsági Tábor és Szabadidőközpont

Forrás: Philip Kotler-Kevin Lane Keller: Marketing-menedzsment, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1828. alapján, módosított

A termékfejlesztés során tehát olyan egyedi kínálati elemek kialakítása szükséges, amely egyértelműen megkülönbözteti a VEK szolgáltatóit és szolgáltatásait a versenytársakétól, alkalmasak a szezonhosszabbításra. A fejlesztések megvalósulása kiemelt projektek keretében, valamint a VEK tagságának összefogásával saját források bevonásával történhet.

Intézkedési javaslatok:

- közlekedési feltételek javítása (gyalogos, kerékpáros, lovas, stb.), útkijelölés, felfestések, kitáblázások
- leromlott állapotban lévő attrakciók felújítása, korszerűsítése, minőségének javítása
- megfelelő információ ellátás biztosítása, táblák, tájékoztató anyagok elhelyezése

- az egyes helyszíneken a térség további kínálatának megfelelő kommunikációja
- garantált programok szervezése (pl. vadételfőző kurzus pálinkakóstolással; gyógynövényszüret termékkészítésel; kincskereső túra; kerékpáros túra; madármegfigyelő túra; stb.)
- információs pontok, info-sarok létrehozása a kirándulóközpontokban, klasztertagoknál
- érintőképernyős információs terminálok, kiadványtárolók elhelyezése attrakcióknál
- szolgáltatások mennyiségi és minőségi fejlesztése
- szabadidős programok kialakítása minden célcsoport számára
- termékek csomagba szervezése beillesztve a térség nem erdei attrakcióit és szolgáltásait is
- fejlesztési források, pályázatok folyamatos felkutatása
- látogatói elégedettség folyamatos mérése, és beépítése a termékfejlesztésbe
- szakmai háttéranyagok, segédletek, útmutatók összeállítása
- erdei ételek kínálatba illesztése a szállás, és vendéglátóhelyeken
- helyi erdei élelmiszer termékek előállításának népszerűsítése és kínálatba illesztése a kereskedelmi egységekben
- szakmai továbbképzések, tanulmányutak, konferenciák szervezése
- öko-védjegy rendszer kialakítása, vagy csatlakozás meglévő rendszerekhez

Programcsomagok összeállítása és értékesítése során különös figyelmet kell fordítani a jogi környezetnek való megfelelésre, hiszen *utazási csomag*[9] összeállítása *utazásszervezés*[10]-nek minősül. Ahhoz, hogy a VEK e feladatát elláthassa, rendelkeznie kell a tevékenység végzéséhez szükséges hatósági engedélyekkel és jogosítványokkal, valamint szükséges már a csomag összeszervezését megelőzően a pénzügyi és felelősségi kérdések rögzítése szerződéses formában. A VEK számára minta jellegel javasolt programcsomagok a 14. számú mellékletben találhatók.

A termékfejlesztés során az oktatási jellegű ismeretközlésen túl az érzelmeken keresztül is meg kell tudni szólítani a turistát, valamint meg kell találni az egyensúlyt a hiteles információk közlése és az élményszerűség között is. Az egyes természeti attrakciók önmagukban sokszor nem jelentenek akkora vonzerőt, amiért a turista ellátogat a területre, ezért meg kell találni azt a fajta interpretációs technikát és eszközt, mellyel felkelthetők az igények, hitelesen és élményszerűen bemutatható a terület. A turisták megfelelő irányítása, a látogatómenedzsment alapelvek megfelelő alkalmazása által kialakítható a turisták öko-szemlélete. Ehhez nem szükséges a természeti környezetben található élményelemek számát a végtelenségig növelni, sokkal jelentősebb hatás érhető el a meglévő bemutatóhelyek

[9] *utazási csomag:* az olyan utazási szolgáltatás, ahol az utazásszervező személyszállítási, szállás- és egyéb turisztikai szolgáltatások (így különösen étkezés, idegenvezetés, szórakoztató, illetve kulturális program) közül legalább kettőnek előre megállapított együttesét úgy nyújtja, hogy a szolgáltatás díját valamennyi részszolgáltatásra kiterjedően összesítve, egy összegben határozza meg, függetlenül attól, hogy az egyes részszolgáltatások számlázása külön-külön vagy egyszerre történik, és a részszolgáltatások együttese 24 óránál hosszabb időszakot érint vagy a szolgáltatás éjszakai szállást is magában foglal. Forrás: 281/2008. (XI. 28.) Korm. rendelet az utazási szerződésről

[10] *utazásszervezői tevékenység:* üzletszerű gazdasági tevékenység keretében személyszállítási, szállás- és egyéb turisztikai szolgáltatások (így különösen étkezés, idegenvezetés, szórakoztató, illetve kulturális program) közül legalább kettőnek az együttesét tartalmazó szolgáltatás összeállítása és nyújtása. Forrás: 2005. évi CLXIV. törvény a kereskedelemről

látogatóbarát fejlesztése által. A különféle interpretációs eszközöket és módszereket a 15. számú melléklet tartalmazza.

Fontos szem előtt tartani azt is, hogy a VEK tagok egymással, vagy más (a tagsághoz még nem tartozó) szolgáltatókkal összefogva sokkal hatékonyabb és kedvezményesebb piaci jelenlétet tudnak majd produkálni. Mindezek megalapozásához azonban nélkülözhetetlen a vendégkör igényeinek, és szokásainak folyamatos kutatása.

6.6.2. Árképzési irányelvek - ingyenes és térítéses szolgáltatások összetétele, szolgáltatások árazása, árdifferenciálás

Az ármegállapításnak rendkívül fontos szerepe van, amikor új termék kerül bevezetésre a piacra, vagy már meglévő terméket szeretnék új értékesítési csatornán elterjeszteni. Mindezek előtt azt szükséges eldönteni, hogy ingyenes vagy térítéses lesz az adott termék, szolgáltatás. Mindenki szereti az **ingyenes** szolgáltatásokat, ugyanakkor minden díjtalanná tétele sem megfelelő megoldás, hiszen azok beszerzése, fenntartása költségekkel jár. Valamint e termékek értékükből jelentősen veszítenek a felhasználó szemében, nem fogja értékelni azokat. Ezért ajánlatos nagyon óvatosan bánni az ingyenességgel. Másrészt viszont vannak olyan termékek, szolgáltatások (pl. játszótér-, vagy mosdó használat) amelyekért a potenciális használók, turisták nem hajlandók fizetni, vagy nem szívesen teszik meg. Következésképpen kizárólag olyan helyeken, olyan termékeket vagy szolgáltatásokat szabad díjtalanná tenni, amelyhez nem kötődik humán erőforrás-, közmű-, vagy más rendszeresen felmerülő fix költség. Mindössze alkalom adtán szükséges apró felújítás. Ilyen például egy játszótér, Salgó vára jelenlegi kínálata, a kilátók, hagyományos tanösvények, amelyek szakvezetés nélkül végigjárhatók.

Abban az esetben, ha a termék vagy szolgáltatás üzemeléséhez emberi erőforrás, közmű (víz, áram, internet), vagy bármilyen technikai eszköz (pl. GPS készülék, amennyiben nem a turista sajátja) szükséges, akkor már mindenképpen **térítéses** formában kell a piacra vinni. Ide sorolhatók az erdei iskolai programok, kisvasúttal történő utazás, vezetett túrák, stb.

Az olyan termékek esetén, ami ugyan folyamatos fenntartási költséggel jár, de a turisták nem szívesen fizetnek érte, a termék, szolgáltatás használati díját bele kell olvasztani egy térítéses termék, vagy szolgáltatás használati díjába. Ezt a megoldást alkalmazzák az Ipolytarnóci Ősmaradványok Természetvédelmi Területen, ahol a sétálójegy megvásárlásával a látogató barangolhat a területen, használhatja a kültéri eszközöket, a játszóteret, megtekintheti a kiállítást, és igénybeveheti a mosdót is.

Lehetőség van arra is, hogy évente egy-két alkalommal, valamilyen ünnepre, témára felfűzött rendezvény keretében a térítéses termékekhez, szolgáltatásokhoz a látogató térítésmentesen jusson hozzá. Ez a marketingfogás nagymértékben növelheti a termék, vagy szolgáltatás igénybevevőinek számát akár az év minden napján, hiszen az eseményen megtapasztalt pozitív élményt továbbadva rokonainak, barátainak, ösztönzi őket a terület meglátogatására.

A térítéses termékek, szolgáltatások esetén a következő lépés annak meghatározása, hogy milyen árkategóriába tartozik az adott termék, és milyen minőséget képvisel. Turisztikai

termékek esetében pedig hatványozottan kell számítani a véletlen tényezők ráhatására, ezért az ilyen termékek árazása is kockázatosabb az általánosaknál.

Az árképzési stratégia kialakításának lépései

Az árak kialakítását nagyban befolyásolja a termék jellege, valamint az, hogy a termék életének mely szakaszában van. Alapvetően olyan ár kialakítására kell törekedni, amelyet a vendégek képesek és hajlandóak megfizetni termékünkért, vagy szolgáltatáunkért, de egyidőben profitot is termel és versenyképes is.

1. árképzési célok meghatározása

A célok meghatározásánál először választ szükséges adni arra a kérdésre, hogy **mit szeretnénk elérni az árral?** Fedezni szeretnénk a termékre vagy szolgáltatásra fordított kötségeket, rövid távon szeretnénk a legnagyobb árbevételre szert tenni, hosszú távú nyereségeinket szeretnénk kialakítani, vagy esetleg az árral szeretnénk a termék minőségét kifejezni. Az árpolitika lehet tehát nyereségközpontú, eladásra koncentráló, de célja lehet a jelenlegi helyzet megtartása.

2. kereslet meghatározása

A különféle termékárak eltérő keresletet eredményeznek, ezért fontos ennek előzetes vizsgálata. Rugalmas a kereslet, ha egy árváltozás hatására változik a termékből megvásárolt mennyiség. Rugalmatlan pedig akkor, ha az adott terméknek nincs versenytársa, tehát monopólium szerepet tölt be az adott piacon, vagy presztízs értékkel rendelkezik. Rugalmas árazás esetén lehetőség nyílik a termékek területi, szezonális, időbeli, komfort szerinti, demográfiai és vevőtípus szerinti **differenciálás**ára is. A különféle **árkedvezmények** alkalmazásával pedig csökkenthető a szezonalitásból eredő forgalomingadozás, valamint a területileg elkülönülő szolgáltatások esetén az alacsonyabb kihasználtságú létesítmények iránti kereslet fokozható. A mennyiségi, viszonteladói, szezonális, korai foglalásért járó, hosszabb tartózkodásért járó kedvezmény nyújtása is a turisztikai termék jobb értékesítését szolgálja. Ezen kívül ún. **promóciós árképzés** segítségével szintén ösztönözhetjük a vásárlásokat (pl. árleszállítási akció, törzsvásárlói kártya, kuponok, stb.). Az **árleszállítás**t azonban óvatosan ajánlott kezelni, hiszen a túl gyakori, a vevők belső referencia árainak tartós csökkenéséhez is vezethet.

3. költségbecslés

A termék eladási árának alsó korlátját a termék előállításának, csomagolási, elosztási (logisztikai), és értékesítési költségei határozzák meg, ezért ezek előzetes felmérése meghatározó feladat. A költségek esetében számolnunk kell az állandó jellegű, azaz a termék értékesítésétől függetlenül meglévő költségeinkkel valamint a változó, azaz a termék értékesítéséhez köthető, annak volumenében növekvő költségeinkkel egyaránt.

4. versenytársak költségeinek, és ajánlatainak becslése

Ahogyan a vendégek is össze fogják hasonlítani a konkurenciát jelentő versenytársak árait egymással, úgy a termékek és szolgáltatások kialakítása során a szolgáltatások gazdáinak is szükséges megvizsgálni a versenytársakat. Legfontosabb az elsődleges versenytársak

árpolitikájának tanulmányozása, hiszen ez a saját termékhez legközelebb álló áru, amely befolyásolhatja a vásárlói döntést. Fel kell mérni a piacon jelenleg elfogadott árakat, másrészt a termékek tulajdonságait, hiszen ez fogja meghatározni a vevők termék iránti elköteleződését. Ez fontos a termék pozícionálásához, hiszen szükséges meghatározni, hogy a versenytársakéhoz képest hol szeretnénk termékünkkel elhelyezkedni. Minél jobb minőségű, egyedibb és személyre szabottabb a termék, annál rugalmasabban reagálnak a vevők az árak emelkedésére, ezáltal akár egy magasabb áron is hajlandóak megvásárolni a terméket annak egyedisége és helyettesíthetetlensége miatt.

5. *az árképzési mód kiválasztása*

Az árképzési mód kiválasztásához elengedhetetlen a kereslet-, a költségfüggvény valamint a versenytársak árainak ismerete. Ezek tudatában lehet megállapítani, hogy az adott termék esetében a haszonkulcselvű-, a megtérülési célú-, az elfogadott érték elvű-, az érték elvű-, az igazodó-, vagy az ajánlati elvű árképzést szükséges alkalmazni.

Mindezek alapján az alábbi árfajtákat alakíthatjuk ki:

- Bevezető ár: a kedvező fogadtatás érdekében a piaci árnál kevesebb
- Haszonelvű ár: a költségek és a tervezett haszon összessége
- Versenyár: a konkurencia áraihoz igazodik
- Kereslethez igazodó ár: a vásárlók igényeihez igazodik
- Lefölöző ár: a piaci árnál magasabb ár kerül megállapításra, különleges előnyök kínálata mellett
- Dömpingár: az ár legfeljebb a fedezetet tartalmazza, nem hoz nyereséget. Ilyen például a szezon végi kiárusítás.

Bármelyik árképzési mód kiválasztása esetén legalább a termékhez kapcsolható egységköltségek [változó költség + (állandó költség/értékesített mennyiség)] fedezésre kerülnek.

6. *végső ár kialakítása*

A végső ár kialakításához a marketing mix egyes elemei által kiváltott hatásokat, a vállalati árpolitikát, a kockázatot, a nyereséget, valamint az ár a többi érdekeltre gyakorolt hatását is vizsgálni szükséges.

Az árképzés során tehát nagyon fontos a különböző menedzsment területek szoros együttműködése, valamint lényeges figyelemmel kísérni a fogyasztási hajlandóság évről-évre történő változását. A korábban alkalmazott árak, és az egyes árakhoz tartozó eladott termékek statisztikai elemzése és kölcsönhatásának vizsgálata folyamatosan szükséges. Ennek segítségével lehet az árakat mind a fogyasztók igényeihez, mind pedig az eladók elvárásaihoz a legjobban igazítani, és rendszeresen reagálni a piaci környezet változásaira. A tanulmány kapcsán készült erdei turisztikai kutatásból is kiderül, az erdei túrázók több mint fele fejenként maximum 5.000 Ft-ot hajlandó elkölteni erdei környezetben egy adott helyszínen utazása során, ahogy ez a 31. ábrán jól látható. Ebbe beletartozik a parkolástól, az étkezésen át, a különböző belépődíjak, szolgáltatások igénybevétele és az esetleges ajándékvásárlás is.

31. ábra: Az erdei turisták fizetési hajlandósága egy erdei helyszínen

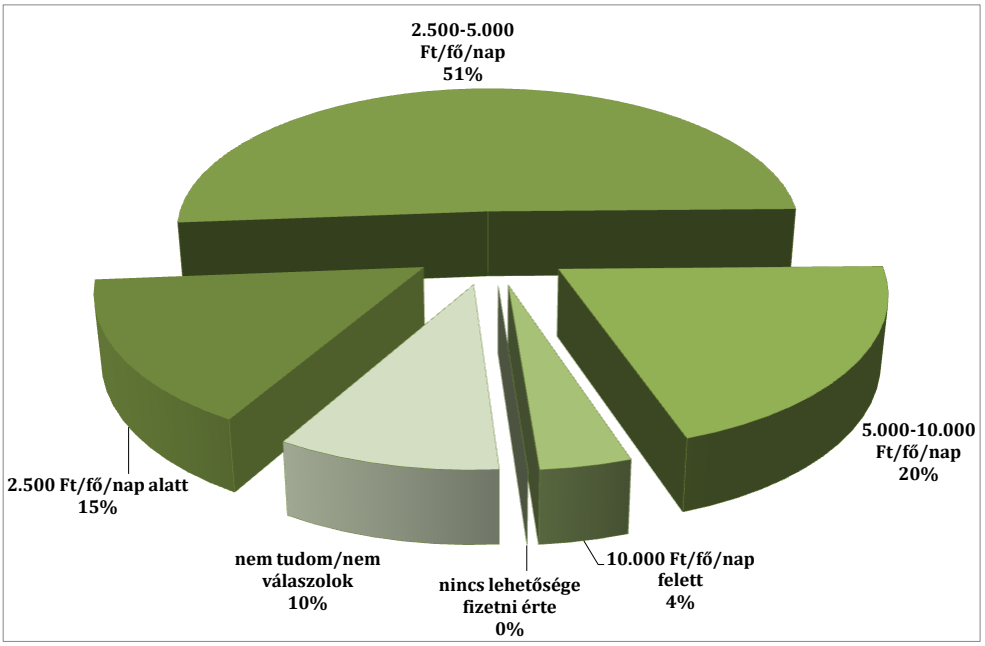

Forrás: Kutatás az erdei turizmus fejlesztésére. Nógrád Turisztikai Közhasznú Nonprofit Kft. Salgótarján, 2013.

A VEK területén a különféle programcsomagok összeállítása során a résztvevő szolgáltatók akár kombináltan is meghatározhatják a termékek árát, azaz a programcsomag összeállítása során a listaártól alacsonyabb árat alkalmaznak, ezzel is ösztönözve egymás szolgáltatásának igénybe vételére.

A konkrét árképzési döntések az egyes egységek, vagy programcsomagok gazdái egyedileg, vagy a programcsomagban résztvevők együttműködésével közösen, a jelenlegi keresleti és kínálati feltételek pontos elemzését követően határozhatók meg hatékonyan. A következő évben alkalmazott árak és kedvezmények megtervezése fontos és meghatározó feladat, amit ajánlott legkésőbb a megelőző évben – október 31-ig - elkészíteni, hiszen ezt követően marad megfelelő idő az árak kommunikálására.

6.6.3. Értékesítési helyek meghatározása – közvetlen és közvetett értékesítési módok

A VEK turisztikai termékeinek sokszínűsége miatt az értékesítési csatornák kiválasztása is igen sokrétűen alakulhat. Az elsődleges csatornát a VEK szolgáltatói számára a közvetlen, azaz a **kínálati helyeken történő értékesítés** jelenti. Minden szolgáltató számára lehetőség nyílik a VEK által generált együttműködések és szakmai kapcsolatok kialakításával **egymás termékének, szolgáltatásának ajánlására és közvetítésére**, ezáltal növelve saját vendégeik megelégedését és komfortérzetét. Mindemellett a **VEK által kialakított értékesítési pontok**on az általa összeállított programcsomagok, illetve a termékek és szolgáltatások egyenkénti értékesítése is történhet közvetlen formában.

A jelenlegi fogyasztói szokásokat figyelembe véve az egyik legértékesebb csatornát az internet jelenti. Saját **foglalási és értékesítési felülettel ellátott weboldal** kialakítása javasolt a VEK termékeinek és szolgáltatásainak forgalmazásához. A saját értékesítési oldal kialakítása során szintén szeretnénk felhívni a figyelmet a jogszabályi környezetnek való megfelelésnek, hiszen adatvédelmi, adózási és egyéb működési feltétek betartása elengedhetetlen, ezért a pontos működés feltételeit szükséges még a kialakítás előtt alaposan megtervezni. Saját weboldal üzemeltetésén túl, azonban érdemes egy a VEK tagjait, a terület szolgáltatóit összefogó oldalon is megjelenni, hiszen egy távolról érkező turista nem egy bizonyos dologra, szálláshelyre, vagy szolgáltatóra keres rá, hanem nagy valószínűséggel egy térségre, egy földrajzi területre. A másik internet adta csatorna a **direkt e-mail**, ahol a vendégek közvetlenül, személyre szabottan kaphatnak ajánlatot a VEK-től, ehhez azonban fontos a potenciális és meglévő vendégekről adatbázist készíteni, valmint azt folyamatosan naprakészen tartani az adatvédelmi előírásokat szem előtt tartva.

Egyéb közvetlen módon történő értékesítésre lehetőség nyílik különböző **kiállítások, vásárok** alkalmával, a tagok rendezvényein, ahol a VEK képviseletében az általa kialakított utazási csomagok, tagjai egyedi termékei és szolgáltatásai is értékesítésre, népszerűsítésre kerülnek. A kitelepülések helyszíneinek megválasztása során célcsoport specifikusan összeállított programcsomagokkal és tájékoztató anyagokkal érdemes megjelenni a nagyobb hatékonyság érdekében.

A csatornáit bővítheti a VEK különféle megállapodások keretében, a utazási csomagok esetén **utazásszervezők**ön, **utazásközvetítők**ön, az egyes termékek és szolgáltatások esetén **turisztikai-, tourinform irodákon, TDM szervezeteken**, ágazaton kívül pedig a turisták mozgási útvonalában található **egyéb szolgáltatókon** (pl. kerékpárkölcsönző, étterem, stb.) keresztül történő értékesítéssel, de maga a VEK tagsága is biztosíthat indirekt értékesítést egymás termékeinek, programjainak, szolgáltatásainak jutalékos eladásával.

A saját értékesítő felülettel ellátott honlapon történő megjelenés mellett javasolt a közvetett eszközök közül a tematikus **utazási gyűjtőportálok**on és egyéb **internetes értékesítő oldalak**on történő megjelenés, és reklámozás is (pl. Szallas.hu, Szallasinfo.hu, Trivago.hu, Booking.com Belföldiutazás.hu, Hurra-nyaralunk.hu, IrányMagyarország.hu, Metroutazas.hu, ReiseInfo.hu, Travelport.hu, ÚtiSúgó.hu, Utazom.com, stb.).

A közvetett csatornák közül érdemes a VEK tagjainak, a terület szolgáltatóinak **más térségi, regionális és országos turisztikai bemutató oldalak**on is megjelenni ajánlataikkal, hiszen egy távolról érkező turista nem egy bizonyos attrakcióra, szálláshelyre, vagy szolgáltatóra keres rá, hanem nagy valószínűséggel egy térségre, egy földrajzi területre, illetve több termékkategória kínálatát kombinálja össze (pl. kulturális programokat és attrakciókat az erdei kirándulással, stb.).

6.6.4. Kommunikációs célok és irányok meghatározása - A lehetőségek/létesítmények reklámja és promóciója

A piaci szereplőknek kommunikálniuk kell a leendő fogyasztóikkal, hogy megismertessék azokat új termékeikkel, vagy ösztönözzék őket a meglévő termékeik vásárlására. A valóban hatékony kommunikáció megteremtése érdekében alaposan át kell gondolni az egyes termékek mondanivalóját és üzenetét, az egyes termékek funkcionális jellemzőit, külső megjelenését, stb. A VEK esetében is alapos átgondolás szükséges, valamint a kommunikációs üzenetek és célok konkrét megfogalmazása. Ez megteremti a későbbi hatékonyság elemzés alapját is, hiszen az egyes kommunikációs eszközökhöz rendelt értékelési skála nagy segítségül szolgál a marketing mix felülvizsgálatakor. Tekintettel arra, hogy a VEK egy teljesen új szervezetként lép be a turisztikai piacra, így mindenekelőtt **imázs célok** megfogalmazása szükséges annak érdekében, hogy azonosítani tudják a vendégek az általa képviselt turisztikai kínálattal, valamint minél jobb kép alakuljon ki a szervezetről.

Ezt követően **akciócélok** megfogalmazása a következő lépés, melyek során elengedhetetlen meghatározni a konkrét számszerűsíthető törekvéseket (pl. hány %-kal szeretnénk a vendégek számát növelni, hány új vendéget szeretnénk elérni, stb.), a minőséget (pl. az erdei iskolák kedveltsége elérje legalább a 4-es értéket, a VEK egyéb szálláshelyei legalább a 3 napraforgós minősítést elérjék, stb.) és hogy mennyi idő alatt szeretnénk elérni azokat. A meghatározás két szinten történik, a minimális és az ideális elvárásokat elkülönítve. Érdemes mind az üzenetet, mind a célokat, a célcsoportokhoz kapcsolódóan megfogalmazni, hiszen az eltérő célcsoportok, eltérő igényekkel rendelkeznek és különböző közvetítő csatornákon érhetők el.

A marketing kommunikáció célja lehet a tájékoztatás az adott termékről, szolgáltatásról, a figyelem felkeltése, ezáltal vásárlásösztönzés, profitmaximalizálás. Tehát cél egy üzenet eljuttatása a szolgáltatótól, turisztikai szereplőtől a végső fogyasztóig. Az üzenet közvetítése több módon történhet a kommunikációs csatornákon és eszközökön keresztül.

Kommunikációs csatornák és eszközök:

- Személyes kommunikációs csatornák: képviselők, független szakértő, szájreklám
- Nem személyes kommunikációs csatornák: nyomtatott reklám, médiumok, közterületi reklám rendezvények, vásárlásösztönzés, szponzoráció, PR, direkt marketing

Értékesítési bemutató

A személyes kommunikációs csatornák által közvetített üzenet által a fogyasztó elérése sokkal biztosabb, és hatékonyabb, mint a nem személyes kommunikáció által, hiszen biztosított az azonnali visszacsatolás, valamint a kérdezés lehetősége is adott. Ilyen személyes kommunikációs csatorna az értékesítési bemutató szervezése (pl. erdei kínálat bemutatása rendhagyó tanóra keretében; pedagógusok, utazásszervezők, szaksajtó számára megszervezett tanulmányút). A nagyobb hatékonyság azonban több költséggel is jár, ezért gyakoribb a nem személyes kommunikációs csatornák és eszközök igénybevétele.

Kiállítások, vásárok

Ezen marketing eszköz célja leginkább egy bizonyos információ eljuttatása a látogatóhoz. Ez az információ lehet egy megvalósult fejlesztés-, egy új arculat megismertetése, piacra történő bevezetése. Az információáramláson kívül nem elhanyagolható az sem, hogy a kiállítások és vásárok kiváló alkalmat nyújtanak új piacok szerzésére, meglévő szakmai kapcsolatok ápolására, és újak kialakítására. Ezen kívül megfelelő lehetőséget biztosítanak a piac-, és a versenytársak feltérképezésére, a turisták véleményének megismerésére is. A megjelenést úgy kell megválasztani, hogy a turisztikai vagy más szakmai vásár a célcsoport lakóhelyén kerüljön megrendezésre, vagy a VEK és tagjai tevékenységéhez illeszkedjen. A kínálati palettából például a budapesti Utazás Nemzetközi Kiállítás és Vásár, a FEHoVa, a Bringa Expo, a célterületek turisztikai kiállításai (Pl. Debrecen, Szeged) és gasztronómiai rendezvényei (Hungarikum Fesztivál, Csabai Kolbászfesztivál) ajánlott. Egy bababarát szálláshely, kirándulóközpont számára pedig érdemes lehet megjelenni például a Babaexpon. Az egyéni szolgáltatók kiállításokon, vásárokon való részvétele helyett sokkal hatékonyabb, ha összefogva, a VEK egyes termékeivel jelennek meg. Például a Bringa Expon egy standon megjeleníteni a VEK területén lévő összes olyan kínálati elemet, amely kifejezettek a bringásoknak nyújt szolgáltatást, vagy épp kerékpárosbarát (szálláshelyek, látogatóközpontok, vadasparkok, stb.). Ezáltal a megjelenés hatékonysága hatványozódik, hiszen több napra szóló, kiváló programlehetőséget ajánlunk az érdeklődőnek.

Rendezvények

Rendezvények alatt általánosságban olyan események szervezését kell érteni, amelynek segítségével a látogató összekapcsolja a helyszínt, a szervezőt, az attrakciót a rendezvényen szerzett kellemes élménnyel. Egy kincskereső túrán, erdei futóversenyen, családi vetélkedőn, vagy az erdei vasút napján átélt pozitív élmények miatt az egész települést, annak lakosságát és akár a teljes VEK területét barátságosabbnak, színesebbnek gondolja a turista. Ennek hatására a jövőben sokkal nagyobb valószínűséggel tér vissza, illetve sokkal több embert biztat a helyszín meglátogatására.

Rendezvények tárgykörében azoban két fontos dologra szükséges felhívni a figyelmet. Az egyik a VEK-től független, míg a másik szorosan kötődik hozzá. Az első, hogy a területen évente visszatérően megrendezésre kerülő események időpontjai kerüljenek összehangolása. Évente visszatérő probléma a nagyrendezvények egybeesése (pl. Hollókői Bornapok – kozárdi Almavirág Fesztivál és Gazdaünnep; vagy a vanyarci Haluskafesztivál – II. Palóc Pálinka Ünnep – Hollókői Gasztrovár), amely a látogatószám csökkenését eredményezi mindegyik rendezvényen, hiszen egyik elszívja a másiktól a vendéget. Ennek kiküszöbölésére javasoljuk, hogy **előző év októberig** kerüljenek **meghatározásra** és **összehangolásra** legalább **a nagyrendezvények időpontjai**. A másik dolog pedig egy hatalmas lehetőség a VEK számára az imázsépítésre. Bármelyik, akár a VEK területén belül, akár kívül megrendezésre kerülő nagyrendezvény kiváló alkat nyújt a VEK létezésének, tevékenységének kommunikálására. Ehhez a legjobb módszer, ha a VEK, munkaszervezete, vagy tagjai által, egységes arculattal vándorol helyszínről helyszínre, eseményről eseményre (legalább a legnagyobbakon), és installációs eszközeinek, kiadványainak segítségével

bemutatja önmagát, tagjait, turisztikai kínálatát, értékesíti termékeit (garantált programok, helyi termékek, stb.). Évente egy alkalommal pedig ajánlott egy **„VEK nagyrendezvény”** megszervezése, amely kizárólag a Klaszterről szól, ahol megismerkedhetünk a VEK tevékenységével, tagjaival, az eddig elért eredményekkel, a jövőbeli fejlesztési tervekkel. Az imázs csak így, következetes, gyakori és egységes megjelenéssel építhető.

Saját weboldal

Ahogyan az egyes szolgáltatóknak, úgy a VEK-nek is fontos nagy hangsúlyt fektetnie a leendő weboldala kialakítására. Fontos hogy többféle funkcióval rendelkezzen, az általános katalógusszerű információátadástól, az értékesítési funkción keresztül, egészen a közösségi funkciókig. Mindezek mellett pedig alkalmasnak kell lennie a folyamatos, dinamikus tartalomfejlesztésre. A naprakész információk közvetítése érdekében, a szerkesztési felület felhasználóbarát jellege is elengedhetetlen.

A VEK-nek és a szervezet tagjainak saját weboldal üzemeltetése, és folyamatos aktualizálása elengedhetetlen, azonban a látogatók elérését teszi hatékonyabbá, ha nem csupán a saját oldalakon, hanem úgynevezett gyűjtőoldalakon is szerepelnek az eljuttatni kívánt információk. Ilyen gyűjtőoldalakat tartanak fenn a TDM szervezetek, amelyeken keresztül az adott desztináció kínálatát igyekeznek bemutatni. Másrészt pedig egy turista, utazása előtt csak ritka esetben keres rá konkrét szolgáltatóra, ehelyett számára egy térség, vagy földrajzi terület meglátogatása a fontos számára.

A weboldal-fejlesztésnek, a folyamatos magas minőségű médiatartalom létrehozásának, illetve az online értékesítésre és közösségi oldalakon való kapcsolattartásra szerződtetett munkatárs alkalmazásának költségei azonban, tapasztalataink szerint, a legtöbb esetben bőségesen megtérülnek.

Kereső marketing, keresőoptimalizálás

A saját weboldal elérésének javítása érdekében, érdemes kereső marketing tevékenységet is végezni, mely lényegében hozzásegíti a honlap fejlesztőit a különböző keresőalkalmazásokban történő jobb találati arány elérésében. Különböző típusait alkalmazhatjuk a keresőoptimalizálástól a fizetett hirdetések elhelyezéséig. Keresőoptimalizálással lehetőségünk nyílik már a honlap felépítésén keresztül javítani a keresőrobotok munkáját, valamint tartalomfejlesztéssel, azaz kulcsszavak elhelyezésével javítani a találati arányon. A fizetett hirdetések közül a jelenleg legnépszerűbb rendszer a Google AdWords, előnye, hogy csak a valós kattintások után történik a fizetés.

Bannerek

Az elérés javítása érdekében használhatók még a bannernek. A VEK esetében jelen marketing eszközt két szinten lehet alkalmazni. Az egyik a VEK tagjainak weboldalain, a VEK központi oldalára mutató banner, amelyen az éppen látogatott honlap információin túl, sokkal bővebben tájékozódhat a látogató. A másik lehetőség a kifelé történő kommunikáció esetén, a VEK központi weboldalára mutató bannerek elhelyezése, a célcsoport által kedvelt

honlapokon. Ezáltal a partner-weboldalakat látogató potenciális turistákhoz eljut az információ a VEK-ről, a turisztikai kínálatáról.

Jelen marketing eszköz költségeit tekintve az ingyenes, barteren keresztül történő csere megoldásoktól kezdve, az ár hatalmas méreteket ölthet, függően a weboldal látogatottságától, presztízsétől. Bannerek elhelyezésénél azonban figyelembe kell venni a költségeken kívül azt is, hogy mára már számtalan banner látható egy-egy weboldalon, ezért a potenciális turista érdeklődését egyre kevésbé kelti fel. Kizárólag úgy lehet a kattintási arányt növelni, ha valami szokatlan, egyedi megoldású bannert alkalmaz.

Az Ipsos nemzetközi felmérése szerint a magyar internetezők csupán 34 százaléka találkozott webes médiakampányokkal, és 26 százalékuk nézte is meg a hirdetés tartalmát. A felugró ablakok hatékonysága, népszerűsége mind nemzetközi, mind hazai viszonylatban kisebb: a hazai netezők közül mindössze minden hatodik (kb. 18%) kattintott rá banner vagy pop-up hirdetésre.

Online hírlevél

Online hírlevelek kiküldésére is több variáció lehetséges. Létezik saját magunk által megszerkesztett, összeállított, és a levelező rendszeren keresztül kiküldött hírlevél, illetve egy, a weboldal szerkesztőfelületéhez kapcsolódó, hírlevélküldő szoftver segítségével létrehozható, és kiküldhető hírlevél is. Bármelyik formáját is választja a VEK, mindenképpen az egyik legolcsóbb kommunikációs csatornát veszi igénybe, és hasznos marketing eszközt fog alkalmazni, hiszen ez az egyik legelterjedtebb módja a gyors információtovábbításnak, kapcsolattartásnak. Online hírlevelek segítségével mind a VEK tagságán belüli információáramlás-, mind pedig a potenciális turisták elérése megoldható. Hírlevélküldés esetén sem hagyható figyelmen kívül a célcsoportspecifikusság. Mind a tartalom, mind a címzettek listájának összeállítása során nélkülözhetetlen az összhang megteremtése. Például, ha a gyermekes családok megnyerése a cél, akkor a hírlevélbe olyan programokat, gyerekbarát szolgáltatókat, termékeket kínáljunk, ami nem csak a szülő, hanem a gyermek számára is ideális, szórakoztató.

Közösségi média

A már hatalmas népszerűségnek örvendő közösségi oldalak (pl.: Facebook, Iwiw, Twitter, stb.) rendkívül hatékony és nem utolsó sorban olcsó reklámot jelentenek egy turisztikai térség, vagy bármely szolgáltató számára. Nagy előnyük, hogy a rajongók egy-egy hír, vagy oldal kedvelésével újabb utakat nyitnak egy sokkal széleskörűbb érdeklődésű közösség felé, akikből ezáltal potenciális utazó válhat.

A jelenlegi trendek azt mutatják, hogy a Facebook térhódítása mellett a további közösségi oldalak népszerűsége hanyatlóban van, az Iwiw esetén egyre kevesebb a naponta aktív tagok száma, míg a Twittert Magyarországon jellemzően csak a cégek használják B2B típusú kommunikációra. Mindezek alapján a VEK számára hatékony reklámfelületet jelentenek a közösségi médiumok. Esetükben elengedhetetlen az elhelyezett információk következetes felépítése, folyamatosan bővítése, aktualizálása, tehát valamilyen szintű imázsépítés

folytatása, időszakosan pedig nyereményjátékkal való színesítése. Kizárólag így lehet fenntartani az oldalt kedvelők érdeklődését az adott látnivalót vagy desztinációt illetően.

Mobilmarketing

A tömegmédiával szemben a mobilmarketing testre szabott kommunikációt tesz lehetővé, személyes, célozható, differenciált hirdetés hajtható végre, és nem utolsó sorban azonnali visszacsatolásra ad lehetőséget, így látva el azonnali információkkal a hirdetőt kampánya hatékonyságáról.

Promóció típusok:

- kódbeküldő SMS promóció
- mobil kupon
- mobil játékok kvíz kérdéssel, nyereménnyel
- böngésző alkalmazás (pl. rendezvények eseménynaptára emlékeztetővel, beépített mobilkódos belépőjegy funkcióval)
- mobil kód – online és offline különböző felhasználással (pl. mobil weboldal böngészése, adatot ment, kedvezményre jogosít, belépőül szolgál, stb.)
- bluetooth megoldások – közvetlen üzenet vagy tartalom küldése

Műsorszponzoráció

A klasszikus értelemben vett műsorszponzoráció manapság is az egyik leghatékonyabb reklámeszköznek számít, hiszen a nézők ezt a műsor részeként kezelik, azaz jelentősen csökken a szponzorált tartalomra ható reklámzaj. Sokkal befogadóbb lelkiállapotban érik el a fogyasztót, ezáltal érve el nagyobb fogyasztói hatást. A szponzorált műsor kiválasztásánál elsődleges szempont, hogy a reklámozni kívánt turisztikai termék vagy szolgáltatás milyen szoros kötődést mutat a műsorral, és a nézők mennyire kötődnek a műsorhoz. Minél mélyebb a kötelék mértéke, annál hatékonyabban vált ki pozitív érzelmeket a fogyasztókban (pl. turisztikai magazinműsor szponzorálása). A szponzoráció egy termékmárka minden életszakaszában megfelelő kommunikációs eszközt jelent azáltal, hogy a fogyasztó számára hitelességet, értéket közvetít.

Sajtóhír, sajtóközlemény

Az egyik alapvető és egyszerű eszköz a fontos információk, hírek, események vagy csupán a szervezet létének, tevékenységének a széles nagyközönséghez való eljuttatására a sajtóhír, -közlemény kiadása. A marketing színes eszköztárának jelen eleme csak akkor válik hatékony eszközzé, ha a publikációk nem egyszer jelennek meg a médiumokban, hanem időről-időre ismétlődnek, persze a mondanivaló cseréjével. Például az energiaközpont létrehozásának megkezdésekor, az eszközök beszerzésekor, a megnyitásakor, egy új szolgáltatás bevezetésekor célszerű egy-egy hírt a sajtóban közzé tenni. Ezáltal az emberek akarva, akaratlanul is hallanak az energiaközpontról, és sarkallva érzik megukat a meglátogatására. Fontos az is, hogy mind a VEK, mind pedig a tagjai által közvetített hírek a klaszterhez való tartozást erősítsék annak említése által.

Kiadványok, prospektusok

Az internet térhódításának ellenére papír alapú kiadványokra is szükség van. Mivel a prospektusok nyomdai költségei elég magasak, ezért érdemes átgondolni a tartalmát. Az egyes szolgáltatók által önállóan készített kiadványok, helyett mindenképpen az együttes megjelenés preferálandó, azon belül is tematizáltan. Ugyanakkor azokon a komplex élményeket nyújtó helyszíneken, ahol szükséges a helyben történő részletes tájékoztatás az attrakciókról, a komplexumot bemutató tájékoztató anyagok összeállítása is szükséges. Az egyes témákra felfűzött kiadványok (mint például erdei iskolák, geológiai értékek, túrázási lehetőségek, stb.) térképpel ellátva, rendkívül kedveltek a látogatók körében. Ráadásul így sokkal hatékonyabban elérhető a célcsoport is, hiszen nem mindenki fogja elvenni a kiadványt, csak az, akit a téma ténylegesen érdekel. A brossúrában elhelyezett térkép egyúttal útmutatást, segítséget is nyújt turistának a látnivalók felkereséséhez. Szükséges továbbá a terület rendezvényeit komplexen bemutató, valamint az egyes programcsomagokat, garantált programokat népszerűsítő prospektusok kiadása is.

Útikönyvek, szakkönyvek

A napjainkban még mindig igen kedvelt útikönyvek kiváló eszközt jelentenek a terület részletes bemutatására, ahogy ez az erdei turisták körében készült kutatásból is kiderül, hiszen a válaszadók csaknem 40 %-a jelölte meg ezt a tájékozódási forrást. A VEK magyarországi területéről szóló könyv azonban csak nagyon kis számban készült, a VEK teljes területét bemutató pedig értelemszerűen még hiánytermék. A klaszter feladata tehát, ösztönözni a VEK teljes területét bemutató útikönyvek kiadását, és terjesztését, így akár saját bevételeket is generálva.

Turisztikai filmek

A VEK turisztikai kínálatának bemutatására az egyik legjobb és a vendégek körében igen kedvelt eszköz a turisztikai bemutató filmek készítése. Ezek a komplex bemutatásra törekedve, hosszabb időintervallumot felölelő módon, valamint a reklámokhoz hasonlóan pár másodperces vagy perces formában is készülhetnek. A kisfilmek összeállítása történhet akár közösségi összefogással és a helyi amatőrök bevonásával, vagy akár komoly forgatókönyvvel és készítő stábbal rendelkező formában.

Video marketing

A korábban már említett bemutató filmek terjesztésének eszközei lehetnek az internet által kínált közösségi video megosztó portálok (pl. youtube, vimeo, videa, stb.), amelyeken keresztül széles közönséghez juthat el a feltöltött tartalom. Az ilyen jellegű oldalak lehetőséget teremtenek arra, hogy a tartalom beilleszthető legyen más weboldalakba, valamint a közösségi oldalakon történő megosztásra is.

Rádiós, televíziós megjelenés

A rádiós és televíziós megjelenések kiválasztása esetén is a célcsoport jellemzőit, szokásait, érdeklődési körét szükséges szem előtt tartani. Amennyiben a gyermekek megnyerése a cél,

akkor a délelőtti órákban, a mesék, gyermekeknek szóló műsorok közötti műsoridőt ajánlott kihasználni egy-egy rövid bejátszás/reklám erejéig. Ezzel szemben az ökoturisták elérése érdekében, pedig a természet témájával foglalkozó műsorok, csatornák (Spektrum, National Geographic, OzoneNetwork stb.) kínálatából érdemes választani, ahol a rövid, pár másodperces reklámokon túl, hosszabb, akár 30-60 perces invitatív filmek is levetítésre kerülhetnek. Ehhez hasonlóan a horgászat és vadászat iránt érdeklődők figyelmének felkeltésére a tematikus csatornákon és műsorokban (pl.: Fishing & Hunting, PV TV csatorna, az Echo TV Hazai Vadász műsora) való megjelenés célravezető, a gyermekes családok, édesanyák érdeklődését pedig utazási műsorokban (MeneTrend Itthon, Kalandjárat, stb.) elhelyezett spotok, reklámok ragadják meg. A televízió csatornák számbavétele során nem szabad figyelmen kívül hagyni a helyi televíziókat sem, hiszen a lakosság elérésének egyik jó módszere. (pl. Bátonyterenye Városi TV, Ipoly Televízió, Salgótarjáni Városi Televízió)

7. A TANULMÁNY AKCIÓTERVE ÉS JAVASLAT A TANULMÁNY GYAKORLATI MEGVALÓSÍTÁSÁRA

Tevékenységek	Ütemezés									
	2014.		2015.		2016.		2017.		2018.	
	I. f.é.	II. f.é.	I. f.é.	II. f.é.	I. f.é.	II. f.é.	I. f.é.	II. f.é.	I. f.é.	II. f.é.
alapvető kiegészítő szolgáltatások folyamatos biztosítása										
szakmai képzések szervezése										
működő erdei iskolák folyamatos minőségi fejlesztése										
szakmai tanulmányutak szervezése										
szakmai műhelymunkák a klaszter tagoknak										
turistaútvonalak bejárása, állapotuk felmérése										
meglévő látogató-, fogadóközpontok attrakció és szolgáltatás fejlesztése										
termékcsoportok kialakítása és összetételének meghatározása										
termékcsomagok kialakítása és értékesítének megszervezése										
várak attrakciófejlesztése, funkcióval megtöltése										
túraútvonalak infrastrukturális fejlesztése, ahol szükséges kitáblázások, felfestések										
kerékpározásra alkalmas és ajánlott erdei útvonalak kijelölése, útkialakítás és felfestés										
tematikus utak, útvonalak kialakítása, kijelölése										
hosszú távú marketing célok meghatározása										
éves marketing terv összeállítása										
ökoturizmus hálózat minősítési rendszerének kialakítása, rendszer bevezetése										
szakmai konferencia szervezése										
garantált programok rendszerének kialakítása										
meglévő kisvasutak állapotának fejlesztése (pályaszerkezet, járművek)										
fedett várók kialakítása, frekventáltabb állomások infrastruktúra fejlesztésének folytatása										
energetikai és erdészeti központ kialakítása										
nyírjesi tavak turisztikai hasznosítása										
korábbi vagy bezárt kisvasút vonalak felújíthatóságának vizsgálata										
folyamatos vendégkutatások rendszerének kialakítása										
látogató-, kiránduló- fogadóközpontok létrehozása a hiányzó területeken fogadókapu jelleggel										
gumikerekű kisvonatok üzembe állítása										
korábbi vagy bezárt kisvasút vonalak felújítása, forgalomba állítása										
bezárt erdei iskolák újbóli üzemeltethetőségének vizsgálata										
Ipoly folyó turisztikai hasznosíthatóságának vizsgálata										
vendég kutatások										
bezárt erdei iskolák korszerűsítése, újbóli üzemeltetése										
Ipoly folyó turisztikai hasznosítása										
szabadtéri óriáslabirintus/ok létesítése										

8. KÖVETKEZTETÉSEK

Tanulmányunk és javaslataink kidolgozása során törekedtünk arra, hogy átfogóan és egyértelműen kiemeljük azokat a fejlesztési területeket és lépéseket, melyek elengedhetetlenek a jövőbeni hatékonyabb turistafogadás megteremtése érdekében.

Javaslataink megfogalmazása során, azt is célul tűztük ki, hogy a területen érintett szolgáltatókat, szervezeteket együttműködésre, együtt gondolkodásra és fejlesztésre ösztönözzük, úgy hisszük, minden sikeres desztináció alappillére a kooperációban rejlik.

Vizsgálatunkat a területre vonatkozó konkrét pénzügyi, fenntartási, és a szolgáltatókra lebontott teljes körű vendégforgalmi adatok hiányában végeztük, ugyanakkor hisszük, hogy a további sikeres munka megalapozását fogja szolgálni.

A turisztikai szolgáltatók egymástól függetlenül, pontszerűen fejlesztik termékeiket és szolgáltatásukat, együttműködési hajlandóságuk alacsony, ezért a terület egységes desztinációként való megjelenése is nehézkes. Mindenekelőtt tehát a szolgáltatók közötti együttműködések, az összefogás megteremtése az elsődleges feladat. Meg kell határozni, hogy milyen szervezeti formában, milyen forrásokból, és milyen keretek között fog a kooperáció működőképes lenni. A megalapozottan kialakított összefogás megléte esetén pedig elkezdődhetnek a fejlesztések, annak hiányában azonban jelentős a kockázata az újbóli elaprózódásnak.

A VEK területét eltérő kínálati viszonyok jellemzik, ezért azok fejlesztését is eltérő módozatokban szükséges végrehajtani. A legmodernebb, és legtöbb turisztikai kínálati elemmel rendelkező Börzsöny, a hatalmas turisztikai potenciállal rendelkező, de még kiaszálatlan Ipoly folyó, az elszórt kínálattal rendelkező belső Cserhát, az alapkínálattal és és azok most kialakuló összekapcsolásával rendelkező Karancs-Medves vidéke jellemzi a klasztert.

Az erdei turizmus és tágabb értelmezésben az ökoturizmus fejlesztése nyújtja a legjobb lehetőséget az ökológiai szemlélet kialakítására, a helyi természeti-kulturális környezet megőrzésére és védelmére, valamint nem utolsó sorban a helyi gazdaság élénkítésére. A klaszter megalakításával pedig a külső környezeti és negatív turisztikai hatásoktól fenyegetett egymással versengő szolgáltatók összehangoltan, határon átnyúlóan, közös célok megvalósítása érdekében tudnak a turisztikai piacra lépni. A közös marketing tevékenység mind költség, mind pedig szakmai hatékonyság szempontjából megfelelően fogja szolgálni a terület szolgáltatóit. A szakmai képzések, konferenciák, műhelymunkák olyan egymással közösen gondolkodó, naprakész szakmai ismeretekkel rendelkező közösség kialakítását segítik elő, akik megteremtik a turisták számára ideális fogadási feltételeket, gyorsan reagálnak a turisztikai körülmények változására, innovatív megoldásokat alkalmaznak és a fenntartható környezetet teremtenek a területen. A klaszter szervezete lehetőséget nyújt az eltérő tulajdonságokkal és adottságokkal rendelkező térségek területi integritásának megőrzésére, hálózatba szervezésére.

A sikeres turizmusfejlesztésnek alapja az előzetes kutatásokon és vizsgálatokon alapuló tudatos tervezés, a folyamatos ellenőrzés és az eredmények visszacsatolása, ezért javasoljuk, hogy mind a szolgáltatók, mind pedig a VEK hangsúlyosan kezelje forgalmi adatainak rendszeres elemzését, értékelését, a vendégek véleményének és igényeinek folyamatos kutatását. Ez fogja megalapozni a jövőbeni sikerességüket, és nem utolsó sorban nagyszerű visszajelzések születnek a fejlesztési igények feltérképezésére.

9. MELLÉKLETEK

1) számú melléklet
Nemzeti Vidékstratégia 2012 – 2020
Kivonat

Magyarország kormánya egyik legfontosabb feladatának tekinti a vidék népességmegtartó és foglalkoztatási erejének növelését, a vidéki élet minőségének javítását. A Nemzeti Együttműködés Programja kiemelt szerepet szán a mezőgazdaságnak és a turizmusnak, melyet a „Nemzeti ügyek" fejezetének, „Itt az idő, hogy talpra állítsuk a magyar gazdaságot!" című része tartalmaz.

A Vidékfejlesztési Minisztérium e közös célok elérése érdekében fogalmazta meg a 2020-ig kitekintő Nemzeti Vidékstratégiát, amit „a magyar vidék alkotmányának" is neveznek. A stratégia természetesen az Európai Unió Európa 2020 Stratégiájához, és a kapcsolódó, 2014–2020 közötti programfinanszírozási időszakhoz illeszkedik. Ennek keretében 42 nemzeti program valósul majd meg, melyek közül több különböző mértékben kapcsolódik tanulmányunkhoz.

Ezek közül az erdei turizmus szempontjából a legfontosabb a Nemzeti Erdőprogram, melynek kapcsán így fogalmaz a Vidékstratégia:

„Az erdőket nemzetgazdasági jelentőségüknek, természetvédelmi szerepüknek és környezetgazdálkodási súlyuknak megfelelően kell kezelnünk. Az erdő sokkal több, mint fával borított föld. Az erdő életközösség, gazdasági és természetvédelmi alapokra épülő rendszer, ami nem csak az élet sokszínűségét őrzi, de olyan szolgáltatásokat is biztosít, amelyek értéke szinte felbecsülhetetlen. A feladat a gazdálkodás és az ökoszisztémák dinamikus folyamatainak összehangolása, az ökoszisztéma szemlélet megvalósítása. … Az erdő, mint ökológiai élettér és alapvető társadalmi, gazdasági érték védelmében, az erdőgazdálkodási módszerek hatékonyságának fejlesztése érdekében, a Nemzeti Erdőprogram nyújt segítséget."

Jelen témát érintő irányvonalként az erdőpedagógia elterjedésének támogatása és az erdők közjóléti berendezéseinek, turista úthálózatának fenntartása, fejlesztése és bővítése emelhető ki.

A következőkben a Nemzeti Erdőprogramban megfogalmazott fő stratégiai célokat, a megvalósítás eszközeit, a célprogramok szerinti feladatokat és a várható eredményeket foglaljuk össze az erdei turizmushoz kötődően. A megfogalmazott feladatok végrehajtására évente – az érintett miniszterekkel egyetértésben – az erdőgazdálkodásért felelős miniszternek kell kidolgoznia a megvalósítás éves tervét.

7.4.10 Erdőprogram

Stratégiai irányok és teendők

1. A Nemzeti Erdőprogram aktualizálása és felülvizsgálata, kiemelten a klímaváltozásra való felkészülés tekintetében.

2. Az erdők környezeti, gazdasági és szociális szolgáltatásainak hosszú távon való biztosítása az állami feladatként készülő körzeti erdőtervek alapján folytatható többcélú, fenntartható erdőgazdálkodással.

3. A fenntartható gazdálkodáshoz fűződő társadalmi érdekek és a tulajdonosi, illetve a gazdálkodói érdekek közti összhang megteremtése, kiemelten az erdők szolgáltatásainak komplex ökonómiai értékelésére alapozva.

4. Az erdők közjóléti funkcióinak biztosítása, az erdőpedagógia elterjedésének támogatása, az erdőkben, az erdei iskolákban folyó, az erdőt mint a természet-társadalom-gazdaság fenntarthatósági hármas egységének bemutatását szolgáló szemléletformálás kiterjesztése.

5. Őshonos fafajokból álló természetes vagy a természeteshez közelálló, a környezeti változásokhoz alkalmazkodni tudó erdőtársulások megőrzése, területüknek a termőhelyi tényezők függvényében történő lehetőség szerinti növelése.

6. Az erdővel borított területek növelése, elsősorban a kedvezőtlen adottságú mezőgazdasági területek erdősítésével. Az ország távlati, 27%-os erdősültségének elérése érdekében az erdőtelepítések ütemének fokozása. Az erdőtelepítések ütemének éves szinten 15 000 hektárra történő növelése elsősorban az őshonos, illetve az adott erdészeti tájba illeszkedő fajok alkalmazásával.

7. Az erdők közjóléti berendezéseinek, turista úthálózatának fenntartása, fejlesztése és bővítése.

8. Az erdei melléktermékek (vadgyümölcs, gomba) gyűjtésére és helyben történő feldolgozására szerveződő vállalkozások ösztönzése az erdőhöz kötődő (köz)foglalkoztatási programok bővítése.

9. A magán-erdőgazdálkodás fejlesztése, az eddig elhanyagolt erdőterületek ismételt gazdálkodásba vonásának ösztönzésére az osztatlan közös tulajdon megszüntetése, a határok kitűzése, és állandósítása, az erdőgazdálkodói működés megkezdésének gazdasági ösztönzése, az erdészeti szakirányítói rendszer megerősítése.

10. Kisebb fűrészüzemek létesítésének támogatása az erdei fa helyben történő feldolgozására, erdei biomassza fenntarthatósági feltételekhez kötött hasznosítására alapozott kis- és közepes teljesítményű hőerőművek kistérségenkénti létrehozása az önkormányzatokkal együttműködésben.

11. A faanyag nyomon követésére alkalmas eredetigazolási rendszer bevezetése, erdővédelmi szolgálat felállítása, más hatóságokkal, szervezetekkel koordinált kiépítése, az erdők védelme és az illegális fakitermelés visszaszorítása érdekében.

12. A meghatározóan őshonos fafajú erdőkben a folyamatos erdőborítást biztosító módszerek (szálaló- és átalakító üzemmód), gazdasági ösztönzőkkel történő mind szélesebb körű elterjesztése.

13. Az erdészeti feltáró hálózat fejlesztésének támogatása, az erdők jobb elérése érdekében, figyelemmel a piacra jutás, a kíméletes erdőgazdálkodás, az erdők védelme és a lakosság kulturált szórakozásának egyidejű biztosítására.

14. A klímaváltozás várható kedvezőtlen hatásainak ellensúlyozása érdekében átfogó vízgazdálkodási program kidolgozása a síkvidéki erdőkben a vízvisszatartás, víztárolási kapacitás növelése, a dombvidéki és hegyvidéki erdőben a vízkormányzás biztosítása érdekében.

15. Szén-dioxid kvótákból pénzügyi támogatás adásának juttatása az erdőtelepítésekhez, hiszen a klímaváltozás elleni küzdelemben az erdőknek jelentős szerepük van.

16. Az erdészeti genetikai alapok fejlesztő megőrzése, illetve fenntartása a genetikai ismeretek kiterjedtebb alkalmazásával.

17. A vidék- és tájfejlesztési koncepciókhoz illeszkedő agrár-erdészeti rendszerek kialakításának megkezdése, a szarvasgomba termesztését szolgáló speciális erdőkezelési módszerek és fával borított területek létrehozásának támogatása.

18. Az erdők egészségi állapotának megőrzését és a klímaváltozás hatásainak megfigyelését szolgáló monitoring rendszer, valamint a szükséges válaszokat kidolgozó erdészeti kutatás továbbfejlesztett működtetése.

19. A hozzáadott értéknövelés tekintetében elengedhetetlen az erdészeti termékláncok ösztönzése, az erdőgazdálkodás és a fa alapú iparágak fejlesztésének összehangolása.

2) számú melléklet
A Nemzeti Erdőprogram 2006-2015
Kivonat

A természetvédelem egyik központi témájává vált az erdő, az erdei életközösség sokfélesége. A természetességhez való közeledés igénye világviszonylatban általánossá vált, amit az erdőtől és az erdőgazdálkodóktól egyaránt elvár a társadalom. Az erdők sokoldalú hasznosítására való törekvések egyrészt az erdőkben megtermelhető anyagi javak, másrészt a jelenleg nem piacosított erdei szolgáltatások: a környezetvédelmi hatások, az üdülési, pihenési, turisztikai, kulturális lehetőségek bővítését szorgalmazták.

Hazánkban nagyfokú az ismerethiány az erdők kezelésével, azoknak a társadalom életében betöltött gazdasági, szociális, környezet- és természetvédelmi szerepével, valamint a közjóléti szolgáltatások biztosításának és fenntartásának költségeivel kapcsolatban, melyet a Nemzeti Erdőprogram is többek között megfogalmaz.

A piacorientált viszonyok szükségessé tették az eddigi erdészeti, erdőgazdálkodási szemlélet és erdészetpolitika átformálását, a környezetorientált, ökológiai kihívásoknak való megfelelést, a jogi szabályozás megújítását.

A szakmai jogszabályok olyan jelentős – elsősorban környezet- és természetvédelmi szemléletből fakadó – változásokat indítottak el, melyek lehetővé tették az ökológia alapú, új társadalmi elvárásokhoz való közeledést és alapvetően komoly kihívás elé állították az erdész szakmát is.

Általános alapelvek

Az erdő olyan ökoszisztéma, amelynek szerves része a termőhely, az erdő természetes növény- és állatvilága (a faállománnyal és a vadállománnyal együtt), valamint az erdőhöz tartozó egyéb természeti és környezeti értékek, ezért ezek egységként kezelhetők.

A hazai erdők túlnyomó része közhasznú, puszta létével közérdekű célokat szolgál, a lakosság számára nyitott, tehát szociális, védelmi, pihenési és üdülési szolgáltatásaival „közerdő” jellegű.

Stratégiai cél

Az erdőt olyan módon és ütemben kell hasznosítani, hogy a gazdálkodási lehetőségek a jövő nemzedékei számára is fennmaradjanak még pedig úgy, hogy az erdő megőrizze biológiai sokféleségét, természet közeliségét, termő-, felújuló- és életképességét, továbbá megfeleljen a társadalmi igényekkel összhangban levő védelmi és gazdasági követelményeknek, betöltse természet- és környezetvédelmi, egészségügyi-szociális, kulturális, turisztikai, valamint oktatási és kutatási célokat szolgáló szerepét.

A megvalósítás fő területei

Annak érdekében, hogy az Erdőprogram kellően megvalósítható legyen, a cselekvési programok három fő területével: a védelemmel, a hasznosítással és a fejlesztéssel foglalkozó cselekvéssorozatra kell koncentrálni.

Az Erdőprogramnak olyan cselekvési célprogramokat is szükséges tartalmaznia, amelyek lehetővé teszik az erdő-örökség (erdővagyon) biológiai-ökológiai és gazdasági értékének védelmét és fenntartását.

Az erdő fő funkciói a környezet- és természetvédelemmel, a gazdasági hasznosítással, az ember szociális-rekreációs-kulturális tevékenységével kapcsolatosak. Ezek a funkciók kölcsönösen nem zárják ki egymást, gyakran ugyanazon erdőterületen is alkalmazhatók. Sok esetben azonban elkülönítésük is indokolt lehet (pl. természetközeli és ültetvényszerű erdők művelése).

Az erdőnek a rekreációban, az egészségvédelemben és a vízellátási rendszerben betöltött szerepét oly módon kell tudatosítani, hogy mindez szükségtelenül ne korlátozza az erdők gazdasági hasznosítását.

3) számú melléklet:
Kincsem - Nemzeti Lovas Program - Tervezett lovastúra-útvonalak

Forrás: Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium. Kincsem-Nemzeti Lovas Program. Budapest, 2012.

4) számú melléklet
Új Széchenyi Terv
Gyógyító Magyarország – Egészségipari program
Kivonat

A Gyógyító Magyarország – Egészségipari program egyrészt hazánk termálvízkészletének, geotermikus adottságainak jobb, hatékonyabb kihasználását célozza meg, másrészt – ezzel összefüggésben – az egészség megőrzését és helyreállítását, az egészségtudatos életmódot szolgáló termelő és szolgáltató iparágakat kapcsolja harmonikus rendszerbe. Két fő prioritása az egészségiparra épülő turizmus és a termál-egészségipar.

Az egészségiparra épülő turizmus prioritás célja, hogy a turizmus és az egészség kapcsolatát tágan értelmezve keretet szabjon az egészségturisztikai, illetve az ahhoz kapcsolódó, a testi és lelki egészség megtartását is szolgáló egyéb minőségi turisztikai termékek és szolgáltatások, illetve az ezt kiszolgáló, koordináló intézményrendszer fejlesztésének.

Az egészségiparra épülő turizmus prioritás alprogramjai

- Egészségturizmus alprogram
  - Természeti gyógy tényezőkre épülő egészségturizmus
  - Orvosi szolgáltatásokon alapuló egészségturizmus
- Az egészségturizmushoz kapcsolódó minőségi (komplex) turisztikai kínálatfejlesztés alprogram
- Turisztikai intézményrendszer fejlesztése
  - Helyi és térségi TDM szervezetek fejlesztése
  - TDM informatikai rendszer beszerzése

A komplex minőségi turisztikai fejlesztés alprogram célja

- A minőségi szolgáltatásokat nyújtó, egyedi turisztikai termékekre épülő, a versenytárs országokétól jól megkülönböztethető turisztikai kínálatunk népszerű, széles körben ismert és kedvelt úti céllá tegye Magyarországot;
- A turizmus nemzetgazdasági szerepét, súlyát meg kell kétszerezni;
- A nemzetközi turisztikai versenyképességünket jelentősen javítani kell, ennek érdekében – a korábbi mennyiségi fejlesztések helyett – minőségi fejlesztésekre van szükség;
- A testi, lelki és szellemi egészség megőrzését elősegítő turisztikai termékek (kulturális-, öko-, vízi-, lovas-, kerékpáros-, bor- és gasztronómiai turizmus) minőségi, integrált fejlesztésére van szükség;
- A kínálat bővítését célzó termékfejlesztéssel összhangban, a látogatók tartózkodási idejének és kiadásainak növelését elősegítő szálláshelyeket, vendéglátóhelyeket és kapcsolódó turisztikai szolgáltatásokat is fejleszteni kell, törekedve azok környezetbarát kialakítására és energiahatékonyságának javítására;
- A kulturális értékek (világörökségi helyszínek, kastélyok, várak, tematikus útvonalak, egyéb épített és szellemi örökség) turisztikai célú hasznosítása;
- A komplex turisztikai kínálat kialakítása;
- Területileg differenciált fejlesztési irányok meghatározása;

A komplex minőségi turisztikai fejlesztés alprogram megvalósításának eszközei

- Turisztikai attrakciók bővítése, fejlesztése;
- Minőségi turisztikai termékek komplex fejlesztése;
- Üzleti célú szálláshelyek fejlesztésének támogatása;
- A vendéglátás technológiai hátterének fejlesztése.

A komplex minőségi turisztikai fejlesztés alprogram legfontosabb irányai - Ökoturizmus

A Gyógyító Magyarország – Egészségipar program hitelességéhez, illetve a megvalósítás sikerességéhez az ökoturizmus – az egészségmegőrzésben, a természeti és kulturális értékek megóvásában, valamint a szemléletformálásban (egészségtudatosság, környezettudatosság) játszott fontos szerepénél fogva – kétségkívül jelentős mértékben képes hozzájárulni.

Az érintett terület teherbíró képességét figyelembe véve minden nemzeti parkban ki kell alakítani egy látogatóközpontot, és létrehozni az alkalmi és aktív zöldturisták, illetve az ökoturisták fogadására alkalmas turisztikai kínálatot, valamint a nemzeti parkok lakosság- és turistabarát működésével megvalósítani a „barátságos természetvédelmet”.

Meg kell határozni és számszerűsíteni kell a turizmus természeti környezetre gyakorolt hatásait, és meg kell különböztetni azokat a desztinációkat, szolgáltatásokat, amelyek környezettudatosan alakítják tevékenységüket. Tudatosítani kell a turistákban a védett természeti területeken elvárt viselkedést.

A turistákon kívül a turisztikai vállalkozásokat is – szemléletformálással, szabályozással és adott esetben szankciókkal is – ösztönözni kell a környezetbarát működésre.

Az ökoturizmus fejlesztésének eszközei

- A látogatóközpontok, az aktív természetjárás, a természet-megfigyelés turisztikai infrastruktúrájának létrehozása, fejlesztése;
- Speciális ökoszálláshelyek, falusi és egyéb vidéki szálláshelyek ökoturisztikai igényeknek megfelelő fejlesztése;
- Vendéglátóhelyek környezet- és egészségtudatos szempontok szerinti fejlesztése.

5) számú melléklet
Országos Ökoturizmus Fejlesztési Stratégia
Pannon Egyetem Turizmus Tanszék – Aquaprofit ZRt.

Kivonat

Magyarországon az ökoturizmus fejlesztése terén meghatározó szerepet betöltő állami természetvédelmi intézményrendszer az IUCN definícióját fogadta el és terjesztette.

Az IUCN (International Union for Conservation of Nature and Natural Resources) Ökoturizmus Programjának megfogalmazása szerint

> ***„az ökoturizmus a környezetért felelősséget vállaló utazás és látogatás a viszonylag zavartalan természeti területeken, azok természeti, valamint jelen és múltbeli kulturális értékeinek élvezete és értékelése céljából, úgy, hogy kíméli azokat a látogatás káros hatásainak mérséklésével, valamint a helyi népesség társadalmi, gazdasági előnyökhöz juttatásával”***.

Az ökoturizmus főbb jellemzői, feltételei

Az ökoturizmusban az értékesítésre kerülő „termék” – az attrakció – olyan egyedülálló vonzerőn alapszik, mint a természet szépsége, gazdagsága, különlegessége, egyedi értékei, stb. Ez a vonzerő rendkívüli figyelmet és törődést igényel úgy a terület gazdája, mint az oda látogatók részéről.

Különleges attrakció lévén talán még a fogalmi meghatározásnál is fontosabb azoknak az ismérveknek, **főbb jellemzőknek, követelmény és feltételrendszernek** a (több szempontú) meghatározása, melyek érvényesülése esetén nevezhető az adott szegmens ökoturizmusnak.

- a turizmus a lehető legtágabb gazdasági-társadalmi összefüggésekben való szemlélete,
- természeti vonzerőkön alapul, de nem csak a természeti vonzerők játszanak szerepet, hanem az épített környezet és a kulturális értékek is,
- a természeti-kulturális erőforrások fenntartható használata,
- ökoszisztémák egyensúlyának fenntartására törekedés,
- kis csoportlétszám,
- a résztvevők számára autentikus élményeket nyújt, valamint a terület értékeinek alapos és élményszerű megismerését teszi lehetővé és környezeti, természetvédelmi ismeretek elsajátítását,
- tudatosan oktató- és informáló szerepe van,
- mindenki számára elérhető és nyitott
- védi a veszélyeztetett természeti környezetet, a résztvevők hozzájárulnak a természeti környezet állapotának megőrzéséhez,
- a szolgáltatásai környezetbarát jellegűek, környezetszempontú tervezéssel,
- csökkenti a szezonalitásból fakadó hátrányokat,
- korlátozza a környezeti terhelést,
- az utazó felelősségének deklarálása, ezért megfelelő felkészítése – tanítása – informálása
- célja a rövid távú profitmaximalizálás és forgalomnövekedés helyett a hosszú távú fenntartható működés
- minimalizálja a turisták negatív hatásait, és erősíti a pozitív hatásokat
- hasznot hoz a helyi lakosság számára,
- forrást jelent a természetvédelmi szervezetek számára,
- elősegíti egy térség potenciális értékeinek komplex hasznosítását,
- sajátos helyi adottságok megértése, felhasználása,
- helyi részvétel–részesedés többoldalú megteremtése: részesedés a hozamokból, véleménynyilvánítás lehetősége, részvétel a döntéshozatalban,
- növeli a környezet- természetvédelmi és kulturális tudást

A jól működő ökoturizmus követelmény- és feltételrendszere:

- **szakember-háttér:** a szervezést-lebonyolítást sokoldalúan képzett – idegenforgalmi és természetvédelmi ismeretekkel egyaránt rendelkező – munkatársak végezzék;

- **minőségi termék:** különleges, egyedi, nagy értékű vonzerőről van szó; az erre épülő szolgáltatás is professzionális kell legyen;
- **megalapozott együttműködések**;
- **alapvető ökoturisztikai infrastruktúra:** a szolgáltató, illetve a fogadóterület kezelője biztosítja a területen történő utazással szállással, hulladék elhelyezéssel, a vonzerő bemutatásával, annak védelmével kapcsolatos alapvető infrastruktúrát;
- **„ökokódexek":** amelyek rögzítik a különösen betartandó játékszabályokat.

A stratégiában megfogalmazott célok közül az alábbiakban a **turisztikai célok**at ismertetjük tekintettel a turisztikai célú fejlesztésre, ugyanakkor a többi cél szem előtt tartása is szükséges.

Látogatók számának növelése: A látogatószám-növelés csak ott lehetséges, ahol a környezet teherbíró képessége ezt megengedi. Nem csak az ökológiai, hanem a helyi gazdasági, társadalmi és fizikai teherbíró képességeket, sőt az adott termék látogatóinak perceptuális teherbíró képességét is figyelembe kell venni. A látogatószám-növelés elsősorban ott kívánatos, ahol a terméket, szolgáltatás vagy attrakció kapacitás-kihasználtsága nagyon alacsony. A látogatószám növekedésének egyik feltétele a látogatók számának pontos ismerete, hogy a teherbíró képesség közelébe kerüléskor a szükséges korlátozó intézkedéseket (idő- vagy térbeni, gazdasági korlát, stb.) meg lehessen tenni. A terület sérülékenységétől, védettségi fokozattól függően kell az egyes tevékenységekhez tartozó látogatószámot meghatározni. Ehhez monitoring-rendszer felállítása és működtetése szükséges.

Szolgáltatás-értékesítés számának növelése: Az ökoturisztikai szolgáltatók meglévő és újonnan kialakított termékeinek, szolgáltatásainak minél szélesebb körben való értékesítése. Az eddigi ökoturisztikai termékkínálat bővítése, és az ökoturisztikai termékek és szolgáltatások számának növelése, ami adott esetben nem jár feltétlenül jelentős látogatószám-növekedéssel, hanem csak az értékesítés darabszámának növelésével (pl. több szakvezetés).

Bevételek növelése: Az ökoturizmus bevételeiből lehet az oktatást, bemutatást, a kommunikációt és a természetvédelmi feladatokat és a szolgáltatás-fejlesztést finanszírozni.

Látogatóbarát termékek fejlesztése:

- **Élményszerűség:** A bemutatás élmény nélkül csak oktatás, élmény nélkül a szemléletformálás sem valósítható meg. Az alkalmi szegmensnek az élmény kelti fel a figyelmét, az élmény megléte ezért kulcsfontosságú az ismeretátadás szempontjából is.
- **Szolgáltatások minőségének javítása:** Olyan infrastrukturális fejlesztések (parkoló, WC, pihenő, vendéglátóhely, ajándékbolt, szakvezetés, stb.), amelyek a fogyasztók igényeit szolgálják. A turisztikai infrastruktúra a látogatói megelégedettséget szolgálja, ami szintén a látogatás eredményességéhez, közvetve az öko-szemlélet befogadásához járul hozzá. A látogatás minőségének javítása sok esetben az attrakciót szolgáltató természeti környezet megőrzése érdekében is fontos, a látogatók a számukra készült, kontrollálható infrastruktúrát veszik igénybe, és nem a környezet erőforrásait. A szolgáltatások minőségénél mindig meghatározott szegmenseket kell figyelembe venni. Kiemelten kell kezelni a családbarát irányba történő fejlesztéseket, amelyet a stratégia a kiemelt tevékenységek közé sorol.
- **Autentikus turisztikai élmény biztosítása:** A turisták célja elsősorban a kikapcsolódás, az élményszerzés. Az elégedett turista nyílik meg az ismeretek befogadására, a szemléletformálás a legtöbb szegmensnél az élményen keresztül, az élményeszközökkel tud csak megvalósulni. Az elidegenedett késő-modernitásban igény van az autentikus élmény iránt, amelyet a turisták leginkább rurális és természeti környezetben keresnek.
- **Tartózkodási idő növelése:** A felmérések azt mutatják, hogy az egynapos látogatók jellemzők az ökoturizmus bázisain. A többnapos látogatások arányának növelése, valamint az, hogy a turisták a második-harmadik-többedik utazás eltöltésekor válasszák a természeti területek kínálta lehetőségeket, a többi célok megvalósítását is segítik.

Az ökoturizmushoz kapcsolható szolgáltatások igénybe vevőinek csak egy része az „igazi” ökoturista, az ökoturizmussal összefüggésben más szegmensekkel is kell számolni. A fejlesztéseknél mindig a konkrét szegmensek tényleges jellemzőit, igényeit kell figyelembe venni. A vendégkör tervezésénél – így a szegmensek közötti választásnál a természeti- és kulturális környezet teherbíró képességét és bemutathatóságát kell figyelembe venni. A természeti-kulturális értékek megőrzésének elsődlegessége mellett kiválasztott szegmensek igényeinek megfelelő, fogyasztóorientált, céltudatos fejlesztés egyszerre szolgálhatja a természetmegőrzést, a környezet- és természetbarát szemlélet kialakítását és a turisták elégedettségét.

Ökoturisták szegmensei és jellemzőik

1. Alkalmi zöldturista

Olyan látogató, akinek nem tartozik elsődleges motivációi közé a természeti környezethez kapcsolódó turisztikai termékek igénybevétele, de utazása során útba ejti a látványosságot kínáló látogatóközpontot, bemutatóhelyet, tanösvényeket. E csoport fogyasztói jellemzőiként a következők határozhatók meg:

- Rövid, félnapos, egy-két órás látogatás,, esetleg egynapos kirándulás keretén belül ismert és/vagy látványos történelmi hely, védett terület stb. megtekintése
- Gyakran körutazás részeként érkeznek az adott területre
- Kerülik a nehezen megközelíthető és kevésbé ismert területeket
- Magas a komfortigényük a szolgáltatásokban, alapvetően könnyű és kényelmes fogyasztási lehetőségeket keresik
- Környezeti és kulturális szennyezéssel szembeni tolerancia szintjük magas
- Inkább élmény- és látványelemekkel foghatóak meg, ennek megfelelően közönségrendezvényekkel felkelthető az érdeklődésük
- A természeti környezet értékeinek tudatosítása, alapvető természeti és kulturális értékek megismertetése szempontjából kiemelt szegmens
- Elsősorban jó időben utazik – az időjárás fontos tényező

Részaránya az összes látogatón belül: 50-60 %

E csoport által keresett szolgáltatások (mennyiségi és minőségi jellemzők):

- Ismert látogatóközpontok, bemutatóhelyek, jól kiépített, elsősorban séta jellegű tanösvények
- Az alkalmi turisták által keresett legnépszerűbb látnivalók: kilátópontok, források, vizek-tavak, látványos (nem feltétlenül védett) növények, növénytársulások, állatfajok, különleges tájkép, várak, várromok, látványos kultúrtörténeti és népművészeti emlékek, örökséghelyszínek, barlangok stb.
- Az attrakció része a tiszta levegő, csend, természet „hangja” és a különleges természeti táj
- Különleges, látványos, szórakoztató közönségrendezvények megtekintése
- Költés elsősorban az attrakcióhoz kötődik, a helyben igénybe vehető vendéglátó és (élményszerű, látványos) szabadidős szolgáltatásokhoz
- Rövid tartózkodási idő (ált. néhány órától félnapig), kizárólag az attrakció megtekintésére, „szervezett” (pl. szakvezetéssel, programmal történő) fogyasztására korlátozódik
- Nem rendszeres fogyasztó, ritkán utazik természeti területre
- Élményt nyújtó közlekedési eszközök igénybevétele (pl. szekér, kocsikázás, lovaglás, biciklizés)
- Komfortos, középkategóriás szálláshelyek
- Vendéglátóhelyek tekintetében nem preferencia a helyi jelleg (ez nem jelenti azt, hogy nem kell nekik helyi jellegűt nyújtani)
- Alapinformáció igény – a terület értékeiről rövid, tömör, de látványos interpretáció, valamint a területen illetve a környéken található egyéb látnivalókról, fogyasztási lehetőségekről (pl. vendéglátás, bemutatóhelyek)
- Az előzetes-tudatos tájékozódás, információgyűjtés nem jellemző, jellemzően ismerősök, barátok által és a médiában (gyakran véletlenszerűen) hallottak alapján döntenek
- Helyi infrastruktúra igény magas – jól kitáblázott utak, ösvények, pihenőhelyek, rövid ingyenes kiadványok, helyben főleg információs táblák, útjelzők segítségével fedezi fel a természetet
- Jellemzően egyéni-családos (nem szervezett) utazások

2. Aktív zöldturista („outdoor" turista)

Olyan látogató, akinek elsődleges célja kültéri sportok, a divatos sportok, a természetben űzhető sporttevékenységek, szabadidős tevékenységek végzése. Számára a természeti az aktív tevékenység egészséges hátterét biztosítja. A konkrét desztináció kiválasztásánál annak sport-aktív kínálata játszik szerepet, az ebből a szempontból megfelelő célterületek közül a változatosságot keresve dönt konkrét helyszín mellett. E csoport fogyasztói jellemzőiként a következők határozhatók meg:

- Egynapos, néhány napos és hosszabb tartózkodásra osztható fel a csoport, a tartózkodás felső határát elsősorban a terület kínálata szűkíti be
- Érdeklődés alapján a két csoportra oszthatók tovább:
    - Egyik részük a kalandtúra iránti kereslet tipikus csoportja
    - Másik részük a kültéri sportok egészséges környezetet kereső rajongói (ezen a csoporton belül a természetjárás magasan a legfontosabb tevékenység)
- Középpontban a rekreációs lehetőség áll (pl. gyalogtúrák, kerékpározás, vízitúrák, lovaglás, sziklamászás, barlangászat)
- Fontos a jó megközelíthetőség
- Jellemzően csoportos utazási formáról van szó (mely a családi utazástól az informális baráti társaságok és sportklubokig terjed)
- Beállítottságukat tekintve természetkedvelők, a közvetlen kapcsolat a természettel fontos számukra
- Tevékenységeik számos fajtája (extrém ill. új vonulat pl. nordic walking) divatos tevékenységnek számít
- Nem zárkóznak el az ismeretterjesztéstől, oktatástól
- Környezeti és kulturális szennyezéssel szembeni tolerancia szintjük alacsony
- Időjárástól függően utaznak.

Részaránya az összes látogatón belül: 20-30%

E csoport által keresett szolgáltatások (mennyiségi és minőségi jellemzők):

- Fő attrakció a különleges, látványos természeti környezetben végezhető sportok, szabadidős tevékenységek
- Különleges, látványos, sport- és szabadidős tevékenységhez kötődő közönségrendezvények megtekintése
- Az attrakció része a tiszta levegő és a különleges természeti táj
- Rövidtől többnapos tartózkodási idő (ált. néhány órától egy-két napig, a terület kínálatától függően), de az aktivitási igényük miatt rendszeresen végeznek szabadidős tevékenységeket
- Magasabb információigény – a terület értékeiről, valamint a területen illetve a környéken található egyéb látnivalókról, fogyasztási lehetőségekről (pl. vendéglátás, bemutatóhelyek) részletesebb tájékoztatást igénylik, az interpretációs lehetőségeket igénybe veszik
- Az előzetes-tudatos tájékozódás, információgyűjtés jellemző, elsősorban a természeti környezetben végezhető szabadidős tevékenységekről, programokról, kisebb mértékben az értékekről
- Használt információforrások: Internet, korábban a területet felkeresők elmondásai, prospektusok, útikönyv, ismertetőfüzet
- Helyben ismertetőfüzetek, jól kitáblázott utak, ösvények, rövid ingyenes kiadványok segítségével tájékozódik
- Infrastruktúrát helyben is igényli: pihenőhelyek, kiszolgáló létesítmények, útjelző táblák, tanösvények meglétét
- Csomagajánlatokat szívesen igénybe vennének
- Komfortos, középkategóriás szálláshelyeket, illetve falusi szálláshelyeket, falusi vendéglátóhelyeket választják
- Elsősorban csoportos fogyasztás jellemzi – lehet szervezett és nem szervezett formában is - (sportklubok, természetvédelmi és egyéb aktív szervezetek, baráti csoportok közös utazása és fogyasztása), de természetesen egyénileg is utaznak

Az alkalmi és az aktív szegmensből, sikeres ökoturizmus fejlesztés esetén ökoturisták vagy elkötelezett ökoturisták válhatnak. A stratégiában foglaltak egyik mérhető sikere lenne az alkalmi-aktív szegmens arányának viszonylagos csökkenése, ezzel együtt az ökoturista szegmens arányának növekedése.

3. Az Ökoturista

Olyan látogató, akinek elsődleges célja a természeti-ökológiai értékek megismerése és megértése. Számára a természet és a hagyományos kultúra érték, hiszi, hogy a megismerése és beépítése a hétköznapokba – élmények, programok, tárgyak formájában – hozzátartozik a minőségi élethez. A konkrét desztináció kiválasztásánál elsősorban annak eredetisége, autentikussága a döntő, döntését befolyásolja az értékek időbeni változása, korlátozott elérhetősége is. E csoport fogyasztói jellemzőiként a következők határozhatók meg:

- Egy-egy védett területet hosszabb időre keres fel, hogy legyen lehetősége a megismerésre, ebből következik, hogy mélyebb kapcsolatot alakítanak ki a helyiekkel, sokszor bekapcsolódnak a helyi munkákba;
- Elsősorban (családi/baráti) kis csoportokban keresi fel a meglátogatott területet vagyis létszámuknál fogva belesimulnak a helyi mindennapokba;
- Amennyiben lehetőségük nyílik rá, helyben előállított termékeket vásárolnak, az élelmiszereknél az organikus, bio élelmiszereket keresnek, fogyasztanak, helyi szolgáltatásokat vesznek igénybe;
- Környezeti és kulturális szennyezéssel szembeni tolerancia szintjük rendkívül alacsony, a látható szennyezés mellett a tapasztalataik alapján képesek megítélni a szolgáltatók környezeti menedzsmentjét, ezért környezetkímélő szolgáltatásokat létesítenek előnyben
- Felelősséget éreznek a természeti környezet és a turisztikai látnivalók megőrzéséért, és ennek érdekében helyi értékőrző akciókat támogatnak adománnyal, vagy önkéntes munkával;
- Az outdoor turistához hasonlóan ismeri és kedveli a természet adta rekreációs lehetőségeket, de ez nála nem elsődleges motiváció
- Rendszeresen jár természeti területekre, kedveli a szabadidős tevékenységeket, évszaktól, időjárástól függetlenül

Részaránya az összes látogatón belül: 10-15 %

E csoport által keresett szolgáltatások (mennyiségi és minőségi jellemzők):

- A látványos attrakciók helyett különleges értéket képviselő erőforrások (pl. flóra, fauna, felszíni formák, kőzetek, ásványok, földtani feltárások, stb.) miatt keresik fel a területet
- Hosszabb tartózkodás jellemzi őket
- Kiskapacitású helyi szállás- és vendéglátási szolgáltatásokat (hagyományos, táj-jellegű ételek) keresnek
- A szálláshely típusa mellékes, ha kell sátorban alszanak.
- A helyi gazdaság, -emberek támogatását szem előtt tartják, ahol lehet helyi termékeket vásárolnak
- Helyi közlekedési eszközök bármelyikét igénybe veszik (ló, szekér stb.)
- Tanulási-ismeretszerzési lehetőség, interpretáció fontos a számukra
- Előzetesen is tájékozódnak a felkeresett területről a lehető legszélesebb körű információforrásokat felhasználva
- Önállóan, térkép, iránytű segítségével tájékozódnak vagy különféle értékek bemutatására irányuló szakvezetéssel fedezik fel a terület értékeit

4. Elkötelezett ökoturista

Rendszeresen járnak természeti területekre, kedvelik a szabadidős tevékenységeket, évszaktól, időjárástól függetlenül

Részaránya az összes látogatón belül: 5-10%

E csoport által keresett szolgáltatások (mennyiségi és minőségi jellemzők):

- A természet szeretete, a környezet tudatossága, fenntartható szemlélet a hétköznapi életüknek is része
- Önkéntes környezet- és természetvédelmi munkát is vállalnak
- A tevékenységtől és az önkéntes feladattól függően egynapostól hosszabb tartózkodás jellemezheti őket
- Rendszeresen járnak természeti területekre, rendszeresen képezik, bővítik ismereteiket
- A szálláshely típusa mellékes, ha kell sátorban alszanak
- Természetjárás során önállóan, térkép, iránytű segítségével tájékozódnak
- A természetjárás során aktívan hozzájárulnak a természet megőrzéséhez (pl. szemetet szednek, ösvényt takarítanak, jelek felfestésében segítenek)

- Rendszeresen részt vesznek természetvédelmi, természetismereti-hagyományőrző programokon

Demográfiai szegmensek kor és család szerint:

- Diákok
- Fiatal keresők gyermek nélkül
- Családok gyermekkel
- Középkorúak és idősebbek gyermek nélkül

Geográfiai szegmensek

- Belföldi
- Külföldi

6) számú melléklet
A Budapest-közép-dunavidéki régió turisztikai Stratégiája
Magyar Turizmus ZRt.

Kivonat

Jövőkép

Az elsődleges adatgyűjtés eredményei

A már lefolytatott szakmai interjúk és kerekasztal-beszélgetések, valamint a visszaérkezett kérdőívekben szereplő vélemények és javaslatok alapján azt mondhatjuk, hogy a régió szakmai közönsége nincs teljes mértékben megelégedve a 2000-ben készített koncepció megvalósulásának mértékével. Ennek egyik legfontosabb okának a szervezeti problémákat és a nem kielégítő együttműködést jelölték meg. A jövőkép megfogalmazása során az alábbi területeket említették meg, mint regionálisan is fontos és megoldandó kérdéseket:

- Viziturizmus, kerékpárutak fejlesztése és ezzel párhuzamosan a partvédelem,
- Programszervezés és fejlesztés, hálózatok létrehozása,
- Szervezeti rendszer átalakítása, valamint
- Ifjúsági turizmus fejlesztése.

A javasolt jövőkép

A tervezés időszakának végére olyan (nem csak turisztikai) régió jön létre, amelyben Budapest és a régió saját fejlesztési stratégiáját párhuzamosan megvalósítva a „felzárkózás” stratégiáját és kiterjesztik azt a meglévő rejtett tartalékok feltárására.

Ennek eredményeként nemzetközileg is versenyképes(ebbé) válnak. Építve a nemzeti és regionális szinten rendelkezésre álló stratégiákban megfogalmazott fejlesztési irányokra is a régió turisztikai jövőképének részeiként az alábbiakat fogalmazhatjuk meg:

- A régióba belépve a turistát a desztinációmenedzsment szervezetek által koordinált szolgáltatók a létrejött élménylánc(ok) mentén „kézről-kézre” adják.
- A régió turisztikai szervezete képes a látogató életét gyorsan, problémamentesen megszervezni. Képesek a turisztikai szolgáltatást nyújtók rendszerben gondolkodni.
- Az élményérték maximalizálásával, építve a régió megteremtődő ”kreatív” imázsára, a régió Budapesttel, a Dunakanyarral és a Dunával, Ráckevével és a többi turisztikailag fejleszthető területtel (pl. hosszú távon a Tápiósággal), a fejlesztések eredményeként, az élmények régiójává válik.
- A régió, melyben Budapest a maga kulturális értékeivel a legmarkánsabb turisztikai vonzerő, tudatosan épít sokszínű adottságaira, a Főváros turisztikai piaci jelentőségére. A régió egyéb kínálati elemeinek kapcsolódása révén nemzetközi versenyben helytálló komplex és színvonalas turisztikai szolgáltatásokat hoz létre. Budapest és a régió kistérségeinek fejlesztése egymásra erősítő hatást gyakorol, és egymással harmóniában van.

Az átfogó cél, az élményteli régió megteremtése.

A stratégia az alábbi részcélokat fogalmazza meg:

- A régió versenyképességének erősítése,
- Regionális értékmegőrzés, értékteremtés és értéknövelés,
- Környezetvédelem és a fenntarthatóság biztosítása,
- Együttműködés létrehozása és erősítése a régión belül és kívül.

A következő stratégiai programokat javasoljuk:

- Région belüli együttműködések, fogadóhely/desztináció irányítási rendszerek létrehozása,
- Élménylánc fejlesztés (termékfejlesztés, komplexitás és bővítés),

- Humánerőforrás fejlesztés.

Fejlesztési irányok (prioritások)

A turizmus kínálata a régióban

A turizmus fejlesztése érdekében a régión belül azonosításra kerültek azok a kisebb régiók/térségek, amelyek akár mint önálló desztinációk is megjeleníthetőkké válhatnak az érdeklődők számára:

- Budapest mint önálló célterület (B)
- Dunakanyar települései (figyelembe véve a bal part településeit is) (D)
- Gödöllő és térsége (G)
- Ráckeve és térsége (R)
- A Duna-Ipoly Nemzeti Park által lefedett települések és területek (D-I), illetve
- Hosszabb távon a Tápió-térség és Cegléd (T)

A stratégiában megfogalmazottak megvalósulása esetén a fentiekben bemutatott szegmensek és termékek térségi eloszlása az alábbiak szerint alakulhat.

Fejlesztési irányok	Desztinációk						
	Budapest	Dunakanyar	Gödöllő	Ráckeve	Duna-Ipoly	Tápió	Egyéb terület
Tematikus útvonalak kiépítése	X	X	X	X	X	X	X
Termálgyűrű létrehozása	X	X			X		X (Cegléd)
Szállodák férőhelyszámának bővítése		X	X	X			X
Történelmi-kulturális (mega)rendezvények szervezése	X	X	X	X			
(Védett) természeti területek turizmusba való bevonása	X	X			X		
Kerékpár úthálózat fejlesztése	X	X	X	X	X	X	X

7) számú melléklet
A DUNAKANYAR TURIZMUSA STRATÉGIAI TERV

A munka célja egy olyan koncepció létrehozása volt, mely felméri a Dunakanyar reális turizmusgazdasági lehetőségeit és munkaeszközt ad a turizmus összehangolt fejlesztéséhez.

A koncepcióalkotás során alkalmazott megközelítésük és módszereik kiemelt elemei voltak:

- a turizmus 4 peremfeltételének vizsgálata (attitűd, kínálat, hozzáférhetőség, szállás)
- a Dunakanyar 4 vendégköre kereslete (betelepülők, időszaki lakosok, kirándulók, turisták)
- a régió versenyhelyzete alapján a vonzerők újraértékelése

A stratégia a régió statisztikai és vonzerő adatainak minősítő elemzésén alapul, interjú-sorozat, koncepciók és workshopok összesítése révén készült. Egyértelmű sarokpontjai a turizmus helyzetének:

- pontszerű turistaforgalom és országos átlag alatti tartózkodás, alacsony fajlagos költés,
- kiváltója a javarészt elavult kínálatok, a pontszerű fejlesztések, együttműködés hiánya,
- az agglomerációs helyzetnek hátrányai jobban érvényesülnek,

ezzel szemben:

- különleges ökológiai táj, markáns kulturális és épített kincs, egyedi kínálatok terjedése,
- a turizmust fogadó és küldő fővároshoz közel, ideális kiegészítői lennének egymásnak,
- az önkormányzatok összefogása stabil alapja a stratégia operatív lépésekre bontásának.

Összesítve a régióban készült 29 mélyinterjú, a 19 koncepció és a szakértői terepbejárás közös pontjait:

A Dunakanyar együttműködése az utóbbi években fokozatosan csökkent a külvilággal és a régión belül, így agglomerációs helyzetéből jobbára a hátrányokat tapasztalta meg, és fokozatosan lemaradt a nemzetközi turizmus

Jövő

A workshopok és a terv készítésében részt vevő térségi szakemberek, politikusok és vállalkozók az aspiratív, azaz a tudatos fejlesztésre épülő jövőképet tűzték ki a Dunakanyar számára:

A Dunakanyar minden szinten együttműködik, hogy a jövőben versenyképes minőségi idegenforgalmi kínálatra épülő, egészséget és kulturális élményt szolgáló turizmus kínálatot nyújtson hosszan itt tartózkodó vendégeinek.

Fejlesztések

A fenti cél eléréséhez az alábbi 3 problémakört kell elsődleges prioritásban megoldani a turizmus gazdájának, amely feltételezésünk szerint a Térségfejlesztési Tanács lesz:

- együttműködés gyengesége → az együttműködés fokozása több szinten
- agglomerációs helyzet → a központi helyzetből származó előnyök kiaknázása
- érezhető lemaradás az EU-csatlakozás előtt → turizmus versenyképességének növelése

A fenti prioritásokhoz 4+1 intézkedési szintet jelöltünk ki a turizmusfejlesztés teljessége érdekében, amelyben az átfogó „+1” a marketing tervben található értékesítési program:

- turisztikai termékfejlesztés
- humán-erőforrás fejlesztés
- intézményfejlesztés
- infrastruktúrafejlesztés

A programterv 30 stratégiai turizmus programot rendel a Dunakanyar ezen ágazatának fejlesztéséhez.

8) számú melléklet
Észak-Magyarország Régió Turizmusfejlesztési stratégiája 2007-13
Kivonat

A régió turizmusának célrendszere visszatükrözi azt az alapcélt, hogy a fejlesztéseknek mindig a helyben élő közösség, lakosság érdekeit kell szolgálnia, az egyéni életminőség növelését. Ez a kritérium a fejlesztések döntések alapvető elvárása is. Ebből következik, hogy a gazdasági, társadalmi és ökológiai érdekek, hatások optimalizálására kell törekedni. Ezen optimalizálásban ugyanakkor a következő tervezési időszakban a versenyképesség, a turizmus gazdasági hatékonyságának a növelése kell, hogy álljon, mert ezzel válhat a régió, a térség társadalmi, gazdasági fejlődésének meghatározó ágazatává.

32. ábra: Átfogó illetve részcélok

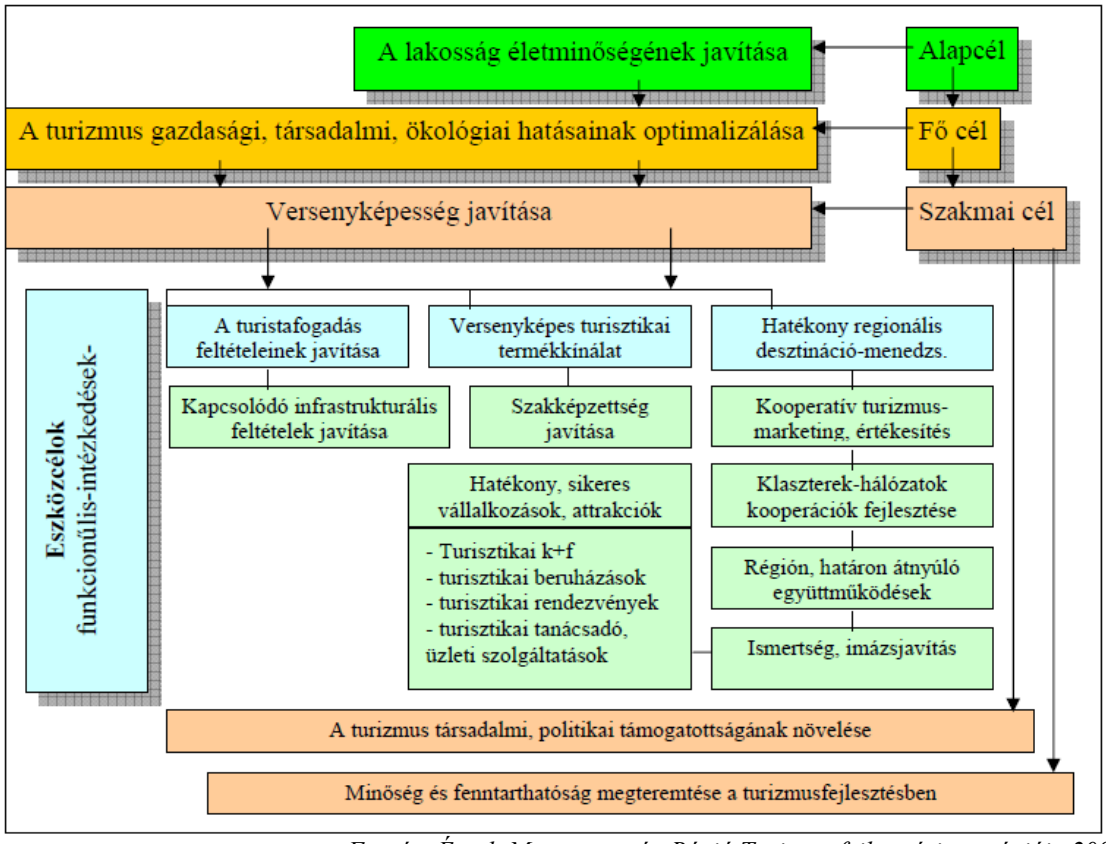

Forrás: Észak-Magyarország Régió Turizmusfejlesztési stratégiája 2007-13

A régió adottságai lehetővé teszik a diverzifikált turisztikai kínálat kialakítását, ugyanakkor a különböző területek közötti együttműködés multiplikálja az egyes szakterületeken jelentkező előnyöket:

- a térség, a többi hazai turisztikai régióhoz képest zárkózzon fel, – adottságainak megfelelően - váljon a Kárpát-medencében is ismert és elismert turisztikai területté, és ez mind a vendégek száma, mind az itt töltött napok és az itt költött összeg növekedésében jelenjen meg,
- a külföldi vendégek viszonylag alacsony számában, csökkenésében megjelenő tendenciát meg kell állítani,
- a meglévő és újonnan teremtendő vonzerőkre épülve egy hatékony és jól értékesített, kommunikált kínálat kialakítása a cél, ezért igyekezni kell a fokozott terméktisztaságra, illetve az érdekelt szereplők fokozott együttműködésére,
- a gazdasági, társadalmi és környezeti célokat egyaránt szolgálva kell tehát eljárni, a fenntartható turizmus nevében eljárva. a társadalmi (politikai és kulturális), gazdasági és környezeti (ökológiai) célok rendszere jelenik meg, mint a régiófejlesztés alapcéljának, az ott élők jólétének dimenzióinak, elemeinek rendszere.

Terméktípus prioritások:

1. Egészségturizmus
2. Kulturális turizmus } komplex fejlesztési program javasolt
3. Bor- és gasztronómiai turizmus
4. Aktív turizmus
5. Falusi turizmus
6. Ökoturizmus
7. Tematikus utak fejlesztése ⟶ horizontális termékprioritás

Területi prioritások:

- Eger és térsége
- Miskolc-Bükk
- Mátra-Gyöngyös
- Világörökség helyszínek és térségei
    - Hollókő-Szécsény-Ipolytarnóc,
    - Tokaj-Zemplén,
    - Aggtelek és térsége

A három dimenzióban, a 3D-stratégiában megfogalmazott prioritások közös metszete képezi azt a tért, azokat a konkrét program és projekt-rendszert, melynek közösségi eszközökkel, uniós- és kormányzati forrásokból származó, különböző fejlesztési pályázatokba illeszkedően leginkább támogatásra érdemesek, hiszen leginkább szolgálják a régió egészének társadalmi-gazdasági fejlődését.

33. ábra 3D - stratégiai programkocka

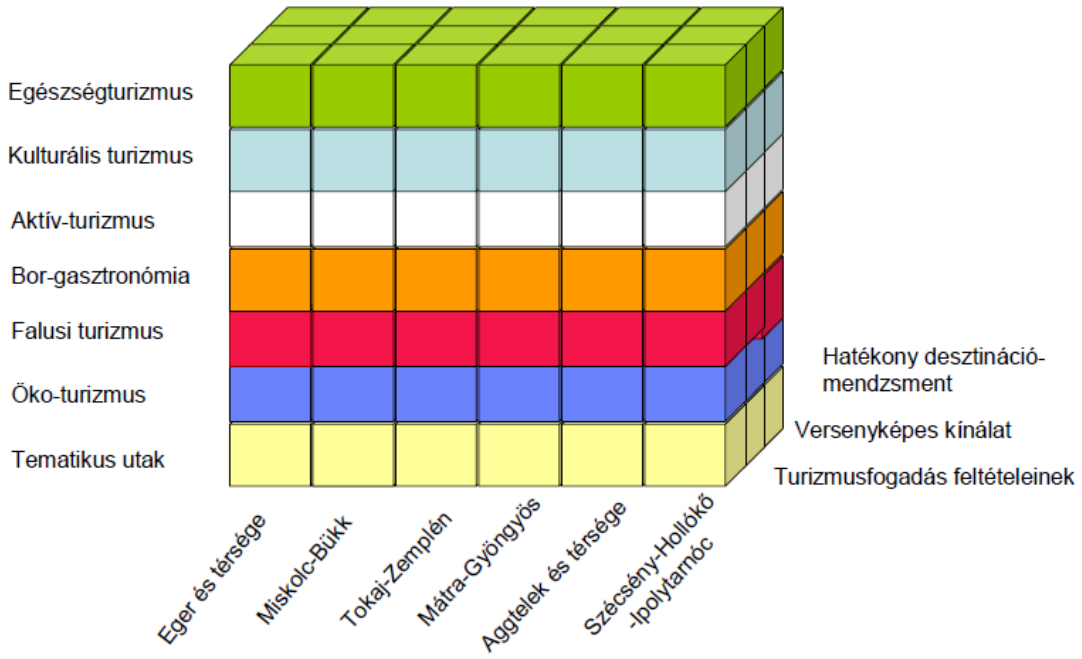

Forrás: Észak-Magyarország Régió Turizmusfejlesztési stratégiája 2007-13

9) számú melléklet
Nógrád megye - POZÍCIONÁLÁSI ÉS VERSENYKÉPESSÉGI STRATÉGIA

A fejlesztések terén az ökoturizmus, az ahhoz illeszkedő aktív turizmus különböző fajtái, a falusi turizmus – kiegészítve mindenképp a kulturális- és kreatív turizmussal – kell legyen az az irány, mely esélyt ad a desztinációnak a sereghajtó szerepből való kitörésre.

Ha sikerül a megyét az ország legkörnyezettudatosabb területeként bevinni a köztudatba – és itt nem turisztikai vonalon értjük ezt - és a fejlesztéseknél ezt meghatározó szempontnak tekinti mindenki, valamint ez a települések rendezettségén és tisztaságán is érzékelhető, akkor egy jelenleg betöltésre váró térbe helyezheti magát Nógrád megye, mely turisztikai vonzerejét egyértelműen növeli. Erre tudják a turizmusban tevékenykedő szakemberek a különböző ökoturisztikai termékeket kifejleszteni – ami szintén hiánycikk ma Magyarországon – és kerülhet a megújulás a marketing kommunikáció középpontjába.

A javasolt termékhierarchiában a környezettudatos gondolkodás és ennek alárendelt fejlesztés áll a középpontban, s ez alá építhetők be az **aktív és a kulturális turizmus** egyes elemi, melyek egymást erősítik és egy egységes, jól definiálható képet ad a térségről. Ehhez jól illeszthető a **kreatív turizmus**, mely a **falusi turizmus**t egészíti ki jól, de bármilyen szolgáltatás köthető hozzá. A lényeg inkább a természetes környezeten van, így minden más területen hozzá lehet kapcsolni a többi kínálati elemet.

A sikeres újrapozícionáláshoz természetesen szükség van a megfelelő élmény-ígéretekre épülő termékekre és megfelelő marketing kommunikációra. Az új kép és az új asszociációk kialakításában alapvetően öt fő élménycsoportra támaszkodhatunk Nógrád vonatkozásában.

Élményígéretek

1. természettel való kapcsolat élménye – **ökoturizmus** -, mely célcsoporttól függően kiegészíthető a gyerekbarát szolgáltatásokkal
2. **aktív időtöltés** élménye, mely a természetjárástól a lovaglásig bármi lehet, fő, hogy a szabadban történjen valamilyen mozgás
3. helyi értékek felfedezésének élménye – **kulturális turizmus** –, melynek középpontjában az autentikusság áll
4. falusi életforma élménye – **falusi turizmus** -, mely működő gazdaságra épül és közösségi élményt is nyújt
5. **kreativitás élménye**, mely lehetőséget biztosít a pihenés alatt a saját készségek fejlesztésére

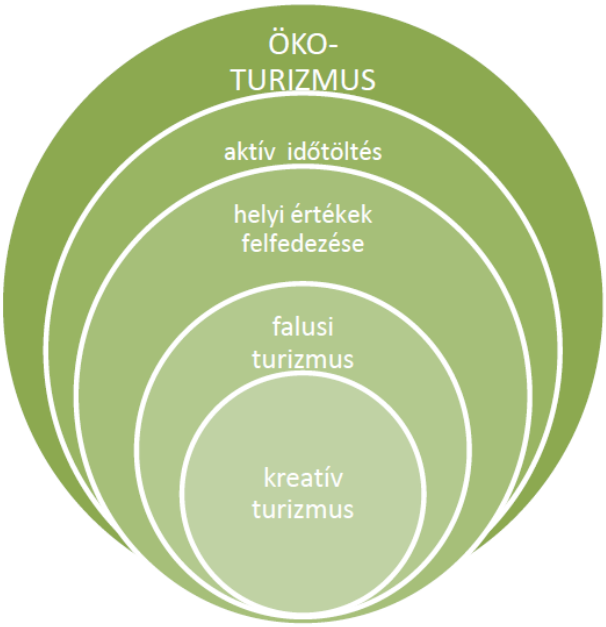

10) számú melléklet
Erdei iskola fogalmi meghatározásai

„Az erdei iskola mint címszó a Pedagógiai Lexikon (1997) meghatározása szerint: „A századforduló táján kibontakozó szabadlevegős iskola egyik típusa. Az egészséges hegyi, erdei környezetben létrehozott bentlakásos intézményeknek jelenős gyógyászati, egészségnevelő szerepe volt. A mozgalom kezdetben a tüdőbeteg vagy veszélyeztetett gyerekek egészségvédelmét, továbbá a beutalt gyerekek iskoláztatását szolgálta. Az erdei iskolák tanulói a nap nagy részét kerti munkával, játékkal, sporttal foglalkozva a szabadban töltötték. Az elsősorban egészségügyi-gyógyító intézménynek tekinthető erdei iskolák hagyománya az 1860-as évekre nyúlik vissza."

Az erdei iskola jellemzői:

- a hagyományos alapiskola pedagógiai programjának integráns részét képezi;
- a helyi tantervi tartalmak magvalósítását szolgálja;
- a szorgalmi időben valósul meg;
- többnapos;
- helyszíne a szervező iskola székhelyétől távol, különböző természeti környezetben van;
- a program megvalósítása a tanulók aktív, megismerő tevékenységére épül;
- az ismeretszerzés folyamatát elsősorban az együttműködő (kooperatív-interaktív) tanulási
- technikákra építi;
- az együttes tevékenységre alapozva biztosítja a szociális tanulás lehetőségét, a személyiség- és közösségfejlesztést;
- lehetővé teszi a helyes egészségvédelmi szokások kialakítását, illetve megerősítését." (Békefi, 2001.)

„Erdei iskola

Az erdei iskola az iskolai tanítás sajátos, a hagyományos tanóráktól eltérő formája. A tanulók ilyenkor az iskolájuk, lakóhelyük környezetétől eltérő helyszínen, általában természetközelben tanulnak néhány napig. Tananyag lehet mindaz, ami a természeti és az épített környezetben közvetlenül megfigyelhető, megvizsgálható, felfedezhető. a problémák, konfliktusok megoldása, szabadidejük megszervezése során a gyerekek jobban, több oldalról ismerhetik meg egymást és ezzel együtt önmaguk képességeit is. Az erdei iskola tehát mind a környezeti nevelés, mind a közösségformálás kiváló színtere."[11]

„Az erdei iskola az anyaiskola székhelyétől különböző helyszínű, a környezet adottságaira építő többnapos tanulásszervezési forma. A terepi ismeretszerzést közös cselekvéshez köti. A tanítás helyszínével szorosan és szervesen összefügg a tananyag, a képességfejlesztés és a közösségi tevékenységekhez kötődő szocializáció…

…Az erdei iskola sajátos, a környezet adottságaira építő nevelés- és tanulás-szervezési egység. A szorgalmi időben megvalósuló, egybefüggően többnapos, a szervező oktatási intézmény székhelyétől különböző helyszínű tanulásszervezési mód, amelynek során a tanulás a tanulók aktív, cselekvő, kölcsönösségen alapuló együttműködésére és kommunikációjára épül. A tanítás tartalmilag és tantervileg egyaránt szorosan és szervesen kapcsolódik a választott helyszín természeti, ember által létesített és szociokulturális környezetéhez. Kiemelkedő nevelési feladata a környezettel harmonikus, egészséges életvezetési képességek fejlesztése, és a közösségi tevékenységekhez kötődő szocializáció." (Lehoczky, 2002)

[11] Erdészeti Erdei Iskola Fejlesztési Koncepció 2007. Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Központ Erdészeti Igazgatóság Regionális és Zöldövezeti Tervező Osztály. Balatonfüred, 2007.

11) számú melléklet
GreenWood Forest Park térképe

12) számú melléklet
Abenteuernwelt Mautern park térképe

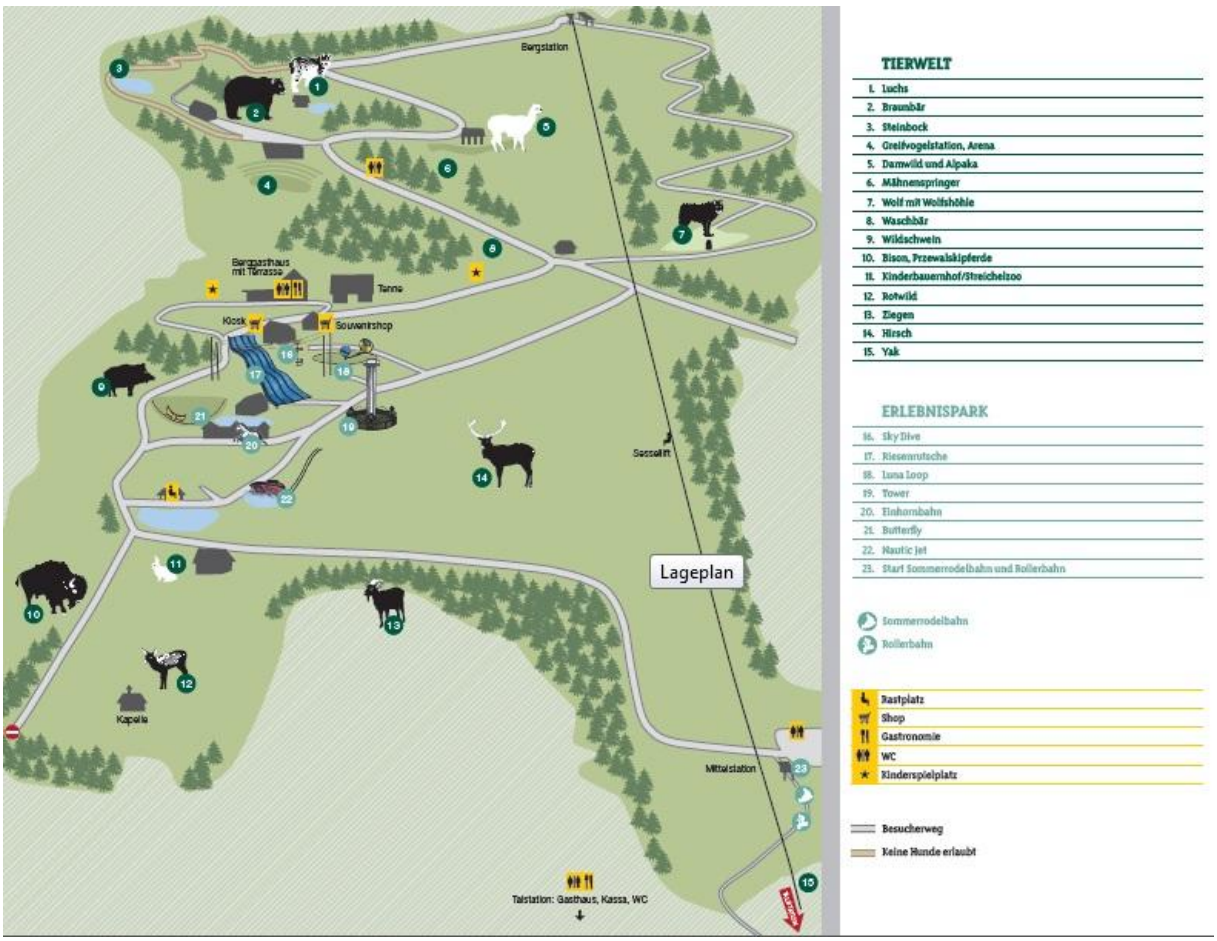

13) számú melléklet
Hollókőtől murányig kerékpárút tervezett nyomvonala

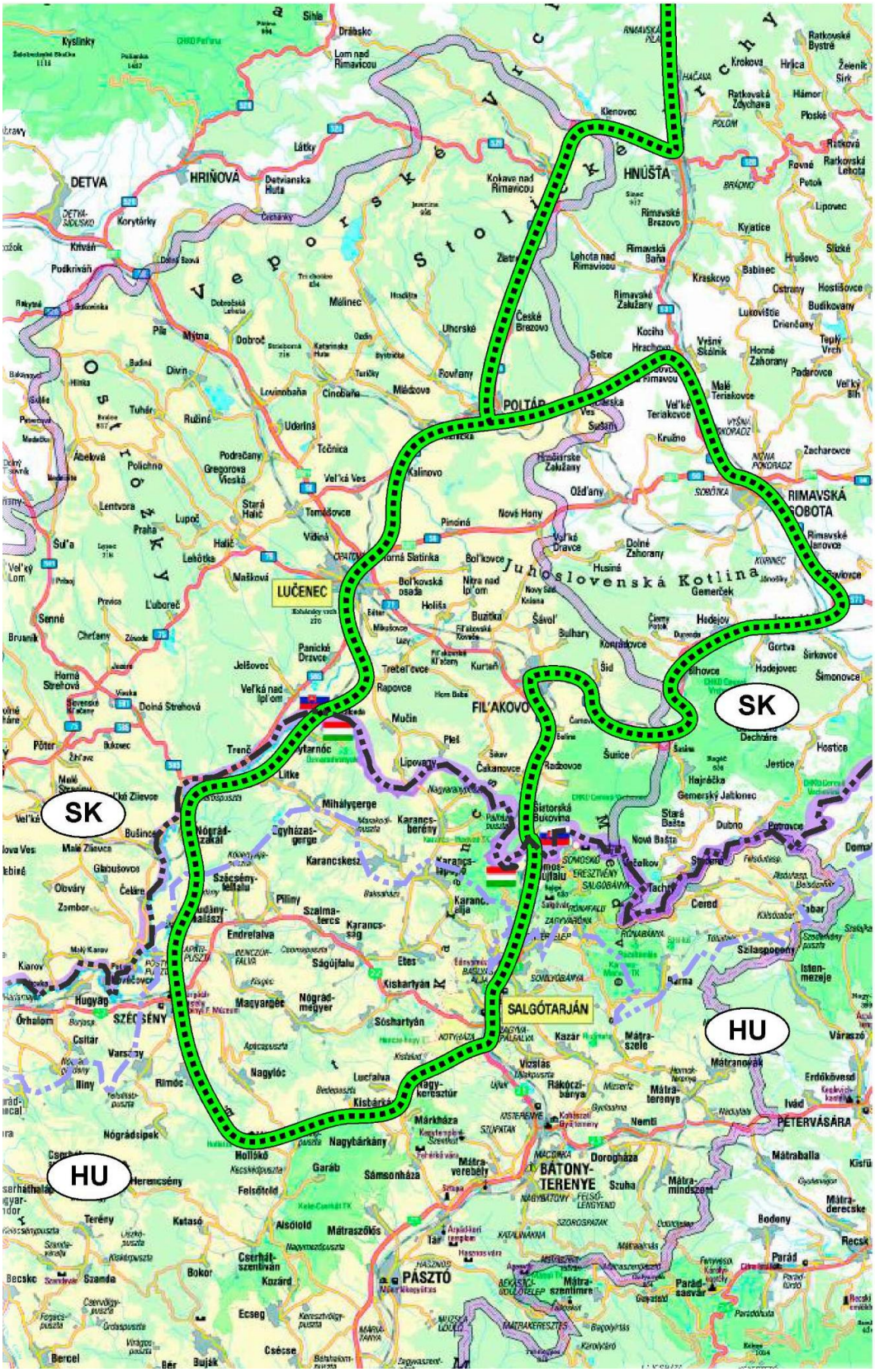

14) számú melléklet
Javasolt programcsomagok

A VEK határon átnyúló csomagjai:

Madármegfigyelő túra

Helyszín: Középső-Ipoly mente (Ipolyságtól Balassagyarmatig)
Csomag időtartama: 1-2 nap
Csomag témája: madárfajok megfigyelése a szabad természetben és fácánosban, téli madáretetés, tavaszi vonulás, madárfészkelés, fotózás, lehetőség az önkéntes madárszámlálásban–European Common Bird Monitoring
Célcsoport: 45-60 közötti aktívak, természetjáró csoportok, fotósok

Csomag tartalma:

- túravezetés szakmai vezetőkkel magyar és szlovák oldalon
- térkép biztosítása
- szállítás (csónakon, esetleg már járművel)

Útvonal állomásai, és megtalálható madarak:

1. Tesmag Nagy Homokdűne – gyurgyalag, partifecske
2. Poiplie Ramsar terület (Tesmag és Ipolyhídvég közötti terület) – mocsári és vízi madárfajok
3. A ramsari Rizsföld – nagy kócsag, szürke gém, pocgém, jégmadár
4. Pástok (Ipolyhídvég keleti határa) – gyurgyalag, jégmadár, búbos banka
5. Drégelypalánki Nagy-sziget (Hont és Ipolyvece közötti terület) – hamvas rétihéja, réti tücsökmadár
6. Ipolyszögi égerláp – kanalas gém
7. Zselíz, Lesy SR,s.p. – fácán

VEK vár- és geotúra

Csomag időtartama: 3 nap
Csomag témája: várak és geológiai értékek bejárása, történetük megismerése, fotózás, a geocaching kedvelőinek rejtekhelyek keresése
Célcsoport: 45-60 közötti aktívak, természetjáró csoportok, fotósok

Csomag tartalma:

- túravezetés szakmai vezetőkkel magyar és szlovák oldalon
- térkép biztosítása
- szállítás
- szállás 2 éjszakára

Lehetséges állomások: Csábrág várroma (Čabraď), Lévai várrom (Levice), Végles vára (VígľaŠský zamok), Dévényi vár (Dívin), Pogányvár (Nová Basta közelében), Fülek vára (Fil'akovo), Ajnácskő (Hajnáčka) Somoskői vár (Siatorska Bukovinka), Salgó vára (Salgótarján-Salgóbánya), Hollókő vára (Hollókő), Nógrád vára (Nógrád), Szanda vára (Szanda), Drégely vára (Drégelypalánk)

Határtalan erdei iskola

Csomag időtartama: 5 nap
Csomag témája: a Pannon Medence növénytársulásai, az erdők fontossága a társadalom számára, erdőpedagógia és környezettudatos nevelés az erdei iskolákban a határ mindkét oldalán
Célcsoport: erdei iskolás csoportok, gyermekek

Csomag tartalma:

- 1-3. nap erdei iskolai programok, foglalkozások valamelyik erdei iskolában a VEK magyarországi területén
- 4-5. nap erdei iskolai programok, foglalkozások a VEK szlovákiai területén
- szállítás

- szállás 4 éjszakára
- étkezés

Lehetséges állomások: Erdészeti és Faipari Múzeum Zólyomban, Arborétum Borová Hora, Ráróspusztai Gyermek és Ifjúsági Tábor Erdei Iskola, Katalinpusztai Erdei Iskola, Szandavári Diáktábor, Kutasói Erdei Iskola, Börzsöny Erdei Tábor, Domszky Pál Erdészeti Erdei Iskola, Fenyvespusztai Erdészeti Erdei Iskola, Tarjáni Gyermektábor, Cserhát Erdei Iskola, Királyréti Erdei Iskola, Törökmező Turistaház, Gördülő Tanösvény

Ipoly menti kerékpáros kirándulás

Csomag időtartama: 1-4 nap
Csomag témája: a Börzsöny és az Ipoly völgyének bebarangolása két keréken, csillagtúra jelleggel a határ mindkét oldalán, lehetőség kulturális és történelmi látványosságok látogatására
Célcsoport: 18-60 közötti aktívak, céges csoportok, helyi lakosok

Csomag tartalma:
- kerékpáros túraszervezés
- kerékpáros túravezetés
- autós túrakísérés
- szállás
- igény esetén csónakázás az Ipoly folyón

Lehetséges állomások: Ipolyság (Šahy), Divény (Divín) középkori vár, Kékkő (Modrý Kameň), Gyűgy (Dudince) termálfürdő, Kemence, Diósjenő, Csóványos, Nagybörzsöny, Drégelypalánk, Balassagyarmat

Kialakítandó programcsomagok Magyarországon:

Gyógynövénygyűjtés, és feldolgozás

Helyszín: Börzsöny, Cserhát, Ipoly-völgye, Karancs-Medves
Csomag időtartama: 1-2 nap
Célcsoport: gyermekek, erdei iskolás csoportok, családok gyermekkel

Csomag tartalma:
- gyógynövényszedő túra,
- ismerkedés a gyógynövényekkel,
- gyógynövény-feldolgozás, szappan, illóolaj, tea, stb. készítés,
- étkezés, szállás

Kincskereső túra

Helyszín: Börzsöny, Cserhát, Ipoly-völgye, Karancs-Medves
Csomag időtartama: 1, vagy 3 nap
Célcsoport: családok gyermekkel, vagy anélkül, erdei iskolás csoportok, 45-60 közöttiek, céges csoportok, helyi lakosok

Csomag tartalma:
- a túra ismertetése
- térkép a túra útvonaláról
- feladványos füzet
- kölcsön iránytű
- kölcsön GPS készülék
- tábori menü
- ajándékcsomag az első 3 helyezettnek
- szakismerettel rendelkező túravezető segítsége (elakadáskor)

Különleges vadvacsora pálinka-, vagy borkóstolóval

Helyszín: nívósabb szálláshely a VEK területén
Célcsoportok: céges csoportok, 19-60 közöttiek, nyugdíjasok, vadászok, helyi lakosok

Csomag tartalma:

- főzőbemutatóval egybekötött különleges vadvacsora
- helyi pálinkák vagy borok bemutatója és kóstolója
- opcionálisan vadételfőző tanfolyam
- opcionálisan szállás

15) számú melléklet
Interpretációs módszerek és eszközök

	Közvetlen módszerek tárgyak/élőlények/események bemutatása természetes vagy ahhoz kapcsolódó környezetükben	*Közvetett módszerek* tárgyak/élőlények/események bemutatása természetes vagy ahhoz kapcsolódó környezetükön kívül	*Felevenítés* a múlt például szerepjátékokkal történő bemutatása
1. Személyes bemutatás a bemutatás egy/több személy közreműködésével történi, aki(k) mesél(nek)/előad(nak)/válaszol(nak)	1. informátorok 2. idegenvezető/túravezető (kültér) 3. idegenvezetők (beltér) 4. demonstrációk	1. kültéri előadás 2. beltéri prezentáció 3. demonstrációk	1. beöltözés (például korhű ruhákba) 2. prózai bemutatás 3. énekes bemutatás
2. Részvétellel működő eszközök olyan eszközök, melyek a látogatók közreműködését/részvételét is feltételezik a bemutatás során, feltételezve, hogy a látogató látásán kívül több érzékszervére is hatással lehet	1. önvezetéses útvonal (kültér) 2. önvezetéses útvonal (beltér) 3. megfigyelőtornyok/menedékek 4. távcsövek 5. kilátópontok 6. azonosító eszközök 7. irányító táblák 8. megérinthető display 9. útikönyv/prospektus 10. részvételi lehetőség 11. ride	1. nem helyszíni megérinthető display 2. nem helyszíni azonosítást segítő eszközök 3. lehetőség valamilyen formában a részvételre 4. szuvenírként megvásárolható eszközök (például játékok) 5. ride	1. a múlt felelevenítése a látogató részvételével 2. karakterbe helyezés, de szerepjáték nélkül
3. „Élő display" eszközök olyan eszközök, melyek elősegítik az élőlények, szimultán történő események bemutatását, a látogató aktív közreműködése nélkül	1. élőlények bemutatás 2. eszközök bemutatása működés közben	1. eszközök bemutatása működés közben 2. infravörös lámpák 3. élőlények bemutatása	
4. Statikus display eszközök inaktív eszközök, melyek nem folyamatukban/működésük közben, a látogató bevonása nélkül mutatják be a tárgyakat/élőlényeket/eseményeket	1. feliratok/panelek 2. in situ bemutatás 3. poszterek/hírlevelek	1. statikus modellek 2. beltéri illusztrációs panel 3. megvilágított panel 4. tárló 5. dioráma 6. mikroszkóp	1. helyszín-rekonstrukció
5. „Ketyerék" mechanikus, optikai, elektromos, holografikus, virtuális eszközök, melyek hangot, fényt, mozgást és illatot is képesek rekonstruálni a valósághűbb élmény elérése, illetve a látogatóval való jobb kommunikáció megteremtése érdekében	1. hordozható egyéni „idegenvezető" 2. hangkalauz autósok számára 3. hangos információs pont 4. hang- és fényjáték	1. aktív modellek 2. diashow 3. mozgófilm/videó 4. „érints meg" eszközök 5. elektronikus/mechanikus elven működtethető eszközök 6. hangeffektek/zene	1. 3D/4D térhatású kivetítés

Forrás: Puczkó-Rácz: Az attrakciótól az élményig, Akadémiai Kiadó, Budapest 2011

10. ÁBRÁK, TÁBLÁZATOK

1. ábra: Stratégiai területek és vidékstratégiai nemzeti programok 8
1. táblázat: Prioritások 12
2. táblázat: Dunakanyar Stratégiai Turizmus Programjai 14
3. ábra Termékhierarchia 16
4. ábra Az aktív turizmus motivációi 18
3. táblázat: A hazai nemzeti parkokat felkeresők tevékenységei és az igénybe vett szolgáltatások 19
5. ábra Több napos belföldi utazások megoszlása 20
4. táblázat: A többnapos belföldi utazások összefoglaló adatai 2010-2012 20
5. táblázat: A többnapos belföldi utazások száma fő motiváció szerint 21
6. táblázat: A többnapos belföldi utazások időtartama fő motiváció szerint 22
6. ábra: Észak-Magyarország többnapos belföldi utazásainak időtartama küldő terület szerint 2010-2012 24
7. ábra: Budapest-Közép-Dunavidék többnapos belföldi utazásainak időtartama küldő terület szerint 2010-2012 25
7. táblázat: A régiók többnapos belföldi utazóinak utazási időtartama fő motiváció szerint 26
8. táblázat Kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma a Magyar-Szlovák Erdészeti és Vadászati Klaszter területén 28
8. ábra: Magyarország erdőterületei 30
9. ábra Erdőterületek tulajdonmegoszlása Nógrád és Pest megyében 31
10. ábra: Az erdei turizmus kínálata a VEK magyarországi területén 32
9. táblázat: A vizsgált kirándulóközpontok kínálati elemeinek halmaza 33
11. ábra Erdei iskolák területi elhelyezkedése és jelentősége Magyarországon a fogadott diáklétszám alapján a 2001/2002. és a 2002/2003. tanév összesített adatait figyelembe véve 36
12. ábra Turizmus rendszere 41
13. ábra Nógrád megye versenytársai 43
14. ábra Zemplén, mint versenytárs 44
15. ábra A válaszadók lakóhely szerinti megoszlása 55
16. ábra Fizetési hajlandóság az egy, illetve több napos erdei programon való részvételért 50
17. ábra Az erdei turizmusban részt vevők tájékozódásának módjai és megoszlása az utazási helyszín kiválasztása tekintetében 51
18. ábra Az utazási helyszín kiválasztását befolyásoló tényezők (5 = legfontosabb, 1 = legkevésbé fontos) 52
19. ábra: A turisták által, egy erdei szabadtéri látogató-, szabadidőközpontban leginkább használni kívánt eszközök 53
20. ábra Az erdei turisták által preferált természethez kapcsolódó témák megoszlása 54
21. ábra Szabadtéri labirintus Hollandiában 63
22. ábra: A fogyasztói várakozás szintjei 67
23. ábra: A klaszter területének kerékpárút hálózata 69
24. ábra: A VEK területének potenciálisan erdei iskolát látogató korosztályú népessége 72
25. ábra Atlas márkájú kereplye 78
26. ábra: Fotós "les" 79
27. ábra „Csináld magad” kerékpárszerviz Austinban (USA) 79
28. ábra: Curling és csúszókorong 81
29. ábra: Gyepsí 81
30. ábra: A VEK területén működő szálláshely egységek száma 84
10. táblázat: A termék életciklus jellemzői, céljai és stratégiái 91
31. ábra: Az erdei turisták fizetési hajlandósága egy erdei helyszínen 96
32. ábra: Átfogó illetve részcélok 123
33. ábra 3D - stratégiai programkocka 124

11. FELHASZNÁLT IRODALOM

1. A Budapest-közép-dunavidéki régió turisztikai stratégiája. Xellum Kft, Szemerédi Turizmus Tanácsadó. Budapest, 2006.
2. A Dunakanyar Turizmusa Stratégiasi Terv. Hitesy Bartucz & Hollai Üzleti Tanácsadó Iroda. 2002. november
3. A fenntartható turizmus fejlesztése az Alsó-Ipoly mentén c. tanulmányterv Vizsgálat és Stratégia. VÁTI Nonprofit Kft. Területi Tervezési és Értékelési Igazgatóság Térségi Tervezési és Területrendezési Irodája-Somorjai Regionális Fejlesztési Ügynökség. Budapest, 2011.
4. A Karancs-Medves és a Cseres-hegység Tájvédelmi körzet. Nógrád és Gömör határán. Szerk.: Kiss Gábor. Bükki Nemzeti Park Igazgatóság Monográfiái - 2. Eger, 2007.
5. A Közép-Magyarországi Régió Stratégiai Terve 2007-2013. Pro Régió Ügynökség. Budapest, 2004.december 3.
6. A Kulturális Turizmus Éve 2009 témaév legfontosabb eredményei. Szerk.: Sulyok Judit – Polgár Judit a Magyar Turizmus Zrt. megbízásából készült kutatás alapján. Turizmus Bulletin XIV. évf. 3. szám pp. 33-39.
7. A magyar lakosság természetjárással kapcsolatos attitűdjei. Tanulmány. Magyar Turizmus Zrt. 2006.
8. A magyarországi nemzeti parkok látogatóinak jellemzői 2009-ben. A Környezetvédelmi ésVízügyi Minisztérium és a Magyar Turizmus Zrt. közös kutatásának eredményei
9. A magyarországi nemzeti parkok látogatóinak jellemzői. Szerk.: Sulyok Judit a Magyar Turizmus Zrt. Piac- és Termékmenedzsment Irodájának kutatási eredményei alapján. Turizmus Bulletin XIII. évf. 4. szám pp. 32-39.
10. A nemzeti parkok ismertsége és imázsa a magyar lakosság körében. Tanulmány. Magyar Turizmus Zrt. 2006.
11. A turizmus nemzetgazdasági jelentősége Magyarországon. GKI Gazdaságkutató Intézet. Turizmus Bulletin IX. évf. 1. szám. pp. 43-49.
12. A Zöld út 2007 kampányév hatékonysága. Magyar Turizmus Zrt. – M.Á.S.T. Piac – és Közvéleménykutató Társaság. Turizmus Bulletin XII. évf. 1. szám. pp. 21-29.
13. Bajmócy Zoltán – Bajmócy Péter – Major Ágnes: Az üzleti inkubáció helyi gazdaságfejlesztési hatásai. Területi Statisztika. A Központi Statisztikai Hivatal Folyóirata. 9. (46.) évf. 5. szám pp. 494-508.
14. Bajmócy Zoltán: Az üzleti inkubáció szerepe a vállalkozásfejlesztésben. Közgazdasági Szemle, LI. évf., 2004. december. Pp. 1132–1150.
15. Békefi Irén: Az erdei iskola szerepe a hazai oktató-nevelőmunkában. Acta paedagogica. PTE-TI Oktatásmódszertani Tanszék. Pécs, 2001.
16. Bornemissza Imre-Kopári László: A magyaroroszági erdei iskolák térszerkezetének vizsgálata. Földrajzi Értesítő 2006. LV. évf. 1-2. füzet, pp. 179-193.
17. DATOURWAY Stratégia. A Duna menti térség transznacionális területfejlesztési stratégiája, különös tekintettel a turizmusra. Délkelet - európai Transznacionális Együttműködési Program
18. Dunakanyar Fenntartható Turizmusfejlesztési Stratégia. EuroSpa Hungary Kft. 2006. július
19. Erdei Iskola Minősítés Dokumentumai. Erdei Iskola Program Érdekegyeztető Tanácsa. 2009.
20. Erdészeti Erdei Iskola Fejlesztési Koncepció 2007. Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Központ Erdészeti Igazgatóság Regionális és Zöldövezeti Tervező Osztály. Balatonfüred, 2007.
21. Erdészeti Erdei Iskolák Minősítési Eljárása. Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium - Országos Erdészeti Egyesület Erdészeti Erdei Iskola Szakosztály. 2008.
22. Észak-Magyarország Régió Turizmusfejlesztési stratégiája 2007-13. RMC Regionális Marketing Centrum Kft.; Miskolc, 2006. március
23. Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium. Nemzeti Erdőprogram 2006-2015.
24. Gonda Tibor – Spiegler Patrícia: Az ökoturizmus fejlesztési lehetőségei a Dél-Dunántúlon. Dél-Dunántúli Ökoturisztikai Klaszter. 2012.
25. Gyuricza László: Ökoturisztikai fejlesztési lehetőségek – az idegenforgalmi világtrendek tükrében – a szlovén–magyar határ két oldalán. PTE TTK Földrajzi Intézet. Pécs, 2009.
26. Helyi termékek értékesítési csatornái Magyarországon. Pannon.Elemző Iroda Kft. 2010. november 30.
27. Kalnicsák Péter: A Gyalogos Túraút Hálózat Fejlesztési Lehetőségei Nógrád megyében. 2011 augusztus
28. Kalnicsák Péter: Az Ipoly Erdő Zrt. ökoturisztikai tevékenységének értékelése, fejlesztési javaslatai. 2011 augusztus
29. Kemencei és Királyréti Kisvasutak fejlesztése. Véleménykutatás civil szervezetek körben. Kvalitatív fázis. Proprimo marketing. 2010. május
30. Kemencei és Királyréti Kisvasutak fejlesztése. Véleménykutatás lakossági körben. Kvalitatív fázis. Proprimo marketing. 2010. május
31. Kemencei és Királyréti Kisvasutak fejlesztése. Véleménykutatás lakossági körben. Kvantitatív fázis. Proprimo marketing. 2010. május
32. Kovács Bence – Újszászi Györgyi: Zöld fesztiválok. Turizmus Bulletin XIII. évf. 3. szám pp. 66-69.
33. Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium Természetvédelmi Hivatal. A Természetvédelem Ökoturisztikai Koncepciója. Budapest, 2005. február
34. Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium. Kincsem-Nemzeti Lovas Program. Budapest, 2012.
35. Kutatása erdei turizmus fejlesztésére. Nógrád Turisztikai Közhasznú Nonprofit Kft. Salgótarján, 2013
36. Kutatási jelentés „Élő és élettelen természeti értékek megőrzését, rehabilitációját szolgáló beruházások az Ipoly Erdő Zrt. területén" Lakossági véleményfelmérés. Proprimo marketing
37. Kutatási jelentés Civil szervezetekkel készült interjúkról „Élő és élettelen természeti értékek megőrzését, rehabilitációját szolgáló beruházások az Ipoly Erdő Zrt. területén". Proprimo marketing. Sopron 2009. szeptember
38. Kutatási jelentés.„Élő és élettelen természeti értékek megőrzését, rehabilitációját szolgáló beruházások az Ipoly Erdő Zrt. területén" Véleménykutatás a lakosság és az erdők viszonyáról, gyermekek és aktív túrázó, kiránduló felnőttek körében. Lakossági kutatás kvalitatív fázis. Proprimo marketing
39. Lehoczky János: Erdei iskolai tanulásszervezés Magyarországon 2001-ben. Kutatás. Országos Közoktatási Intézet megbízásából. 2002.
40. Lengyel Márton: A turizmus általános elmélete I. Heller Farkas Gazdasági és Turisztikai Szolgáltatások Főiskolája. Budapest, 2002
41. Lengyel Márton: Ökoturizmus és marketing. Zöld Belépő sorozat. BKÁE Környezetgazdaságtani és technológiai tanszék. Budapest, 1997. október
42. Magyar Turizmus Zrt. Marketingterv 2013. Mellékletek
43. Magyarország Kormánya. Új Széchenyi Terv. Gyógyító Magyarország Egészségipari program. Budapest, 2011 január
44. Michalkó Gábor: A fenntartható fejlődés ökoturisztikai aspektusai Magyarországon. Turizmus Bulletin VII. évf. 4. szám pp. 13-21.

45. Mikházi Zsuzsanna – dr. Szilvácsku Zsolt: Országos tájérték adatbázis – A magyarországi vonzerők gyűjteménye. Turizmus Bulletin XIV. évf. 3. szám pp.12-16.
46. Nemzetgazdasági Minisztérium. Turizmusfejlesztési stratégia, szakmai vitairat. Budapest, 2011 május
47. Nógrád Megye Területrendezési Tervének Módosítása. Magyar Regionális Fejlesztési és Urbanisztikai Nonprofit Kft. Térségi Tervezési és Területrendezési Iroda. Budapest, 2011. április
48. Országos ökoturizmus fejlesztési stratégia. Pannon Egyetem Turizmus Tanszék, Aquaprofit Zrt. Veszprém-Budapest, 2008. április 25.
49. Pallagi Adrienn: Ökoturizmus. Szakdolgozat. Debreceni Egyetem Közgazdaság Tudományi Kar. Debrecen, 2007.
50. Partnerség figyelembe vétele a területfejlesztésben, különös tekintettel a civil szervezetekre. VÁTI Stratégiai Tervező Iroda. Budapest, 2003. június
51. Pest Megyei területfejlesztési stratégia és operatív program. K&H Euroconsulting, HitesyBartuczHollai. Budapest, 2003. április
52. Philip Kotler-Kevin Lane Keller: Marketing-management. Akadémiai Kiadó, Budapest 2006.
53. Pozícionálási és Versenyképességi Stratégia – Nógrád megye. TDM Consulting – Turisztikai Tanácsadó és Oktató Kft.; 2011. március
54. Puczkó László-Rátz Tamara: Az attrakciótól az élményig. A látogatómenedzsment módszerei. Akadémiai Kiadó. Budapest, 2011.
55. Puczkó László: Turizmus és környezet. Turizmus vagy környezet?, Ph.D. értekezés, Budapest, 1999.
56. Puskás Lajos: Az erdők rekreációs értékmeghatározásának módszertana és az erdei turizmus jellemzése. Doktori (Ph.D.) értekezés tézisei. Nyugat-magyarországi Egyetem Erdőmérnöki Kar. Sopron, 2008.
57. Sitányi László, Fodor Ágnes: Innovációs környezet és az ökoturisztikai klaszterek egy bolgár példa alapján. PTE TTK FI Kelet-Mediterrán és Balkán Tanulmányok Központja. Pécs, 2009
58. Szendrődi Nikolett: Turisztikai attrakció- és látogatómenedzsment folyamatának bemutatása és kiértékelése az Ipolytarnóci Ősmaradványok Természetvédelmi Területen. Szakdolgozat. Budapesti Kommunikációs és Üzleti Főiskola. Budapest, 2012.
59. Sziva Ivett: A turisztikai desztinációk versenyképessége Egyedül miért nem, együtt mikor és meddig? Turizmus Bulletin XIV. évf. 3. szám pp. 40-49.
60. Tóth Géza1 – Dávid Lóránt: A gazdasági-pénzügyi válság hatása az Észak-Magyarország régió turizmusára a szállásdíjbevételek és az alkalmazásban állók száma alapján. Turizmus Bulletin XIV. évf. 1–2. szám pp. 60-63.
61. Turisztikai terméktervezés és fejlesztés. Vezető szerző.: Michalkó Gábor. Pécsi Tudományegyetem. Pécs, 2011.
62. Turizmus kutatások módszertana. Szerk.: Kóródi Mária. Pécs. 2011. Pécsi Tudományegyetem
63. Útmutató látogató- és családbarát ökoturisztikai bemutatóhelyek tervezéséhez, kialakításához. Pannon Egyetem Turizmus Tanszék. Veszprém 2009. december 7.
64. Várkonyi-Kecsmár Szilvia: Reklám és marketing. Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet
65. Vidékfejlesztési Minisztérium. Nemzeti Vidékstratégia 2012 – 2020
66. Vízgyűjtő-Gazdálkodási Terv 1-8 Ipoly vízgyűjtő alegység. Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság, Közép-Duna-völgyi Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság. Budapest, 2010. április

Jogszabályok

67. 1364/2011. (XI. 8.) Korm. határozat a természetjáró és kerékpáros turizmus, úthálózat és közlekedés fejlesztésével összefüggő kormányzati feladatokról
68. 1061/2012. (III. 12.) Korm. határozat a Nemzeti Lovas Programban meghatározott feladatokról és a kiemelt feladatok végrehajtásához szükséges intézkedésekről
69. 2005. évi CLXIV. törvény a kereskedelemről
70. 2009. évi XXXVII. törvény az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról
71. 281/2008. (XI. 28.) Korm. rendelet az utazási szerződésről

Internetes hivatkozások

72. http://magyarvadaszportal.hu/videkfejlesztes/merre-tovabb-vadaszturizmus/. Letöltés ideje: 2013.08.23. 10:46
73. http://turizmus.com/ujdonsag/hortobagy-tisza-to-okoturisztikai-mintaregio-kialakitasat-keszitik-elo-1101787. Letöltés ideje: 2013.04.10. 11:35
74. http://utazasok.org/index.php/Hirek-a-turizmus-vilagabol/Az-Irottko-Naturpark-Magyarorszag-legjobban-fejlodo-okoturisztikai-desztinacioja. Letöltés ideje: 2013.04.10 13:06
75. 16:02
76. http://www.ipsos.hu/site/vil-gviszonylatban-a-netez-k-k-zel-fele-magyarorsz-gon-egyharmada-tal-lkozott-online-hirdet-ssel/. Letöltés ideje: 2013.07.11. 15:16
77. http://www.mnvh.eu/hirek/788/20121108/kozos-asztalnal-falusi-turizmus-szereploi. Letöltés ideje: 2013.01. 15. 15:59
78. http://www.ramsar.hu/. Letöltés ideje: 2013.07.02 14:28
79. http://www.tourism-cluster-romania.com/. Letöltés ideje: 2013.04.16. 17:04
80. http://www.turizmusonline.hu/aktualis/cikk/osszefogas_a_matra__a_bukk_es_a_tisza_to_okoturizmusert. Letöltés ideje: 2013.04.10. 12:22

VADÁSZATI ÉS ERDÉSZETI
KLASZTER

VADÁSZATI ÉS ERDÉSZETI KLASZTER, MINT A HATÁRTÉRSÉG FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSÉNEK ESZKÖZE

HUSK/1001/.1.1.2./0022

Jelen kiadvány tartalma nem feltétlenül tükrözi az Európai Unió hivatalos álláspontját.

www.husk-cbc.eu • www.hungary-slovakia-cbc.eu